

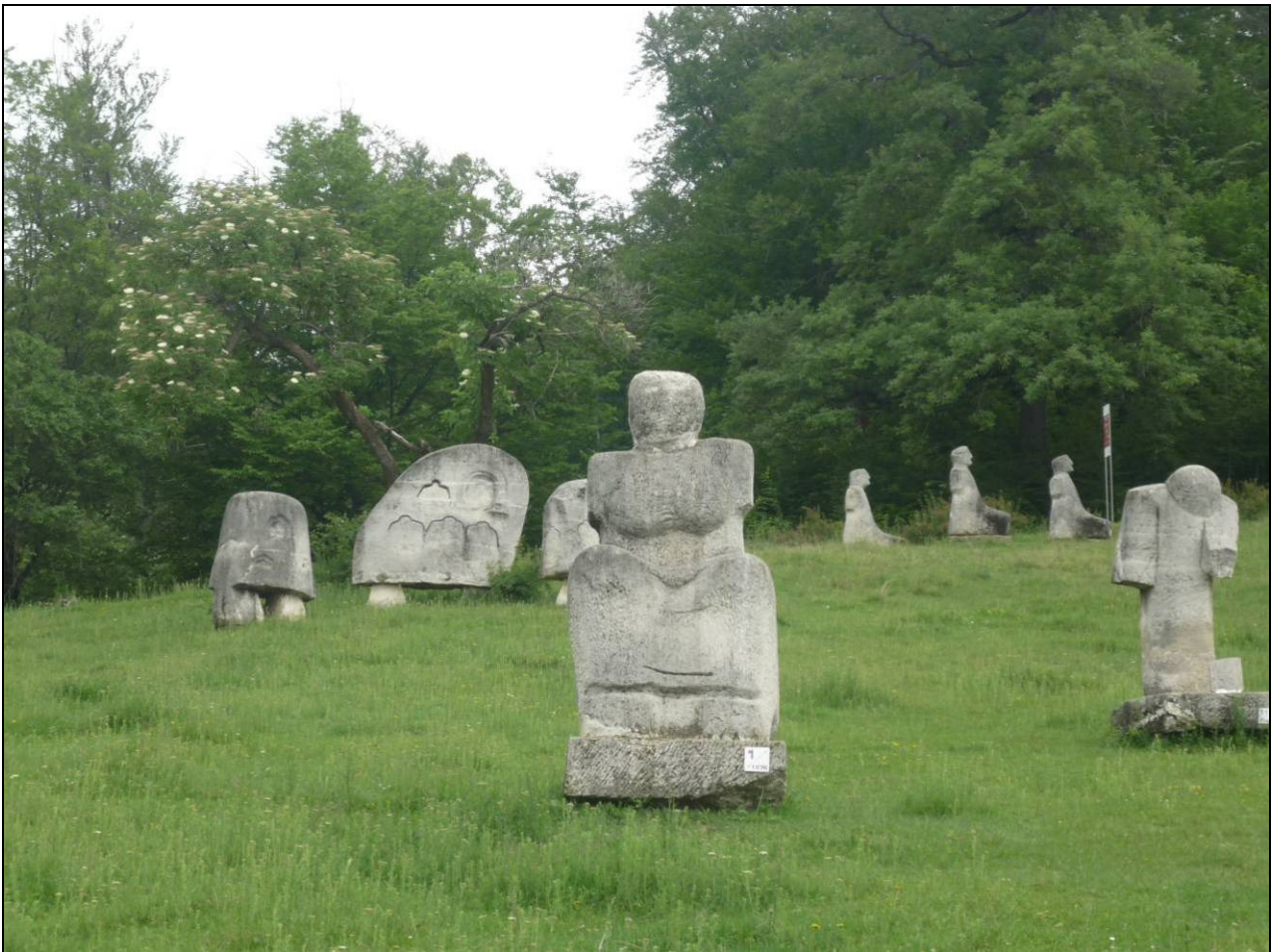
Vatra veche

Vatra veche

7

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul IV, nr. 7(43), iulie 2012 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Tabără de sculptură * Măgura (Buzău)

Antologie *Vatra veche*

DE-ABIA PLECASEȘI

De-abia plecaseși. Te-am rugat să pleci.

Te urmăream de-a lungul molatecii poteci,

Pân-ai pierit, la capăt, prin trifoi.

Nu te-ai uitat o clipă înapoi.

Ți-aș fi făcut un semn, după plecare,
Dar ce-i un semn din umbră-n depărtare?

Voiam să pleci, voiam și să rămâi.

Ai ascultat de gândul cel dintâi.

Nu te oprise gândul fără glas.
De ce-ai plecat? De ce-ai mai fi rămas?

TUDOR ARGHEZI

Vatra veche dialog cu Matei Vișniec

Festivalul Național de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”

Ediția I, Brăila, 2012

Ana Blandiana, Romulus Rusan, Nicolae Băciuț, la Școala C. Sandu-Aldea, Brăila – dialog despre vârstele poeziei

Prof. dr. Gabriela Vasilescu – despre un festival fără egal

Prof. Viorel Coman – despre valențele poeziei Anei Blandiana

Romulus Rusan, Nicolae Băciuț, Cristi Vasiliu, Ana Blandiana, Cristina Vasiliu, Gabriela Vasiliu – portret de familie, Brăila 30 mai 2012

SUMAR

- Antologie Vatra veche. Tudor Arghezi, De-abia plecaseși/1
 Ana Blandiana după Ana Blandiana, de Nicolae Băciuț/3
 Centenar N. Steinhardt. „Citește orice, numai citește...”, de Alexa Gavril Băle/4
 Vatra veche dialog cu Marcel Lupșe – despre N. Steinhardt, de Călin Emilian Cira/5
 Vatra veche dialog cu Matei Vișniec, de Cătălina Popa/6
 Eseu. Arhitectura, muzică împietrită, de Dumitru Velea/9
 Puncte de vedere. Șicane ale limbii; rivalitate dușmănoasă, de Gheorghe Moldoveanu/10
 Restituiri. Radu Gyr. Un destin frânt în politică, de Traian Lazăr/11
 Ochean întors. Un cuvânt și o realitate, de Mircea Dinutz/13
 Sonetul veșnic tânăr. Mă-nlănțuie poverile, de Adrian Munteanu/13
 Cronică ideilor. Ivan Serghievici Turgheniev și ubicuitatea lui artistică, de George Petrovai/14
 Scandal literar pe Facebook, de Alexandru Petria/16
 Un cârturar despre opera altui cârturar: Theodor Codreanu, Mihail Diaconescu. Fenomenologia epică a istoriei românești, de Mihaela Varga/18
 Cronică literară. „M-am făcut frate cu dracul. Puntea s-a lungit” (Eugen Simion, *Convorbiri cu Petru Dumitriu*), de Rodica Lăzărescu/20
 Aurel Pantea, Nimicitorul canoanelor lirice, de Dumitru Hurubă/22
 Grădina cu concepte (Rustem Seitabla), de A.I. Brumaru/25
 Alte manifeste (Constantin Stana), de A.I. Brumaru/26
 Clepsidra memoriei (Livia Fumurescu), de Mircea Vaida Voevod/26
 Împătimit în cântec (Ioan Suci), de Maria Stoica/27
 Printre Silabe (Adrian Erbiceanu), de Constantin P. Popescu/29
 Hermeneia (Eugen Evu), de Constantin P. Popescu/29
 Poezii pastelate (Constanța Abălașei-Donoșă), de Constantin P. Popescu/30
 Un matematician bacovian (Aurel M. Buricea), de Florentin Smarandache/31
 O pedeapsă peste lumea mea (Rodica Cernea), de Constantin P. Popescu/31
 Actualitatea lui O. C. Tăslăuanu (Ilie Șandru), de Nicolae Băciuț/32
 Mopete de foc (Petre Curticăpean), de Valentin Marica/32
 Îndrăzniți, eu am biruit lumea (Cornelia Jinga Hetrea), de Ilie Bucur/33
 Tăceri lirice (Patricia Lidia), de Petre Rău/34
 Mirajul unui sonet pentru semințe de cântec (George Holobacă), de Constantin Stancu/35
 Inspirând parfumul dimineții (Gheorghe Vicol), de Anica Facina/36
 Debut. Și ingerii plâng (Ioana Talancă), de Angela Olaru/37
 Incandescență (Melania Stejerean), de Nicolae Băciuț/38
 Povești biblice cu tâle (Cristina Sava), de Dumitru Orosan/38
 Poeme de George Tei/39
 Starea prozei. O mână spre cer, de Geo Constantinescu/40
 Documentele continuității. Metamorfoze arhetipale în imaginarul tradițional, de Luminița Țăran/43
 Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan Selejan (de Luminița Cornea)/45
 Români în lume. Hărâul blestemat, de Cornel Todeasă/46
 Cetatea Devei la intersecția marilor imperii (Victor Șuiaga), de Constantin Stancu/47
 130 de ani de la nașterea scriitorului Romulus Cioflec: Romulus Cioflec necunoscut!, de Luminița Cornea/49
 Vasile Voiculescu, un alt fel de portret, de Fănuța Gorgan/50
Din Ultimele sonete inchipuite ale lui Shakespeare, în traducerea imaginară a lui V. Voiculescu/51
 Un model – profesorul de literatură, de Ioan Lascu/52
 Starea prozei. Petrecerea, de Anamaria Ionescu/54
 Poeme de Răzvan Ducan/55
 Oameni și locuri. Orașul giganților din Belgia, de Tatiana Scurtu Munteanu/56
 Poeme de Victoria Fătu Nalațiu, Nicoleta Milea, Ion Roșioru/57
 Starea prozei. Ingineră de brânză mă fac, de Maria Tirenescu/58
 Nostalgii bucureștene, de Gabriela Căluțiu Sonnenberg/59
 Starea prozei. Peronul de la linia moartă, de Lucian Dumbravă/60
 Foto haiku, de Jules Cohn Botea/61
 Gânduri de la marginea lumii, de George Baciu/61
 Biblioteca Babel. Karin Boye, traducere de Dorina Brândușa Landen/62
 Hans Dama, traducere de Simion Dănilă/63
 Luis Raul Calvo, traducere de Flavia Cosma/64
 Poem de Geta Younes/65
 Starea prozei. Noaptea de la noaptea, de Nicolette Orghidan/66
 Poeme de Coriolan Păunescu/67
 Starea prozei. Vorbe de mult rostițe, de Corina Lucia Costea/68
 Vatra veche dialog cu Mădălina Tincu, de Liliana Moldovan/69
 Starea prozei. Visul lui Gabriel, de Anca Goja/71
 Dialoguri neconvenționale. Menuț Maximilian – Melania Cuc/72
 Poeme de Iulian Dămăcuș/73
 Vârste și biografii. Titina Nica Țene, de Mariana Cristescu/74
 Codrii și undele, de Suzana Fântănarui/75
 Literatură și film. Filmează-mă, de Alexandru Jurcan/75
 Lumea Euterpei: Adriana Ausch, de Mariana Cristescu/76
 Godard sau cum am descoperit filmul cu adevărat, de Mădălina Pojoga/77
 Arte și tehnologii. Galopul care ne taie răsufarea, de Elena Buică/78
 A optsprezecea scrisoare franco-afonă, de Hydra N.T./79
 Scrisoare deschisă către noi înșine, de Virgil Răzeșu/80
 Carte. Transnistria Martiră, de Raia Rogac/82
 Epigrame de Vasile Larco/84
 Curier/85
 Măgura artei, de Nicolae Băciuț/87
 Starea prozei. Dintele de aur, de Tania Nicolescu/88
Număr ilustrat cu lucrări de la Tabăra de Sculptură de la Măgura (Buzău)

Ocean întors

Ana Blandiana după Ana Blandiana

Nu ne mai văzusem cu Ana Blandiana de la Conferința Națională a Uniunii Scriitorilor din 2005, dar eram în legătură, mai ales după apariția revistei *Vatra veche*, la a cărei vedere nu a rămas, de multe ori, indiferentă, având un cuvânt greu atunci când aveam nevoie să aflăm dacă ceea ce fac merită efortul.

Iar Ana Blandiana mi-a dat acest curaj. De curaj m-am contaminat și eu atunci când am îndrăznit să-i propun să devină subiect al unui Concurs Național de Creație Literară și Interpretare „Ana Blandiana”, care urma să se desfășoare la Brăila, într-un parteneriat în care prof. Gabriela Vasiliu își asumase un rol pe care puțini ar fi fost în stare să-l ducă la capăt.

Când ne-am trezit, Ana Blandiana, Romulus Rusan și cu mine, pe terasa unui hotel de unde se auzea tumultul Dunării împovărată de prea multele ape ale unui mai sufocat de ploii, am realizat că visul a devenit, cu adevărat, realitate, că Ana Blandiana acceptase să-și pună numele pecete pe destinul multor aspiranți în ale literaturii.

Au fost aproape trei zile în care Brăila se putea numi Blandiana. Mulți se vor întreba de ce la Brăila și nu la Cluj sau la Oradea, Timișoara sau la... Târgu-Mureș! O întrebare legitimă, care însă are în răspunsul ei și bucurie și amărăciune. Pentru că nicăieri nu am întâlnit un om, Gabriela Vasiliu, căreia i-am spus, nichitastănescian, că are „inimă mai mare decât trupul”, care să-și asume o responsabilitate și o onoare ce pot ușor să te încovoie, oricât de mult entuziasm ar exista.

La Brăila, Ana Blandiana a descoperit ceea ce nici nouă nu ne venea să credem ochilor: mai este multă poezie în noi, mai este multă nevoie de poezie, dar există și resurse care merită să fie exploatate, fără nicio teamă de eșec. „Sunt profund intimidată la gândul că acest proiect, care cu atâta sensibilitate și fantezie reușește să transforme copilăria într-o armă de cucerire a lumii prin poezie, este construit pe marginea paginilor mele. Dar important nu este numele meu, ci felul în care astfel copiii pot fi salvați din nepăsarea și agresivitatea din jur.”, scria Ana Blandiana, pe drumul de întoarcere spre București, după trei zile de poezie la Brăila.

Oricât ar fi surprins-o și nedumirit-o, Festivalul Național de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” nu era un eveniment unic, oricâtă unicitate a adunat în el, ci o manifestare aflată la ediția întâi, care sfidează prejudecata că un astfel de Festival s-ar putea organiza doar după ce un scriitor nu mai e printre noi. În fond și la urma urmei, cine a impus o astfel de normă? Cine ar putea, imperativ, limita orizontul de recunoaștere a valorii, de... popularizare a valorii, de răspândire a ei în mediile cele mai setoase de cunoaștere, de poezie?!

Mulți au vrut să cucerească Brăila, pentru bogățiile, pentru frumusețea ei. Ana Blandiana a cucerit Brăila cu totul, ca nimeni altul, și s-a lăsat cucerită de ea.

Nu știu dacă, în vârtejul competiției electorale, s-a observat că Poezia a ieșit anticipat câștigătoare și că ea va prelua conducerea Parlamentului literaturii române!

NICOLAE BĂCIUȚ

Ana Blandiana – vocea poeziei

Nicolae Băciuț – „Pe unde umbli, poezie?”

Ochi și urechi la ora de poezie

Dascălii de poezie

Centenar N. Steinhardt

”Citește orice, numai citește...”

Amintiri despre părintele Nicolae de la Rohia

Fie că ne place sau nu, trebuie să admitem, sunt momente, răscruci hotărâtoare. Ni se oferă un evantai de căi din care putem accepta una, chiar mai multe, dar și niciuna. Rămâne ca o întâmplare, o vorbă, un om, un sfat, un mic impuls insuflat să se hotărăscă.

Am cochetat cu scrisul, cu poezia, încă din clasele mici, dar niciodată nu m-am gândit, nu am sperat a-mi face din aceasta un ideal. Întâlnirea, într-un fel întâmplătoare, faptul de a-l fi cunoscut pe părintele Nicolae de la Rohia au însemnat mult pentru mine. Încrederea, încurajările, sfaturile cu care m-a învrednicit mi-au dat curaj, îndemnându-mă să perseverez în această cumplită cruciadă care este scrisul.

În anul 1984, pe la începutul lui septembrie, am ajuns la Mănăstirea Frăsănei din județul Vâlcea. O rubedenie îndepărtată, unchi prin alianță, călugărit spre sfârșitul vieții, era foarte bolnav și dorea să vadă pe cineva de acasă.

Stând eu la mănăstire câteva zile, într-o după-amiază mă plimbam pe dealurile împădurite, visând fascinat de tihna și lumina ireale ce pluteau peste copaci. Eram un pic gânditor, cu câteva zile înainte îmi murise o bunică, urma nunta unui verișor, iar unchiul, părintele Sava, își trăia ultimele zile. Peste toate acestea, eram într-o periculoasă derivă spirituală, mă simțeam încătușat, lipsit de libertate și perspectivă. Tot mai multe restricții în ceea ce privește cultura. Atmosfera profundă de rugăciune, liturgiile la care am participat m-au întremat mult sufletește și, undeva într-un ungher al sufletului, parcă aș fi dorit să rămân la mănăstire. Deci, preumblându-mă eu pe acea „gură de rai”, m-am întâlnit cu un cioban care m-a rugat să-l ajut la mulsul oilor, căci era singur și nu avea cine să le „dăie în strungă”.

În timp ce mânăm oile una câte una prin strunga din leasa staulului, unde ciobanul rotofei, cu pălăriuța neagră, le mulgea, a apărut un călugăr tânăr, înalt, foarte îngrijit înbrăcat. Am aflat că se trage dintr-un sat din apropiere, este student la București la teologie și viețuitor la mănăstire, unde, printre altele, se ocupă cu tratarea oamenilor și animalelor bolnave.

L-am ajutat să panseze o oaie șchioapă și am discutat mult despre literatură, muzică și chiar veterinărie în lăptăria mănăstirii și, mai jos, în chilia sa.

În final, mi-a sugerat că ar fi foarte bine pentru mine ca poet dacă l-aș căuta pe părintele Nicolae de la Rohia, din Maramureș. Ar fi de-ajuns să-i spun că m-a trimis fratele Ioan de la Frăsănei. Nu am putut merge la Rohia decât un an mai târziu, pe la mijlocul verii. Înarmat cu un dosar cuprinzând dactilograma unui volumaș (*Templul Bunei Speranțe*), l-am căutat pe părintele Nicolae. M-a primit cu multă bunăvoință și, după rugăciunea de seară, ne-am retras în biblioteca mănăstirii, unde am tăifăsuț până târziu, la o măsuță dintre rafturi. A doua zi mi-a înapoiat dosarul pe care-l parcursese noaptea, remarcându-mi poemul *Biruință*, care a fost citat într-un eseu din *Monologul polifonic* și alături de o poezie a regretatului Aurel Dumitrașcu, a fost pus ca motto la prefața cărții

despre Eminescu a Svetlanei Paleologu-Matta, apărută în Danemarca.

Un an mai târziu, l-am căutat din nou pe părintele Nicolae de la Rohia, care, văzându-mă, mi-a zis să nu-i spun cum mă chemă, să vadă dacă-și amintește. Și-a amintit în câteva secunde. La sfânta liturghie de a doua zi, părintele Nicolae era ocupat cu pelerinii veniți la mănăstire și care doreau să plătească pentru rugăciuni pentru diverse necazuri. Am rămas mirat de câte lucruri putea face părintele concomitent. Parcurgea cartea unui teolog francez, dădea sfaturi și le consola pe femeile necăjite care-i povesteau problemele lor (certuri între neamuri, între soți, fete fugite de-acasă, farmece pe soți și animale etc.), era atent la mersul liturghiei, îngenunchind când se impunea, și, în același timp, vorbea cu mine, începând să îmjghebăm un interviu pentru revista *Echinox*.

În toamna lui 1987, prin noiembrie, pe o vreme urâtă de tot (ceață, ploaie, noroi), am sosit noaptea, venind de la Cluj cu un prieten, procurorul Emil Costin, am întrebat de părinte și am fost conduși la chilia Domniei Sale. Fiind târziu, părintele se afla în pat, ascultând la o lumină difuză o emisiune la Europa Liberă. Abia am dat „bună seara”, nemaipucând să ne cerem scuze pentru ora total nepotrivită la care îl deranjam, că părintele Nicolae ne-a luat-o înainte, cerându-și iertare pentru faptul că l-am găsit în pijama, în pat.

Ne-a uimit adâncă smerenie a lui N. Steinhardt, smerenie, zic eu, caracteristică sfinților. La plecare, aflându-mă eu la o răscruce spirituală, l-am întrebat dacă mai are rost să scriu; examenele la facultate (medicină veterinară) fiind dificile, necesitând mult studiu și o pregătire epuizantă, nu-mi mai rămâne timp și pentru literatură, vorba lui Figaro: „Nu știu ce sunt, nici ce fac”. Cu un deosebit calm, părintele mi-a făcut un lung pomelnic al scriitorilor, prozatori și poeți, care, având profesii diferite de literatură, au scris cărți de valoare.

În virtutea acestor sfaturi, l-am rugat să-mi întocmească un program de lectură, o listă de autori și titluri, însă dânsul mi-a răspuns: „Citește orice, numai citește, cuvântul îți va dăltui spiritul, formându-l”.

Regret că nu am aflat decât după înmormântare de moartea părintelui Nicolae și, astfel, nu am putut participa la ceremonie. Întâlnindu-mă în librăria Universității din Cluj cu un poet din Bistrița, acesta mi-a spus de tragicul eveniment.

ALEXA GAVRIL BÂLE

VATRA VECHĂ DIALOG CU MARCEL LUPȘE

„M-a uluit din prima clipă figura personajului”

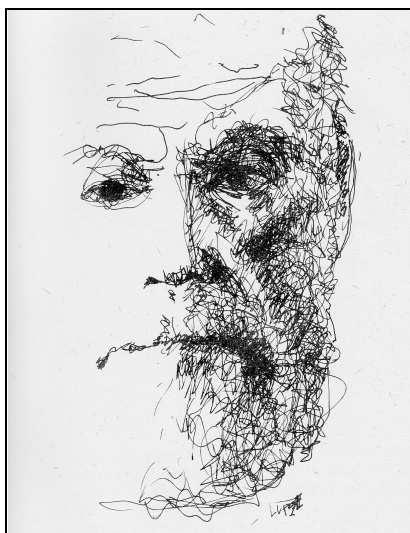
– „Despre Steinhardt auzisem multe lucruri și, totuși, am fost extrem de impresionat în momentul în care l-am cunoscut. În primăvara lui '82, Radu Săplăcan a venit cu el la atelierul meu din Dej”, declarați într-un articol apărut în Ziarul de duminică (5 nov. 2008). Domnule Marcel Lupșe, vă rog să ne vorbiți despre această primă întâlnire cu N. Steinhardt.

– Așa cum se întâmplă în întâlnirile admirabile, și aceasta a fost neprogramată. M-a uluit din prima clipă figura personajului. Extrem de animată, trădând o imensă curiozitate, părea că soarbe orice informație, bucurându-se de orice noutate pe care o întâlnea. Acea față brăzdată de cute, străvezie, ca un pergament prețios, avea o mimică specială din cauza ochilor, extrem de mobili, cu care te privea parcă până în străfundul sufletului. Așa mi-am închipuit un duhovnic, un personaj căruia nu trebuie și nu poți să-i ascunzi ceva.

A încolțit atunci în mintea mea ideea de a-i face un portret. L-am întrebat dacă ar accepta să-mi pozeze pentru un portret, având o vagă bănuială că va refuza politicos. Părintele mi-a risipit temerile și a acceptat cu un fel de bucurie copilărească ce m-a uimit. Fără fasoane, s-a așezat pe un scaun înalt de atelier, având aerul că face un lucru foarte important. Uluit de reacția promptă a modelului meu, mi-am pregătit rapid paleta, pensulele, culorile și un carton pe care am făcut rapid o eboșă de 15 minute. Mirându-se, a privit-o spunându-mi că vede acolo un sfânt, ori el păcătosul...

– „După aceea, l-am vizitat de mai multe ori la mănăstirea Rohia, mi-a arătat biblioteca, am povestit îndelung.” Ce amintiri aveți legate de aceste întâlniri cu părintele?

– M-a impresionat în primul rând drumul către Rohia. De jos, din sat, urca șerpuit prin pădurea de fagi, ca un exercițiu de umilință și purificare pe care trebuia să îl parcurgi înainte de a ajunge la mănăstire. Părintele Nicolae ne întâmpina întotdeauna cu bucuria cuiva care așteaptă cei mai dragi oaspeți. Ne conducea în bibliotecă, arătându-ne „izbânzile” sale în munca de rânduire a cărților,

explicându-ne pe îndelete tâlcul după care le aranja astfel. Apoi ne invita la câțiva pași prin poienile de deasupra mănăstirii, plimbări în care vorbea aproape despre orice cu aceeași bucurie, nelăsând nicio clipă să răzbată suferința și umilințele trăite. Urma apoi masa în trapeza mănăstirii, un alt prilej de frumoase discuții, și apoi despărțirea. Ne petrecea până la poartă, îmbrățișându-ne și urându-ne drum bun. O siluetă înveșmântată în negru ce se micșora pe măsură ce ne îndepărtam, rămânând din ea doar ochii, ochii aceia iscoditori, neobosiți, plini de viață, unici.

– „Reîntâlnindu-mă cu Radu Săplăcan, cu Ion Mureșan, care primise repariție în comuna Strâmbu, în apropiere, am participat alături de ei la acel extraordinar fenomen al anilor '80, care a fost Cenaclul Saeculum. Veneau aici scriitorii din mai multe zone ale Transilvaniei (Brașov, Baia Mare, Zalău, Oradea), dar și de la București (Virgil Mazilescu, Ioan Groșan). Aici fiecare învăța de la celălalt și, dincolo de asta, exista un fel de democrație de cenaclu care făcea ca ședintele să fie conduse, pe rând, de fiecare dintre noi. Așa am ajuns să conduc și eu discuții aprinse și, deși nu aveam veleități de critic, vă asigur că am făcut-o cu pricepere și plăcere. Învățătura noastră de căpătâi, <Cătă prietenie atâta exigență>, a rezistat tuturor încercărilor acelor ani.” – ați menționat în textul apărut tot în Ziarul de duminică (22 oct. 2008). N. Steinhardt, de asemenea, a participat la câteva întâlniri ale cenaclului. Ce ne puteți spune despre participarea părintelui la aceste întâlniri?

– Cenaclul Saeculum s-a desfășurat la început la Dej, apoi la Beclean.

Părintele participa (atunci când îndatoririle monahale îi permiteau) cu plăcere la întâlnirile noastre, având aerul că rememorează atmosfera literară din Bucureștiul tinereții sale. Asculta atent pe cei ce citeau și opiniile celor ce comentau, în primul rând pe Radu Săplăcan, dar și pe ceilalți. Când lua cuvântul, vorbea puțin și aplicat, fără verdicte; își manifesta dorința să vadă și să citească mai multe texte ale autorilor, păstrându-și analizele finale mai degrabă în scris. În orice caz, prezențele lui erau adevărate apariții pentru noi toți. Extrem de modest, se așeza într-un colț și, cu toate acestea, simțeam că locul este plin de personalitatea lui. Ce păcat că nu am avut la îndemână un aparat de filmat. Imaginile ar fi spus totul.

– Cum l-au văzut ochii pictorului pe părintele Nicolae?

– Haideți să inversăm puțin locurile. În vara lui '86, am terminat un portret al părintelui pe care i l-am trimis la Rohia prin Radu Săplăcan. Am primit apoi o scrisoare pe care o păstrez printre lucrurile de preț pe care le strânge omul într-o viață. Iată cum vedeau ochii părintelui Nicolae portretul pe care l-a atârnat deasupra ușii în chilia sa:

„Bun și minunat lucru este să știi că alții se gândesc la tine și să te simți nițel, id est, fericit.

Rohia, 1 septembrie 1986

Mult stimat și iubite domnule Lupșe,

Transfigurat, înnobilat, ascetizat, înfrumusețat, esențializat, înălțat – e totuși portretul meu, nevrednicul. Cu emoție, și nu fără tremur, mulțumesc din inimă și cuget. Mari-mi sunt bucuria, uimirea. De la mine mulțumiri și afecțiune, de la Dumnezeu sănătate și binecuvântare.

N. Steinhardt”

– În finalul acestui interviu, ce gânduri sau amintiri ați dori să ne mai împărtășiți despre N. Steinhardt?

– În timpul acelor vizite, i-am făcut câteva schițe în tuș pe care le-am reluat apoi în atelier; le păstrez și azi, revăzându-le întotdeauna cu plăcere și emoție, rememorând acele clipe care întotdeauna treceau prea repede și pe care, vai, acum le-aș dilata atât încât să poată cuprinde tot sufletul său care parcă nu și-a dat întreaga măsură în operă și în viață.

25 ianuarie 2012

CĂLIN EMILIAN CIRA

Vatra veche dialog cu Matei Vișniec

„A demola concepte și a
imagina altele”

„Noi uităm deseori că teatrul
este, înainte de toate, un gen
literar”

Cătălina Popa: Reiau o întrebare
mai veche: cum se explică faptul
că sunteți singurul dramaturg
„serios” dintre colegii de
generație?

Matei Vișniec: Apropierea mea de
teatru a fost atât de naturală pentru
că deja în poemele mele existau niște
embrioane teatrale, exista o
teatralitate, o curbă dramatică și
chiar anumite elemente anecdotice.
Multe dintre poemele mele se
terminau cu niște poante, de fapt,
deși nu e cel mai potrivit cuvânt, dar
putem să le spunem niște deznodă-
minte comice cu caracter parabolic,
metaforic. În momentul în care eu
m-am îndrăgostit de acest gen literar,
eram elev de liceu și m-am
îndrăgostit pe viață. De fapt, la
Rădăuți m-am îndrăgostit de genul
literar numit teatru, pentru că noi
uităm deseori că teatrul este înainte
de toate un gen literar, înainte de a
deveni spectacol, este un text care se
scrie într-un anumit fel. Or, mie mi-a
plăcut această punere în pagină a
acestui tip de scriitură. Nu era nici
roman, care are respirația lui
specială, nu era nici poem, care are o
respirație mai scurtă, care e o
izbucnire mai viscerală, nu era nici
nuvelă. A existat o filieră care m-a
îndreptat spre teatru. Din clasa a XI-
a sau a XII-a, când am decis să dau
la filozofie, am început să citesc
Platon și mi-au plăcut *dialogurile*
platonice. Mi-a plăcut foarte mult, ca
manieră de a așeza textul în pagină,
genul dramatic, prin replici, prin
personaje, care vin, care ies, care se
adună, care se confruntă... În plus
există și o confruntare internă între
personaje, pentru că uneori mi s-a

întâmpat ca personaje pe care le
doream secundare să se bată
împotriva tuturor, inclusiv împotriva
mea ca dramaturg, și să devină
personaje principale.

– **Așa se explică și faptul că ați
luat niște personaje secundare din
opera lui Cehov și le-ați adus în
prim-plan...**

– E adevărat. Asta este o poveste
mai târzie. În orice caz, când am
ajuns la facultate, eu scriam deja
teatru. La facultate, bineînțeles, am
început să activez în cadrul
Cenaclului de Luni, scriind poezie
pentru că încă nu se sublimase
aventura mea poetică. Voiam să fiu
recunoscut ca poet. Publicasem deja,
când eram elev de liceu, în revista
Luceafărul, debutasem deci la
București și voiam să merg mai
departe. În paralel însă scriam teatru
și cred că foarte repede, prin '77-'78,
am început să citesc și teatru la
Cenaclul de Luni. Și într-adevăr am
avut și eu surpriza asta, să văd că
nimeni nu iubea genul dramatic atât
de tare ca mine. Exista o întregă
generație care mă fascina, îmi
plăceau foarte mult piesele lui
Sorescu, ale lui Lovinescu, Iosif
Naghiu mi-a devenit prieten, sunt
oameni pe care i-am cunoscut
îndeaproape, Dumitru Radu Popescu
scria un teatru fabulos. Chiar nu
înțeleg de ce generația de dinaintea
noastră scria teatru și noi, generația
'80, nu am adoptat acest gen literar.
Culmea este că generația actuală se
interesează de teatru, deci a fost
aproape un fel de lapsus, un fel de
deșert pe care eu l-am ocupat
aproape singur. La ora la care eu
scriam teatru mai avea Groșan o
piesă care se numea *Școala ludică*,
despre care se vorbea, dar el n-a
continuat să facă teatru, o scrisese de
altfel împreună cu un grup de
prieteni. În rest, eu citeam teatrul
generației care era mai mare ca mine
cu 15 ani să zicem, cu 20 de ani, deci
nu era un gol teatral în România. Se
scria teatru, exista teatru scris, exista
teatru contemporan jucat... de pildă,
îmi amintesc de piese extraordinare de
interesante, cum ar fi *Jocul vieții și
al morții în deșertul de cenușă* al lui
Lovinescu. Îmi spuneam „ce
formidabilă piesă”, la ora aceea
descifram în ea atâtea parabole,
metafore... Chiar și teatrul lui Paul
Everac, din punctul de vedere al
scriiturii dramatice era interesant. Nu

vorbesc din punctul de vedere al
mesajului și al angajării ideologice,
care sunt contestabile. Dar el, ca
dramaturg, știa să scrie un text, în
sensul că știa să creioneze personaje,
să dea tensiune, să scrie cu umor, să
gradeze. Ce să vă mai spun, Sorescu
a fost un sublim exemplu de teatru
poetic în care erau amestecate mai
multe genuri, iar Paul Cornel Chitic
era un dramaturg provocator la ora
aceea, despre care acum, din păcate,
se vorbește puțin.

– **Teatrul, în genere, este un gen
literar analizat insuficient. Nu
există nicio lucrare cu adevărat
consistentă, cu excepția studiilor
lui Mircea Ghițulescu și în special
a Istoriei literaturii române. Dra-
maturgia. Pentru că tot am amintit
de această lucrare, trebuie spus că
sunteți, alături de Alecsandri și
Caragiale, dramaturgul căruia i se
acordă cel mai extins spațiu. În
schimb, cel care lipsește, marele
absent, este Ionesco.**

– Pentru că nu l-a considerat un
autor român... pentru că și-a scris
opera în franceză. Până la urmă
opțiunea i-a aparținut lui Ionesco, a
fost cererea sa explicită...

Nu, eu fac parte din literatura
română, pentru că tot ce am scris în
franceză în Franța, eu însumi am
tradus și reformulat, retranscris,
retopit în limba română... eu trăiesc
între două limbi. Deci, pentru a
reveni la întrebarea inițială, nu știu
prea bine de ce generația 80 n-a scris
teatru. E adevărat că eu am scris și
am fost recunoscut foarte repede în
mediul teatral ca un dramaturg care
promite, oameni foarte importanți la
ora aceea se băteau ca să-mi monteze
piesele, încercau să obțină aprobările
necesare. Ion Caramitru, de pildă, se
îndrăgostise de o piesă a mea care se
numește *Bine, mamă, da' ăștia
povestesc în actu' doi ce se-ntâmplă-
n actu' întâi*. Un poet care e decedat
de câțiva ani, Ion Drăgănoiu, a fost
atât de entuziast în momentul în care
mi-a citit piesele, încât a încercat să
organizeze lecturi cu ele. Ioana Cră-
ciunescu, care era actriță la Teatrul
Nottara, i-a dat textele lui Alexandru
Repan, care încerca să-l convingă pe
Lovinescu să monteze o piesă. Deci
oameni care erau deja niște vedete la
ora la care eram tânăr dramaturg s-au
bătut pentru piesele mele... dar →

Rădăuți, 13 august 2011

CĂTĂLINA POPA

n-am avut niciun fel de spectacol creat în mod oficial cu două excepții: la Teatrul Național din Iași, unui actor, Constantin Avădanei, i s-a permis să monteze monologul meu *Sufleurul fricii* și să-l prezinte la Festivalul Tânărului Actor de la Costinești. La ora aceea era director al teatrului Mircea Radu Iacoban. Și un alt regizor, Diogene Bihoi, de la Timișoara, a montat cu un actor profesionist, Mircea Meglei, aceeași piesă, *Sufleurul fricii*. Și știu că a venit cu ea și în turneu la București, a prezentat-o la Cenaclul de Luni sau la Casa Preoteasa și pentru prima oară mi-am văzut atunci un text spus de un actor profesionist.

– **E un paradox... *Sufleurul fricii* mi se pare una dintre piesele...**

– ...cu cel mai mare potențial exploziv.

– **Sigur că da!**

– Absolut! Un mister... Nu numai că *Sufleurul fricii* a putut fi jucată atunci în aceste condiții, dar a fost și publicată în trei locuri: în revista *Vatra*, unde era director pe vremea aceea un mare dramaturg, pe care eu îl apreciez în continuare, Romulus Guga, în revista Teatrului Național din Iași și în *Viața Românească*. Cum era posibil? Aici am o explicație: pentru că exista o mare complicitate între generații, între directorii de edituri, de reviste, noi, generația noastră și, chiar și la un nivel mai înalt, existau niște complicități care permiteau unor astfel de texte să mai treacă din când în când.

„Originalitatea cu orice preț nu a fost o obsesie pentru mine”

– **Sunteți fără îndoială un optzecist. În ce măsură sunteți și un autor postmodern?**

– Știți, încadrarea e absolut ultima mea grijă. Când eram student și tânăr, la Cenaclul de Luni, mă amuzau toate aceste etichete, categorii. Cu oarecare emfază, noi ne spuneam: „Suntem postmoderni!”. Ce însemna asta? Nu știu dacă cineva poate să explice exact. Avantajul este că, atunci când ești postmodern, îți poți permite să utilizezi ca materie pentru textele tale materia precedentă, adică aluziile... În orice caz, eu nu stăpânesc definițiile acestor categorii. Tot ce știu este că în facultate, în anii studenției deci,

mi-am ales ca temă pentru lucrarea de diploma „Motivul negării negației în istoria artei”. Deci, ce m-a interesat a fost modul în care se succed curentele artistice, negându-se unele pe altele, încercând fiecare să se distanțeze, să se diferențieze, hrănindu-se în același timp din etapa precedentă. Și pentru mine era foarte clar de la bun început că, hrănindu-mă, trebuie să mă diferențiez și să creez o categorie nouă pentru mine... ceea ce nu mi-a fost ușor. Dar, în același timp, originalitatea cu orice preț nu a fost o obsesie pentru mine. Am scris în general încercând să nu mă manierez, să nu mă repet, dar când mi-a făcut plăcere să scriu o piesă, două sau trei în aceeași manieră, am scris în aceeași manieră pentru plăcerea mea. În anumite momente ale vieții, însă, am avut întâlniri, șocuri emoționale, revelații atât de importate, încât a trebuit în mod radical să-mi schimb maniera de a scrie. Când am început să scriu piese de genul *Despre sexul femeii – câmp de luptă în războiul din Bosnia*, tipul de scriitură a fost absolut diferit față de o piesă precum *Căi la fereastră*, de exemplu. Am detestat profund în România teatrul realist, cu excepția celui anglo-saxon psihologic. Faptul că puteam vedea la București prin '75-'76 o piesă precum *Cui i-e frică de Virginia Woolf?* a fost un lucru extraordinar. Mi-a plăcut acest tip de teatru anglo-saxon. În același timp, m-am ferit de teatrul realist, pentru că mă temeam de compromisuri ideologice. Deci am practicat tot ce se putea practica, cu excepția teatrului realist. Totuși, înainte de a pleca din România, în 1987, am scris o piesă, realistă după părerea mea, și anume *Angajare de clovn*. E cea mai realistă piesă din seria pe care am scris-o înainte de a pleca din țară. Mai târziu, m-am apropiat mai mult de teatrul realist... În același timp, dacă e să folosim totuși niște concepte, eu am fost

fascinat de tot ce ține de literatura onirică, așa spune că m-am hrănit mai mult, când am scris teatru, din roman decât din teatru. Sigur că mi-a plăcut foarte mult Cehov, dar nu atât lectura, cât spectacolele după Cehov pe care le vedeam eu în anii 70-80 și care erau fabuloase. Mai puțin mi-a plăcut Cehov la lectură. În schimb, Pinter mi-a plăcut mai mult la lectură decât atunci când am văzut spectacolele sale montate. Ionesco mi-a plăcut întotdeauna și la lectură și ori de câte ori l-am văzut montat. Rareori am văzut spectacole reușite după Pirandello, dar mi-a plăcut la lectură... Deci sunt lucruri diferite: emoția la nivelul textului, emoția la nivelul spectacolului. Iar în mintea mea întotdeauna a fost o diferență clară între cele două emoții și nu s-au amestecat. Și acum citesc teatru din când în când, pentru plăcerea de a avea un contact cu genul acesta literar. Am un editor de altfel în lumea francofonă, Emile Lansman, care publică teatru pentru că, spune el, „există oameni susceptibili să le cumpere și să le citească acasă în fotoliu”. Și eu continui să cred că există un public pentru teatru, ca gen literar. Deci, plasarea mea în tabloul lui Mendeleev al dramaturgiei a fost ultima mea grijă, dar dorința mea de a-mi găsi un stil a fost întotdeauna o dominantă.

– **Ați pomenit în repetate rânduri de Cenaclul de Luni, dar v-am auzit rareori vorbind despre Cenaclului din Tei. Povestiți-mi în ce context ați ajuns acolo și cum au fost primite scrierile domniei voastre?**

– Știți că Cenaclul de Luni a fost interzis în 1983... Pur și simplu Manolescu își realizase programul cultural, politic, ideologic, artistic și, la un moment dat, au fost multe picături care au vărsat paharul. Manolescu spune în *Istoria* sa recentă că unul dintre poemele mele i-a enervat atât de tare pe cei de la conducerea culturii, încât a fost și acela un element care i-a făcut să interzică cenaclul. E vorba despre poemul meu, *Corabia*. Nu a fost singurul element. În orice caz, cenaclul a fost oprit, dar tot continuam să dorim să ne întâlnim undeva. La un moment dat, unul dintre criticii de la Cenaclul de Luni, Radu Călin Cristea, nu știu cum, își găsisse o slujbă la un club sportiv și ne-a →

spus: „Facem un cenaclu la noi la club. Veniți aici!”. Și am continuat să ne vedem de câteva ori la acel club sportiv, până ce și-au dat seama cei de acolo ce se întâmplă. A trebuit să ne mutăm mai departe. Și, în mod absolut extraordinar, Mircea Iorgulescu a preluat Cenaclul din Tei, așa că am continuat să ne vedem acolo în mod sistematic. S-au întâmplat lucruri absolut fabuloase. În fiecare duminică ne vedeam la Cenaclul din Tei; plecam deci acolo pe malul lacului la complexul studentesc, sportiv și cultural din Tei, unde aveam o mare sală la dispoziție. Acolo am citit câteva dintre piesele mele foarte importante. Veneau la acel cenaclu oameni din lumea literară, pentru că se întâmpla ceva. Îmi amintesc că în ziua în care mi-am citit eu piesa *Spectatorul condamnat la moarte*, cred că era prin 1984, în distribuție îmi dădeau o mână de ajutor oameni absolut extraordinari: Mihail Șora citea rolul grefierului, Radu Călin Cristea era avocatul acuzării, Groșan era avocatul apărării, Ion Drăgănoiu era colonelul, Ioana Crăciunescu era servitoarea de la bufet și alte roluri feminine... deci era mai mult decât o lectură, era o demonstrație de solidaritate între generații. În momentul în care mi se citea mie piesa *Spectatorul condamnat la moarte* la Cenaclul din Tei, erau trei generații care își dădeau mâna într-o demonstrație de unitate, de solidaritate, de complicitate culturală. Șora, care avea deja la ora aceea 65-70 de ani. După aia era generația de mijloc, reprezentată de oameni precum Ion Drăgănoiu sau Ioana Crăciunescu. Ei erau deja vedete. După aceea, erau cei din generația mea... Se întâmpla ceva... La acea ședință îmi amintesc că veniseră să asculte piesa mea Mircea Daneliuc, Iosif Demian... venea să ne asculte din când în când chiar și Valentin Silvestru. Virgil Mazilescu și el era acolo, nelipsit. Alte nume importante din literatura română veneau să asculte ce se întâmplă. Îmi amintesc că odată am prezentat *Sufleurul fricii* și cel care a citit-o a fost actorul Florin Călinescu... era mai tânăr, mai puțin cunoscut, dar avea deja un aplomb extraordinar.

– **Știți că Nicolae Prelipceanu susține că tocmai lectura aceasta, de la *Sufleurul fricii*, ar fi unul dintre motivele pentru care s-a**

închis și Cenaclul din Tei? Sunteți deja *vinovat*, cu ghilimelele de rigoare, pentru închiderea a două cenacluri literare...

– Nu cred. Nu știu. Tot ce-mi amintesc e că eu am plecat în '87, iar Cenaclul din Tei continua să funcționeze. Nu știu în ce moment s-a închis. Știu că Mircea Iorgulescu a fost un foarte bun complice al nostru. Îl apreciam, indiferent ce se spune acum despre el...

– **S-a spus că în România anilor '80 nu se putea vorbi de samizdat, cu toate astea unele dintre piesele dumneavoastră circulau tocmai în această formă, în cercurile culturale ale vremii.**

– În mod absolut inconștient eu am creat samizdat cu piesele mele, pentru că trebuia să le multiplic. Și știu că eram în căutare de fotocopioze. Era o problemă să găsești unde să poți fotocopia piese care aveau 70-80 de pagini, în 10-15 exemplare. Dar știu că găsisem, undeva la Ministerul Muncii, un tip care era funcționar acolo și căruia îi plăteam să facă fotocopieze în câte 10 exemplare piesele mele. Și aceste piese le distribuim într-adevăr în mediul literar și artistic... sunt oameni care și le-au păstrat în sertar. Sunt cel puțin două texte care s-au și pierdut de altfel. Sunt oameni care le au, dar eu nu mai am originalele. Nu sunt printre cele mai importante...

– **Și nu sunteți tentat să le căutați?**

– Știți, am scris atât de mult încât pot să-mi permit să pierd două texte, nu e o problemă... Una dintre piese se numea *Sub tavan*. Eu nu am originalul și cineva se laudă că îl are. E o piesă în care așteptau într-o sală de așteptare niște personaje și, în timp ce ele discutau acolo, începe să cadă ușor tavanul. Tavanul coboară, coboară, ei stau gârboviți, apoi în genunchi și discută ca și cum nimic nu s-ar întâmpla. La ora la care scriam eu acest text, el putea fi perceput ca o adevărată provocare... dar nu l-am publicat niciodată, nu l-am difuzat niciodată.

– **Și, totuși, piesele acestea se citeau, circulau...**

– Da, de citit puteam citi. De pildă îmi amintesc, la Cenaclul Uniunii Scriitorilor, care era condus de Paul Everac, am avut odată o lectură fabuloasă cu *Artur osânditul*, cu actori de la Teatrul Giulești. S-au

amuzat, s-au amuzat de minune actorii citind acea piesă, se amuzau, râdeau și, după aceea, unul dintre actori, nu mai știu cine, dar era o vedetă, mi-a șoptit la ureche: „Domnul Vișniec, cum aveți curajul să scrieți așa ceva?”. Eu așeam așa o figură, de provincial inocent... nu făceam parte nici din cercurile bucureștene, nu aveam niciun sprijin instituțional... eram aerian. Cred că acest lucru, această inocență și fața mea aeriană i-au derutat pe mulți. Scriam, scriam, scriam mult. Mi-amintesc momentul în care mi-a citit Șora piesa *Bine, mamă, da' ăștia povestesc în actu' doi ce se-ntâmplă-n actu'-ntâi...* A doua zi, la Uniunea Scriitorilor, unde mergeam și mâncam la prânz, Șora mi-a spus: „Vai, domnu' Vișniec, v-am citit piesa ieri seară... eram singur în bucătărie... o citeam și râdeam, râdeam în hohote!” Ce elogiu extraordinar de la un mare filozof, pe care-l consideram un mare intelectual, o autoritate morală: Mihail Șora, spunându-mi că râsese citindu-mi piesa! Am fost fericit, nu-mi mai doream nimic altceva. Sau mă întreba Alexandru Paleologu, care citise și el piesa: „Domnu' Vișniec, ce aș putea să fac pentru dumneavoastră? Ce aș putea să fac?”... Greu de spus. Sigur, aș fi vrut să o văd jucată... Dar, din când în când, publicam fragmente în revistele literare, în *Amfiteatru*, mai publicam în almanahuri. O variantă a textului meu, care se numește astăzi *Trei nopți cu Madox*, a fost publicată într-un almanah literar, pe care îl scotea Ion Cocora la Cluj. Deci, aceasta era lupta... Tinerii care ieșeau de pe băncile școlii îmi știau textele, eram prieten cu mulți dintre ei. Mihai Lungănu de pildă, care tocmai terminase facultatea, le știa pe toate. Cătălina Buzoianu chiar de la ora aceea a dorit să-mi monteze o piesă. Ei, nu s-a putut...

„Arhitectura, muzică împietrită”

Prin sintagma „arhitectura, muzică împietrită”, Friedrich von Schlegel desemna sugestiv o conexiune între arhitectură și muzică. Goethe preia formularea și în **Maxime și reflecții, 1207**, și o explicitează: „Un nobil filosof vorbea de arta construcțiilor ca de o muzică împietrită, întâmpinând unele dezaprobări. Noi credem că n-am putea reproduce mai bine acest gând frumos, decât numind arhitectura o artă a sunetelor amuțite.

Să ne gândim la Orfeu, care, atunci când i s-a arătat un imens loc pustiu pentru a clădi pe el, s-a așezat cuminte în partea cea mai potrivită și, prin sunetele însuflețitoare ale lirei sale, a ridicat în jurul său o piață spațioasă. Înduioșate de sunetele când puternice și poruncitoare, când dulci și ademenitoare, blocurile de piatră se smulseră din stâncile uriașe, luând, în vreme ce dansau însuflețite, forme artistic-meșteșugite, pentru a se orândui apoi în straturi ritmice și ziduri de toată frumusețea. Și tot astfel se alăturară uliță cu uliță, stradă după stradă. Nici zidurile de apărare nu lipsiră.

Sunetele se pierd, dar armonia rămâne. Oamenii unei astfel de cetăți se preumblă și acționează între melodii veșnice; spiritul nu cedează, activitatea nu doarme, ochiul preia funcția, datoria și obligația urechii, iar cetățenii se simt, chiar în zilele de rând, într-o stare de ideală sărbătoare; fără a reflecta, fără a se întreba asupra originii, ei sunt părtași ai celei mai înalte bucurii morale și religioase.

Să străbatem bazilica Sf. Petru în lung și în lat și vom trăi același sentiment pe care am cutezat să-l exprim aici.

Dimpotrivă, într-o cetate rău construită, în care întâmplarea a adunat casele cu groaznica ei matură, cetățeanul trăiește inconștient în pustiul unei stări posomorâte; iar călătorului străin i se pare că aude cimpoaie, surle și tobe cu clopoței, așteptându-se să asiste la dansuri de urși și tumbe de maimuțe.” (Johann Wolfgang Goethe, **Maxime și**

reflecții, Ed. Univers, Buc., 1972, pp. 205-206).

Această reflecție trebuie să fi fost foaia despre care Goethe îi vorbea lui Eckermann în 23 martie 1829: „Am găsit printre hârtiile mele – îi spune acestuia – o foaie în care vorbesc despre arhitectură, numind-o muzică încrămățată. Și zău că expresia nu e tocmai rea; starea sufletească pe care o emană arhitectura se apropie de efectul pe care îl produce muzica”. (Johann Peter Eckermann, **Convorbiri cu Goethe**, EPLU, Buc., 1965, p. 318). Printr-o simplă mutare de accent de pe obiectul artistic pe subiectul estetic și prin ridicarea la „mit” și desfășurarea plastică, Goethe a încercat să sugereze înrudirea dintre cele două arte.

De o aceeași comparație se folosește și „prințul filosofilor”, Hegel, în ale sale **Prelegeri de estetică**, partea a III-a, numită convențional „individuală”, **Sistemul diferitelor arte**. Este știut faptul că Hegel avea o mare competență pentru lumea artelor, cu excepția muzicii. Însă „nu trebuie să fii cizmar, ca să știi unde te strânge cizmar”, a replicat el. De aceea, poate, dincolo de arhitectonica și întemeierea filosofică a Esteticii sale, în tratarea muzicii, altitudinea pare abstractă și generală; concretizările din această parte a „individualului” sunt mai puține, dar ele vizează esențialul.

Complementar, muzica pare a fi urmărită, grație armoniilor și proporțiilor implicite, chiar din domeniul arhitecturii situată polar față de ea în sistemul său estetic. Amintindu-l pe Schlegel, care a numit arhitectura muzică înghețată, el scrie: „aceste arte se întemeiază pe o armonie a proporțiilor care pot fi reduse la număr și sunt din acest motiv ușor sesizabile în trăsăturile lor fundamentale”. (**Prelegeri de estetică**, Ed. Academiei RSR, Buc., 1966, p. 57).

Generic, ambele arte sunt situate în afara celei **clasice**, arhitectura ca aparținând **simbolicului**, iar muzica, **romanticului** – cele două arte nerealizând acea identitate clasică dintre interior și existența exterioară.

Din această perspectivă, a precarității strecurate în chiar întemeierea lor, arhitectura și muzica își devin complementare: arhitectura

sprijinindu-se pe armonia muzicii, iar muzica pe armonia arhitecturii. În partea generală a capitolului muzicii, Hegel explică: „muzica poate fi comparată mai de aproape cu arhitectura, care nu-și ia formele sale din ceea ce este dat, ci din invenția spirituală, pentru a le da figură în parte potrivit legilor gravitației, în parte conform regulilor simetriei și euritmiei. Același lucru îl face muzica în domeniul său, întrucât, pe de o parte, ea ascultă de legile armoniei tonurilor independent de expresia sentimentului, legi ce se bazează pe raporturi cantitative, iar pe de altă parte, ea se supune adesea formelor regularității și simetriei atât în revenirea tactului și a ritmului, cât și în privința altor formații ale tonurilor. (...) Mai ales prin această autonomizare dobândește muzica un caracter arhitectonic, când, liberată de funcțiunea de a exprima sufletul, își construiește, plină de invenție și potrivit legilor muzicale, un edificiu de tonuri pe seama ei însăși.” (op. cit., p. 290).

Având în vedere chiar această conexiune de complementaritate între cele două arte situate pre- și post-clasic, se deconspiră o anume **structurare** a conștiinței estetice în procesul de cuprindere teoretică a realității artistice, după câmpul deschis de bătrânul estetician, care a autonomizat estetica și a desprins frumosul artistic de cel natural, ca obiect al acesteia, frumosul natural lăsându-l oarecum „uitat” în teritoriul **sublimului** kantian.

Din acest unghi se luminează și o fenomenologie a conștiinței estetice în cazul teoreticienilor artei. Nu este de neluat în seamă această perspectivă.

DUMITRU VELEA

Puncte de vedere

ȘICANE ALE LIMBII; RIVALITATE DUȘMĂNOASĂ

S-a întâmplat nu o dată ca uzul unor cuvinte să producă devieri fie în veșmintul acestora, fie în conținutul lor, fie în ambele; între românescul *bișniță*, de exemplu, și englezescul *business*, pe care îl preia, e destul de greu de făcut legături pentru necunoscători. Alteori, ca în cazul cuvântului *rival*, modificările de sens se produc sub ochii noștri.

Împrumutat din latină, dar și din franceză și din germană, care îl au tot din latină, cuvântul circulă, în primul rând, cu sensul prezent în toate aceste limbi, „persoană cu calități și merite egale cu ale alteia, în concurență cu care aspiră la aceeași situație, aceleași succese (în particular, în dragoste); concurent, adversar”. La începuturile sale, latinescul *rivalis*, derivat de la *rivus*, „râu”, desemna orice „riveran autorizat să folosească un curs de apă”, împreună cu alți riverani, pentru diverse trebuințe, irigații fiind esențial. Bucurându-se de aceleași drepturi și obligații ca toți ceilalți riverani, rivalul era un concurent pentru ceilalți riverani, exact cum se întâmplă astăzi cu rivalii din arenele sportive sau din competițiile științifice.

Rivalitatea presupunea și presupune spirit de concurență, spirit adversar, capacitatea de a susține și apăra idei, opinii contrare, acțiuni diferite pentru atingerea unui scop. Rivalitatea pretinde, ca atare, spirit constructiv, pe a cărui stimulare se bazează. Contracandidații la obținerea unor funcții, de exemplu, totdeauna rivali, trebuie să probeze calități reclamate de funcția urmărită, de a duce la îndeplinire, cu mijloace proprii, sarcinile funcției respective.

Rivalitatea partidelor politice este (ar trebui să fie) rațiunea lor de a fi, întrucât fiecare partid este (ar trebui să fie) un ansamblu de opțiuni teoretice și practice menite să contribuie la progresul societății. Fundamentarea doctrinelor lor are în vedere, implicit, tocmai calitatea lor de rivali în atingerea scopului social, realizarea unei societăți considerate ideale sau apropiate de idealul propus. Rivalitățile dintre reprezentanții partidelor în sfatul țării sînt (ar trebui să fie) rivalități între idei aspirante la statutul de optime pentru momentul respectiv și din perspectiva viitorului pentru progresul societății.

Pentru oricine urmărește disputele politice este ușor de constatat că rivalitatea dintre idei a fost înlocuită de rivalitatea dintre persoane; nu contează ideea, ci susținătorul ideii, spiritul

constructiv dispărînd; concurența, competitivitatea, componente ale rivalității sînt dublate și chiar înlocuite de sentimentul de dușmănie, pe care nu-l atestă nici un dicționar pentru rivalitate. Dacă ideile pot rivaliza fără a se dușmăni, la oameni rivalitatea devine prea repede dușmănie. Formula tiranică *cine nu e cu noi e împotriva noastră*, care făcea carieră într-o vreme, a provocat asocierea rivalității cu dușmănia, menținîndu-și și astăzi terenul în lumea politică. E surprinzător să auzi un politician vorbind despre un rival din tabăra opusă ca despre un dușman, neevitînd chiar folosirea cuvîntului.

La modul concret: mereu s-a susținut, de toate partidele politice, că cel mai nepriceput administrator al bunurilor sale este statul (fără a se preciza sensul cuvîntului *stat* în enunțul respectiv!), ca atare aceste bunuri ar trebui încredințate unor persoane recomandate de performanțele în domeniu. Punerea în practică a acestui deziderat a fost percepută diferit de reprezentanții partidelor, așa că s-a tot amînat și continuă să se amîne. Vor fi fiind și ceva interese ale grupurilor susținute de partide?!

Nu vom lua în considerație modul de adresare și de etichetare folosit de rivali, care nu are vreo legătură cu respectul pe care rivalii sînt datorii din respect de sine să-l manifeste unii față de ceilalți, o dată ce sînt „egali” din perspectiva aspectelor în rivalitate, ci numai atitudinea generală de respingere din capul locului a vreunei posibilități de aflare a punctului spre care converg ideile în dispută, blocarea cu ostilitate în spatele unor formulări pentru idei fixe, ca și cum ideile nu pot accepta formulări diferite, corespunzînd unor retușări diferite, acceptabile pentru poziții diferite. La formularea partenerului de discuție se vine cu altă formulare și fiecare se cantonează în partea lui de adevăr, privit ca un adevăr absolut, de la care nu se poate abate cîtuși de puțin. Interesul e nu promovarea ideii în discuție, ci blocarea rivalului, a adversarului, a dușmanului. Așa ceva se întâmplă nu numai în Parlamentul României, ci în toate organismele cu reprezentare politică. Undeva în țară, creșterea nevoilor de transport aerian a impus refacerea pistei de aterizare/decolare; s-a realizat un proiect de lungire a pistei la 2400 de metri, la care s-a răspuns cu un alt proiect pentru 3000 de metri. Ca în povestea cu soții care au divorțat pentru că nu se înțelegeau dacă motocicletă pe care și-o doreau trebuia să fie cu sau fără ataș, în condițiile în care ei nu aveau bani de bicicletă. Proiecte

considerate valoroase nu pot fi puse în practică și țara pierde din cauza rivalității dușmănoase.

Spiritul de dușmănie al rivalității, distructiv și, deci, păgubos, ar putea fi înlocuit de spiritul de emulație, „străduința de a egala sau depăși pe cineva în merite” pe un anumit tărîm. Se și vorbește despre cultivarea spiritului de emulație în activitatea științifică, artistică, literară, în care școala își asuma o sarcină aparte, dar nu se prea aude despre emulația din activitatea politică. Iar rivalitățile din lumea științifică sau artistică nu sînt nici puține și nici de neglijat. Este și invidie, dar mai puțină dușmănie, subminată de emulație. Sînt dator să dau și un caz de rivalitate adevărată din lumea politică, deși s-ar putea să-i supăr chiar pe cei în cauză, nerecunoscîndu-se rivali; este cazul celor trei lideri ai grupului partidelor din opoziția de pînă ieri. Spiritul de emulație i-a ajutat să găsească, după dibuiri și poticniri, formule care să le optimizeze demersurile. Se vor menține în rivalitatea constructivă, spirit de emulație necesar aflării căilor de progres atît de mult promis?

Mi se poate reproșa că m-am jucat de-a cuvintele, că politicienii sînt mult prea preocupați de problemele mari ale țării, ca să se oprească la aspecte minore cum e cel al rivalității. Dar nu cuvintele sînt importante aici, spuneam mai sus că nu iau în considerație vorbele grele pe care și le aruncă unii altora în diverse ocazii, ci concepția păguboasă de a împărți lumea în buni (ai noștri!) și răi (ai voștri!), dominată de alb, curat (ceea ce vrem noi!) și negru, mizerabil (ceea ce vreți voi!), fără posibilități de conciliere, concepție contrazisă de colaborările dintre partide cu platforme uneori total diferite și de ușurința cu care se trece dintr-o tabără în alta. Iar răul cel mai rău e că această atitudine se răsfrînge și asupra oamenilor de rînd, care împrumută acest comportament, ce riscă să devină de masă. La multe alte rele, destule, s-ar mai adăuga încă unul.

Și chiar contează!

GHEORGHE MOLDOVEANU

Restituiri

RADU GYR. UN DESTIN POETIC FRÂNT ÎN POLITICĂ

(III)

Scrisoarea a fost publicată în ziarul lui N. Iorga, „Neamul românesc”, probând schimbarea atitudinii istoricului față de poet. Z. Stancu comentează răutăcios această scrisoare, neîncredător în căința și angajamentele lui Gyr. El scrie că poetul arestat i-a adresat lui Armand Călinescu „o scrisoare tot atât de lungă, tot atât de duioasă și tot atât de plină de rugăminți și de jurăminte (ca și cea adresată lui Victor Iamandi în 1934 n.n.). A fost un naiv. Acum nu mai e naiv. E bărbat matur. Va scrie versuri lirice și-și va vedea de catedra lui. Să-i dea drumul Armand Călinescu din închisoare și să-l pună sub supraveghere. Țara va avea în Radu Gyr pe cel mai cumsecade dintre cetățeni.” Lui Armand Călinescu i s-a făcut milă de poetul naiv, ca și lui Iamandi, și l-a eliberat din închisoare, conchide ironic Zaharia Stancu.¹⁵

La 21 septembrie 1939, oamenii lui H. Sima l-au asasinat pe șeful guvernului, Armand Călinescu. Asasinii au fost capturați și împușcați. Noul guvern, condus de Gh. Argeșanu, a răspuns gloanțelor cu gloanțe. În fiecare județ au fost împușcați fruntași legionari, aproape 300 în toată țara. Numeroși legionari au fost arestați. Printre ei se afla și Radu Gyr. Dar... poetul a mai scris o scrisoare. Din nou i s-a dat drumul¹⁶.

În perioada 3-5 sept. 1940, legionarii au făcut presiuni asupra regelui Carol al II-lea pentru a le încredința guvernarea. Fiind refuzați, au cerut abdicarea regelui¹⁷. Pentru a-și salva tronul, regele a încredințat conducerea statului generalului Ion Antonescu, dar și acesta a cerut și a impus abdicarea regelui Carol al II-lea. Victorioși, legionarii au demonstrat la 6 sept. 1944 în fața palatului regal, cântând „Sfântă tinerețe legionară”. În fruntea demonstranților, îmbrăcați cu cămăși verzi și cu steaguri verzi în mâini, se aflau comandanții legionari, poetul Radu Gyr și profesorul Vladimir Dumitrescu.¹⁸

Formarea guvernului antonescian-
no-legionar (14 sept. 1940) a adus

poetului împlinirea ambițiilor sale de ascensiune în ierarhia socială și politică. La 26 sept. 1940, Radu Gyr a fost numit director general al Teatrelor Naționale, Operelor Române și a spectacolelor în locul lui Ion Marin Sadoveanu.¹⁹ Ca înalt demnitar al regimului legionaro-antonescian, Radu Gyr i-a promovat pe legionari în funcții, pentru a impune controlul Legiunii asupra instituțiilor de cultură. Haig Acterian a fost numit director general al Teatrului Național București, iar Virgil Carianopol și Ladmiss Andreescu au devenit inspectori ai teatrelor.²⁰ Gyr preconiza alegerea unei conduceri legionare a Societății Scriitorilor Români în care el să dețină funcția de președinte, iar Virgil Carianopol, Ladmiss Andreescu, Aurel Chirescu, G. Acsintescu și George Dorul-Dumitrescu să fie membri. Înfrângerea rebeliunii legionare a dat peste cap aceste planuri.²¹

Aderența la mișcarea legionară și ascensiunea politică de moment, pe aripile acestei mișcări, au avut însă și consecințe negative pentru poet. Am arătat reacția dezaprobată a lui Zaharia Stancu. Ne referim acum și la aceea a lui Petre Pandrea. Acesta constata în 1940 că „eram prieten intim și cu Haig (Acterian) și cu Radu (Gyr) dar ne evitam pe stradă de ani de zile.”²²

Prin funcția deținută, Radu Gyr a aplicat politica legionară de românizare a forței de muncă, de îndepărtare a personalului evreiesc de la „teatrele naționale, operele române, teatrele particulare, subvenționate sau nu de stat, precum și de la orice formațiuni sau

înjghebări cu caracter artistic sau teatral.”²³ Direct sau indirect, persoana sa a fost legată de acțiunile din acel timp ale mișcării legionare. Astfel, contemporanii au înregistrat că la 28 nov. 1940, a doua zi după asasinarea lui Nicolae Iorga și V. Madgearu de către legionari, Radu Gyr, însoțit de unii legionari din lumea teatrului, au intrat la Café de la Paix îmbrăcați în cămăși verzi și cu pistoale la brâu și au consumat prăjituri și bere. Z. Stancu, aflat acolo, a înregistrat starea lor afectivă legând-o de asasinatele comise: „Fețele lor străluceau de bucurie.”²⁴

Ca director general al Teatrelor, Gyr a dat un „sever avertisment public companiei Bulandra-Maximilian-Storin” și a decis suspendarea subvenției bugetare pe care Ministerul Cultelor și Artelor o acorda companiei, deoarece în reprezentația de la Teatrul „Regina Maria” (13 ianuarie 1941) a jucat o actriță evreică.²⁵ În calitate de înalt demnitar, Gyr a asistat la diverse ceremonii oficiale. Alături de alți înalți demnitari a fost prezent, în gara Mogoșoaia, la 12 noiembrie 1940, ora 20,15, pentru a saluta pe Conducătorul Statului, generalul Ion Antonescu, la plecarea acestuia într-o vizită în Italia.²⁶

Tensiunile dintre generalul Ion Antonescu și H. Sima, provocate de concepțiile lor diferite asupra acțiunii de guvernare, i-au determinat pe legionari să se pregătească pentru a se opune generalului și a acapara întreaga putere în stat. La 20 ian. 1941, I. Hudiță, secretar general adjunct al PNT, consemna în Jurnalul său informația că „la Teatrul Național, Radu Gyr a organizat un alt centru de rezistență” al legionarilor.²⁷

La 21 ian. 1941 s-a declanșat rebeliunea legionară. Din balconul Teatrului Național București, Gyr a rostit un discurs îndemnând la război civil. Legionarii din clădirea Teatrului Național au tras cu armele în trupele care păzeau Palatul Telefoanelor. În piața Teatrului s-au produs încăierări soldate cu numeroși morți.²⁸ În 1956, rememorând faptele, Radu Gyr și Petre Pandrea au „răs împreună de discursurile ținute (de Radu Gyr n.n.) cu Haig Acterian, de pe Terasa Teatrului Național în fața Palatului zgârie nori al Telefoanelor cu prilejul rebeliunii din ian 1941. Ei au ținut două discursuri banale și pompoase. Erau slabi oratori. →

TRAIAN LAZĂR

Alocuțiuni entuziaste”. Cât despre folosirea armelor, P. Pandrea, care a fost în 1941 avocat al apărării pentru Haig Acterian, susținea în 1956 că „s-a tras în mulțime cu două mitraliere instalate de serviciul secret în mod provocator (în clădirea Palatului Telefoanelor n.n.) după alocuțiunile pronunțate. N-au tras ei. Au tras antonescienii. Habar n-aveau de mitralierele ascunse în cuiburile de piatră ale palatului zgârie-norilor. Au rămas uluiți de răpăituri și s-au ascuns cu Marieta Sadova (actriță, soția lui Haig Acterian n.n.) în incinta și în culisele Teatrului Național.”²⁹ Poate că Radu Gyr și Haig Acterian nu au fost inițiatorii folosirii armelor, dar se știe că Palatul Telefoanelor a constituit unul din principalele puncte ale confruntării armate dintre legionari și trupele fidele generalului Antonescu. La 22 ianuarie 1941, după amiaza, Palatul Telefoanelor a fost atacat de legionari. A doua zi, rebelii, aflați în Teatrul Național, băcănia Dragomir Niculescu, Palatul Adriatica, Cuvântul etc., au atacat din nou Palatul Telefoanelor, dar fără rezultat.³⁰

La 23 ian. 1941, Radu Gyr, „în piața Palatului, ținea mulțimii discursuri intransigente.”³¹ Probabil poetul nu era la curent cu faptul că în acea zi conducătorii Legiunii ajungeau, prin intermediul Legației Germaniei din București, la o înțelegere cu generalul Antonescu privind depunerea armelor de către legionari. Rebeliunea fiind înfrântă, numeroși conducători legionari s-au refugiat în Germania ori s-au ascuns. Prezența forțelor germane și mai ales implicarea Legației germane în realizarea înțelegerii de încetare a luptelor dintre legionari și armata condusă de generalul Antonescu creau o impresie de impunitate pentru rebeli. După încetarea luptelor, Radu Gyr și Haig Acterian s-au prezentat la slujbă (25 ian. 1941) „Comme si de rien n'était” – nota M. Sebastian în Jurnalul său, adăugând: „vine acum momentul telegramelor de devotament.”³²

La o săptămână după înfrângerea rebeliunii, Radu Gyr se afla încă în libertate și a participat la adunarea generală a Societății Scriitorilor Români. Chestionat de Z. Stancu asupra intenției sale de a impune un comitet legionar la conducerea SSR,

Gyr s-a disculpat zicând că totul fusese o glumă.³³

La 31 ian. 1941, un comunicat al Ministerului de Interne anunța arestarea mai multor legionari în Capitală, printre care se număra și Radu Gyr. Comunicatul preciza că judecarea rebelilor va începe imediat la Căminul Studenților din Calea Plevnei.³⁴ Radu Demetrescu Gyr a fost destituit din funcția de director general al teatrelor naționale, operelor române și spectacolelor, întrucât prin manifestările sale s-a abătut de la Codul funcționarilor publici.³⁵ În locul său a fost numit Liviu Rebreanu.

Soția poetului, Florica (Flora n.n.) a adresat, la 7 mai 1941, Mariei Antonescu, soția generalului Ion Antonescu, Conducătorul Statului, o scrisoare pledând pentru ca soțul ei „să fie scos din cauză și pus în libertate”. „Eu, cea mai aproape de el, pârtașe de orice clipă a vieții lui, care i-am cunoscut sufletul, pot susține pe conștiință că soțul meu este victima unor învinuiri dușmănoase, o clipă el nu s-a manifestat ca rebel. În toate acțiunile lui el a fost însuflețit de un curat patriotism, după cum s-a arătat și în scrierile lui.”³⁶ Autoritățile nu s-au lăsat convinse de pledoaria Florei Gyr, conștiente de pericolul reprezentat nu atât de acțiunile lui Gyr, cât de creațiile sale poetice sau publicistice purtătoare ale mesajului legionar. Numai transformarea lor în suport al ideilor dorite de cei ce dețineau puterea îl va salva pe poet.

Deținut și anchetat la Malmaison, închisoarea Serviciului Special de Informații, Radu Gyr și-a dat pe față

complicii, și-a recunoscut faptele. A fost condamnat la trei ani de închisoare.

Pe când se afla deținut la închisoarea din Brașov, Radu Gyr ieșea în oraș cu aprobarea judecătorului Vania Gherghinescu „pentru tratament medical”. Pe promenada orașului, Gyr se întâlnea cu Ștefan Baciu sau cu Nichifor Crainic și discutau problemele privind publicarea poemelor lui Gyr în „Gândirea”. De obicei, „Gândirea” nu-și plătea colaboratorii, dar în cazul lui Gyr o făcea.³⁷

NOTE

15. Z. Stancu, op. cit., p. 349 vezi și pp. 344, 345, Nichifor Crainic, *Zile albe, zile negre*. Memorii, vol. 1, Casa editorială Gândirea, 1991, p. 253 și urm.
16. Z. Stancu, op. cit. p. 347.
17. Ștefan Baciu, *Praful de pe tobă*, Ed. Eminescu, 1995, pp. 498, 499.
18. A. Călinescu, *Însemnări politice 1916-1939*, Ed. Humanitas, 1990, pp. 332, 334.
19. Z. Stancu, op. cit., p. 350.
20. N. Iorga, *Memorii. Sinuciderea partidelor (1932-1938)*, vol. VII, București, 1939, p. 458.
21. *Neamul românesc*, nr. 285 din 28 decembrie 1938, p. 3. Z. Stancu, op. cit., p. 350.
22. *Idem*.
23. N. Crainic, op. cit., pp. 322, 323.
24. Z. Stancu, op. cit., p. 350; Emil Dorian, *Jurnalul din vremuri de prigoană*, Ed. Hasefer, București, 1996, p. 126.
25. *Monitorul Oficial*, partea I-a, nr. 225/26 sept. 1940, p. 5571.
27. Z. Stancu, *Zile de lagăr*, Ed. Socec, Buc., 1945, p. 280.
28. *Ibidem*, p. 388.
29. P. Pandrea, *Memoriile mandarinului valah*, Ed. Albatros, Buc., 2001, p. 101.
30. *Monitorul Oficial*, partea I-a, nr. 211/11 sept. 1940, p. 5335.
31. Z. Stancu, op. cit., p. 280.
32. Comisia internațională pentru studierea holocaustului în România (președinte Elie Wiesel), *Raport final*, Ed. Polirom, p. 295.
33. Gh. Buzatu, Stela Cheptea, Marusia Cârstea, *Pace și război (1940-1944). Jurnalul mareșalului Ion Antonescu*, vol. I, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2008, p. 91.
34. I. Hudiță, *Jurnal politic*, vol. II, Editura Institutul European, 2000, p. 227.
35. Z. Stancu, op. cit., p. 351.
36. P. Pandrea, op. cit., p. 101.
37. Gh. Buzatu, Stela Cheptea, Marusia Cârstea, op. cit., pp. 138, 139.

Un cuvânt și o realitate...

Mult timp, foarte mult timp, **a te descurca**, verb de acțiune cu o sferă semantică destul de generoasă, marcă a optimismului celor neajutorați (materialicește, dar nu numai...), a fost un cuvânt bine-crescut, cuviincios, decent, situat undeva în zona incertă dintre vocabularul activ și cel pasiv, cu sensuri bine motivate, așezate în tiparul onorant al limbii: *a lămurii*, *a limpezi*, *a clarifica*, *a elucida* o situație confuză, a găsi o soluție unei probleme încâlcite. Cu vremea, derivatul său adjectival, de la care așteptai să se afle aproape de „fîrea” și înțelesurile părintelui său natural, s-a dovedit mai neastâmpărat, mai puțin dispus să respecte tradiția, alunecând spre sensuri neguroase, contestatare și perfide, aruncând – astfel – o umbră și multă îndoială chiar asupra radicalului, tătâne-su, suspect acum și de înțelesuri camuflate. Cum s-a ajuns aici? Poate din prea mult răsfăț, poate dintr-o înstrăinare progresivă, cine mai poate ști, s-a produs o deviație spre negativ, pentru că – până la urmă –, odrasla, copleșită de relele lumii, a început să absoarbă semnificații maligne și să se abată, bine de tot, de la calea cea dreaptă, ajungând să desemeze pe oricine știe să se **descurce**, în afara „codului deontologic” lexical, de o fi existând vreunul! **Descurcarea** (de nobilă stirpe, în modelul verbal aflat la diateza reflexivă) a ajuns simbol al superficialității și al competenței simulate, al șireteniei și abilității. Doar că aici se impun două precizări: 1. nu poți simula ceva fără să nu ai un minimum de informații, orientare în timp și spațiu, tupeu și versatilitate; 2. nu abilitatea (înțeleasă ca *îndemănare*, *iscusință*, *pricepere*) e calitatea principală a acestuia, ci oarece abilități (înțelese ca *șirelicuri*, *vicienii*), fără de care nu poți răzbi – după meritele clamate – în această lume care începe să devină, din ce în ce, **o lume a descurcăreților**, rezon!

Studenta M.P., aflată la ultimul ei examen de limbă română contemporană, în ultimul an de *studiu* (cel puțin, așa se presupune!), o exasperează pe doamna profesoară, o distinsă universitară din București, confundând substantivele cu adjectivele, conjugările cu sufixele și complementele cu verbele. Abia stăpânindu-se, examinatoarea o întrebă rar, apăsător, articulând grav fiecare silabă: „Dom-ni-șoa-ră (pauză de respirație) cum-ai-să-pre-dai-dumnea-ta-e-le-vi-lor-a-se-me-nea-i-nep-ții?” Studenta, îngrijorată, încearcă să o calmeze: „Lăsați, doamna profesoară, să ajung eu la catedră, că... mă descurc eu!” Doamna profesoară se înroșește, respiră din ce în ce mai greu și, la un pas de o criză nervoasă, se ridică în picioare, probozind-o cu următoarele cuvinte: „Păi tocmai asta e nenorocirea, că... *vă descurcați*, nimic temeinic, nimic până la capăt, superficiali (își caută, cu greu, cuvintele) și... iresponsabili pe deasupra! De ce ar merita copiii ăia să-i condamne la superficialitate cineva ca dumneata, de ce nu ar merita o soartă mai bună?” Continuă apoi pe un ton mai supravegheat: „Îi creai după chipul și asemănarea voastră și nici măcar nu conștientizați răul făcut!” E destul să vă spun că studenta respectivă n-a trecut examenul! Adică nu l-a trecut atunci... Și, oricum, să fim cinstiți, profesoara de acum patru decenii n-ar fi putut să-i salveze pe acei copii fără de vină, orice ar fi făcut! Suplinitoare, și tot ar fi devenit dăscăliță acelora, victime sigure ale incompetenței și iresponsabilității.

Sonetul veșnic tânăr

MĂ-NLÂNȚUIE POVERILE

Mă-nlânțuie poverile, m-apasă
Porunci și chinuri colcăind puzderii,
Îmi taie carnea funia poverii,
Mă-nvinge spaima ce-a pătruns în casă,

Îmi pun zăgazuri la răscruți străjerii
Și să-mi deschid fereastra nu mă lasă.
Într-un ungher cu tihna-n jur rămasă
Apar rânjind jivinele durerii.

Și totuși le mai strâng sub o aripă
De cuget blând pe cer de mucava,
Să nu-mi rănească voia într-o clipă

Cât freamătul în trup va mai dura.
Aștept senin când moartea vine-n
pripă,
Dar frică-mi e de tot ce va urma.

9 iunie 2012

ADRIAN MUNTEANU

Descurcăreții de altădată, bebeluși/copii de mingi/îngeruși au devenit – prin cultivarea răbduriei și atenției a unor abilități dobândite de pe ici, pe colo – niște tipi gravi și importanți, cu anvergură și un grad ridicat de fudulie; au năpădit societatea, pe toate palierele ei, cu tupeu și aroganță, mulți, din ce în ce mai mulți, de nu mai poți scăpa de ei! Cu timpul, au învățat să se folosească de ceilalți, oameni pricepuți, diligenți și cu simțul măsurii, să se cațere pe umerii lor, pe munca și meritele lor, cât mai sus, atât cât le permite instinctul de parvenire și gradul lor de incompetență!

Unii, cu o dotare mai modestă, ajung măcar consilieri municipali, alții avocați de firmă, directori de școală, dacă nu cumva subsecretari de stat (cu stagii limitate, până cade guvernul) ori chiar – nu vă mirați – miniștri!!

Ei, ca să zic așa, fac „puterea” unui *stat*, în care toate instituțiile sale (așa-zise fundamentale) și-au erodat autoritatea, iar meritocrația a devenit o vorbă goală.

Dar nu-mi fac mari griji pentru viitor: *ne descurcăm noi!*

MIRCEA DINUTZ

Cronica Idellor IVAN SERGHEEVICI TURGHENIEV și ubicuitatea lui artistică

(I)

În satul Spasskoe-Lutovinovo, din fosta gubernie Oriol, este liniște în această minunată după-amiază de vară. Asta în cazul în care te-ai obișnuit să nu iei aminte la puseurile civilizației ce rănesc tăcerea prin duduitul motoarelor și claxoanele mașinilor și, desigur, dacă privești cu detașare grupurile de turiști care se îndreaptă spre fostul conac al lui I.S.Turgheniev ori vin dinspre el.

Atent doar la ciripitul și hârjoneala păsărelelor, căci auzul lui nu este deprins să sesizeze uruielile și scrâșnetele actualei civilizații, pe terasa imensului conac cu peste 40 de camere, își face apariția însuși Ivan Turgheniev. Este întocmai așa cum îl știm din tablourile de epocă: cu surtucul negru încheiat până la ultimul nasture, cu părul alb și lung pieptănat cu oarecare cochetărie, trăsăturile armonioase ale unui adevărat aristocrat și fruntea amplă de gânditor.

Cu pași rari și neauziți, el străbate terasa până la șezlongul pe care cade umbra deasă a copacilor seculari din uriașul parc al conacului. Se așază cu un geamăt ușor în scaunul confortabil, apoi își pune palmele cu degetele lungi și albe pe brațele acestuia și timp îndelungat urmărește pe cerul înalt al verii mișcările levoase ale norilor alburii și schimbători, în timp ce urechile i se desfată ba cu trilurile privighetorilor, ba cu țârâitul greierilor.

Deodată tresare și întoarce ușor capul spre dreapta, unde simte prezența Daimonului, așezat la rândul lui într-un fotoliu confortabil. Daimonul: Te-ai speriat, Ivan Sergheevici? Și eu care credeam că te-ai obișnuit într-atât cu mine, încât aparițiile mele nu mai au cum să te surprindă...

I.S.Turgheniev (*cu mâna la frunte și vocea obosită*): O, da, de obicei așa este. Dar asta-i o situație atât de neobișnuită! Doar mă aflu în casa părintească, la ceasul amintirilor.

Daimonul (*cu o strâmbătură disprețuitoare și un gest de lehamite*): Mda, să fiul al naibii dacă n-am uitat că asta-i marea belea cu voi oamenii! Una-două vă înmuiați ca niște cârpe atunci când vă năpădesc amintirile. Dacă nu-i cu supărare, iubite Ivan

Sergheevici, care-s mult duioasele amintiri ce ți-au răscolit inima: să fie amintirea despoticeii tale mame sau cele din școală, ori poate cele de mai târziu, când mai mult stăteai în străinătate?

I.S.Turgheniev (*cu ochii aburiți de lacrimi și palmele încleștate pe brațele șezlongului*): Toate, amice, toate sunt nespuse de duioase pentru mine. Dar ce știi tu ce spune glasul inimii, tu cel care le știi pe toate mai presus decât îi stă în putință vreunui om? Da, ai dreptate. Din inimă încolțește și se hrănește slăbiciunea umană întruchipată ba în dragostea dusă până la jertfă, ba în mila sfâșietoare, ba în nobila generozitate. Dar tocmai această formulă divină după care se realizează aliajul indestructibil dintre puterile inimii și ale minții, cu atât de necesara supremație a sentimentelor în anumite momente cheie din istoria omenirii, tocmai ea îl înalță pe om și-i conferă șansa izbăvirii. Însă ce folos să-mi deschid inima înaintea ochilor tăi sfredelitori, căci a încerca să mă fac înțeles de tine la acest capitol e ca și cum m-aș confesa în fața unui automat.

Daimonul: Măi să fie! Nu cumva te-ai așteptat să fii un nerod sentimental? Asta v-o las vouă, rușilor.

I.S.Turgheniev: Și bine faci. Nicăieri în lume nu vei întâlni o cultură mai tristă și mai îmbibată cu duioșie ca cea rusească. De altminteri, personajul principal al literaturii rusești este însuși sufletul rusului. Iar sufletul lui, după ce crezi că s-a modelat în decursul istoriei noastre încărcate de restriște asiatică și de țarism despotice? După însuși chipul nesfârșitei noastre stepe...

Daimonul: Nu spun că nu ai dreptate, acum când stau și mă gândesc la operele marilor scriitori ruși din vremea ta și de mai târziu, pe care i-am

cunoscut tot atât de bine ca pe tine. Apropo de operă, Ivan Sergheevici, care dintre cărțile tale îți este cea mai dragă?

I.S.Turgheniev (*după o lungă pauză*): Crezi că un părinte dă dovadă de înțelepciune atunci când îi favorizează pe unii dintre copiii săi, nedreptățindu-i în acest mod pe ceilalți? La care dintre degetele mâinii vei consimți să renunți, pe motiv că în multiplele funcții ale palmei, nu au toate importantul rol al degetului opozabil, ori pe cel al arătătorului?

Cărțile scrise înseamnă pentru autor mult mai mult decât degetele de la mână, căci ele se cheamă copiii lui spirituali. Ori creația spirituală este singura lucrare care-i conferă omului statutul de demiurg, fie și pentru aceea că ea este rezultatul unui proces de autofecundare, ceea ce înseamnă că în acel formidabil puseu al facerii situat dincolo de coordonatele spațio-temporale a tot ce este pieritor, are loc refacerea unității primordiale dintre cele două sexe...

În pofida tuturor reținerilor mai sus-amintite, mărturisesc că mi s-a lipit de suflet cartea de tinerețe pe care am intitulat-o "Povestirile unui vânător". N-aș putea, însă, să precizez care-i principala cauză a atașamentului față de această carte. Să fie din pricina pasiunii mele pentru vânătoare, pasiune moștenită de la tatăl meu, grație căreia am colindat prin atâtea și atâtea locuri locuite de ruși, unde ochiul meu începea să se formeze și să înregistreze nu doar fragmente din copleșitorul tablou al naturii, ci mai ales aspecte de neuitat din cutremurătorul tablou social al vremii? Ori poate că acest atașament se datorează succesului înregistrat de povestirile mele vânătoarești, publicate inițial în foileton, apoi integral în anul 1852?

Daimonul: Așa te vreau, Ivan Sergheevici! Ce rost ar avea să ne ascundem după deget, când știm prea bine – iar criticii și istoricii literari o știu și mai bine – că „Povestirile unui vânător” reprezintă nu atât piatra de încercare a întregii tale creații, cât mai ales piatra unghiulară a viitorului tău edificiu cultural. Ce nu găsim în această carte? Găsim personaje memorabile, așa ca Hori și Kalimici din povestirea cu același nume, ori ca cei doi moșieri: Viaceslav Harionovici Hvalinski și Mardari Apolonici →

GEORGE PETROVAI

Stegunov, frați buni cu nemuritorii Ivani ai lui Gogol (unul Ivanovici, celălalt Nikiforovici), apoi facem cunoștință cu doctorul de plasă și incredibila lui poveste de dragoste, cu băieții ce-și pasc caii în lunca Biejei și se dovedesc neîntrețuți povestitori despre *domovoi* și *vodianoii*, o cunoaștem de asemenea pe buna moșier-reasă Tatiana Borisovna și pe parazitul de nepotu-său, după care ni se înfățișează moartea liniștită și simplă a unui țăran în povestirea "Moartea", pentru ca spre finalul cărții să fim înștiințați despre aiurelile și sărăcia lucie a straniuului moșier Certophanov și apoi despre moartea sa. Adică o vastă panoramă a societății rusești din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

I.S.Turgheniev: Da, numai că tot de la ea mi se trag ponoasele cu țarul Nicolae I. Că doar nu-i de crezut că arestarea ordonată de țar și apoi exilarea mea la moșia Spasskoe-Lutovinovo pentru o perioadă de 21 de luni, s-ar fi datorat doar aceluia necrolog scris la moartea lui Gogol, în care făceam aluzii la asprimile regimului.

Daimonul: Cu siguranță că asta-i adevărul, de vreme ce în „Povestirile unui vânător” nu te-ai ferit să spui lucrurilor pe nume în acea panoramă dezolantă a Rusiei autocratice, cu înspăimântătoarea sărăcie a cătunelor și a țăranilor aflați în înjisoarea situație a unor sclavi...

Hei, dar văd că te-ai întristat, iubite batiușka, după această evocare. Ca să mai prinzi nițică inimă, îți aduc la cunoștință victoriile repurtate de op în decursul timpului. Prima e aceea că ei i se datorează în bună măsură urgentarea de către țar în anul 1861 a reformei agrare (abolirea iobăgiei), iar cea de-a doua se cheamă seria nesfârșită a traducerilor în nenumărate limbi. În paranteză fie spus, una dintre cele mai izbutite traduceri ale acestei cărți în limba română i se datorează lui Mihail Sadoveanu, el însuși iscusit scriitor și pasionat vânător. Respectiva traducere dobândește un plus de savoare cu contribuția sadoveanismelor azvârlite cu delicioasă socoteală în paginile cărții: pâne, câne, cucoș, vraii, iai, sară, samă, matasă etc.

*

Între timp, s-a lăsat noaptea. Cei doi interlocutori tac și poate că, pătrunși de adâncurile nopții de vară, fiecare dintre ei caută să-și

reamintească unele dintre cele mai reușite tablouri care împodobesc discret „Povestirile unui vânător”. Iată unul dintre ele, magistral realizat din câteva tușe viguroase în „Pădurea și stepa”, comentariul poetic cu care se încheie cartea: „Soarele a asfințit; luceafărul s-a aprins și pâlăie în marea de foc a apusului... Dar vâltoarea pălește; cerul se face albastru; umbrele se contopesc; văzduhul se întunecă.”

Și de data asta tăcerea este întreruptă de către Daimon.

Daimonul: Constat, iubite Ivan Sergheevici, că iar te-ai cufundat în stele și în nori și-n ceruri nalte, ca să-l citez pe Eminescu, remarcabilul tău contemporan. Nu cumva te-a cuprins aleanul după fermecătoarea cântăreață de operă Pauline Viardot?

I.S.Turgheniev: Nu ți se pare firesc ca acum ea să fie dulcele izvor al melancoliei mele, după ce tot ea a fost în întreaga mea viață doamna sacră a gândurilor mele?! Da, am urmat-o pretutendeni în străinătate, cu indicibila fericire de-a fi mereu alături de ea, căci am iubit-o cu patima năvalnică a aceluia care în copilărie a avut parte doar de firimituri din această miraculoasă hrană. (*Foarte tulburat, își strânge tâmplele cu palmele, pieptul îi tresaltă spasmodic și printre buzele contractate se scurge un geamăt de durere.*) Dar te întreb pentru a doua oară: Ce poți tu să știi de deliciosul chin al dorului după cineva și de adorabila durere a inimii, ce stă gata-gata să plesnească ba de bucurie și speranță, ba de jale și restriște?

Daimonul (*cu o strâmbătură de nemulțumire după acest afront*): Poate că știu mult mai multe la acest capitol decât își poate închipui vreodată cineva. Căci la drept vorbind, cine dacă nu eu, sub diverse întruhipări, mă apropii de fete și femei din toate mediile sociale, fie pentru a le pune la încercare virtutea sau fidelitatea, fie pentru a le pune pe tavă – firește, celor care o merită – întreaga gamă a desfătărilor izvodite de Amor. Crezi că există vreo urmașă a Evei, vorbesc de cele sănătoase la trup și minte, care să reziste ispitei de-a se destrăbăla măcar în gând? Strașnic mă amuză să le pun pe jăratec pe călugărițele tinere și cu sângele încă neprefăcut în bragă. Să le vezi, bietele de ele, cum se canonesc, cât pe-aci să se rupă în două, căci ochii minții se desfată cu ceea ce le este cu desăvârșire interzis, nu însă și cu desăvârșire neștiut, în timp ce buzele tremurând rostesc rugăciuni pripite, pe care nici măcar propriile lor urechi nu le mai aud.

(*Se oprește atunci când sesizează un gest de dezgust schițat de Turgheniev.*)

Bine, bine. Admit că eu sunt Ispititorul și că stărnirea a ceea ce voi oamenii numiți păcat, reprezintă însuși modul meu de-a fi. Logic vorbind, voi de fapt ar trebui să-mi fiți profund recunoscători pentru ceea ce fac. Nu zâmbi cu dispreț, batiușka, pentru că e la mintea oricui că fără mine, voi oamenii ați fi incapabili să stabiliți distincții clare și precise între perechile de noțiuni fundamentale cu care operați în acest răstimp al decăderii voastre morale: bine-rău, sacru-profan, adevăr-minciună, virtute-păcat etc. Necunoscându-le și neaplicându-le ceas de ceas și clipă de clipă, ați mai fi oameni în adevăratul înțeles al acestui cuvânt? Adică ființe muritoare și înzestrate cu rațiune, care suferă cumplit în timpul popasului ce le este venit pe Pământ, dar care totodată se purifică prin suferință, și astfel își câștigă dreptul de-a spera la mântuire și la pătrunderea în viitorul regat al nemuritorilor. Vezi, așadar, că sunt perfect edificat cu întreaga filosofiei a existenței voastre, din interiorul căreia se înalță nu doar palavrele cu misiunea ce-o aveți de îndeplinit în această viață, ci în cazul unora se înalță cu dreptate chiar măreția vieții lor atotumane.

Scandal literar pe Facebook

(III)

Daniel Cristea-Enache: Tocmai, stimată doamnă Bălănescu, că vreau să iau lucrurile personal, dar nu reușesc. Adică, îi tot spune dlui Petria să mă critice pe mine, fiindcă eu l-am premiat pe Ioan Es. Pop – și dl Petria nu vrea, și pace.

Daniel Cristea-Enache: „îi tot spun”.

Daniel Cristea-Enache: Domnule Petria, n-am glumit. Dacă nu vă amendați comentariul, vă scot din lista mea de prieteni FB. Vedeți? Fac un șantaj odios.

Alexandru Petria: Și eu am o singură politică, domnule Daniel Cristea-Enache. Precum SUA. Nu răspund la șantaj. Nici la cel al prietenilor. Serios.

Daniel Cristea-Enache: Dar dacă vă rog să vă amendați comentariul, fiindcă este amatoristic și răuvoitor?

Alexandru Petria: Dar chiar nu este răuvoitor, domnule Daniel Cristea-Enache. Nu știu de ce luați lucrurile personal. Discuția interferenței politicii în literatură e veche. Și n-o să-i dăm de capăt prea repede. Aici, eu sunt pe o poziție, dvs. pe alta. Vă respect poziția.

Daniel Cristea-Enache: Eu spun că asta face diferența dintre o democrație și un regim totalitar. Un regim totalitar tot vorbește de reguli și de principii, dar nu aplică decât ce convine Conducătorului. O democrație vorbește mai puțin de principii, dar le aplică. O democrație are criterii. O dictatură n-are criterii.

Daniel Cristea-Enache: Iar principiile sau criteriile trebuie la rândul lor dissociate. Chiar dacă asta nu-i ceva ușor. Asupra volumelor din 2011 aplicăm, dacă suntem critici literari, un criteriu de valoare artistică. Doamna Bălănescu poate să aplice un criteriu moral scriitorilor. Dar nu și cărților pe care aceștia le scriu.

Daniel Cristea-Enache: Un exemplu extrem. Unul dintre cei mai mari ticăloși din regimul trecut a fost Eugen Barbu. Dar asta nu mă face să spun că „Groapa” lui e o carte slabă. Dimpotrivă, e un roman excepțional. Dacă l-a scris el.

Daniel Cristea-Enache: Dar dacă eu nu fac aceste disocieri sau voi nu le faceți, ajungem în postura lui Vadim

Tudor, pentru care toată scriitorimea română e o troacă, și toți au bube, numai el și Eugen Barbu au fost angelici.

Alexandru Petria: „Groapa” este super, dar i-ați da un premiu lui Barbu dacă ar fi în viață?

Laszlo Alexandru: Am citit schimbul de opinii de mai sus. Aș observa următoarele:

1) Anumiți critici literari sunt autotelici: percep literatura cu finalitate exclusivă în textul însuși, ceea ce este neadevărat. Literatura poate ajuta la formarea sau deformarea unui individ, a unei societăți, a unei conștiințe colective etc.

2) În virtutea absolutismului literar, acești comentatori (profesioniști, dragă Doamne) evită comod laturile umbrite ale unei opere, ale unui autor – detalii care tot de fenomenul literaturii țin, de bună seamă.

Daniel Cristea-Enache: Vă cunosc bine opiniile, domnule Laszlo Alexandru. Diferă în profunzime de ale mele.

Daniel Cristea-Enache: Atenție, domnule Petria, la istoria literară. Când Barbu a publicat „Groapa”, a fost foarte rău primit de ideologii vremii. „Naturalism” etc. E un roman foarte curajos pentru epoca în care a apărut.

Daniel Cristea-Enache: Deci, dincolo de valoarea lui artistică, era un roman care ieșea din rețeta și din sistemul de reprezentări realist-socialiste dominant în epocă.

Alexandru Petria: Domnule Daniel Cristea-Enache, Laszlo Alexandru a sintetizat perfect și poziția mea.

Daniel Cristea-Enache: Să-i pun întrebarea și domnului Laszlo

Alexandru: Dacă un volum foarte bun de poezie dintr-un an editorial, într-un regim democratic, este premiat de un juriu literar (care îl consideră foarte bun), cu toate că autorul lui a semnat, în tinerețe, un angajament cu Securitatea din regimul trecut – asta este în sensul democrației liberale, domnule Laszlo Alexandru? Sau în sensul inerției regimului totalitar?

Alexandru Petria: PS. De aceea, trebuie să mă credeți, nu e strop de rea-credință, domnule Daniel Cristea-Enache.

Daniel Cristea-Enache: Bulgărire încrucișată vă doresc!

Daniel Cristea-Enache: Bine, domnule Petria, atunci poate completați așa în comentariul dvs.: Personal, îl consider pe Ioan Es. Pop un mare poet. În ce mă privește, n-am citit „uneltele de dormit”.

Laszlo Alexandru: 3) Acordarea unui premiu literar e, de mult timp deja, un fenomen mai amplu, social, care depășește strictele virtuți artistice ale unui text. Pornind de la calitățile cărții sale, autorul premiat dobândește prestigiu social. Calitățile sale profesionale se preschimbă în stimă publică.

4) Din aceste considerente, precum și din acelea ținând de aspectele bunului-simț colectiv, premiile sunt chemate să nu răsplătească personalități contestabile public. Până și Premiul Goncourt, atribuit în 1960 la Paris lui Vintilă Horia, pentru romanul „Dumnezeu s-a născut în exil”, i-a fost retras romancierului, atunci când s-a aflat că el a fost cu 20 de ani mai devreme un hitlerist înflăcărat.

Daniel Cristea-Enache: Dacă vă place, aș vrea să văd completarea.

Alexandru Petria: Asta o pun acum, domnule Daniel Cristea-Enache.

Daniel Cristea-Enache: Dar, domnule Laszlo Alexandru, ce vă faceți dacă Ioan Es. Pop are mai mulți admiratori decât contestatari?

Daniel Cristea-Enache: Adică, nu știu cum să vă zic, el deja are stima; și e o onoare pentru mine să-i premiez cartea. Așa cum, anul trecut, a fost o onoare pentru mine să premiez „cartea Alcool” de Ion Mureșan.

Daniel Cristea-Enache: Mi-a plăcut formula: „premiile sunt chemate să nu răsplătească...” N-ați vrut să folosiți varianta cu „nu trebuie”. Nu prea e democratică formularea cu „nu trebuie”, așa-i?→

Pentru conformitate, ALEXANDRU PETRIA

Alexandru Petria: Pus, domnule Daniel Cristea-Enache.

Laszlo Alexandru: 5) Aceste considerente de responsabilitate publică sunt respectate în toată lumea civilizată, iar juriile oricărui premiu decent se informează temeinic și amănunțit în legătură cu personalitatea candidaților, cu eventualele conotații pozitive sau negative ale premierii unui text literar.

6) În România, dezbaterile privind responsabilitatea intelectualilor la instaurarea și perpetuarea câtorva dictaturi n-a fost încă epuizată. Subiectul stârnește animozități fiindcă înșiși scriitorii răspunzători de trecutele complicități înțeleg să participe la discuție, pentru a-i dilua mizele, pentru a-i deturna ponderea.

Alexandru Petria: Nu e trist că doar câțiva comentăm? Și că restul scriitorilor citesc și nu-și spun părerea?

Daniel Cristea-Enache: Să mai spun ceva despre Ioan Es. Pop. Nu că ar fi contat în verdictul meu asupra cărții lui, dar așa, pentru întregirea profilului. E un om extraordinar. A ajutat pe nenumărați scriitori mai puțin cunoscuți, sprijinindu-i să publice în „Ziarul de Duminică”. N-are o casă a lui. Am fost colegi de redacție mai mulți ani, nu l-am auzit niciodată vorbind pe cineva de rău. A făcut numai bine tinerilor talentați. Cine l-a întâlnit vreodată pe Ioan Es. Pop știe despre ce vorbesc. Deci, nu vă grăbiți să aruncați cu piatra într-un asemenea om. Fiindcă eu mă voi interpune între expeditor și destinatar și-o să-i returnez expeditorului piatra-n cap. La fel cum am făcut și în cazul lui Groșan, domnule Laszlo Alexandru.

Daniel Cristea-Enache: E OK, domnule Petria. Mulțumesc pentru completare. Rămânem prieteni FB.

Daniel Cristea-Enache: Nu prea vă iese teoria, domnule Laszlo Alexandru, fiindcă eu aveam 15 ani în 1989.

Laszlo Alexandru: 7) Un instrument de presiune în calea deturnării discuției privind vinovăția intelectualilor a devenit instituția premiilor literare. Sub pretextul răspălării valorii estetice, membrii juriilor se străduiesc, în subsidiar, să disipeze responsabilitățile publice ale vreunui autor, să deturneze ori să blocheze dezbaterile. Așa s-a întâmplat cu recenta propunere la Premiul Nobel a romancierului Nicolae Breban, deși se află încă pe rol un proces la Curtea de Apel București privind colaborarea lui

Breban cu Securitatea. Așa s-a întâmplat cu recenta premiere a lui Ioan Es. Pop, pentru „valoarea literară” a cărții sale de poezii.

8) Regretabil este că tocmai criticii de prestigiu ai perioadei comuniste – Nicolae Manolescu și Eugen Simion – folosindu-se de influența și prestigiul lor considerabile, se străduiesc de ani de zile să deturneze dezbaterile de etică publică, referitoare la vinovățiile intelectualilor, respectiv ale scriitorilor.

Daniel Cristea-Enache: Dar de ce puneți între ghilimele valoarea literară a unei cărți, domnule Laszlo Alexandru?

Daniel Cristea-Enache: Pentru că citați sau pentru că nu credeți în valoarea literară a unei cărți cu valoare literară?

Daniel Cristea-Enache: Iar Nicolae Manolescu și Eugen Simion de ce aveau prestigiu? Nu cumva prestigiul lor se datora și activității lor de critici, de universitari?

Daniel Cristea-Enache: „Regretabil” pentru cine, domnule Laszlo Alexandru? Pentru dvs. (ca opinie personală) sau așa, într-o generalizare pe care o faceți la modul retoric?

Daniel Cristea-Enache: Altfel spus: dvs. regretați asta? Sau lumea regretă asta? Sau – a treia variantă – dvs. regretați că lumea nu regretă asta?

Laszlo Alexandru: 8) Dar criticii și scriitorii de prestigiu (Manolescu, Simion) au în mâini câteva pârghii serioase de influențare a dezbaterilor. Printre ele, accesul la resurse și poziții de vizibilitate în societatea culturală. Așa încât, treptat, cei care erau doritori de dezbateri libere,

democratice, au alunecat în umbră – în schimb cei dispuși (inclusiv printre tineri) să pună umărul la relativizarea culpabilităților, s-au văzut promovați. Întrucât e incomod să-ți admiti în public interesele de carieră (uneori perfect justificate prin valoarea personalității, să ne înțelegem, dar cu totul dependente de dispensele celor de la cârma jocului), unii tineri critici literari s-au năpustit să jure pe valoarea absolută a textului artistic, pe caracterul neimportant, în judecata publică, al compromisurilor personale de demult etc.

Daniel Cristea-Enache: Dacă „lumea” nu regretă că, în 2011, un volum de poezie foarte bun primește un premiu literar, eu mă bucur că nu regretă asta; și regret că nu-l bucură și pe domnul Laszlo Alexandru.

Daniel Cristea-Enache: Domnule Laszlo Alexandru, cunosc textul pe care îl postați feliat. Vreți să discutăm – sau preferați autocitatul?

Daniel Cristea-Enache: Știu de asemenea că sunteți un om consecvent. Dar și eu sunt.

Alexandru Petria: Și eu, domnule Daniel Cristea-Enache.

Daniel Cristea-Enache: Pozițiile noastre nu se pot întâlni.

Dvs. jurați pe morală, domnule Laszlo Alexandru. Să zicem că am și eu o anumită slăbiciune pentru acest sector, dar eu jur pe literatură.

Vasile Baghiu: Domnule Cristea-Enache, scriitorii la noi se iau unii după alții, din frică, din oportunism, din alte motive... Nu gândesc cu propriile lor capete, repetă ce spun „criticii cu autoritate”, se țin de grupuri, de găști, se premiază între ei etc.

Rar vezi câte unul cu spirit critic autentic.

De aceea, tot așa cum sunt mulți care îl stimează pe Ioan Es. Pop, cum ziceți, sunt foarte mulți care îl nestimează pe Goma, cum ar zice înșuși Goma.

Acest fenomen vorbește limpede, cred, despre lumea noastră literară. Oricum, este important să judecăm cartea, dar la fel de important este să observăm și contextul, să-l observăm și să ținem cont de el, pentru că are legătură cu oameni, cu suferințe, cu drame.

Suntem scriitori, critici literari, poeți, dar suntem și oameni care trăiesc undeva, într-o societate care are problemele ei.

UN CĂRTURAR DESPRE
OPERA ALTUI CĂRTURAR :
**THEODOR CODREANU,
MIHAIL DIACONESCU,
FENOMENOLOGIA EPICĂ
A ISTORIEI ROMANEȘTI**

(I)

Theodor Codreanu este unul dintre numeroșii fii erudiți ai Hușilor, oraș care a dat și dă surprinzător de multe personalități culturale de primă mărime față de alte localități ale țării.

De altfel, cărturarul Theodor Codreanu s-a și ocupat de istoria așezării, ca și de opera marilor poeți Mihai Eminescu, George Bacovia, Cezar Ivănescu și Grigore Vieru. Amintirea acestor preocupări este suficientă pentru a înțelege faptul că între acest eminent critic literar, politolog, istoric și sociolog și scriitorul Mihail Diaconescu există o potrivire spirituală care nu putea să nu ducă la o întâlnire a lor pe tărâmul ideilor. Această întâlnire s-a produs prin ampla monografie *Mihail Diaconescu. Fenomenologia epică a istoriei românești*, prin care Theodor Codreanu întreprinde o analiză extinsă și nuanțată a operei scriitorului.

Înainte însă de a analiza care e viziunea monografistului referitor la opera scriitorului, trebuie menționate unele trăsături ale firii lui Theodor Codreanu care explică – într-o oarecare măsură – și direcțiile sale de studiu.

Purtând prenumele bizantin de Theodor al unui popular sfânt militar, criticul e fiul perechii de țărani Iordachi și Tinca, prenume fermecătoare ale tradiției onomastice moldovene, combinate cu un vechi nume de origine latină – Codreanu. Criticul a urmat Facultatea de Limba și Literatura Română la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași și e profesor în specialitatea sa de peste 30 de ani la Liceul „Cuza Vodă” din Huși, oraș astăzi de graniță, aflat timp de secole în mijlocul Moldovei. Poate fi cineva un moldovean mai autentic de atât?

Theodor Codreanu nu e însă închis în acest mediu cultural de excepție, deoarece a publicat nu numai importante volume, ci și un mare număr de articole, eseuri și studii în reviste din țară și din străinătate, inclusiv în Statele Unite. E, de altfel, un intelectual de mare prestigiu, la curent cu modelele și „modele”

culturale ce vin în ultimul veac de peste ocean și care au influența lor – bună, rea – asupra mediilor europene. Asemenea contacte îi produc teoretizări proprii, cum ar fi, de pildă, între intelectualii „progresiști” și „sintetizatori” – dihotomie pe care o întreprinde referindu-se la opera Zoei Dumitrescu-Buşulenga, situând-o pe autoare evident în a doua categorie – primii fiind iconoclaști și militanți, secunzii având detașarea exprimată laconic de filozofia eminesciană, „ce e val, ca valul trece”, precum și o acută sensibilitate istorică și socială.

Probabil, în ziua de azi, trebuie să trăiești în medii aflate departe de centrele de convulsii politice și sociale, ca să mai ai timpul și înțelepciunea de a aprofunda ce anume determină gândirea unui Michel Foucault; Theodor Codreanu făcând parte dintre acei critici pentru care cultura filozofică și sociologică sunt instrumente indispensabile analizei literare. Asemenea trăsături – rădăcini în România profundă și dialogul critic cu ideile contemporaneității – îl fac pe Theodor Codreanu o personalitate reputată și respectată, dar și un personaj prin care saga intelectualului român din romanele lui Mihail Diaconescu ar putea fi adusă până în ziua de astăzi.

De altfel, criticul însuși observă că nu numai romancierul a evoluat dinspre provincie înspre centru, formația inițială fiind determinată de prima și fiind determinantă, dar și că eroii săi, intelectualii diferitelor epoci de cultură din istoria românilor, nu aparțin centrului, ceea ce nu-i face mai puțin emblematici pentru epoca

lor, pentru că, potrivit lui Mihail Diaconescu, în realitate „centrul lumii e pretutindeni”, – paradox în fond perfect logic. Din aceste motive, demersul criticului de a se apleca asupra operei celui mai important autor de romane istorice românești din epoca postsadoveniană e nu numai explicabil, dar și promite de la bun început o înțelegere a operei acestuia venită din partea unui spirit înrudit.

Este necesar să subliniem în mod special faptul că ampla și erudita monografie pe care Theodor Codreanu a intitulat-o *Mihail Diaconescu. Fenomenologia epică a istoriei românești* are o structură deosebit de complexă. E o monografie care analizează și interpretează din variate perspective teoretice, comparatiste și aplicative, activitatea de romancier, istoric literar, estetician și filozof al culturii prin care Mihail Diaconescu s-a impus.

Abordarea debutează logic cu un prim capitol consacrat fundamentelor teoretice ale fenomenologiei epice.

Se știe că Mihail Diaconescu însuși își definește opera ca o *fenomenologie epică*, concept prin care își construiește demersul creator.

După cum subliniază criticul, nu trebuie să ne gândim la conceptul de fenomenologie din perspectiva filozofilor din secolul al XX-lea, Heidegger și Husserl, ci la cel definit de Hegel, de evoluție a spiritului de-a lungul istoriei; în cazul lui Mihail Diaconescu fiind vorba de autodefinirea prin dezvoltare de-a lungul epocilor istorice, a spiritualității românești.

Acest ambițios proiect al romanțierului a fost la început înconjurat de tăcere, pentru că „tăcerea în jurul unui nume e mai eficientă decât atacul”, concluzionează criticul. Astfel, deși prăbușirea fostului „lagăr” socialist a însemnat un triumf al națiunilor, a căror importanță și forță a fost subestimată de internaționaliștii comuniști, ce se autointitulau kominterniști, importanța comunității numită națiune este în continuare negată de elitele „deminterniste”, după cum le numește Theodor Codreanu.

El preia astfel un termen inventat de Mircea Druc, pentru a caracteriza tendințele pseudoelitelor culturale actuale ai internaționaliștilor „democrați”, care ignoră că însuși termenul de democrație derivă din *demos* – popor. →

MIHAELA VARGA

Astfel, criticul schițează un prim cerc mai larg de care ar aparține concepția scriitorului, definindu-l pe el, dar și pe sine însuși ca „reacționar“, „în sensul eminescian al cuvântului, acela de a reacționa la mizeriile și prejudecățile predominante ale timpului“.

Ambii, critic și romancier, au astfel curajul, dar și splendoarea actului cu adevărat nobil, de a renunța la canoanele epocii, aducătoare de glorie imediată. Urmărind acest fir al demonstrației, criticul arată că romanul istoric însuși e căzut în desuetudine, în favoarea metaromanului Școlii de la Târgoviște, metaromanului textua-list, romanului eseu și a altor forme propuse în a doua jumătate a secolului al XX-lea, ultimul mare scriitor de romane istorice fiind Mihail Sadoveanu.

Analiza pe care Theodor Codreanu o face acestui peisaj aparent avangardist provoacă cititorului unele asociații de idei referitoare la evoluția romanului francez, de pildă, la răsunetul din a doua jumătate a secolului trecut al creațiilor lui Michel Butor sau Nathalie Sarraute, a căror operă era analizată și apreciată de numele consacrate ale criticii, în timp ce romanul istoric al lui Maurice Druon era privit ca un simplu hobby al unui mare istoric, acesta din urmă însă supraviețuind epocii.

Afirmând că romanul istoric nu și-a trăit traiul și construind un program sistematic de creație, care să acopere manifestările spiritului de-a lungul istoriei, Mihail Diaconescu revine la doctrina estetică romantică despre „*demiurgia creatorului*“, văzând în roman „o specie narativă conservatoare, relativ stabilă“, sau după cum sintetizează criticul cu alte cuvinte, o formă care „fiind foarte veche, este și deosebit de stabilă și tocmai de aceea are virtuți novatoare inepuizabile“. Oare nu o asemenea concepție a asigurat succesul mondial al romanului sud-american? Sau invers: ar fi putut fi băgat în seamă de critică, la Paris sau la București, un romancier care s-ar fi folosit de actul narativ precum sud-americanii?

Mergând pe linia valorilor asumate explicit de Mihail Diaconescu, monografistul le pune în evidență, cu respectul pentru convingerile exprimate limpede, indiferent de „adevărurile“ epocii, știut fiind că o critică cu pretenții de oarecare

obiectivitate nu trebuie să se pronunțe numai asupra a ceea ce e „acceptabil“ la un moment dat. Dacă astfel ar fi procedat critica în perioada comunistă, de mulți scriitori nu am fi auzit decât după 1989. Ciudat e însă că dictatul modei e mai puternic decât teoarea ideologiei impuse cu forța. Se știe astfel că numeroase studii istorice apărute în ultimul veac arată importanța determinantă pe care Imperiul Bizantin o are timp de o mie de ani în istoria Europei, inclusiv sau poate mai ales, în cea occidentală. Cu toate acestea, dacă un scriitor se referă la moștenirea culturală a Imperiului Bizantin, în care include influența Ortodoxiei în zonele răsăritene, răspunsul criticii e în cel mai bun caz, ignorarea. O ignorare izvorâtă din ignoranță. Numai criticii, care, precum Theodor Codreanu, sunt imuni față de posibile ostracizări, se apleacă cu erudiție, competență și onestitate intelectuală asupra unor asemenea demersuri.

Mai mult, disecând creația lui Mihail Diaconescu, criticul ajunge la concluzia că „*marele pariu al romanului istoric diaconescian e documentul*“. Își argumentează afirmația pe comentariile istoricilor, unii iluștri, care subliniază acuratețea informațiilor istorice. De altfel, dacă ne gândim, aceasta e o trăsătură a marilor romane istorice apărute în alte culturi în a doua jumătate a secolului al XX-lea. Prin reconstituirea pe bază de document și nu prin zone largi de ficțiune își construiește Mihail Diaconescu mult comentatele sale romane, și prin aceasta, arată Theodor Codreanu, se desparte decisiv de Sadoveanu, „romantic el însuși prin

aura mitică în care-și ancorează epica“. Citându-l pe scriitor, care afirmă cu sinceritate că „*datele istorice reale sunt întotdeauna înfinit mai impresionante decât cele mai îndrăznețe construcții fictive*“, Theodor Codreanu trasează una dintre primele caracteristici, esențială însă, a modernității creației lui Mihail Diaconescu.

Înnoirea tematică și compozițională sunt alte două caracteristici ale modernității scriitorului. Cea tematică constă în alegerea eroilor principali: ei sunt intelectuali din diferite epoci și ca atare legați de mediile culturale. Compozițional, romanele au structură tripartită, amintind de asemenea de gândirea și estetica hegeliană, ceea ce o recunoaște și autorul în scrierile sale teoretice, dar criticul observă înrudirea cu simbolismul spiritual din triada creștină, care, spune el „e o permanență, iar nu un «mecanism» menit să explice iluzia progresului în lume“. De aceea, crede criticul, Mihail Diaconescu ar fi mai aproape de fenomenologia istorică eminesciană decât de cea hegeliană, pentru că poetul nu ar fi fost adeptul depășirii antitezelor printr-o nouă sinteză, ci pe împăcarea lor.

Mihail Diaconescu ar fi „hegelian“ doar în năzuința sa de a cuprinde totul. În ceea ce privește concepția despre creatorul demiurg, ea s-ar asemana cu cea a lui Eminescu, ambele ținând de o trăsătură esențială a Ortodoxiei și anume, *kenoza*. Așa cum Mântuitorul Iisus, pentru a-și împlini menirea, S-a smerit întrupându-se ca om, golindu-se de slava Sa cerească, și autorul de literatură (artistul, în general) trebuie să se smerească, asemenea unui diacon – cel care este slujitorul cel mai umil din ierarhia bisericească. Astfel, scriitorul vorbește despre o *kenoză auctorială*.

Pe de o parte, există o *diaconie artistică*, o smerenie în fața materialului documentar care-i vorbește despre oamenii de ispravă ai trecutului, iar pe de alta – o *slujire* a publicului prin scrierile sale.

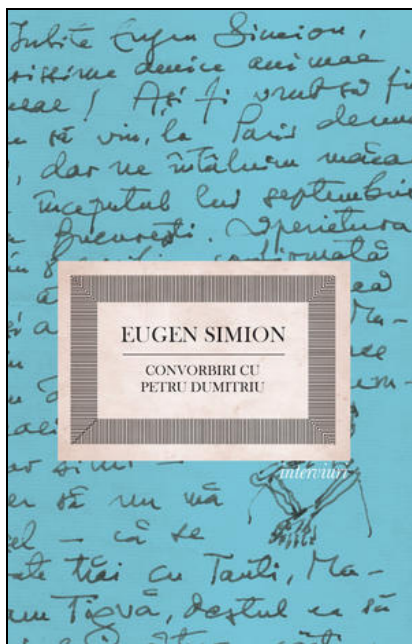
Mihail Diaconescu se consideră „un diacon al cuvântului“. Criticul observă că „e un fericit joc de cuvinte între numele autorului și atitudinea eului creator“ – în sensul că „numele de diaconie este dat oricărei forme de servire în cadrul instituției divino-umane a Bisericii, așadar și celei artistice“.

Cronica literară

„MI-AM FĂCUT FRATE CU DRACUL PUNTEA S-A LUNGIT...”

O remarcabilă carte de interviuri¹ a văzut – nu spun *revăzut* din motive pe care le voi expune mai jos – a văzut, spuneam, lumina tiparului în 2011, sub semnătura lui Eugen Simion. *Convorbiri cu Petru Dumitriu* apare, în decurs de 17 ani, pentru a treia oară: prima ediție a fost publicată la Editura Moldova din Iași, în 1994, fiind reluată și amplificată, patru ani mai târziu, la Editura Mercurio, fără a beneficia însă de o punere în circuitul public pe măsura valorii ei documentare, dar nu numai... Acestei celei de-a doua ediții i se adaugă, de această dată, o parte a scrisorilor trimise de romancier lui E. Simion, întregul material beneficiind de note critice – datorate Oanei Soare – menite să faciliteze înțelegerea sau clarificarea unor aspecte de istorie literară, așa cum se întâmplă, în cazul genealogiei materne, pe care, *în mod deliberat sau, poate, doar în necunoștință de cauză*, Petru Dumitriu o prezintă eronat, chiar și în aceste *Convorbiri...*, nu doar în scrierile de ficțiune ori în romanul autobiografic *La moisson* (v. nota 2, p. 333). Ca și în ediția din 1998, și aici figurează *convorbirea* avută de cei doi la Strasbourg, în ziua de 23 noiembrie 1996 (când criticul și-a lansat volumul *Le Retour de l'Auteur*), precum și eseu *O autobiografie spirituală*, în care E. Simion comentează scrierile de meditație religioasă ale lui Petru Dumitriu. Cartea ne dezvăluie un autor a cărui operă – scria prin 1999 Alex Ștefănescu – *a avut soarta tragică a Titanicului. Privită cu încredere încă din faza de șantier, aclamată de o mulțime entuziastă la inaugurare, s-a izbit, în scurt timp, de stupiditatea masivă a realismului socialist, s-a sfărâmat și s-a scufundat în adâncurile amneziei colective. A trebuit să treacă mult timp pentru ca scafandrii curajoși să identifice locul naufragiului și să înceapă să aducă la suprafață fragmente din glorioasa epavă.*

¹ Eugen Simion, *Convorbiri cu Petru Dumitriu*, Editura Curtea veche, București, 2011, 412 p.

Scafandru curajos, E. Simion scoate la lumină nu atât o operă, cât un **autor cu o soartă tragică** – oscilând dramatic, până la moartea sa, survenită la 6 aprilie 2002, între două **lumi**: lumea dramatică a **socialismului tăărăsc** pe care a părăsit-o, nu prin fugă, ci **evadând** – așa cum ține să precizeze Petru Dumitriu –, pentru a-și salva sufletul și opera, și **lumea frigului, a gerului, a singurătății exilului. Ești pe jumătate mort când pleci din țară** (p. 297), **sunt străin, sunt pribeag** (p. 239), **să pleci în exil este aproape o sinucidere** (p. 104), **exilul ucide artiștii** – repetă obsesiv romancierul, iar sfârșitul tragic al lui Paul Celan revine ca un refren de-a lungul *Convorbirilor...*, susținându-i afirmațiile. *Acum sunt eu, sunt întreg, sunt curat*, dar, ne lămurește cel care a provocat această spovedanie, *nemulțumit de niciuna* dintre lumile în care i-a fost dat să trăiască. Este, de fapt, ideea de sub rânduri, dintre rânduri, **suferința atroce**, care capătă formă și consistență pe parcursul substanțialului dialog, un laitmotiv ce revine obsesiv, locuindu-i ființa, ca semn al dorinței sale sincere de primenire înainte de trecerea în marea lumină. Or, tocmai această dorință tragică, dramă torturantă o surprinde Eugen Simion în prefața ediției din 2011 a volumului, atunci când afirmă: *...acest mare prozator incomod [...] trăiește, timp de patruzeci de ani, într-un dublu exil: un exil în interiorul exilului românesc (care nu-l acceptă) și un exil în raport cu țara*

de origine, care nici ea nu-l iartă (p. 11).

De-a lungul convorbirii care a avut loc, preț de **trei zile** (număr preferat al romancierului!), la Metz, la sfârșitul celei de-a **treia** luni a anului 1993 (superbă coincidență!), Petru Dumitriu este – cu mîgală, elegantă și răbdare – provocat să se autoanalizeze, să scoată la lumină fapte și întâmplări, gânduri și sentimente, în căutarea eului adevărat și profund, în dorința conturării unui (auto)portret cât mai complet și cât mai credibil. Asistăm așadar la o decojire, dar și la o autodecojire a omului în căutarea miezului. Criticul se rotește în jurul partenerului de dialog, lansează o întrebare ori o temă, pare că se mulțumește cu răspunsul, trece la alt subiect, pentru ca apoi să revină, uneori cu insistență, după doar câteva replici (v. întrebarea *Vă simțeați bine în literatura română?* p. 204, 205), alteori după câteva ore de dialog (*V-am pus o întrebare referitoare la următorul subiect: Ce lipsește literaturii române pentru a se impune? Și mi-ați răspuns că nu știți. A trecut între timp o noapte și o dimineată...*, p. 190) ori la mare distanță (despre *complexele de a fi scriitor român* tătonează la p. 100 și reia la p. 238!), până când consideră că a obținut tot ce se putea de la interlocutorul său.

La rândul său, Petru Dumitriu se întoarce, de două ori, de trei ori, la unele subiecte: pe lângă soarta artiștilor din Est (Paul Celan, Marek Hlasko) aflați în exil, în *gerul* din Occidentul oribil, trist, idiot, fără suflet, fără inimă (p. 300), îl obsedează episodul cu tatăl pus în situația de a împușca niște țărani bulgari sau insistă asupra triumfului românesc în care se include, alături de Eugen Barbu cu *Groapa* și Marin Preda cu *Întâlnirea din pământuri* și *Moromeții*.

Pe nevăgăte de seamă, *fără un plan*, se trece de la un subiect la altul, se vorbește despre moarte (*un lucru cumplit și detestabil, dar îl recunosc, îl constat*, p. 96) și despre sinucidere (*Și de ce să fie un păcat să-mi scurtez viața cu câteva zile sau cu câteva luni? O viață care nu mai e viață, e chin?*, p. 97), despre secolul XX și *ce-i lipsește omului pentru a fi* →

RODICA LĂZĂRESCU

mulțumit în societatea actuală (p. 241), despre modele (*Eu nu sunt elevul unor scriitori români. Sunt elevul unor scriitori francezi*, p. 60), despre **â** (*semnul latinității noastre*, p. 29), despre doină și *saudade*, despre figurile sinistre ale anilor '50-'60 (Gheorghiu-Dej, *boul de Chivu Stoica*, *âl de a murit sinucis*, Leonte Răutu, *măgarul de Beniuc*), despre limba română (*Eu vorbesc românește cu Dumnezeu și cu mine însumi. Și, deci, ce să mai vorbim dacă e bună, rea, frumoasă, urâtă? E limba în care m-am născut, gata.*, p. 261), despre relația cu Henriette Yvonne Stahl (*Am rămas prieteni toată viața, până la moartea ei, și rămân prietenul ei până la moartea mea*, p. 71), despre noul roman francez (*o tristă risipă de timp, de energie și de talent*) și despre romanul european „de azi” (*arată ca o curvă bătrână și obosită*), despre credință (*Despre Dumnezeu eu nu pot să spun nimic și nici nu știu nimic [...] ...cel mai puțin lucru pe care-l pot face este să mă abțin de la tăgadă*), despre spiritul românesc (*mistic, pantelist, sentimental, senzual, melancolic*, p. 180), despre romanul românesc (*Sadoveanu este al Moldovei și Rebreanu al Transilvaniei. Și pentru Muntenia este Preda*, p. 206) și despre ce-i lipsește literaturii române pentru a se impune (*Dacă literatura română vrea să străbată dincolo de frontierele României, atuncea trebuie să-și pună probleme universale, probleme care îi ating pe toți oamenii, să-și pună probleme care nu sunt numai românești și nu sunt legate numai de limba română*. p. 191) și încă multe altele din care nici cancanurile nu lipsesc (este amintită, spre exemplu, doamna Dumitriu, care s-a amoretat de un rabin evreu, *cabalist, vrăjitor!*).

Și, evident, despre scriitor și înstrăinarea de propria-i operă (*Eu nu pot suporta să recitesc ce scriu, decât imediat ce iese de sub tipar. [...] Cred că e un fel de reacție în mine; am scos din mine, nu mai e în mine*, p. 75), despre lungul și jenantul lanț de compromisuri (*M-am făcut frate cu dracul. Puntea s-a lungit...*, p. 45), despre romanul **Drum fără pulbere** (*Acesta-i păcatul vieții mele. Punct. N-am comis niciodată un păcat mai mare decât acesta. Ei, bine, l-am făcut. L-am făcut, dar l-am plătit cu treizeci și trei de ani de exil, l-am plătit cu nefericire, l-am plătit cu*

rușine, l-am plătit cu dușmănia și reprobara și dezaprobarea victimelor, p. 41), despre **Cronică de familie** (*Duritatea Cronicii de familie e opera partidului comunist și a imperialismului istoric rusesc. Iar personajele, viața, mișcarea din carte e opera lui Petru Dumitriu*, p. 75) și despre personajul cel mai drag inimii sale (*Taică-meu, care a refuzat să-i împuște pe bulgari. Salata se cheamă. Acela-i taică-meu și aia-i maică-mea*, p. 77)...

Treptat, intervievatorul își îndreaptă interlocutorul spre ținta finală: *Încercați un autoportret. O variantă. [...] Cum vede și judecă Petru Dumitriu pe Petru Dumitriu?* (p. 200). Răspunde romancierul: *Sunt un om cu surprize, chiar pentru mine însumi. Sunt fidel în prietenie pe viață, sunt credincios în dragoste pe viață*. Apoi, pentru moment, Eugen Simion pare să se îndepărteze de subiect, îndreptând discuția spre alte fâgașuri – Preda, Baconsky, secolul XX ș.a.m.d. În fine, după „rotiri” succesive, criticul revine la întrebarea pentru al cărei răspuns a „croșetat” plasa din jurul interlocutorului său: *Puteți să vă faceți un portret? [...] ...un autoportret făcut cu [...] luciditate...* (p. 261, 262). Și astfel (*hai să ne jucăm!* – acceptă Petru Dumitriu) se încheagă portretul din finalul convorbirii din 1993, întins pe mai multe pagini, din care nu pot să nu citez câteva fragmente: *...sunt multiplu, foarte divers lăuntric și sunt și contradictoriu; sunt increvable, cum zice francezul, necrăpabil; sunt în mâna lui Dumnezeu; („Portretul începe să semene. Continuați.”); sunt al dracului, caut ... nod în papură; îmi place: frumusețea cerului și a pământului. Ce nu-mi place: gunoiul.; sunt un colecționar de nori...; îmi place frumusețea luminoasă, îmi plac femeile frumoase...; nu-mi plac,*

scorpionii, nu-mi plac șerpui, reptilele; nu-mi place violența, nu-mi place sila, silnicia, nu-mi place aspirarea, tirania, obrăznicia, aroganța; nu prea îmi place figura mea personală. Dar mă tolerez, mă suport, m-am obișnuit cu ea; îmi plac limbile frumoase; cărțile, bibliotecile... Pe scurt: sunt un căutător de potcoave de cai morți, un visător de vise deșarte!

Furați de confesiunile lui Petru Dumitriu, nu putem uita că ne aflăm, totuși, în fața unui dialog, că asistăm, adică, la o conversație în doi, fiecare dintre participanți ieșind, pe rând, în prim-plan. Iată, de pildă, câteva dintre microportretele pe care le creionează, concis și memorabil, Eugen Simion, un loc deosebit fiindu-i rezervat lui Marin Preda, *om moral, incomod și scriitor de anvergură*. Preda *...era un om dificil, avea un suflet profund și labirintic. Avea o mare onestitate intelectuală* (p. 54). *Mefient, rezervat, diplomat, dar niciodată duplicitar* (p. 55). *Un element de stabilitate și un punct de reper valoric într-o cultură instabilă. Falsificată mereu de politică* (p. 55). Era **sucit**. *Adică atipic, imprevizibil, original în atitudini și original în gândirea lui* (p. 58). Anton Dumitriu este evocat prin *înfățișarea lui de senior valah; filosof care știa să-și stăpânească suferința... Învinsese în spirit* (p. 49); Zaharia Stancu, *...înalt și subțire, avea un aer de noblețe și arăta la bătrânețe ca un aristocrat cu cinci-șase generații de prinți în spate* (p. 49); Sadoveanu este numit *marele zimbru* (p. 63), Ion Barbu – *cel care nu avea în literatura română decât o singură iubire spirituală: Mateiu Caragiale...*; Arghezi e *poet dificil*, în vreme ce Beniuc e un *mic tiran al literelor; un om bătrân, mic de stat, cu fața răvășită, plin de complexe și, după câte vorbeau cei care îl cunoșteau* →

mai bine, dornic de răzbunare (p. 82); Geo Bogza – un *hidalgo* de Buștenari. Singuratic, imprevizibil, retras într-o contestație demnă (p. 173), iar A.E. Baconsky, om citit, dar, după gustul meu, puțin cam snob, un om puțin curios în viața literară, ce avea o ținută aristocratică, în care intra și o notă de sastisire (p. 208). Îl recunoaștem pe E. Simion – același care, singur, a avut o reacție mai mult decât elegantă față de Adrian Marino și acuzele lui postume din *Viața unui om singur* – când vorbește despre Eugen Barbu: *Am făcut efortul să uit omul și să descopăr talentul. Reprezenta cu adevărat lumea aspră a periferiei urbane... Un talent remarcabil* (p. 209). De unde se vede că nu-i ușor să fii critic literar în România, domnule Petru Dumitriu!

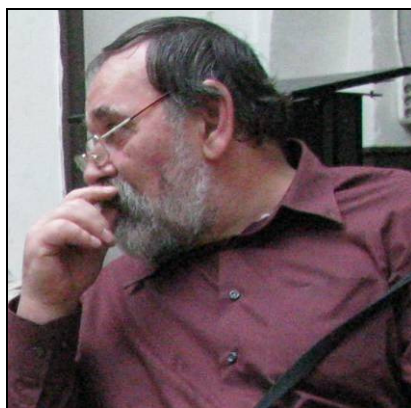
Dincolo de informația ce ține de istoria literară ori de punerea în lumină a omului și scriitorului Petru Dumitriu, dialogul celor doi este o invitație la reflecție, pentru că, zice Eugen Simion, *istoria este așa cum e, n-o putem schimba. Merită totuși să facem un efort pentru a o înțelege, cu speranța că înțelegând-o, istoria n-o să se repete. [...] Este important, cred, să știm ce s-a întâmplat cu noi și cu cărțile noastre...*

Se dialoghează pe tema *comportamentului omului ajuns într-o situație-limită și [...] dreptul lui de a supraviețui, făcând concesii. Concesii pe care numai cel care trece prin iad are dreptul să le judece* (p. 42). Este adusă în discuție dilema formulată de Virgil Ierunca – scriitorul aflat între Temniță și Academie: *Eu prefer – zice Petru Dumitriu – să supraviețuiesc cu orice preț și să scrie. [...] Oricât ar fi de admirabil eroismul, dar omul moare, săracul* (p. 65); *Cine are dreptul să ceară cu orice preț și fără să plătească el prețul?* (p. 66). Și, evident, este relevată o temă capitală pentru lumea postcomunistă, *o lume confuză și culpabilizată*, cum era cea de la vremea realizării *Convorbirilor...* și cum continuă să fie și astăzi, după aproape 23 de ani de la schimbarea de regim: *Marea păruială* – subliniază E. Simion – *continuă sub forme aproape isterice. Și în această isterie colectivă culpa nu se mai distinge de puritatea morală. [...] Da, zeflemeaua este discursul ce se poartă azi la București. Calomnia și zeflemeaua – în aceste condiții n-ai cum lupta*

pentru a-ți apăra demnitatea și nevinovăția. Te resemnezi și aștepti să treacă nemernicia. Dar nu trece, dimpotrivă, prosperă, se organizează, ia forme dictatoriale. Dictatura de grup. Încă o dată: dacă știți cum stau lucrurile, vorbiți (p. 67) [s.n.].

Este – acest imperativ, amar avertisment asupra ciclicității Istoriei – motivul pentru care *Convorbirile* celor doi își justifică actualitatea! Din păcate, sunt din ce în ce mai puțini cei care pot să *vorbească!* Câți or fi cei care ar trebui să asculte?!

AUREL PANTEA – NIMICITORUL CANOANELOR LIRICE

Interesant și oarecum ciudat: poezia lui Aurel Pantea, apropo, în primul rând, de cele două pagini publicate de Domnia Sa în *România literară* (nr. 7/ februarie, *Fragmente cu nimicitorul* și 34/august 2011, *Poezii în română și latină*) – nu pare să mai fie în asentimentul ideologiei „clasic”-optzeciste, așa cum repede prima apariție editorială a autorului l-a circumscris acesteia, deși singularitatea expresiei și a exprimării sale lirice – încă de pe-atunci – trebuia să dea de gândit și de re-gândit în alt spațiu al realizării și finalității artistice. Astfel stând lucrurile, proiectarea sa în arealul ideatic „lunist” – pentru că de-acolo ni se trage optzecismul cel de toate zilele și de mai toți autorii acum – s-a făcut mai mult prin... grija criticii literare decât din punctul de vedere al abordării și analizării construcției lirico-epice de pe această poziție a poetului. *Casa cu retori* (Editura Albatros, 1980) rămâne un argument neîndoielnic în acest sens... Ar mai fi, e adevărat, și anul apariției volumului, ca an al nașterii curentului literar în cauză, însă, personal, aș admite chestiunea mai degrabă ca fiind o simplă coincidență simpatcă decât un adevăr indubitabil. Și-apoi, în ce mă privește, nu sunt convins că *optzecismul* ar putea fi

considerat chiar un „curent literar” atâta vreme cât o seamă de autori se află în... culpă doar pentru că și-au publicat cărțile *cam* prin apropierea ieșirii în lume a „cenacliștilor de luni”. De altfel, să cădem de acord că nu toți poeții momentului incriminat au tânjit după respectiva... înregimentare, iar amintindu-ni-l un picuț pe De Sanctis, care spunea în urmă cu peste un secol că „*poeții moderni au luat-o pe calea cea bună*” (Francesco De Sanctis, *Studii critice*, Ed. Univers, 1982, p. 75), Aurel Pantea a aflat respectiva cale, precum și unii congeneri, și nu puțini, n-au avut și nu au vreo tangență, măcar accidentală, cu cenacliștii manolescieni, chiar dacă unii-alții s-ar fi preferat fii spirituali ai lui... Nicolae Manolescu, suferind că nu erau luați în respectul colimator, nici de colegii de breaslă, nici de, mai ales, critica literară. Nu am pretenția că aș fi primul care o spune și, probabil, nici singurul, dar, Doamne, câtă lume scriitoricească a căutat (și caută!...) adăpost sub umbrela larg-primitoare a optzecismului! Iar unii autori, măcar pentru o supraviețuire efemeră, s-au salvat în acest fel de la alunecarea/(de)căderea în purgatoriul anonimului și-apoi în înfricoșătoarea judecată *cronosiană!*

În contextul de mai sus, îmi permit să-l consider pe Aurel Pantea un „dezertor”, nu neapărat oficial, dar inteligent, dacă nu cumva chiar un recalctrant al generației sale în sensul cel mai elegant al cuvântului, însă fără a-și renega în totalitate apartenența și unele intruziuni lirico-epice în... teritoriul administrat de Nicolae Manolescu. Motivația, mărturisită doar prin produsul literar, poate fi interpretată ca o simplă evadare spre o individualitate care să-i cheazășuiască personalitatea și, mai în glumă, mai în serios, libertatea artistică, fără a-l bănuii de ambiții frondisto-teribiliste – personal nu-l cred în stare. Și, pentru ca posibillii cărcotași să se lumineze, criticul Ion Pop pune lucrurile la punct: „*Încă din titlu, primul volum al lui P.(antea) sugerează o distanțare polemică față de discursul poetic tradițional în sens larg, de fapt modernist.*” (M. Zăciu, M. Papahagi, A. Sasu, *DSR*, Ed. Albatros, 2001, p. 584) (subl. D.H.), „modernist” care, aș completa eu în „traducere liberă”, înseamnă, între altele, și *optzecism*.

Așadar, apărând cu primul său volum tocmai în anul lansării pe piața literară românească a *Desant-optzecismului*, propus de Nicolae →

DUMITRU HURUBĂ

Manolescu și impus de „luniștii” păstorii de el, structural-poetic privind lucrurile, Aurel Pantea poate fi „acuzat” pe drept de... optzecism. Însă, măcar din punctul meu de vedere, el se va desprinde destul de energic de colegii de generație în multe din creațiile sale nu fără a plăti, ca și mulți alții, tribut așa-zisului „curent optzecist”, însă nesemnificativ. Și încă, revenind la părerea criticului clujean, mai trebuie adăugat: *distanțare*, da, dar *mai puțin polemică*, după cum s-a și dovedit în următoarele apariții editoriale, chiar dacă remarca eminentului critic clujean s-a adevărat în timp, fiindcă „dezertarea” lui Aurel Pantea dintre optzeciști nu s-a soldat cu un eșec, nici măcar cu o diminuare a valorii produsului său literar, ci, mai degrabă, cu o rezultată, nu neapărat de mare succes, dar interesantă și importantă – atât în poezie, cât și în critică literară. O mostră excelent-edificatoare, dar nu singura, desigur, e poemul intitulat simplu **Poeme pentru Katia**, din care, pentru frumusețea și acuratețea sa, redau: „Vocea care a ieșit din ea / încă o așteaptă // Moartea e lungă / și cuvintele toate sînt duse, // ceva ca o cazarmă în care timpul / fumează chiștoacele soldaților plecați, / așteptîndu-și conceptul // * * * Așa ceva peste ani nu se va mai putea, / că ființa lucrurilor, că ființa tuturor / lucrurilor să se bilbie în limbajul meu, / pe țărmi și ape și în grădini / lucrul cel rău / și lucrul cel bun / prind să se roage unul de altul // *** (...) Iar e seară. Drumurile duc tot ca la Trakl, în Grodek. / Tributul imagistic pentru azi. Imaginea mea esențială rîde / în vizorul unor demnitari de gudron. Demonul serii / stăruie pentru mine lîngă uși mate. Dimineața se adevărește / că sînt imagini proiectate.

După cum lesne se poate observa, din punctul de vedere al construcției tehnografice, Pantea practică aceeași metodă a... poemelor în poem, prin care Domnia Sa rezolvă cu brio problema importanței gradate a ideii în text, fără să fie la „prima abatere” de acest fel... În orice caz, doar cu ceva eforturi și cu destulă bunăvoință, dăm de discrete urme de... *optzecism*. În ultimă instanță, nu e nicio minune ca și acest poem să poată fi folosit, prin disecție/analiză, drept experiment în ceea ce privește gradul de rudenie dintre poezia lui Aurel Pantea și optzecism... Problema este însă de altă factură, și anume: în ce măsură, opera literară corespunde ideii de valoare perenă, valoare supusă analizei și chiar psihanalizei, așa cum subliniază și Alonso Amado: „Opera de artă poate și trebuie să aibă conținuturi

valorose din multe puncte de vedere, însă ca operă de artă un lucru îi este esențial: ca aceste conținuturi să formeze o construcție de un anumit tip pe care în sens larg o numim artistică, iar în literatură o numim poetică, și a cărei condiție ca stare se revelă în plăcerea estetică ce ne-o produce. (Alonso Amado, **Materie și formă în poezie**, Ed. Univers, 1982, p. 95).

Exemplul de mai sus (*Poem pentru Katia*, n.D.H.) e și un argument că, la această oră, iată, supărător sau nu pentru unii, volumele de versuri ale lui Aurel Pantea – *Casa cu retori*, Editura Albatros, 1980; *Persoana de după-amiază*, Editura Dacia, 1983; *La persoana a treia*, Editura Cartea Românească, 1992; *Negru pe negru*, Editura Arhipelag, 1993 (volumul care a produs, după știința mea, cele mai multe și, adesea, mai bizare comentarii); *Aceste veneții, aceste lagune*, Editura Axa, 1995; *O victorie covârșitoare*, Editura Paralela 45, 1996; *Negru pe negru (alt poem)*, Editura Casa Cărții de Știință, 2005, oricare dintre ele atestând forța creației și valoarea sa lirică. De fapt și de drept, opera Domniei Sale constituindu-se într-o individualitate literar-artistică de care nu se poate face abstracție în contextul general al literaturii contemporane. Sigur că, afirm eu cu alte cuvinte, și spun în cunoștință de cauză, gălușca e greu de înghițit de către câțiva preținși corifei ai liricii actuale, stabiliți, sau... fixați ici-colo „în punctele esențial-geografice” (altele decât... Alba Iulia), de către criticaștrii de duzină, însă de-acum e greu spre imposibil de-a mai schimba ceva apropo de locul și rostul liricii lui Pantea. Aceasta chiar dacă avem în vedere un... fioros comentariu al lui Dan Cristea din revista „Luceafărul” (nr. 22/2009), referitor la lirica lui Aurel Pantea – comentariu... intrigant și pentru arădeanul Vasile Dan. Din comentariul și analiza criticului bucureștean, trebuie să pricepem că poezia lui Pantea este generată, de fapt, de rațiuni cam neortodox-macabre (de ce nu?), din moment ce pe ele este construită, chiar dacă artistic, „violența, cruzimea, ecorsajul de sine în exprimări nu o dată solemn și memorabile.” Prin această prismă văzută problematica, creației lirice a lui Pantea i se atribuie un statut nepotrivit chiar și fără a ne mai servi de citat, deși, continuă D.Cr.: „Autorul fuge, dar este mereu ajuns din urmă de o partitură poetică hrănită numai din germenii negației”. În fine, „poemele (lui A.P., n. D.H.), sînt dificile din pricina structurii lor deconectate, dezarticulate, care face din

ele fragmente de viziuni și crîmpeie de revelații...” *Structură deconectată și dezarticulată?* N-o fi vorba despre alt-cineva? Destul de complicat și riscant, zic eu, chiar dacă, în același context, Al. Cistelean mai îndulcește puțin lucrurile: „Aurel Pantea este un taliban al modernismului, ultimul disprețuitor fățîș de cititori...” (oho!, e cu totul alt-ceva...), căci „viziunile lui Aurel Pantea sînt fagomorfe: au mecanismul unei bulboane, al unui vârtej de tensiuni care trag toate în adînc”. Brrr!, nici chiar așa... Dintr-o asemenea perspectivă văzută creația lui Aurel Pantea, parcă ești tentat să te interesezi, înainte de a ieși la o plimbare, dacă el se află prin apropiere... Părerea mea e că măcar creația sa lirică este privită și analizată dintr-un punct de vedere nu tocmai potrivit, ca să nu-i spun chiar sumbru. Mai degrabă, în ce mă privește, i-aș găsi loc normal în compania altui mare poet, Emil Botta, sau, puțin-puțin pe alte coordonate, în câmpul ideatic *gellunaumian*, fără ca *aurelpanteanismul*, sau *aurelpanteanistica* să-și piardă din valoare... În consecință, după ce citim poezia, sau **din** creația lui Aurel Pantea, trebuie să fim foarte atenți, cred eu, cu unghiul din care o privim și o analizăm, fiindcă dincolo de aparențele „fagomorfe” (Al. Cis.), sau în care „violența, cruzimea, ecorsajul de sine în exprimări nu o dată solemn și memorabile.” (D. Cr.), se află, de fapt, Poetul, Omul-Poet care transferă realitatea spre sinele-creativ unde are loc miraculoasa metamorfoză în artă. De unde ușor deducem hipersensibilitatea și, de ce nu?, latura sa perfect psiho-umană „controlată” de o estetică a responsabilității actului de creație nu prea des întâlnită. Cel puțin la noile generații de poeți. Din păcate!

Demonstrația de mai sus se leagă și se justifică foarte bine și când ne referim la volumele de critică literară semnate de Pantea. Simpla lor enumerare ne dă asigurare despre potențialul și disponibilitățile analitico-scriitoricești ale – de-această dată – criticului: *Poeți ai transcendenței pline*, Editura Casa Cărții de Știință, 2003 (ediția a II-a, Editura Limes, 2005); *Simpatii critice*, Editura Casa Cărții de Știință, 2004; *Înapoi la lirism* (o anchetă), Editura Ardealul, 2005; *Ștefan Aug. Doinaș* (studiu mono grafic), Editura Limes, 2007; *Sacral în poezia românească* (volum colectiv), Editura Casa Cărții de Știință, 2007. Iată, nu trebuie neapărat să fii un cititor avizat pentru a constata rigoarea textelor sale de critică literară, temele abordate, precum și exigența și corectitudinea analizelor... Între alte →

cele, fie spus, și fără a ieși din context, el e un adevărat expert în alegerea titlurilor, nu pentru a frapa, ci, mai degrabă, pentru a avertiza cititorul asupra a ceea ce îl așteaptă ca lectură... Vreau să mai spun că, nu numai din acest punct de vedere, Aurel Pantea face parte din familia, foarte puțin numeroasă, a regretatului și extraordinar-mucalitului critic literar *cerchisto-sibian*, care a fost Cornel Regman, chestiune care nu afectează cu nimic eul său critic, dimpotrivă rotunjindu-i valoarea individuală.

Și ar mai fi de spus ceva ce ține de Pantea și lumea ego-ului său: în timp ce majoritatea autorilor (genul literar nu contează), achitându-și tributul-parte din creație – unii mai forțați, alții mai entuziasmați – ideologiei *peceriste*, publicau, după prima apariție editorială, volum după volum, principiul „anul și romanul”, aflându-se astfel la mare trecere, Aurel Pantea revine în peisajul literar abia după trei ani, cu volumul *Persoana de după-amiază* (Editura Dacia, 1983). În paranteză fie spus, *parcimonismul* lui Aurel Pantea nu e chiar o noutate, fiindcă, după debutul revuistic (*Echinoc*, 1971), primul său volum de versuri apare abia după nouă ani, iar următorul – *La persoana a treia* (Editura Cartea Românească, 1992), după alți... nouă ani. Apoi însă el se integrează ritmului normal de publicare a volumelor sale, fie de poezie, fie de critică literară... Să fie vorba, totuși, despre o autoanaliză drastică generată de un anume scepticism de care a fost și este acuzat autorul „poemelor cu nimicitorul” – concept care s-ar putea desprinde la o adică din lirica sa – ori, dând crezare unor comentatori, să privim lucrurile din cu totul alt unghi? Să vedem... Într-un studiu, de altfel condimentat cu unele noutăți analitice și oarecum... diversioniste, Vasile Dan notează: „Poezia lui (Aurel Pantea, n.n. D.H.), se disociază de aceea a congenerilor și face, totodată, dificilă orice încercare de uniformizare retorică a „echinoxismului” ca mod de a scrie poezie: ca manierism liric subsumat fie unui alexandrinism neaș, fie unui calofilism sui generis de la o promoție echinoxistă la alta (Aurel Pantea ilustrează o a doua promoție, după cea inaugurală, Ion Mircea, Dinu Flămând, Adrian Popescu), fie unui rafinament liric sibilinic și, nu o dată, redundant.” (Vasile Dan, în revista „Arca” nr. 7-8-9/2009). Mă rog, mă rog... Oricum: *exinoc*, da, *opezic*, ba!, așa pot eu subînțelege din citatul de mai sus. Oricum, dincolo de prerogativele comentatorului arădean, putem hoinări

liniștiți în largul teritoriu al libertăților depline în ceea ce privește fixarea creației lirice a lui Pantea în spațiul literaturii contemporane de gen.

Așadar, fără nicio exagerare, iată-l pe Aurel Pantea în toată măreția și splendoarea sa de voce aparte în peisajul liric românești contemporane: *Se instalează în mine un om bătrîn, ocupă treptat toate cotloanele, / deocamdată convieșuim, avem aceleași vicii, ne plac aceleași femei, / dar el crește din lucrurile la care renunț, în anumite momente, / cînd limbajul însuși are umbră, aud răsufări obosit / și atunci spun: / Dumnezeuul meu mă digeră, Dumnezeuul meu îi e foame, / Dumnezeuul meu se droghează, / Dumnezeuul meu înjură, nu face / raționamente, / e un ins direct, te scuipe în față, suferă, limbajele lui imediate sînt / disprețul, dragostea și răzburarea / nu face politică, o suportă și o desfide, Dumnezeuul meu stă cu toate / curvele, / stă cu peștii și pe toți îi iubește, și spune că toți vor învia, și tuturor / le e un pic mai puțin teamă cînd vor muri, Dumnezeuul meu face zi de zi / exerciții de moarte și înviere pe pielea mea, iar eu îl iubesc de nu mai pot, / e nevoie să mai și iubești, nu-i așa, / despre Dumnezeuul meu vorbesc cei mai mulți cu superioritate, e un / Dumnezeu mai greu de îndurat, pentru că, uneori, pute, / și în plus are mulți morți pe conștiința Sa mare, și nu toți sînt împăcați, / Dumnezeuul meu îmi seamănă, poate fi urît și agresiv, și chiar este violent / și vicios, vorbind de el, eu îl fac asemenea mie, o fi fiind păcat, dar / așa îl simt mai aproape, el se naște în slăbiciunile mele, de obicei, / în ele locuiește nimicul sau ceva alfit de dezinteresat de semnificație, / încît seamănă cu nimicul, dar el îmi iubește nimicul, / cu asta m-a dat întotdeauna gata, el știe că nimicul meu / e sămînța nimicitorului care vrea să mă știe mut. („România literară”, nr. 17/14 mai 2010, la rubrica **Poemul săptămânii**.)*

Îmi pare mie sau fie și acest singur poem îl definește extrem de bine ca poet singular pe Aurel Pantea între poeții actuali din literatura română? O exegeză a poeziei sale ar ilustra acest adevăr fără puțința de a-l mai tăgădui cineva. Trăirile sale, redată în poemul de mai sus, nu sub forma unor lamentații, ci a unui monolog, sau dialog indirect cu un Dumnezeu pe care îl consideră un interlocutor apostrofabil într-o comunicare cu accente aspre. E un soi de răzvrătire, o revoltă împotriva condiției sale de pământean, de Om care nu e „după chipul și asemănarea lui Dumnezeu”, ci el, poetul, l-a creat

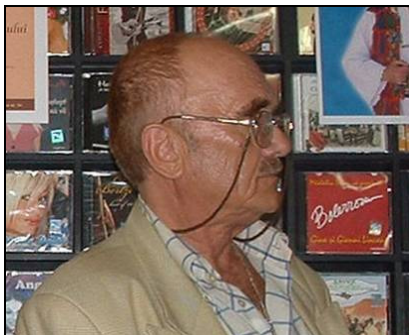

pe Dumnezeu după chipul și asemănarea sa. Căci, *voilà*, cum se îmbătoșează el: *Dumnezeul meu îmi seamănă, poate fi urît și agresiv, și chiar este violent / și vicios, vorbind de el, eu îl fac asemenea mie, o fi fiind păcat, dar / așa îl simt mai aproape*”. În această situație, relația sau comunicarea om-Divinitate iese de sub preceptele biblice și se instalează în terestritate, dacă pot spune așa. Acest mod de a-și transmite mesajul îi asigură poetului statutul de singularitate – cum cutezam să spun puțin mai înainte... Ceea ce mi se pare o extraordinară realizare lirică la Aurel Pantea este *legătura cu propria poezie*, o legătură de sânge indestructibilă, emanând spre cititorul însuși acea iradiere, luminoasă sau nu, care îl învâluie făcându-l părtaș zbaterilor autorului, fiindcă arta sa nu se naște pur și simplu ca un efect al harului divin, ci e, de fapt, produs al interferenței ideatice om-divinitate din care ia ființă mesajul către lume. De aceea creația sa este atât de tulburătoare, de aceea, atât prin simplitatea comunicării, cât și prin profunzimea trăirilor redată, ea nu poate fi încorsetată cu certitudine în niciun curent literar. În paranteză fie spus, puțin, tot mai puțini poeți, dintre cei foarte... contemporani, scriu o astfel de poezie, ei o scriu cu detașare, cu neparticipare directă, ba, așa zice, chiar cu indiferență.

În contextul celor de până aici, Hegel pusese la punct extrem de bine lucrurile: „...*Imaginația poetică trebuie în primul rând să țină calea de mijloc între generalitatea abstractă a gândirii și corporalitatea sensibilă și concretă*”; ea, imaginația deci (D.H.), „*trebuie să satisfacă în general cerințelor, referitor la orice creație artistică (...), să fie scop pentru sine și, oricare ar fi acest conținut, să fie elaborat în interes pur teoretic, ca o lume în sine independentă și încheiată în sine*.” (G.W.F. Hegel, **Despre artă și poezie**, vol. II, Ed. Minerva, Col. Bibl. pt. toți, 1979, p. 141).

...Iar Aurel Pantea nu pare deloc un necunosător al acestor precepte hegelianiste – nu-i așa? – care nu prea au de-a face cu... optzecismul.

GRĂDINA CU CONCEPTE

Preocupat îndeobște de spețele ideistice, în caz fiind filosofia științei, propedeutica, nu însă în cadrele tratatului încruntat și de regulă incomunicativ, ci în aspectul mai lejer al esului (vezi **Complemente în instrucția și educația elevilor**, 1998, **Lumini pe arca Terrei**, 2000, **Pai-deea**, 2006, **Provocări și stimulente**, 2009), brașoveanul Rustem Seitabla s-a încumetat cu producții remarcabile și în poezie, tipărind până în prezent 13 volume și plachete de versuri (două și în limba turcă), o lirică, s-ar înțelege, mai degrabă de concepte decât o poezie de vitalitate sentimentală ori naturistă, autorul fiind, se vede bine, atras de lucrarea spiritului. Cuvintele nu trezesc în această poetică zăcămintele adormite ale firii, fie aceasta umană ori vegetală sau geologică, ele vor intra la autorul nostru precum în scenă, acolo dialoghează, deja relatează despre lucrurile lumii, firește (câteodată) când, totuși, „Încet, luminile se sting” („Încet, luminile se sting... / minutele se sparg în surdină / Cuvintele își părăsesc primordialul veșmânt / pășind pe rând în scenă...”).

Pare firesc, prin urmare, ca volumul **Stihuri în grădină** (Editura CHR Electronics SRL, 2010), ultimul în ordine, să se subintituleze „confesiuni și reflecții ecologice”, purtând în deschidere un motto din Lucian Blaga: „Există o vegetare superioară. Sufletul oricărui mare poet, înainte de a se fi născut, dorea să devină arbore, dar n-a reușit să se facă decât OM. De aceea gândurile lui seamănă așa de mult cu florile”. Pare firesc și totuși nu prea, deoarece, iată, poetul mai și întoarce vorbele la „primordialul lor veșmânt”, surprinzând nu doar realismul, dar și eteritatea ființei lucrurilor. Ca aici, în

Aripi de înger: „Un strigăt, un ecou / fuge prin negura de necuprins a tristeții / O frunză verde se desprinde... / din părul mătăsoș al pământului / Zboară cu aripi de înger / coboară și așteaptă ploaia / ce vine pe un nor călător; / ploaie de cuvinte...”, sau ca în această **Nocturnă**, o piesă foarte frumoasă, parcă auzi zburând clapele chopiniene: „Sub un curcubeu de seară / iubirile de dor / pe alei, la braț se plimbă / Plopii pregătesc alt zbor / fața cerului se schimbă / Gând cu gând, vis cu vis / nimb de seară stă pe frunte / Pleoapa zilei se-nchide.”

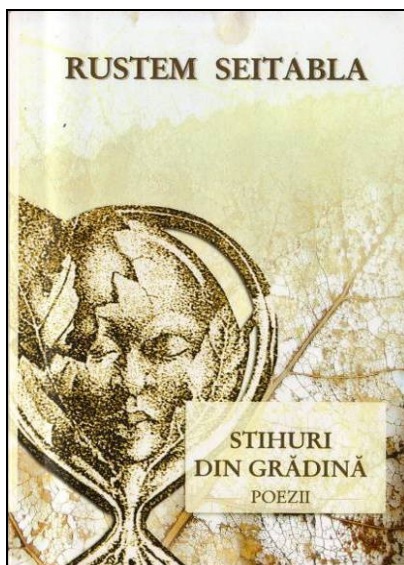
Deși nu lipsește, imagistica e departe de a fi, la Rustem Seitabla, fastuoasă, luxuriantă, e mai degrabă sugestivă, lăsând în urmă cercuri de ecouri, într-o leneșă risipire: „Soarele scaldat în miere / cuprins de năvodul ceții / despică în două straturile / asemeni unei oglinzi / să se privească – / vitrină de ieri, de azi și de mâine / Astrul ce a spart pentru noi o poartă / revarsă asupra-ne / gânduri de bine și de speranțe / plăcerea de a merge mai departe... / În retine cunoscute / se strecoară lung, fluviul din oglinda-i galbenă” (**Peste urbea brașoveană**).

Mai departe, după prima treime a volumului, tonul se schimbă, versurile se așază sub o chemare neascuns pedagogică, autorul (deși la curent cu poezia veacului postmodern) se preschimbă acum în sfătuitor, în insul încercat de idei, de drama lumii sub istorii, de necuviințele arătate naturii – deodată cu ecologistul poetul îndeamnă acum la hominizarea omului: „Intrarăm în Prier. Ne ademenește / o primăvară

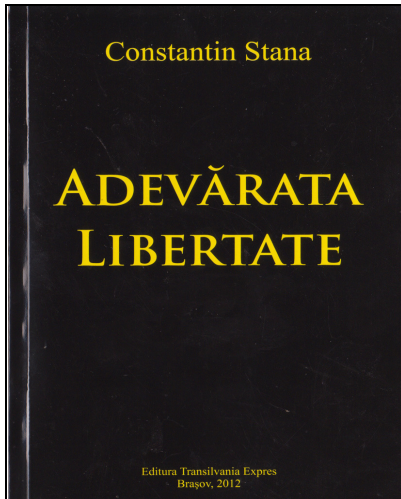
Venindă / cu iarba abia trecută prin botul mieilor primi / cu flori dormind încă în muguri / o primăvară pe care noi o adulmecăm cu gândul la / pajiștea însorită din marginea urbei / sau mai de dincolo, dacă / s-or fi topit, între timp, zăpezile după iarna laponică / ce ni se mai perindă pe ecranul memoriei / Natura în sine, nu e nici aspră, nici blândă / ea are întotdeauna dreptate, cum observa Goethe / Primăvara semnifică o renaștere a naturii / Inclusiv pentru *homo citadinus* care, ca fiu al ei / poate ceva mai vitreg, beneficiază, totuși, / de frumusețile acesteia / și de rodnicia-i viitoare / Am vorbit de *omul naturii* și mă întreb dacă / n-a sosit momentul să ne ocupăm, mai pe îndelete / și de *natura omului* (**Meta-bolismul urban**).

Temele impozante, aproape oraculară (firești la omul dedat fără de întoarcere conceptisticii), rebarbative de regulă în poezie, sunt totuși frecvent îmblânzite la Rustem Seitabla, sunt adică destule momentele când poezia se răzbună pe imixtiunile în teritoriu ale cunoașterii discursive. Precum în acest poem chiromantic, un remarcabil elogiu adus mâinii omului (**Mâna – oglindă a sufletului**): „e ca un modul pe care / organismul și l-a creat și dezvoltat, de la / stadiul de embrion până la limita senectuții / Mâna exprimă eul. Prin proporțiile digitale și palmare / prin liniile palmei este oglinda unor însușiri / ce alcătuiesc personalitatea umană / este predestinat la integrarea în spațiul existențial / Dă omului o anumită competență / să-și procure sieși bucuria de a trăi / anumită contribuție la patosul vital al omenirii / dar și la clădirea propriului destin... / În mâini se adună pasiunile și tremură instinctele / prin ele, în chip perfid, răul trece / de la ispită sau intenție, la act. Ura strânge pumnii / cu mult înainte de a-i năpusti / Și totuși, cât de ușor trec mâinile / de la luptă la îmbrățișare / de la lovire la mângâiere / Universul pe care l-a construit omul nu e altceva / decât o amprentă a mâinii sale / Istoria mâinii omului este suprapusă / istoriei civilizației / N-a fost nevoie decât de o jumătate de mileniu / pentru ca săgeata să devină rachetă / și să permită mâinilor noastre să atingă infinitul...”.

A.I. BRUMARU

ALTE MANIFESTE

Scriind despre **Haitele** (2008), întâia carte a lui Constantin Stana, o remarcabilă lucrare căreia nu i-a surâs însă, cum ar fi meritat, ursita bună – adică răspândirea spornică sub ochii cititorilor – am remarcat la insolitul autor vocea exasperării, repezită, sincopată, nedomolită. Probabil vocea disperării. Probabil și vocea protestului. Era, firește, și un strigăt în deșert, dar a avut vreodată scribul altă menire, alte înrăuriri sau consecințe hotărâte în mișcarea lumii și a omului? Strigătul lui Constantin Stana avea totuși altceva: îndrăzneala denunțului politic – o somație adresată comunității politice, prea întinsei tranziții valahe; o lume, altfel spus, de amestec, de corcire, de stranii împrecheri ideologice. Am numit textele acelei cărți, în lipsa unei specii conturate (o pendulare între genuri și proceduri scriiturale), *manifeste*, deosebindu-le însă de manifestul ca program (literar ori politic, ideologic sau propagandistic, conspiraționist sau agitatoric).

O reluare a temelor pierdute din cauza defecțiunilor de difuzare a **Haitelor** – în 2010 în **Prezentul veșnic**, astăzi în **Adevărata libertate** (Editura Transilvania Expres, Brașov, 2012) –, mă determină a căuta încă o definiție acestor îngândurări critice – cogitații, în definitiv, în teritoriul politicului, reflecții în marginea derapajelor sociale și economice responsabile de deteriorarea condiției omului, răspunzătoare (să ne amintim aci vorbele cronicarului) de nevoirea insului sub vremi. Mizând, cum cred, pe consimțământul autorului, aș numi aceste texte (atât din **Prezentul veșnic**, cât și din **Adevărata libertate**)

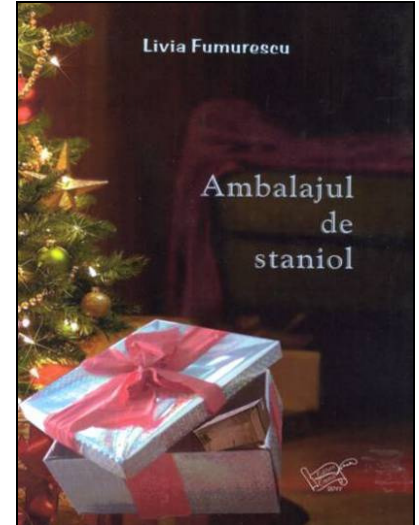
scriituri: sunt, conținutistic vorbind, aidoma manifestelor din **Haitele** – mărturii, însă abrupte, ale inteligenței critice, satire inflexibile, meditații aspre, îngrijorări de soarta și de viitorul țării și al omului românesc, mimând de regulă poemul verslibrist ori desfășurarea epic aforistică sau epic moralizatoare. (Iată un exemplu: „Mai e ceva de spus? / A mai rămas ceva de plâns? / Mai e ceva de scris? / A mai rămas ceva sau totul e de plâns? // Ne vor muri bătrânii tineri, / Tinerii vor deveni copii bătrâni, / Viitorul nostru va fi de-acum încolo deznădejde, / Vom deveni fără să vrem săraci nebuni! // Mai există oare pe acest Pământ / Un plai atât de lepădat? / Mai există-n cer, departe, în neant / Același Dumnezeu al tuturor dar care / De acest plai mioritic a uitat? // DACĂ MAI EXISTĂ LIBERTATE ȘI DEMOCRAȚIE / UNDE E EA? / MAI MULT CA SIGUR CĂ PENTRU NOI, / ROMÂNII, PE O ALTĂ STEA!” (**Adevărata libertate**).

Fără a fi numaidecât lirice (autorul nici nu-și dorește aceasta), *scriiturile* lui Constantin Stana sunt mai degrabă poezie de concepte, mai exact spus, de enunțuri neîmpăcate, adesea fruste, deja (să nu ocolim termenul) de-a dreptul brutale, sugerând o atmosferă căzută sub dezolare, sau ridicată, când și când, la protest. Iată încă o mostră de meditație friguros sarcastică: „Când stau și mă gândesc că voi muri, / Mă apucă liniștea și optimismul... / Mă apucă străduința și entuziasmul / de-a huli / Cu o armă ce se vrea letală și care e protestul. // Sunt bestii nenorocite ce m-au determinat să mă comport așa. / Ele m-au obligat ca atunci când voi muri / să mor sărac. / Dar m-au obligat și să învăț ce / e protestul pentru a îl afișa / Și să nu le fac acestor nenorocite bestii pe-al lor plac. // Protestul e liniștea de care am nevoie / Și rezultatul lui să fie medicamentul / de care să nu mai am nevoie. / Protestul dat să explodeze-n rândul lor / iar medicamentul de care nu mai am nevoie / să fie cum îi văd că mor” (**Medicamentul**).

Îndurând, suferind de înghețul social și economic din contemporaneitatea românească, autorul **Adevăratei libertăți** privește sictiros, de pe treapta satirei suverane, lumea ce ne agresează și îmbolnăvește.

A.I.BRUMARU

CLEPSIDRA MEMORIEI

Cândva, asta se întâmpla în a doua parte a veacului trecut, îmi închipuiam Evul Mediu ca fiind o hrubă mohorâtă în care inchizitori morbizi torturau trupuri și suflete, dând foc rugurilor pe care ardeau presupușii eretici. Sunt urmărit de amintiri dintr-un răstimp sinistru, când tatăl meu plecat în delegație la București s-a reîntors după zece ani, mai mult fantomă decât om, din închisorile vremii. Adeseori am vrut să-l întreb despre Infern, dar el ezita cu anume teamă și sfială să-mi răspundă.

Generația noastră, mă refer la generația mea și a profesoarei Livia Fumurescu, autoarea cărții **Ambalajul de staniol**, a parcurs (dar nu toți dintre noi și-au dat seama) un astfel de timp al terorii, închisorilor, dictaturii și inchizitorilor. Înelin să cred că nici azi nu ne-am trezit din acel somn medieval al rațiunii.

Profesoara Maria Ionescu, un *alter-ego* al autoarei volumului **Ambalajul de staniol** (Editura Emma, Orăștie, 2011) își amintește, rememorând, episodul unui „simulacru de proces”, mai precis „secvența exmatriculării unui coleg” – student cu „origine putredă”. Citind aceste rânduri, firește, m-am recunoscut pe mine însumi, cel de acum o jumătate de secol, locul penibilei pașionate ceremonii de *auto-dafé* fiind sala mare de cursuri a Facultății de Filologie din Cluj. De fapt, autoarea a dorit în mod cert să decrypteze identitatea reală a așa-zisului „inculpat”, numele acestuia fiind Corinda, titlul romanului meu, o *saga*, sau o cronică de familie a unui vechi neam de aristocrați români→

MIRCEA VAIDA-VOEVOD

din Transilvania.

Desigur, în desfășurarea evenimentelor, acesta e doar un episod rostit în trecut, ca exemplu trăit al „obsedantului deceniu”. Scriind, îmi dau seama cât de falsă era acea sintagmă, deoarece în realitate ar fi trebuit să vorbim despre „obsedantele decenii” de totalitarism și dictatură. Avem de a face, iată, cu o vicleană abilitate de limbaj încetățenită de critici într-o tacită complicitate cu puterea post-stalinistă. Adică, puteai vorbi mai slobod despre cenzură, delațiune, condamnări politice, despre lagăre, temniță și chiar despre Canal, dacă puneai toate aceste siluiri și atrocități pe seama unui anume „obsedant deceniu”, nod gordian al tuturor păcatelor.

În acest sens, manuscrisul Mariei Ionescu, intitulat „O viață”, aparține unei spețe a genului memorialistic, dominat nu de trama epică, cât mai ales de analizele meticuloase, pertinente, studii de caz și situație, în care se înfruntă nu atât personajele, ci principiile. Manuscrisul pe care, într-un fictiv an 2030, îl descoperă în casa părintească urmașii profesoarei Maria Ionescu e o pledoarie pedagogică, o radiografie cu valoare sociologică, neabdicând nicio clipă de la teza morală. Utilitatea unor lucrări de acest gen, cu mărturisiri, mărturii și povețe pe care părinții le adresează peste timp urmașilor, în genere generațiilor viitoare, au fără îndoială o încărcătură de meditație veristă, proprie istoriei orale, ca disciplină de studiu modernă, depozitară de incontestabile adevăruri. În fond, pledoaria Liviei Fumurescu se constituie într-un amplu și îndârjit „jurnal de criză”. O criză continuă, în rășnița căreia sunt măcinați oameni, concepte, biografii, vremi bolnave de metehne grave de conștiință, înfățișându-se asemenea unei avalanșe pustiitoare din care nimeni nu se poate sustrage.

„Mă întreb – cugetă autoarea undeva în răstimpul anului de grație 2006 – dacă ne vom reveni vreodată din această rostogolire, dacă lumea-și va schimba modernismele bizare de acum, revenind la rânduilele de veacuri ale temeiniciei noastre, dacă... dacă... dacă... nepoții sau măcar strănepoții mei vor descoperi profundele sensuri ale vieții... ale iubirii... ale împlinirii – ale confortului spiritual... ale respectării normelor morale... ale morții... ale necuprinsului ...”

Cheia de boltă a meditațiilor adunate în ani e cu certitudine „norma morală”, obstinția aproape patriarhală care ne duce cu gândul la preceptele austere ale unui Agârbiceanu, la o interiorizare a crezului *Bisericii din răzoare* a lui Galaction și mai ales a personajului său Popa Tonea, care e salvat din mrejele păcătuirii de vederea turlei bisericii, mijind „dincolo de panoplia scânteietoare a Dunării” (*De la noi la Cladova*). Desigur, profesoarei de limba română îi sunt familiare aceste lecturi. Numai că în *Ambalajul de staniol* prioritate asupra narațiunii propriu-zise au expunerile și considerațiile pe o seamă de teme date. Tocmai de aceea materialul abundent de impresii se organizează într-o amplă crestomație de eseuri, care încearcă să disece sistematic, cu răbdarea aplecării asupra detaliului, fenomene sociale, politice, concepte etice, situații exemplificate prin împrejurări concrete ale unei „democrații schilodite”.

Apariții mișcătoare, asemenea jocurilor de umbre dintr-un teatru al umbrelor, se ivesc pe alocuri spre a cuvânta declarativ, retoric, fățarnic adesea, siluete cu voci de ventriloc. Din spatele scenei, simțim enunțurile unui glas aflat într-o fățișă confruntare cu un anume Gică Gugulescu și cu acoliții acestuia, cu „morile de vânt”, fanteze hibride ale unui timp absurd. Sunt nevrozele diurne ale Mariei Ionescu, nevoită a traversa maidanul tranziției.

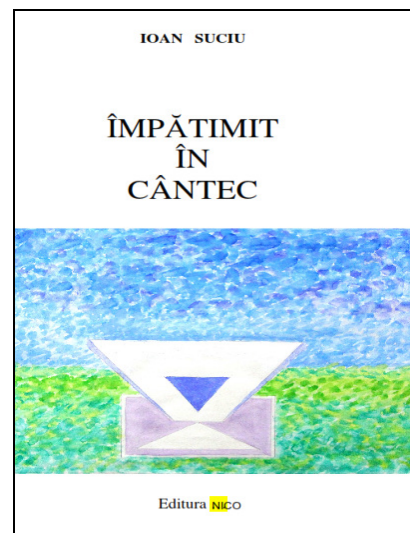
Neîndoindu-se, Livia Fumurescu agreează sentințele moralistului Slavici din *Lumea prin care am trecut*, sau din *Moara cu noroc*: „Viața pe care o avem aici pe pământ nu e vrednică să ne înjosim de dragul ei...”, sau – „Nu bogăția, ci liniștea colibe tale te face fericit”.

Originala tranziție românească, în accepția autoarei, aș asemăna-o unui fățarnic monah înveșmântat în miruite sofisme. Prins în vârtejul social, memorialistul trebuie să renunțe la calitatea de martor, privitor din turn. Maria Ionescu este obligată a se împotrivi sistemului, „Haitei”; adeseori cuvintele vorbitorului ricoșează în gol, deasupra „Turmei”. Capitolele se aștern asemenea unui șir de analize critice, incisive, pronunțat obiective. Se predică în numele principiilor, care, în accepția Liviei Fumurescu, transcend polemic adevărul personajelor. Nu obosește să consacre zeci

de pagini disertațiilor elaborate, deslușind jocurile politicianiste, cuiburile corupției, constatări ale edilului unei comunități din orașul „de dincolo de colină”. Sub „ambalajul de staniol” se ascund cunoscutele „forme fără fond”, falsul și impostura.

Egală în modul de a fi, constantă în judecățile etice și de valoare, Livia Fumurescu dă seamă despre „Lumea prin care a trecut” găbind mereu sprijin și alinare într-o anume calmă reculegere de morală creștină. „Profa” – cum o numesc unii – privește cu ochi scrutători peste clasă, peste lume, încăpățânându-se a nu abdica de la ceea ce ar putea fi doar o iluzorie speranță.

Împătimit în cântec

După 30 de ani de activitate bogată, scriitorul brașovean Ioan Sucișu vine să confirme un crez artistic pe care l-a slujit cu har, neabdicând de la vocația sa poetică. Volumul *Împătimit în cântec* (Editura Nico, 2012), al 15-lea din creația sa și primul din triada pe care o publică în anul 2012, exprimă profesiunea de credință a autorului, în creații dedicate celebrării cuvântului, a poeziei care este muzică și text literar, deopotrivă. Titlul foarte inspirat face trimitere la acest crez al poetului îndrăgostit statornic de o muză care îl determină la perpetua tinerețe a spiritului, inspirându-i creații poematice cu substanță lirică.

Folosind o limbă română elegantă, lucrată cu minuțiozitate de bijutier, Ioan Sucișu își exprimă cultul pentru poezie în texte care îmbină →

MARIA STOICA

caligrafia delicată a haikuului cu sonoritatea luminoasă a sonetului și desfășurarea vibrantă a poemului în vers liber, neîncetând să cânte, cu forțe noi – nu științele, ci iubirile „sua-ve” ce i-au alimentat trăirile poetice de-a lungul timpului. Într-o perpetuă regăsire a sinelui, paginile acestui nou volum închină iubirii și frumuseții lumii o veritabilă simfonie a sentimentului.

Volumul *Împătimit în cântec* este, de bună seamă, o confirmare și o exprimare a crezului artistic al poetului ajuns la maturitatea artistică. O demonstrează preocuparea pentru poezia cu formă fixă, tendința de a pune în echilibru forma de construcție și conținutul ideatic. Modernitatea autorului iese la iveală cel mai adesea prin spargerea structurii poematice care se distribuie pe pagina albă, căpătând forme imagistice ingenioase, ele însele încărcate de sens și substanță lirică.

Chiar și concepția volumului e subordonată acestei preocupări pentru formă. Ioan Suciuc „ne ajută” să urmărim evoluția unui sentiment, structurându-și volumul în cinci capitole care oferă o succesiune clasică a momentelor subiectului. Titlurile sunt sugestive: „Scrisori imaginare”, „Dimeineață de primăvară”, „Un cântec, o pasăre”, „Râuri prin ceruri”, „Împătimit în cântec” – ele indică subiectul unei întâmplări a sinelui, care-și regăsește propensiunea pentru absolut celebrând o mereu tânără iubire. Impresionează dragostea de viață, cultul pentru frumos, aspirația spre un ideal.

Caracterul declarat erotic al poeziilor din noul volum e sublimat artistic, trecerea timpului nefiind o piedică în celebrarea iubirii, ci un mijloc de inefabilă exprimare artistică a sentimentului drapat în faldurile sensibile ale metaforei. Zborul, cu propensiunea spre absolut, e obligatoriu. Poetul se înalță, spre a culege din această lume frumosul – cel care traduce „neauzitul”, „nemaivăzutul”, „nepipăitul”, „nerostitul”, „nepovestitul”. Ne-o spune în poezia „Pegas”, într-un titlu semnificativ: „Înțelesuri nenumărate / În umbre nepovestite... / Și du-ne și du-ne / Pe dunele gândului” (ciclul „Scrisori imaginare”).

Ludicul transpare aici prin ingenioasa alăturare a omofonelor – verbul la imperativ „du-ne” și substantivul „dune” care indică formele de relief apărute sub acțiunea vântului, în regiunile nisipoase.

Termenul poate fi interpretat ca o expresie a efemerității gândului, a sentimentului.

Formele și sonoritățile textuale cultivate de Ioan Suciuc șochează, derutează, contrariază adesea; ele provoacă sau incită. În fapt, completează prin imagistică și sunet un **tablou al sentimentelor** care dau substanțialitate textului. Ermetizarea, încifrarea expresiei se asociază cu forma modernă a poeziei. Compensează vitalitatea, exprimată în mușea ascuțită a metaforei, care îi permite poetului să evolueze pe un amplu registru vocal, făcând cunoscute trăiri generatoare de poezie: „Se întipăresc / Pe tăișul razei / De o stranie ascuțime / Gânduri cu chipul cel nou al / Ecoului, – / O vorbă albastră, / Un tăcut frunziș mov, / O vâlvătaie teșită maroniu / Un șarpe crescut la sân!... / Cu vârstă galbenă, / O ploaie verde, / Un cântec roșu, / O pasăre făcută / Din sunete albe, / Din sunete negre...” (**Un cântec, o pasăre**, ciclul omonim).

Sonoritățile poetice se nasc paradoxal din jocul culorilor, care dau contur lumii interioare aflate în rezonanță cu universul. Imagistica poeziei ne duce cu gândul la fovism, curent artistic francez care folosea culoarea pură în pete mari, violente, imprimându-se pe retina privitorului. Imaginea centrală este aceea a păsării, simbol al libertății artistice a poetului, expresie a cântecului său. Antinomia „sunete albe / sunete negre”, bazată pe o simbolistică a nonculorilor, comportă și ea sugestii semantice. Poate semnifica începutul și sfârșitul, dar și nenăscutul, „increatul”, promisiuni ale cântecului atotbiruitor. Un text care pune problema creației, a relației dintre poet și poezie.

Poezia „Tablou”, din primul ciclu tematic, atestă virtuți similare de artă poetică: „Stoluri de întâmplări se ascund / Pe jumătate în frunze, / Pe jumătate în aer... / Milioane de sunete albe / Își ating începutul: / Cling... / Cling... / Carnea lor iese din semn / Făcându-se iarbă... / Și dealul ăsta e plin de miresme / Căzute pe-o rână!” (**Tablou, I**).

Tablou pune în cadru o poveste despre geneza iubirii – o promisiune a poveștii pe care o încorporează universul. Povestea o știu frunzele, o captează aerul pur, iar sunetele, albe și inexpressive, devin **cântec**, capătă sens, metamorfozându-se în firele de iarbă care o duc mai departe, rever-

berând-o. Dealul se umple de miresme, uimite și ele de această metamorfoză. Aplicând tehnica simbolistă a corespondențelor, a sinesteziilor, poetul exprimă ideea că poezia este o reverberație a muzicii, a sunetelor, a culorilor și miresmelor imprimate în memoria afectivă a eului liric, aflat în consonanță cu universul. Integrarea eului în armonia cosmică ține aici de romantism, curent literar la care Ioan Suciuc face trimitere în motto-ul de la începutul volumului, invocându-l pe poetul german Hölderlin, precursor al lui Mihai Eminescu de la noi.

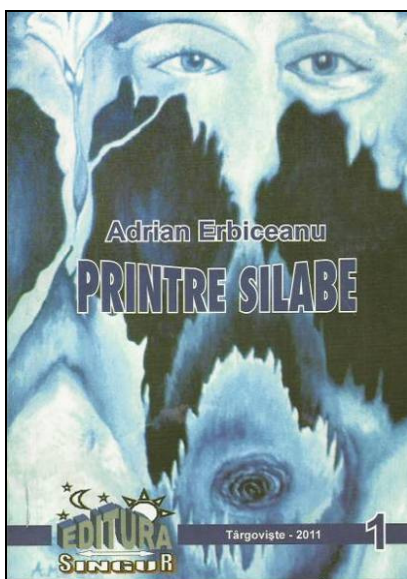
Preocupătoare e substanța poetică inserată în creații ingenios alcătuite. Obsesia substanței, a monadei, e manifestă în cadrul volumului care pornește, ca în filosofia lui Leibniz, de la premise logice și matematice. Sistemul filosofic al lui Leibniz pune la baza existenței „monadele”, elemente spirituale indivizibile, independente unele de altele, înzestrate cu o forță activă. În consecință, materia nu e decât manifestarea exterioară a monadelor. Fiecare monadă oglindește întregul univers, iar concordanța dintre activitatea monadelor e asigurată de „armonia prestabilită”, creată de monada supremă, Dumnezeu: „Aripi de lumină / Cu zbor ne-mpăcat / Ireal și departe / Ornic ieșind din spații // Te-am înflorit cu pace / Să mă dăruiești cu povești... // Anume acum arciind / Norii mei, neînțeleșii / Ontici și dornici de vis / Miruind adevărului...” (**Monadă, I**, din ciclul „Râuri prin ceruri”).

Întâlnim aici cadența și simbolistica „Jocului secund” al lui Ion Barbu. Într-o asemenea „cheie” poate fi citită poezia, reflectare a lumii în oglinda spiritului, un joc al intelectului ori sentiment, formă superioară de cunoaștere obținută prin apropierea de lumea esențelor.

Tendința spre ermetizare și abstractizare ne-o comunică volumul și prin intermediul ilustrației grafice a copertei, concepție a lui Ioan Suciuc, care adună, sinestezic, imagini și sunete, culori și parfumuri ale poveștilor cu iz de doină ori baladă, de lied sau de romanță, spunându-ne o poveste a sinelui, rămas fidel poeziei, într-o perpetuă celebrare a cuvântului, care îl apropie de absolut.

Ioan Suciuc rămâne o voce distinctă în lumea literară actuală, evidențiindu-se prin originalitatea expresiei poetice.

Printre silabe

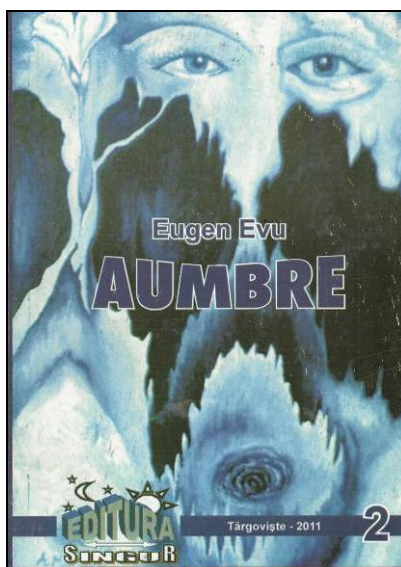
Adrian Erbiceanu aduce prin volumul *Printre silabe* (Ed. Singur, 2011) un grupaj de poezii sensibile, care pot duce gândul și emoția cititorului departe, în timpuri de romanțe amintind întrucâtva de Minulescu (ex. *Treceai*, p. 15). Păstrându-și nota originală, poetul cultivă un stil în care împletirea imaginilor în versuri se face cu multă abilitate, utilizând forma clasică a poeziei cu rimă, deseori atât de părăsită în anii din urmă. Există multă gingășie și impresii picturale, alături de reflecții încărcate de înțelepciune în versurile melodioase, bine strunite în cuvânt, amintind câteodată baladele cavaleresti, altădată de un romantic trubadur îndrăgostit. Poetul își trăiește dorul (v. *Însingurare*, *De ce nu vii acum*, *Dor*), pasiunea sau extazul în imagini precum: *Misterul focului albastru / Pe stinse ape de rubin*. De cele mai multe ori, poetul este un îndrăgostit, declarând simplu: *Mă avea suflet o tornadă / Ardeam închis de dor durut* (p. 11, *Pe urmată*). Poeziile lui **Adrian Erbiceanu** pot ajuta la înțelegerea faptului că sunt zadarnice orice clasificări sau cuantificări valorice ale materiei subtile numită poezie, că poetul este întotdeauna un spirit liber, dar înlănțuit asemenea unui Prometeu, pedepsit parcă să exprime inexprimabilul unor stări de dincolo de cuvinte. *Din ușă-n ușă bat, printre destine*, / *Să aflu drum, din Carte*

a-mi citi... / Pe partea asta-s eu... Dincolo cine / Îmi luminează marginea de zi?, se întreabă poetul, întrebându-și în egală măsură cititorul (p. 64, *Printre silabe*, poemul care dă titlul volumului). De asemenea, așa cita adevărate momente de luciditate în fața spectacolului lumii actuale: *Ura e dragoste; dragostea-i ură... / Ieri a fost mâine; Măine e Azi. // Adevărul, frate bun cu Minciuna, / S-a logodit cu un glob de cristal...* (p. 61, *Perdelele nopții*).

Printre silabe, imagini și rime, ca printre adevărate borne de pe drumul vieții, **Adrian Erbiceanu** este un călător neobosit pe tărâmul poeziei. Dacă îi suntem alături fie și numai pentru o bucată de drum, cât acest volum de versuri, ne vom simți cu siguranță mai buni. Se află oare o altă răsplată mai plăcută pentru un poet? O carte frumoasă, cea dintâi din seria **Întoarcerea poetului risipitor**, îngrijită de **Editura Singur** și promotorul **Ștefan Doru Dăncuș**, în dorința pe deplin legitimă de a aduce în atenția publicului cititor valorile poeziei prea ades risipite în experimente nu dintre cele mai ferice.

CONSTANTIN P. POPESCU

Hermeneia

Aumbre este a doua carte de versuri din seria de autor a **Editurii Singur**, prin programul dedicat **Întoarcerii poetului risipitor**. Autorul volumului, **Eugen Evu**, oferă cititorului versuri menite parcă să

creeze nu numai jocuri de subliniere, ci și de idei.

În aceasta constă bogăția volumului, o sumă de idei contemporane interpretate poetic și aproape dureros de o conștiință cât se poate de trează, dovedind cunoașterea creației poetice de la O. Khayaam până la E.A. Poe sau J.L. Borges, a filozofiei grecești și moderne. Izbutate alăturări consonantice (ex. *harpoane, harpagoni, harpii* ș.a) creează viziuni surprinzătoare, care impun cititorului atenție sporită asupra imaginilor (p. 8: *Dalb ca spinul înflorit / Sferic pe colină schit / Endocrin graal sanscrit / Doamne, n-am înnebunit*).

Unele versuri, amintind de poezia populară, sunt întreșute cu termeni ai altor culturi sau de originale alăturări de neologisme și arhaisme (p. 9: *Aina daina, Leroi Ler*, în care găsim *chakre, sacru orgasm / în străbunul Basm*, ori *sacru tahion*, p. 10).

Crezul poetic al lui **Eugen Evu** l-am simțit exprimat în următoarele versuri: *Dincolo de-o moarte, / Dincoace de-o moarte / Logodiți prin Arte / În orgasm de carte* (p.12, *Oratio vecchio*). Întâlnim ridiculizări amare, ca în „*Ismele ciborgonului*”, ale haosului de informații conceptuale care pot deruta omul prezentului, dar cărora poetul le opune un strigăt. Concluzia? *...este ceva în om / Străin omului* (p. 17). O constatare amar ironică se face simțită în *Epoda prostiei gravide: Trei muze fecioresc stihia: / Frica și Foamea, altfel zis Prostia. // De-i omul fructifer tragic-ferice / L-or jefui vandalii, zice / Partea din Stalin a lui Nietzsche* (p. 55).

Poezia lui **Eugen Evu** e ermetică, cu valențe inițiatice, magice chiar, provocând cititorul la obligatorie instruire necesară înțelegerii.

Asemănarea cu Ion Barbu devine firească, dar nu avem de-a face numai cu înțelepciunea încifrată, ci și explicită, a unor vechi cugetări: *Să nu uiți că mori / Deci exiști* (p. 22, *Coropișnița*).

Vocea poetului e bine reliefată și găsim, mai departe, imagini cumplit de lucide ca: *unitate în diversiune* (p. 23, *Ceva îngenunchiat*), *Precum în Sistem așa și în om*, expresii ale unei gândiri →

CONSTANTIN P. POPESCU

proprii care poate uimi prin punctul său de vedere.

A se vedea/cita și *Legea info* (p. 27), dar și *Starea împărăției în satrapii sau lamentația Nonconsolării*, poem dedicat lui C.G. Jung, în care se întrevide o posibilă desăvârșire a căderii omului în veacul nostru: *Prin aceea că rob devine robot / și programul de sine se teme* (p. 30).

Sunt idei complexe, interpretate în profunzime, greu de „digerat” pentru un cititor neavizat, dar provocat într-o mare măsură la o opinie activă.

Se mai află în volum o *Poeziară* (p. 35), o mică lecție filosofică în *Aphoria* (p. 37) și altele.

Opinia poetului asupra scrierilor sale: *poeme electrice*.

Da, unele din ele pot electrocuta cititorul, ca un stimul al trezirii, șocul zdruncinând rutinele, ideile gata fabricate și livrate la pachete informatice zi de zi. Există o frumoasă, dar tristă și tainică legătură cu un trecut sfânt, ilustrat de ciclul *Mitopoeme*.

Avem de-a face cu o hiperluciditate dureroasă, alimentând substanța gândirii cu arta (clarvăzătoare) a poeziei. Versuri precum: *Ca nicicând și niciunde etern pretutindeni / Libertatea pe sine se naște mereu* (p. 53, *Cosmopoema*) pot aminti fără nicio îndoială (la nivelul acestui mileniu) de Eminescu.

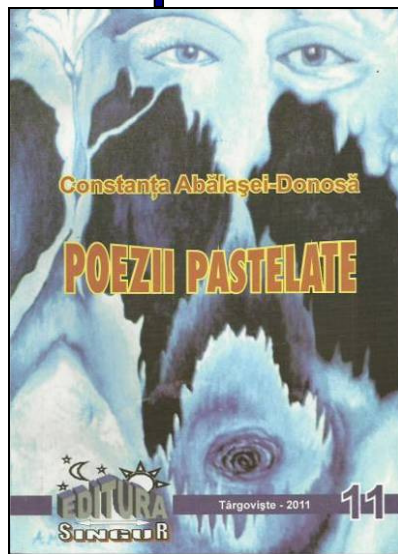
Bogăția lecturilor poetice și nu numai își face pe deplin simțită prezența în poeme.

O cultură care se completează cu metafora originală, în imagini caleidoscopice și mobile, precum freamătul cosmic al lumii. *Eu mă dărui ca în pustie o ninsoare* (p. 54, *Lamento miserabilis*), acesta este darul pe care îl primim prin *Aumbre* de la **Eugen Evu**, un dar al sinelui său profund.

O răscolitoare călătorie prin mitologii și curente filosofice care își pot pierde semnificațiile în confuzia generală a acestui mileniu grăbit al căderii umane, asupra căruia încă veghează poeții.

Eugen Evu este unul dintre ei, spre o prețioasă nepierdere a sensurilor, volumul său oferind posibile răspunsuri la mereu gravele întrebări ale omului.

Poezii pastelate

Volumul cu nr. 11 din seria de autor **Întorcerea poetului risipitor** (2012), coordonată la **Editura Singur** de **Ștefan Doru Dăncuș**, poartă titlul *Poezii pastelate* și o are ca autoare pe **Constanța Abălașei-Donosă**, o figură marcantă a graficii și picturii. De data aceasta, avem în față tușele curate ale condeiului de poet, mănuit cu aceeași măiestrie ca și pe coala de desen. Titlul este semnificativ tocmai din acest punct de vedere, astfel încât poți să privești nufării în ochi (p. 6, *Ne-am mai iubit cândva...*) sau poți citi cugetări de o autentică inspirație despre timp: *Iar ceasul vechi și arhicunoscut / Uitând măsura timpului trecut, / Ucis de stele inutil, / Rămâne-n amintire efemer / Și straniu de tăcut / Ca în tablourile lui Dali*. (p.7, *Orașul cu amintiri*); *Învață de la timp / Că totu-i trecător...* / *Chiar și timpul însuși* (p. 13, *Timp*).

Alcătuiește-ți un drum și lasă pe el o urmă, a spus cineva, iar **Constanța Abălașei-Donosă** lasă pe acest personal drum urme frumoase, durabile și sensibile, în care artele se împletesc armonios. Dacă autoarea scrie *Poezii pastelate* și pictează pasteluri de culori, toate acestea vibrează deopotrivă muzical, pentru că *Poezia cântă mai mult / Decât valurile mării* (p. 8, *Biruința poeziei*). Alt exemplu: *Ploaie nefsârșită, / Împletești din trupu-ți / Sonatele lui Chopin. / Ploaie fără-de cântec – / Cu muzică tristă* (p. 15, *Glissando*). Poezia intitulată *Anotimpuri romantice* ne poate aduce aminte de

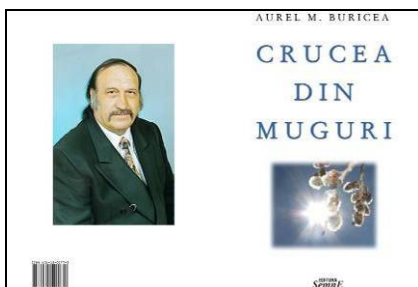
muzica celor patru *Anotimpuri* ale lui Vivaldi, acest al treilea fior artistic completând parcă poezia și desenele autoarei, care din păcate lipsesc din volum. Dacă poezia *Capriciu* (p.19) poartă un parfum simplu și apropiat de haiku, privirea scrutătoare a artistei poate să străvadă până în adâncurile ființei: *Spațiul se implică final / În mintea mea. / Timpul își scoate masca / Să-mi iscălesc istoria vieții. / Monstrul din noi / Ne învăluie ilizibil – / În noaptea fără început / Sau fără de sfârșit / Rareori străbătută / De purpura sorilor / Ce se aprind sau se sting / În spațiul simfonic* (p. 17, *Spațiul în oglindă*).

Trezirea unui suflet se petrece numai în dragoste, o rază ce străbate acest volum, cu umbre și lumini, cu dor, cu tristețe, dar și cu extaz. Și cum oare îți poți păstra mai bine sufletul dacă nu dăruindu-l? Este ceea ce primim în dar de la **Constanța Abălașei-Donosă**, aflând împreună deosebirea dintre dor și vis: *Nu-i nicio diferență! / Explică-mi; / Dorul este promisiunea / Unei posibile fericiri / Pe când visul / Cheamă viața la realitate. / Visul atrage aerul vecin / Și izvoarele cerului /.../ Prin vis / Vezi alt paradis* (p.23, *Geneză pentru natură*). Există o continuă legătură cu natura în poeziile **Constanței Abălașei-Donosă**, pătrunzând cititorul cu tristețea toamnei sau cu albul rece-luminos al zăpezilor, dar și cu tonurile pure ale florilor verii, îndemnând la o blândă contemplare. Pretutindeni în volum, culorile clare abundă prin cuvânt în aceste *Poezii pastelate*, făcând ca vocea poetică a autoarei să semene cu foșnetul calm al vântului prin frunzișul pădurii, fără a fi lipsit uneori de furtunile violente ale emoțiilor.

Cuvântul înțelept al editorului **Ștefan Doru Dăncuș** încheie acest volum, subliniind potențialul poetic și nu numai al autoarei. Aflăm, de asemenea, bogatul palmares expozițional al **Constanței Abălașei-Donosă**, îmbogățind patrimoniul bibliotecilor sau așezămintelor culturale ori mânăstirești ca urmare a donațiilor d-sale. Un act de o deosebită generozitate, marcând calea artistului prin timp, cu atât mai frumoasă pe cât de grea nu de puține ori poate fi.

CONSTANTIN P. POPESCU

Un matematician bacovian

Din „tagma” noastră, a matematicienilor-poetii români contemporani, printre care aş mai cita pe profesorii Viorel Dinescu şi Marinela Preoteasa, se remarcă prin zel şi pasiune lirică brăileanul Aurel M. Buricea.

Ca dascăl, domnul Buricea şi-a dedicat viaţa satului său natal, Ulmu, din judeţul Brăila, unde a fost, pe rând, învăţător timp de 2 ani (şi eu am predat la clasele I-IV în Rm. Vâlcea, fiind elev-practicant în anul V), profesor de matematică 45 de ani (am funcţionat şi eu ca profesor în comuna mea natală Bălceşti), plus director coordonator 9 ani!

Noi, aceştia din ştiinţă, „le avem” cu poezia... numerelor!

Docendo discimus, sau prin predare noi învăţăm – conform unei exprimări succinte derivate din „Scrisorile” lui Seneca.

Din 1977, când a fost inclus în „Caietul debutanţilor”, scos de către Editura Albatros, profesorul Buricea (născut la 27 octombrie 1943) a scris cu înverşunare şi a publicat până astăzi 18 cărţi de versuri, eseuri şi amintiri. Poezia l-a atras mai mult decât aritmetica.

Volumul său recent, *Crucea din muguri*, cuprinde sonete mişcătoare, create din suflet, nu fabricate din creier. Parcă fiecare vers este de sine stătător [precum un poem într-un vers], ca o metaforă plutitoare.

Predomină motivele rurale, invocarea lui Dumnezeu, supărarea, nemulţumirea, nesiguranţa, lumea de-apoi, căderea, oglinzile, iluziile... Un studiu de statistică matematică ar fi interesant, mai ales că autorul este de profesie, privind frecvenţa folosirii fiecărui motiv, variaţia tematică, deviaţia standard etc.

Iată câteva teme obsesive ale acestui poet bacovian: **Nostalgia trecerii timpului**: „vine vremea să-l plâng pe cel ce-

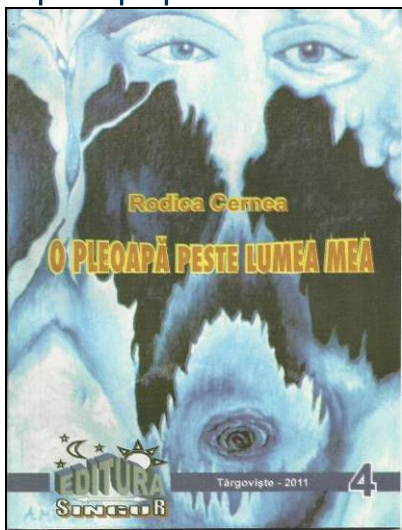
am fost” [vine vremea], „în oglinda unui cer uitat se sting / amintirile celui ce-am fost atunci” [arbori de vis]; **Efemeritatea**: „şi-mi trece cugetul spre lumea de-apoi” [confesiune]; **Tristeţea**: „plânge-n mine noaptea cu dor de moarte / inima se stinge de-atâta jale / nu-i mai poate spiritul-mi să-i stea-n cale / vremea şi-a pierdut şi ultima parte”. [stingere]; **Întunericul**: „cum se stinge toamna lumina în rod” [ogîndire]; „cu aripa frântă în noapte cobor” [arbori de vis]; **Solitudinea**: „singurătatea creşte din regrete / voi învăţa dincolo limba de ger”. [arbori de vis]; **Moartea**: „tainic se stinge lumea val după val / fluviu fără-nceput şi fără finit / ştim doar izvorul din care ne-am ivit / nevăzut cade jalnic al nopţii mal” [deducţie].

Crezul său de... confesiune a devenit POEZIA... Autorul plânge pe corzile inimii de-a lungul întregului volum...

Noi, matematicienii, când învăţăm o teoremă, ne punem întrebarea dacă şi reciproca ei este adevărată. Aşadar, pentru a ne raporta la acest eseu, pe când va exista şi situaţia inversă, adică de poeţi deveniţi matematicieni?

PROF. UNIV. DR. FLORENTIN SMARANDACHE
Universitatea New Mexico

O pleoapă peste lumea mea

Volumul *O pleoapă peste lumea mea* de Rodica Cernea (2012) e cel de-al patrulea din seria de autor **Întoarcerea poetului risipitor**, coordonată de **Ştefan Doru Dăncuş**. Această *pleoapă* nu coboară peste o lume interioară a poetei, ci se ridică spre cititor, dezvăluind o sumă de sentimente şi stări omenesti exprimate poetic. Încă de la prima pagină, în loc de prefaţă găsim o declaraţie de intenţie sau un adevărat crez poetic: *Iubesc lumina, marea, munţii, / şi-n vârful vreau să ajung, / iubesc şi oamenii, /*

doar lor le cânt cuvânt! // Gândurile-mi aripi să vă fie / şi, de veţi coborî, / să vă scâldaţi doar... în poezie! (p. 4, *Cititorilor mei*). Urmează un strigăt de revoltă asupra stării lumii actuale şi a românilor, un îndemn la preţuirea nemuritorului şi nepreţuitului adevăr în momente când minciuna tinde să devină un mod de viaţă: *Jefuitori de ţară e tagma voastră slută, / putere nu mai are pe sfânt ca să-l corupă. / Trezitu-s-a românul, satul e de minciună, / e timpul ca puterea minciunii să apună!* (p. 6, *Adevăr sau eroare?*). O romantică *Baladă neterminată* se alătură unei *Clepsidre de timp* (pp. 9-12), în versuri clare, în care cuvântul este bine strunit. Există o uşurinţă a versificării care face ca mesajul poetic să fie bine transmis: *Împrăştiat, / în lung şi-n lat / pe munte' nalt, / luat de val, / dus de ocean, / apoi spre cer / pe tril stingher! / Îl vreau'napoi / în număr doi / doar pentru noi!* (p. 23, *Încerc să urc*). *Magia poeziei* (p. 29) e descrisă limpede la apus de soare: *Cuvântul meu e glas de-nchinăciune / Şi vers duios şi poate-o clară viziune, / e un liman candid de linişte şi pace / din care tu clădeşti o lume care tace!*. Peste tot în volum se simte prezenţa plâpândă şi tăcută a florilor, semn de feminitate, *roşeata macilor / din obrajii fetelor*, sau *Mult mi-e dor de vânt de seară, / de cuvânt ce mă-*

nşioară, / de albeaţa norilor / şi sărutul florilor, / de parfum de liliac / şi de tot ce-mi este drag! (p. 31, *Mult aş vrea*). Poeziile de dragoste alcătuiesc un buchet de mici romane încărcate de nostalgie, tot aşa cum uimirea în faţa vieţii se poate simţi în versuri precum: *Rătăcesc fără mine prin culoare de vis care curg / şi mi-e cald şi-mi doresc doar răcoarea din crâng. // Clipa înşiptă într-un secol ce-aleargă pe aripi de vânt, / e iluzia clar obscură din liniştea unui simplu cuvânt* (p. 40, *Rătăcire*). Descoperim la p. 54 un adevărat text pentru o baladă medievală: *Unde eşti, / când între palme / stelele strivesc uşor / şi cu dorurile-mi calme / torc din ele-un firişor? // Unde eşti / când el, apusul, / umbra trist şi-a sărutat / şi când peste tot întinsul / nopţile au îngheţat? (Unde eşti?)*.

Un volum care cuprinde mărturia poetică ale vieţii **Rodicăi Cernea**, un glas ce se exprimă cu dezinvoltură în stilul clasic al poeziei cu rimă, preţuit din ce în ce mai puţin în vremurile recente. Programul editorial **Întoarcerea poetului risipitor** îşi propune mai cu seamă a readuce în atenţie poezia cu rimă scrisă cu mult talent în România. Poate o altfel de moştenire a marelui Eminescu, străbătând veacul.

CONSTANTIN P. POPESCU

ACTUALITATEA LUI O.C. TĂSLĂUANU

Personalitatea lui Oct.C. Tăslăuanu merită să fie cunoscută la adevărata ei dimensiune, această carte fiind o restituire necesară, dacă avem în vedere semnificația multor fapte legate de numele său în epocă, de la revista „Lucefărul” la ASTRA. Dacă adăugăm activitatea lui literară, ca poet, prozator, critic literar, publicist, plus implicarea sa în politica și administrația vremii, avem o parte convingătoare a tabloului ilustrat de biografia lui O.C. Tăslăuanu.

Câteva repere ale traseelor sale sunt elocvente: la Budapesta – secretar

al Consulatului General Român și implicat decisiv în apariția revistei „Lucefărul”, pe care o considera „o flamură de luptă națională”, la Sibiu – secretar administrativ al ASTREI, apoi ofițer în armata austro-ungară în Primul Război Mondial și în armata română, membru al Marelui Stat Național din Ardeal, organ ales de către Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918, la București – vicepreședinte al Societății Scriitorilor Români, ministru al Comerțului și Industriei, ministru al Lucrărilor Publice, deputat de Tulgheș, senator de Mureș etc.

Despre actualitatea lui O.C. Tăslăuanu sunt grăitoare doar câteva extrase din evaluarea făcută de el situației în care se găsea țara în deceniul patru al secolului trecut: „Țara întregă e învrăjbită, răscolită de patimi urâte și rușinoase. Străinii ni s-au urcat în cap și ne râd în nas. (...) Oamenii de caracter și de talent sunt înlăturați și înlocuiți la conducerea statului cu lichele și cu slugi plecate, lipsite de pregătire și de conștiință. E un adevărat haos apocaliptic. Duhul răului tronează sadic și râde de destinele țării noastre, mărită cu atâtea suferințe și cu atâtea jertfe.

Ne-a părăsit norocul.

România totuși va trăi, deoarece e o necesitate internațională (...) tocmai din cauza misiunii ce o îndeplinește, situația României e extrem de critică și

de dușmănită (...) de aceea nu se poate răzima decât pe puterile ei proprii, oricâte alianțe ar încheia. (...) Tineretul e dator să se ridice ca un uragan, să măture inconștiența și imoralitatea de la conducerea statului și să mântuiască țara din ghearele hrepărețe ale exploatorilor. România trebuie să fie patria libertăților, a demnității naționale și a datoriei prevăzătoare.

România a fost creată ca un stat de drept, în care legile nu pot fi înlocuite cu hatăruri și abuzuri.”

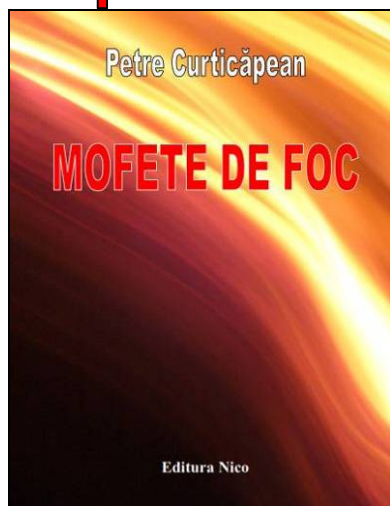
Dacă nu am face precizările necesare, am avea straniul sentiment că O.C. Tăslăuanu ne e contemporan și ne vorbește despre starea națiunii ca un veritabil politician, lucid, clarvăzător.

Din păcate, sunt foarte puține surse la care să recurgem cu ușurință, pentru a valorifica moștenirea lui.

De aceea, contribuția cărțurului toplinean Ilie Șandru e cu atât mai prețioasă. În 1997, acesta a publicat prima ediție a lucrării *Pe urmele lui O.C. Tăslăuanu*, ca acum, la 70 de ani de la moartea lui O.C. Tăslăuanu, să propună o ediție a doua, revăzută și adăugită, lucrare care are toate șansele să consacre un destin, să se constituie în sursa cea mai autorizată pentru biografia celui care a avut ca suprem ideal înfăptuirea României Mari.

NICOLAE BĂCIUȚ

Mopete de foc

Poetul, de data aceasta, se oglindește fără ocolișuri, sobru, insistent, în *apele poeziei*. Stările poetice amprentează esența ființei, devenind fără-de-sfârșitul din „văile sufletului”. Pribegia – *voi continua să pribegesc* – îi clarifică poetului, salutar, felul de a fi. Poezele devin, astfel, arte poetice, mărturisiri

ale „slujirii cuvântului”, întru înțelegerea de sine. Versul este investit cu forță demiurgică, îndreptând „jocul între umbră și penumbră”, decantând, așadar, fețe ale luminii, căutând, blagian, *cât mai multe / din cele aflate / sub pecetea tainei...*

Poezia de acum (*Mopete de foc*, Editura Nico, 2012) a lui Petre Curticăpean este una a împăcării cu propriul gând și propriul cuvânt, o poezie calmă, a peisajului interior, a întrebărilor târzii, poezia *visătorului* ce știe că *nescrisul* e imens, că fiecare literă, recuperatoare, poartă „sens și rost”.

Pe de altă parte, eul poetic nu omite peisajul exterior, cel al primejdiilor și expresiilor urâtului, salvându-se, dintre alveolele „bizare de metal și piatră”, prin poezie. Poetul își mărturisește evadările; cele încărcate de semnificație, de ecou, fiind cele în vis și „rugă”.

Poezia lui Petre Curticăpean primește, prin placheta de față, adâncimi de afectivitate, limpezime metaforică și un blând dramatism. Poetul trăiește sentimentul acalmiei, dar și al

neputinței, bucuria cuvântului, dar și spaima în fața acestuia, iluminarea prin cuvânt, dar și apăsarea „apei tulburi”, *aromele* universului, dar și viespii, Șarpele, Balaurul.

Poetul își dezvăluie, mântuitor, precum în murmur de spovedanie, și netezimile și asperitățile. Versul mustind poetic și versul frust coexistă; căci poetul rămâne îmbinarea misterioasă a celestului cu teluricul.

Sentimentul timpului – *al timpul care nu mai are răbdare* – este acut trăit în poemele lui Petre Curticăpean. După parcurgerea unor instanțe poetice, prin „bucurii ascunse”, nașteri și renașteri, mirări și îndoieli – *tot mai șuie-mi pare ziua ce vine* – se conturează, *in crescendo*, amurgul care va perpetua numele poetului sau îl va amuți: *surâd la ideea / aceasta, socotindu-mă / prețuit de cineva... / Dar, oare așa va fi...?*

O întrebare ce-i acaparează poetului numele și opera.

VALENTIN MARICA

ÎNDRĂZNIȚI! EU AM BIRUIT LUMEA!

În 1985, mă afluam cu familia mea la Costinești, la un spectacol, „Cenaclul FLACĂRA”, unde au participat peste 15 mii de oameni. La un moment dat, în timpul programului, am văzut că intră pe scena artiștilor o echipă de medici. S-a creat o panică generală. Maestrului, poetului și patriotului Adrian Păunescu i se făcuse rău. Primise din public o „misivă”, care l-a enervat atât de tare încât i se făcuse rău. După ce și-a revenit, a spus că misiva cu pricina a venit dintr-o direcție anume și cel care a trimis-o să fie adus pe scenă. În câteva minute, individul a fost adus pe scenă. „Ce lucrezi, tinere?” Persoana în cauză a răspuns că este student. „Mă cunoști? Ai citit opera mea?” El a răspuns că nu, nu a citit nicio carte. Poetul meditativ îi spune tânărului: „Tinere! Să nu uiți un lucru: ca să poți caracteriza un poet sau scriitor trebuie să-i citești opera. Citește-mă ca să mă cunoști” Rușinat, tânărul student s-antors cu capul plecat. De ce am făcut această introducere? Pentru că a face recenzia unei cărți implică imediat cunoașterea materialului care urmează a fi comentat și dezvoltat. Nu poți afirma ceva fără a putea să demonstrezi.

Cartea doamnei Cornelia Jinga Hetrea, *Broderii psalmice – De la Dumnezeu pentru Dumnezeu*, Editura Nico, 2011, prezintă un cadru special mai deosebit, în sensul că pe lângă cunoașterea cărții mai sus amintite trebuie (pentru a o înțelege și comenta) să cunoaștem bine și o altă carte, care este mai pretențioasă, și aș numi-o eu aici Sf. Scriptură, iar pentru cazul în speță „Cartea psalmilor”. Consider că este un act de mare curaj al autoarei. Rezultatul cărții este unul pozitiv, constructiv, eficient, din două motive: primul, că autoarea nu s-a abătut cu nimic de la linia scripturistică; punctul central al cărți este Dumnezeu întreit: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, Sf.

Fecioara Maria, Sfânta Biserică, rugăciunea, credința, nădejdea, dragostea, legile divine etc. În al doilea rând, autoarea a scris cartea cu „sufletul” aproape de Dumnezeu; a folosit un stil curat pe înțelesul tuturor, ușor accesibil. Am curajul să afirm, fără nicio exagerare, că a scrie o astfel de carte este nevoie și de o „Rază a Duhului Divin” – și autoarea a avut acest privilegiu.

Întreaga carte este o adevărată rugăciune; un imn de preamărire, de laudă și cerere; un intrând în „divinitate”; o adevărată luptă cu întrebările care frământă omenirea chiar de la „Facere”.

Broderii Psalmice cuprinde dezvoltarea, în stilul autoarei, a celor 150 de psalmi, plus unul necanonice, al lui David, dar și catismele și rugăciunile aferente fiecărui psalm, îmbrăcate și acestea într-o broderie specială, dar plăcută și dătătoare de duh liniștitor, confortabil. Cartea psalmilor conține psalmi dogmatici, de adorare, de pocăință, de cuprins moral, cu conținut istoric, liturgic, psalmi ai treptelor și, ca o încoronare, psalmii mesianici.

Psalmii au mai mulți autori: David, Asaf, fiii lui Core, Herman, Etan Ezrahitul, Agheu, Zaharia, Moise, Solomon, iar alții rămân anonimi. Unitatea cărții este dată însă de același Duh Sfânt care a insuflat scrierea acestor poeme. Fiecare autor a căutat să îmbrace o stare de fapt a timpului său în stil personal, dar pertinent, deși unii psalmi, fără a-i comenta, nu mai corespund „timpului nostru”, prezintă multe semne de întrebare și multe nedumeriri. Or, autoarea cărții a avut această îndrăzneală de a actualiza, într-un stil propriu, după câteva milenii, într-o formă accesibilă înțelegerii timpului nostru; dar a făcut-o cu mare responsabilitate și dragoste față de Dumnezeu – Creatorul și Omul – Creația, afirmând: „Am modelat acești psalmi cu multă smerenie și decență în suflet, frică de Dumnezeu, teama zilei de mâine, cu certitudini și incertitudini, cu încurajări și amăgiri, bucurii și tristeți, cu poticniri și dorința de renunțare, cu exaltare și însuflețire, imaginându-mi bucuria și mulțumirea la timpul potrivit”.

Cartea a fost scrisă cu sensibilitate și conștiință religioasă. La cuprinsul cărții găsim tema, sensul, esența fiecărui psalm: Rugăciune către Dumnezeu, către Hristos, Maica Domnului, despre mântuire, îndurare, nădejde, necaz, întristare, frumusețea faptelor, omul prigonit, milostivire, răutatea credincioșilor, pocăință, mângâiere, răbdare, stăruință, supunere, deșertăciunea bunurilor, muștrarea cugetului, neadevăr, bărfă, primejdie, cei ce suferă după Hristos, ispită, nenorociri, trufie, nevoie, veselie, dreptate, recunoștință, bucurie, îndemn la credință, pietate, fericire, învățătură, omul în necaz, binecuvântare, strigăt către Domnul ș.a.

Întreaga carte o putem sintetiza chiar prin cuvântul autoarei, care este dazarmant. Sunt sigur că în nopțile când „vorbea cu Dumnezeu” avea o teamă; o teamă poate motivată: materia primă a lucrării este tocmai Dumnezeu; ea, autoarea, a avut curajul să se ia la „trântă cu Dumnezeu”, cum ar fi spus un scriitor dogmatist. Ea își asumă responsabilitatea celor spuse într-o lume când „minciuna” are rol de valoare; se adresează sub forma rugăciunii tinerilor, cărora le oferă și o altă alternativă vieții tumultuoase în care trăiesc. Autoarea spune că tot ce ne-a dat Dumnezeu trebuie să-l păstrăm și să-l urmăm spre fericirea noastră; nu s-a abătut cu nimic de la tema originală și nici n-a inventat nimic. Emoționant și înălțător este faptul că această muncă a sa este un dar și o lecție dată elevilor săi. Trebuie, ca teolog, să recunoșc că unii dintre psalmi ridică unele semne de întrebare; întotdeauna când îi parcurgeam nu pot să spun că mă simțeam chiar confortabil, Dumnezeu era undeva în altă parte. Autoarea a avut inspirația și curajul de a îmbrăca atât de frumos tema lor, încât te simți fericit, Duhul cel bun este în tine, Duh dătător de liniște și iubire. De fapt, toți psalmii brodați de autoare îndeamnă la speranță, la iubire, la meditație, la o schimbare a „ego”-ului tău.

Nu cred că exagerez cu nimic dacă afirm că această carte ar putea să fie o carte de căpățînă în pregătirea elevilor din școlile noastre, a tineretului din societatea noastră, atât de bulversată, cei care au atâta nevoie de „Adevărul – Dumnezeu” și al „adevărutului rol al lui Hristos cu Biserica Sa în societate”, în loc să fie îmbătați cu apă rece. Este o carte pe care fiecare creștin o poate avea ca tovarăș de drum spre îndeplinirea scopului suprem – „mântuirea sufletului”.

„De la Dumnezeu pentru Dumnezeu” – un dar pe care ni l-a trimis Dumnezeu prin „cei din vechime” spre înălțarea noastră la Creator” – un dar pe care autoarea ni-l face fiecăruia dintre noi, cititorii, pentru zidirea sufletească, dar și un adevărat medicament de suflet: „Doamne, Dumnezeul meu, / Dăruiește-Mi bunătatea Ta. / La lucrurile Tale să cuget, / la poruncile Tale să gândesc, / cu voia Ta să umblu, / de frica Ta să mă tem. / Fapte plăcute Ție să fac / până la suflarea mea cea de pe urmă. / Cu mila Ta cea negrăită, să-mi păzești / trupul și sufletul, mintea și cugetul, / Împreună mereu. / Doamne, nu mă părăsi, / Slavă Ție înălțăm”. (Catisma a XII-a „Rugăciune”).

Felicităm sincer pe autoarea cărții, doamna Cornelia Jinga Hetrea, pentru munca depusă spre slava lui Dumnezeu și mântuirea semenilor. Această frumoasă carte o recomandăm cu căldură tuturor celor care, parcurgând-o cu trăire duhovnicească, vor constata că este „o rugăciune către Dumnezeu”.

PR. ILIE BUCUR

Tăceri lirice

Tăcerea din noi / furtună în baza doi, rosteam și rostuiam eu două versuri într-un poem mai vechi de-al meu. Așa că am tresărit când a ajuns la mine cartea Patriciei Lidia, intitulată *Tăceri în doi: tăceri în noi!* (Ed. Citadela, 2010)

Și e și de înțeles. Abia după ce i-am citit cartea – cu plăcere, desigur, pentru că Patricia Lidia este o poetă dragă mie – abia atunci am înțeles rostul acestui titlu care mi-a creat ceva emoții. Un titlu absolut meritoriu, care nu numai că atenuează nota comună a celor care au obiceiul de a da titluri pompoase unor lucrări deloc fastuoase, dar constituie și coloana vertebrală a cărții.

Desigur, am putea pleca de la considerentul că lumea de azi (ca și cea dintotdeauna, cred eu) e plină de zgomote de tot felul, iar tăcerea se dovedește de multe ori a fi de aur, așa cum se și sugerează în debutul scurtei prefete din carte semnată de actrița Nouria Nouri. Dar Patricia Lidia a avut în vederile ei poetice cu totul altfel de tăceri. În afară de tăcerile din exterior, există și unele mai speciale, cele lăuntrice, mult mai profunde și mai (ne)liniștitoare decât cele obișnuite. Și nu întâmplător „ascultarea tăcerii” este una dintre cele mai frumoase metafore întâlnite nu numai în literatură, dar și în viața de toate zilele.

„Sunt o ploaie de gânduri... un minuscul fir de nisip în nemărginire, un suflet care se ia în fiecare clipă la trântă cu viața, învățând din propriile greșeli...” mărturisește însăși autoarea într-un cuvânt-înainte. Apoi, tot în preambul, poeta ne declară, chiar și puțin emfatic, precum o înțeleghătoare matură a adevărilor supreme: „Sunt o fire pasională. Trăiesc fiecare clipă la cote înalte, și în dragoste, și în viața de zi cu zi. Fiind convinsă că există o singură eternitate – dragostea. Este, probabil, unicul strop de eternitate care ne este dat. Momentele de iubire sunt singura noastră rație de paradis”. Și nu pot să nu-i dau dreptate Patriciei Lidia, poeta care vine să

întărească aceste sincere destăinuirii cu versuri sublime presărate ca niște parfumuri unice de-a lungul întregului volum.

Avem, așadar, de-a face cu o poezie sensibilă, pe alocuri răscolitoare, din fiecare vers răzbătând adâncul și imaculatul sentiment de dragoste. Și totuși, eroina lirică nu este o eternă îndrăgostită cu inimă prea largă, pentru că vom putea consemna și versuri în care întâlnim timiditatea și/sau culpa părții care suferă. În plus, eroina nu pare dispusă să se înarmeze cu suficient curaj pentru a lupta să preîntâmpine dezastrul. Dar nici nu-și ascunde sentimentele, dimpotrivă, le afișează cu obstinație, încredințată că într-o bună zi va putea struni toate tabieturile ostile.

În pofida apăsărilor din dragoste, rareori transpare în vers nevoia eroinei de relaxare, de retragere și însingurare. Ea este o luptătoare, motiv pentru care chiar și în absența speranței duce bătlia până la capăt. Iubirea este până la urmă singura forță care poate înfrunta moartea cu capul sus, senină și adesea sigură pe victorie. Senzualitatea clipei, în care dragostea pare aproape lumească, este redată cu finețe, eleganță și în culori cuceritoare. Doar perspectiva eșecului aduce în cadru neliniști și zgomote perurbatoare: „de nu îmi mai aud nici gândurile / de atâta zarvă...” (*Reîntregire*).

Eul liric își dezvălește uneori sentimentele, care alunecă pașnic pe tărâmurile bătătorite, prin spații deloc insolite, de fapt le coboară într-o lume reală, o lume care se conduce după legile iubirii. Pentru poeta doar dragostea contează, așa că nu există tente și dorințe evidente de evadare în vreo lume paradisiacă în care să-și caute cumva vreo umbră de liniște sufletească: „Eu nu mai exist. / M-am stins odată cu ultimul cuvânt / ce mi l-ai scris în grabă” (*Nu mai există continuare*).

Limpezimea și sinceritatea cu care poeta ne înfățișează în versurile sale sentimentul de dragoste sunt impresionante. Ele se adaugă ca o notă suplimentară la calitatea versului său. Căci, așa cum o spunea și Călinescu: „adevărata poezie trebuie să comunice liber cu cititorul”.

Poezia de dragoste a Patriciei Lidia nu e doar o intimitate trădată, ci o adevărată magie, obținută prin vis, prin fascinație. Câteodată eroina se lasă cotropită de melancolie și de regret, și atunci scrie, pe tema împărțirii vinovației, într-o notă sensibil acuzatoare: „Eram eu, greșeala gramaticală / din fraza întortocheată a zilei. / Ești tu, eroarea lexicală / din dicționarul anului nevăzut” (*Noi, niște cuvinte*).

A iubi înseamnă a plânge, a ști să plângi, a aduna suferință, a te îmbogăți cu o experiență unică de viață, așa ne mărturisește poeta. Plânsul se adună de-a lungul vieții în minunate „buchete” ce pot

fi apoi dăruite, în anotimpuri ce reușesc să reînvie totul, să rețrezească la viață și să readucă la lumină tot ce s-a petrecut. Iar ciclul se repetă, niciodată la fel, ci mereu în mod unic, atingând sublimul de fiecare dată altfel. Sunt anotimpuri ale vieții și care se manifestă ca atare, dând gustul adevărat al existenței, definindu-ne trecerea de la bucurie la extaz, de la naștere la moarte.

Patricia Lidia nu stă să-și stilizeze versurile, ci pur și simplu ne împărtășește povestea unei dragoste (pe)trecute, în brațele căreia s-a abandonat cândva până la epuizare și pe care n-a avut șansa s-o salveze. Parcurgând volumul, se întrevede cu ușurință că dragostea este singurul punct de sprijin pe care pedalează poeta, cu penetrare și uimire în fața a tot ce o înconjoară, conferindu-i o eminentă forță de a o împărtăși semenilor în scris, în vers, în cuvânt sacru, nu pentru luare aminte, cât pentru gingășia, noblețea și veșnicia celor trăite: „Sângele meu litere transportă, / și silabe, și cuvinte, și versuri” (*Anatomia gândului de amor*). Eroina lirică ne împărtășește trăiri profunde, experiențe unice, vorbind cu sufletul despre un anume fel de deșertăciune, cu tălpile ostenite de căutări, cu vibrațiile în pragul potolirii nevinovate, după timpii prea lungi de dezămgiri, ajungând să exclame în deznădejde: „Prea mult... Prea mult...” (*În căutarea pașilor tăi*).

Tăcerea este un leitmotiv al cărții, firul călăuzitor care ne conferă cele mai frumoase părți ale unei frumoase povești de dragoste, în care amezătoare liniște capătă valențe de stranie îngrijorare: „Șșșștttt! / Ascultă liniștea ce s-a instaurat / în urma ultimului tău pas / adânc amprentat / pe gândul meu.” (*Pe tălpile noastre*). O tăcere care este dusă până la paroxism, la capătul graniței cu abisul: „Ți-am tăcut tăcerea, / atât de pustie și de pasivă, / precum o forțotă continuă spre realitate” (*Când ploaia ne împletea neliniștile*). Ea se manifestă cu prudentă, la limita putinței, cu precădere atunci când dragostea este scrâșnită: „Mi-e imposibil să tac, / inima mea e incapabilă să se descâlcească / din pânza de păianjen / a dorinței de tine, / nu mai suport gustul nisipului scrâșnit între dinți...” (*Unul și același*). Sau este invocată în pragul anxietății, atunci când cuvintele nu mai au nimic de spus: „Liniște! / Ascultă gândul gândului meu / cum numele-ți cântă...” (*Tăcerea din noi*). Dar întâlnim și o altfel de tăcere, definită mult mai subtil în poezia Patriciei Lidia, anume aceea ce-și are sursa în rădăcinile divinității: „amintirile tac dumnezeiește” (*Contrasens*).

Și totuși, în răstimpuri binevoitoare, după păgubitoare dispersie a apăsătoare tăceri, cuvintele (re)vin să (re)întrezească ceea ce e de presupus că s-ar mai putea →

PETRE RĂU

îndrepta. Desigur, cel mai greu cad cuvintele aruncate în alcovul dragostei, cuvinte ce par a nu mai putea fi șterse vreodată din memorie: „Cuvintele se tolăneau leneșe / în lumina lumânării, / precum o prostituată sumar îmbrăcată / la lumina vagă / a unui felinar șters. // Le știam ordinea și sensul, / mirosul și culoarea, / gândul și mișcarea ce urmă” (Noi, niște cuvinte).

Există oare un rău în dragoste, ne face Patricia Lidia să ne întrebăm? Răspunsul îl dă pe îndelete versul său din care transpare faptul că, dacă există un rău în dragoste, acela oricum ar fi sublim, de aceea ni-l și dorim, uneori renunțând și la promisiunea veșniciei. Ce veșnicie poate fi mai râvnită decât cea din dragoste? Patricia Lidia ne asigură că nicio alta nu se poate ridica la asemenea cote de inefabil și incomensurabil. Dragostea este seva întregii respirații umane. Doar ea ne scoate din răul adamic și ne îndreaptă corabia spre lumina călăuzitoare: „Te iubesc în derivă / cu fiecare secundă ce trece” (Rugă). Doar dragostea, și tot ce decurge din ea, anotimpurile, fluturii, lacrima...

Într-o divină și cuminte așteptare, amăgirile cu îndoielnică teză „în mine, tu” și „în tine, eu” (Eu știu) au darul de a limpezi parțialul eșec din dragoste. Fiecare din noi însă va vibra la mărturisirile deschise ale unei inimi și mai deschise care se dăruiește cu patimă iubirii. Fiecare din noi va simți o lume care există, care ne aparține, din care facem parte cu toate visele noastre, cu întreaga noastră ființă. Fiecare poem are o doză de dragoste, reușind ca, în exhaustivitate, să creeze acel aliaj puternic și capabil să penetreze mușchiul inimii fiecăruia dintre noi, să clamăm toleranța prin dragoste, să devenim astfel mai buni, mai iubitori. Pentru că, până la urmă, doar acest sentiment are darul să ne întorcă la rădăcina și aspirațiile noastre de ființe umane iubite de Dumnezeu.

Poeta scrie pentru că este convinsă că are ceva de spus lumii, scrie ce simte și transmite aproape identic emoția pe care, cel mai probabil, a trăit-o în realitate. Este o poezie a nostalgiei după unicul parfum pe care ți-l poate oferi iubirea. Bucuria, acolo unde se manifestă, este una melancolică, surprinsă adeseori la întâlnirea simțurilor cu amintirea.

În paginile rezervate postfeței, Genia Viziru notează despre poezia Patriciei Lidia că „este aceluși veșmânt cu menire de scut, vopsit în culori de anotimpuri vii și cântărind cât greutatea tăcerii în doi”. Deși dragostea înseamnă doi, cartea Patriciei Lidia reflectă doar partea sublimă a iubirii, cea imposibilă, cea autocorectivă, cea infinită și inefabilă. Pentru că, la urma urmei, ce este poetul, dacă nu propria sa imagine în oglinda vieții?

MIRAJUL DIN SONET PENTRU SEMINTE DE CÂNTEC

Un volum elaborat, bazat pe un stil baroc, dar preluând argumentele poeziei românești jucăușe și penetrante, alergând în peisajul poeziei franceze bune, George Holobacă² ne propune un volum de versuri cizelate cu un titlu calculat: *Alergarea pe cerc*³.

Cunoscător al poeziei, autorul recurge la temele tradiționale, dar și moderne, așa cum îl caracterizează, de la natură la dragoste, la vis, la lupta spirituală, sensibil la vibrațiile lumii ori la istoriile trecute care au marcat curgerea evenimentelor și care au modelat lumea, se joacă în stil *dada*, ori cântă, alege apocrifă ca motiv, ori coroana de spini într-o duminică albă în care se aude un sonet modern. Poetul este amețit de vitralii ori de miracolul umbrei, privește spre steaua polară ori spre ziua de mâine, cuvintele sunt de plumb sau zăpezile sunt zăpezile vrajbei în prezența îngerilor care acceptă jocul poetului. Uneori apare personajul misterios *Ova*, sau timpul iese afară din timp.

În poemul care dă titlul volumului, un titlu ponderat, lucrat și exact, se prezintă starea aceasta în

care alergarea spirituală nu are limite, soarele precum bănuțul din oul păsării, doar inimile îmbătate de dragoste zdrobesc armonia timpului rotund, când, de fapt, e cineva care pune totul în mișcare, poetul doar se întreabă între limitele permise, un lirism discret și armonios. Deci posibilitatea curgerii se poate deschide spre infinit, dar aici, pe pământ, anotimpul dictează ritmul, câmpia ispășește păcatele verii.

Holobacă dedică volumul nepoților ca într-un fel de joacă și testament pentru că există harfe de speranțe celeste. Poezia nu are limite, versul alb, sonetul, dar totul, în lipsa grafiei clasice, e o curgere a poeziei în poezie, fără reguli aparente, doar regula trăirii și a mesajului, o sensibilitate care explodează cu fiecare poem în forme elaborate, stările sunt rapide și penetrante.

Sunt prezente obiecte spirituale precum streășina verii, focul buimac al fluidelor, cupa memoriei, ogarii neliniștii, oglinda serii, sabia, moneda, scara de lut, metronomul cenușii, pecetea morții, havuzul orelor, cuvinte de plumb, havuzuri de mister, cuiburi de har, carte cu solzi... Cuvintele se cheamă și se aleargă pe *cercul poemului* până la ultima consecință personală, poetul e serios în această joacă de copil care înțelege misterele lumii: „culege-mă din cenușă, / naște-mă, Ova, / și suflă-mă încă o dată / în brizele verii” (flăcările dintre ciulini).

În poemul *sincretic*, Holobacă descrie destinul în familie, destinul celui care vede tragedia și miracolul dragostei care se preface în zidire în lumea din căminul unei familii. Copilul care stă pe umerii mamei, bate un cui în ușa copilăriei, dincolo de orizontul aparent înalt se pot vedea multe, se văd zeii mărunți, agresivi, dar toate par a fi prinse într-un regat al nimicului, doar ruga mamei pentru ca Dumnezeu să nu închidă căile pentru cei care nădejduiesc sub *fascii solare*...

E un poem complementar la realitate, se mulează pe realitate, dar urcă încet în cer... „mă ia de mână și se / tânguie ca toate femeile obidite a intrat ciuma-n / casă ce ne facem de-acum Doamne nu ne- / nchide căile Tale”

Dar ce e poezia, cântec, imn, sonet, dans între cuvinte?.....,sonetu-i→

CONSTANTIN STANCU

² Scriitor, membru al USR Filiala Alba-Hunedoara, autorul volumelor: *12 prozatori* (volum colectiv prin concurs) Ed. Dacia – 1988; *Via caprelor*, povestiri, Ed. Călăuza – 2003; *Armura de lut*, roman, Ed. Călăuza, 2003; *Purgatorul cocorilor*, roman, Ed. Călăuza. *Gloria Zăpezii*, Ed. Danimar – 2007; *Orologii de duminică*, Ed. Călăuza – 2008.

³ George Holobacă, *Alergarea pe cerc* – Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2012, versuri, 92 de pagini.

rug aprins cu vârful eter / și rădăcinele-n cuiburi de piatră / caier tors de aezi lângă vatră / zigzag de gânduri fulgerate-n mister” (sonetul cu panas).

Ce este dragostea, prezența femeii în aproapele poemului?... „ascultă Ova cum cântă-n plante / viori de culori cum șoapte prin ramuri / vestesc ierni cu oase de gheață limanuri / de spirit pur în tipare savante.” (steaua polară).

Poetul este un generos în cuvinte, în gesturi, în deschideri, viața, dincolo de suferințe, devine o bucurie posibilă.

Ziua de mâine se profilează pe cerul cuvintelor, sunt țeluri străine, sunt scopuri exacte, se refuză vrajba, pornirile eronate, se refuză posibila moarte: „n-aș vrea prin aer să șuiere glonțul / ca moartea pe care nimeni n-o-ntrece / să ne răpească și vise și nume” (ziua de mâine).

Poetul este acolo, pe pragul tăcut...

Teme, uneori din literatura clasică, alteori teme biblice îl prind în vârtej pe poet. Linia lirică din *Cântarea cântărilor* (Biblia) se simte în ciclul de poeme lipite, *mirajul învins* e armonia sufletului matur care își găsește liniile de forță: „iubito cu pulpe de sănii trase de reni / cu gât de amiant și de iriși solemni / cu gâtleej din insomnii din zodii de foc // cu picioare de cariatide de vin / de promisiuni mereu treze fără soroc / cu săni ferecați în creuzet de rubin” (mirajul învins 2).

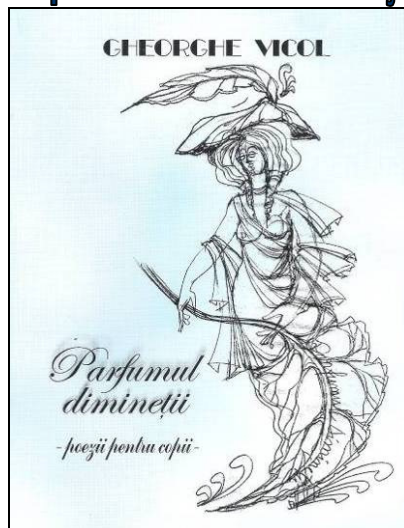
Soluția poetului pentru poezie se definește în **sonet modern**, versurile exprimă noile sensuri, tendințele: „o carte vor fi runele din palmă / descifrată la judecata de apoi / pruncii nu vor avea tată nici mamă // ci doar indicații de pagini și foi / poezii vor preschimba lumea-n poem / și iubirile-n radiație crem”.

E jocul vieții și al morții, dar moartea spirituală își pune pecetea pe sonet în viitor, din toate acestea rămâne *radiația crem*...

George Holobacă prevede o altă geneză, o altă facere, dar pentru asta există ritualul orelor tardive: „să ne rugăm Ova eterului pur / să ne preschimbe-n semințe de cântec / legămate pe aripi moi de zefir” (ore tardive).

Aprilie, 2012

Inspirând “Parfumul dimineții”

De la debutul editorial din 1994, învățătorul-scriitor Gheorghe Vicol a făcut să vadă lumina tiparului nu mai puțin de 28 de volume, majoritatea dedicate copiilor. Nu credem să existe un autor mai prolific în domeniul literaturii pentru copii în toată Bucovina.

Multe dintre volumele sale au primit prestigioase premii: *Academia șoriceilor*, *Toamna juca șotron*, *Prințul pădărilor*, *Flori de salcâm*, *Pe prispă cu greierii* ș.a.

De asemenea, Gheorghe Vicol e inclus în antologii literare, semnate de Radu Cârneli, Emil Satco, Gheorghe Patza, Grațian Jucan, Boris Crăciun, Anda Dejeu ș.a.

Volumul *Parfumul dimineții*, apărut la Editura Bibliotecii Bucovinei „I.G. Sbiera”, Suceava, în 2011, e o încununare a talentului autorului, care e recomandat și de trei semnături ale unor cunoscuți oameni de cultură: Al. Florin Țene, prof. univ. Mihai Păstrăguș, redactor-șef al revistei „Moldova literară”, Iași, și Horațiu Catalano, de la Universitatea „Babeș-Bolyai”, din Cluj-Napoca.

Dacă Mihai Păstrăguș încearcă o explicare a termenilor din titlul cărții, pe fiecare în parte, noi credem că *Parfumul dimineții* este o metaforă care duce cu gândul la copilărie, dimineața vieții, etapa când totul se imprimă adânc, temeinic pe „banda” pură și proaspătă a memoriei afective a copilului. Se înmagazinează impresii, trăiri, senzații, culori, parfumuri, care revin în și peste timp, în flash-uri provocate de cotidian.

Filonul inspirației lui Gheorghe Vicol își are obârșia într-un loc mirific, unde toamnele mustesc de roa-

de, iernile sunt albe, bogate și misterioase, primăverile sunt semănate cu gingășii, iar verile sunt pline de culoare, de găze și de flori.

Personajele sunt copiii, pe care – inevitabil, prin natura profesiei – i-a cunoscut foarte bine, le-a pătruns toate cotloanele sufletului, le-a înțeles bucuriile, speranțele, micile sau marile lor necazuri și probleme: „E afară-așa de frig, / Hainele mi-s cam sărace, / În stomac parcă am ace; / O să-mi cumpăr un covrig!” (*Copil sărac*) sau dorința copilului rămas orfan de tată, comunicată lui Moș Crăciun, care i-a dat un telefon: „Alo, scumpul Moșului, / Ți-am dat telefon să-mi spui / Ce ai vrea tu cel mai mult? / Hai, zi iute, te ascult! / Gicu se gândește-un pic: / – Moșule, vreau un tătic! / – Să ți-o-ndeplinesc aș vrea, / Dar dorința ta e grea; / Cere-i-o lui Dumnezeu, / Pentru El nimic nu-i greu. / Mie, dragă Gicușor, / Cere-mi ceva mai ușor!” (*Dorința neobișnuită*).

Lumea animalelor din ogradă: căței, pisici, bibilici, rațe, dar și lumea animalelor care trăiesc în absolută libertate: ciocârlii, berze, melci, broscuțe, ciori, iepuri și vulpițe, își au colțișorul lor de vrajă în *Parfumul dimineții*, ca și gingașa lume a florilor de tot felul: ghiociei, pădăii, zorele...: „Deși pământul e-nghetăt / Și fără noimă măturat / De-un vânt trimis de vreme rea, / iar primăvara n-ar prea vrea / Să se oprească-n sat la noi, / Au înflorit colo-n zăvoi, / Pe lângă stânci și copăcei, / În pâlcuri dese, ghiociei.” (*Ghiociei*).

Un reușit autoportret își face autorul în chiar debutul cărții, în poezia *Eu*, declarând că a prefăcut în **toc** toate uneltele și întreaga sa ființă (sapa, vâsla, privirea, viața lui), pentru ca, ajutat și de noroc, să poată scrie din când în când câte un vers: „Mi-am făcut din sapă toc / Să scriu vara pe câmpie, / Cu puțin, puțin noroc, / Uneori, o poezie. / ... / Mi-am făcut și viața toc, / Mi-a fost dat să pot a scrie, / Ajutat și de noroc, / Când și când, o poezie!”

„Chinul creației” e o mărturisire sinceră despre cât de anevoios este scrisul, atunci când scrii nu doar spre a înșira „cuvinte goale, ce din coadă au să sune”...

Cititorul de orice vârstă se →

ANICA FACINA
(Continuare în pagina 36)

Debut

ȘI ÎNGERII PLÂNG

Într-o altă prefață la o carte de eseuri a unei alte eleve, mărturiseam că mă consider un om norocos, fie și pentru multe dintre întâlnirile mele existențiale, unele dintre ele literare. Așa se explică, poate, șuvoiul de trăiri lirice ce reușesc să treacă dincolo de mine până la sensibilitatea elevilor mei, vibrații care urmează apoi a fi topite în scris prin cuvânt. Sunt elevi pe care îi porți cu tine... și care te poartă, la rândul lor, cu sine prin universul atât de generos și tănuț al creației. Iată unul dintre ei! Ioana Ecaterina Talancă, o elevă de mare excepție, de o mare seriozitate și profunzime, aproape nefești pentru zilele noastre, toate dublate fericit de un real talent literar!

Se naște la 18 aprilie 1997 „în dulcele târg al Ieșilor”, unde se bucură atât de grija și dragostea părinților, cât și a bunicilor, deopotrivă. „Cei 7 ani de acasă” sunt trăiți, așadar, în sânul familiei mari la Iași, în orașul celor șapte coline, vechi centru istoric și cultural, după care se mută numai cu părinții la Brăila. Aici urmează școala primară și gimnazială la Școala cu clasele I-VIII „Ion Creangă”. Are ca învățător pe Mihaela Teșileanu și ca prof. diriginte pe Angela Olaru, profesor de limba română, cea care îi va descoperi și cultiva talentul literar cu aceeași pasiune cu care o face ori de câte ori întâlnește la elevii săi un sâmbure de vibrație poetică. Are preocupări literare încă din clasele primare, evidențiindu-se la diverse concursuri de gen cu premii I, II, III (concurs național „Winners”, „Smart”, „Universul copilăriei”, „Terra, te iubesc!”, „Concurs Național de Evaluare în Educație” etc.). Începe să scrie și să confirme încă din clasa a V-a, (premiul I – Concursul Național de Literatură și Jurnalism Sportiv „Un condei numit fair play”, premiul III – Concursul Național de Creație Literară „Mihai Eminescu”, premiul II – Concursul Literar „Personalitatea lui Mihai Eminescu în cultura română”, premiul II – Concursul Național de Evaluare la Limba și Literatura Română, premiul III – Concursul Național de Creație Literară „Ion Creangă”), dar clasele a VI-a, a VII-a și a VIII-a îi aduc recunoșterea talentului său literar prin numeroase premii I, II, III la concursuri literare județene, naționale și internaționale („Marin Sorescu” – Râmnicu-Vâlcea, „Noi, Europa, Mâine”, „Ars Nova”, concursul de creație și interpretare

„Poezia cuvântului”, Simpozionul Național „Literatura și Celelalte Arte”, Concursul Național de Creație Literară „Ion Creangă”, Concursul Național „Gânduri bune din suflet de copil pentru Terra Mileniului III”, Concursul Interjudețean „Credința, lumina sufletelor noastre”).

Dar ceea ce o detașează și o înobilează, în egală măsură, sunt rezultatele ei la învățătură, unde nu știe să facă rabat, reușind să obțină doar note de 10, devenind, astfel, șefă de promoție pentru generația 2008-2012 a Școlii „Ion Creangă” din Brăila.

Are ca hobby muzica pop și desenul. Practică dans de performanță – face parte din trupa de dans modern Lil Style, recunoscută atât în țară, cât și peste hotare pentru numeroase premii obținute (în 2010 și 2011 a reprezentat România la Concursul Mondial de HIP HOP din Las Vegas, SUA, iar în 2012 a ajuns în finala competiției televizate „Românii au talent”). Are un frate mai mic, Andrei Codrin, elev al Școlii „Ion Creangă” – Brăila, în clasa a VII-a, de asemenea un elev de nota 10.

Mă aflu, așadar, în fața unui elev de excepție, pe de o parte, și a unui talent literar, pe de altă parte. Cu o forță nebănuită pentru un trup atât de firav, ea reușește să se exprime la fel de bine prin dans ca și prin scris, sau prin scris ca și prin dans... Din punct de vedere literar, de remarcat este modul în care Ioana pășește pe terenul arid al literaturii, încet, dar sigur, încercând multiple formule de exprimare artistică, pendulând grațios între proză și lirism, sau abordând cu emoție un gen de proză lirică. De aceea, pot spune că încercările prozastice ale Ioanei se preling ușor într-o curgere lirico-narativă mai greu de identificat într-o plajă largă de formule literar-artistice pe care le exersează și, uneori, le și izbuteste cu

succes: evocări, instantanee portretistice, secvențe memorialistice, poeme în proză, tablouri de natură, nefiind deloc străină nici de formula confesiunii literare, unde dovedește reflexivitate profundă și unde nu se lasă ușor descoperită. Cele mai multe dintre scrierile incluse în acest volum recurg la naratorul subiectiv suprapus, deloc întâmplător, naratorului însuși, întrucât raportul dintre propria biografie și universul imaginativ lasă deschise orizonturi încărcate de un mister provocator!

Din punct de vedere tematic, Ioana rămâne, de cele mai multe ori, fidelă vârstei ei, fiind preocupată firesc de inefabilul copilăriei pe care o trăiește intens și cu care are cea mai frumoasă relație. Dar nici lumea plină de taine a naturii, a cuvântătoarelor, a cunoașterii absolute nu o lasă indiferentă, reușind să-și dezvăluie, cu o deosebită forță de sugestie, toată frumusețea ei sufletească fremătând de vibrații ascunse. Iubirea – în dimensiunea ei erotică – întârzie să prindă contur în proza Ioanei, părinții, bunicii minunați de la Iași, fratele, toți deopotrivă constituind pentru ea universul fericirii absolute. În afara câtorva lucrări scrise din perspectivă impersonală, majoritatea scrierilor sale prind un real contur tivit cu sensibilitate feminină, transmit o nemărginită candoare infantilă și dau relief unui stil propriu în devenire. Consider că Ioana va cochetă mereu cu scrisul de-a lungul vieții, că scrisul va deveni a doua ei natură și mai cred... și sper... că va purta mereu cu sine acea vibrație ascunsă a inimii pe care a primit-o în dar într-o zi de la profesorul său de suflet, care i-a fost ca un părinte înainte de a-i fi fost profesor-diriginte.

PROF. ANGELA OLARU

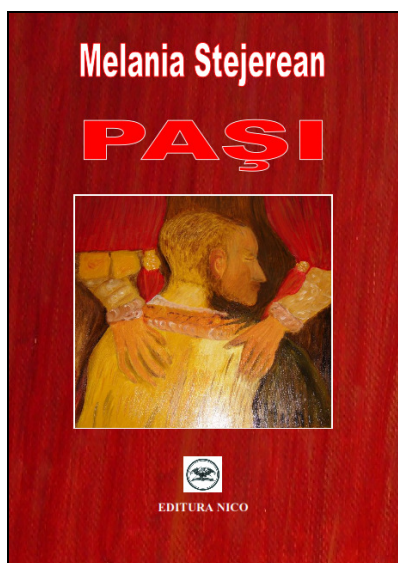
(Urmare din pagina 36)

regăsește în poezia lui Gheorghe Viocol. Stilul e cel cu care ne-a obișnuit, versurile înșirându-se parcă de la sine, într-o muzicalitate de șopot de izvor.

Un plus de valoare aduce cărții grafica bine-cunoscutului artist sucevean Constantin Ungureanu-Box care, în perfectă rezonanță cu versurile, a realizat imagini sugestive, diafane.

Subscriem întru totul lui Horațiu Catalano: „Inspirata denumire a volumului ne determină să privim cu toții cu o notă de optimism fiecare zi din viață, să sorbim *Parfumul dimineții* pentru a ne aminti de frumusețea acesteia, dar și pentru a primi energia debordantă de care avem atât de multă nevoie în existența cotidiană.”

Incandescență

După *Ziua de absență* (Editura Cezara Codruța, 2008) și *Tainic, alinare* (Editura Cezara Codruța, 2009), *Simplu, iertare* (Editura Nico, 2012), Melania Stejerean își continuă

traseul, făcând alți *Pași* (Editura Nico, 2012) spre poezie.

E a patra sa carte, ultima treaptă pe care urcă poeta încrezătoare în destinul său, în aspirațiile sale literare.

Melania Stejerean nu face parte dintre autorii zgomotoși, dornici să stârnească vâlvă. Dimpotrivă, discreția e cea care o caracterizează atitudinal, pe un portativ în care nu se înghesuie multe note.

În peisajul literar mureșean, Melania Stejerean se înscrie în triumghiul filozofie-poezie-pictură, într-o relație osmotică, dar și cu un accent vizibil pe ceea ce se definește prin „ut pictura poesis”.

Dar nu ține nici muzica departe de acest univers: „Muzica – acesta e spiritul timpului. Și dacă facem abstracție de ceea ce e poetic, s-ar spune că muzica e respirația statuiilor, poate liniștea tablourilor”, nuanțează poeta în chiar deschiderea cărții, poate cu un sentiment rimbaldian al „muzicii înainte de toate”.

Rostirea e lapidară, cu maximum de economie lexicală, în concentrări metaforice și acroșaje metafizice.

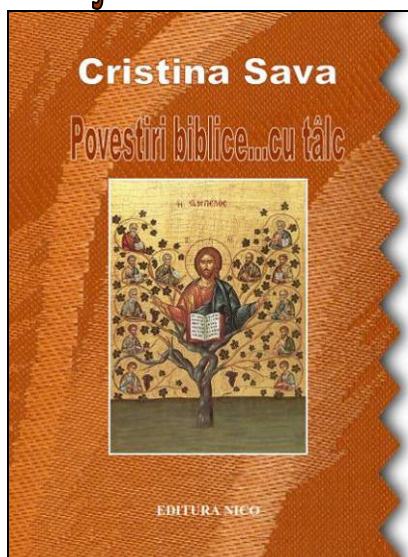
Autoarea se scrie pe sine, se scrie cu singurătate, cu tăcere („Mi-e teamă de cuvinte”), dar și cu iubire, în tonuri confesive, nostalgice.

Biograficul se insinuează subtil în poezie, dar nu ocolește poziționările tranșante, extreme, fără echivoc, de „mal de siècle”: „Sunt un om dezamăgit / de viață” (**Oare?**), „Mi-am ars viața / trăită între șantajul unora / și reticența mea” (**Incan-descență**), ajungându-se la invocarea lui Blaga: „Oprește trecerea. Știu că unde / nu e moarte nu e nici iubire / Și totuși, Doamne, te rog / Oprește ceasornicul cu care / ne măsuri destrămarea”, într-un șir de extracții livrești, din care nu lipsesc nici Eminescu, Liiceanu, T. de Chardin..., dar sunt invocați și Voltaire, Kafka, Jules Verne...

Nimic mai potrivit pentru poezia Melaniei Stejerean decât o binecunoscută aserțiune: „Câtă viață atâta literatură, câtă literatură, atâta viață”.

NICOLAE BĂCIUȚ

Povești biblice cu tâlc

Lucrarea profesoarei Cristina Sava, *Povești biblice... cu tâlc*, constituie o contribuție esențială în formarea trăsăturilor moral-creștine începând cu vârsta fragedă a copilăriei.

În ciclul primar, și nu numai, elevul trebuie să înțeleagă și să opereze cu noțiuni aparținând sferei religiosului atât la clasă, cât și în afara acesteia. Începând cu etapa micii școlarități, se dezvoltă cele mai nobile sentimente, fondul afectiv fiind foarte puternic. Cele zece povestioare de inspirație religioasă, redată pe înțelesul elevilor, fiecare având o parte introductivă didactică și pedagogică, se armonizează într-un tot unitar cu mesajul necesității formării dezvoltării valorilor moral-educative. În acest context, autoarea reușește să realizeze o transdisciplinaritate între ariile curriculare, venind în sprijinul elevilor cu noutăți care să declanșeze, pe de o parte acea curiozitate și sete de cunoaștere specifică vârstei copilăriei, iar pe de altă parte, să dezvolte dorința de lectură printr-o relectură direct-participativă.

Prin povestioarele cuprinse în acest volum, mesajul educațional este clar conturat. Finalitatea acțiunii este

reflectată printr-un model, iar formarea competențelor comunicative, în urma celor de receptare, se transformă în învățare și comportament. În egală măsură, putem vorbi, în urma lecturării acestor texte literar-religioase, de formarea și dezvoltarea comunicării cu un conținut științific corespunzător nivelului de înțelegere al micilor și marilor școlari, astfel încât să devină un instrument de autocunoaștere/autoapreciere în mediul școlar de relaționare.

Lucrarea de față constituie un punct de plecare în dobândirea de achiziții educaționale, prin care să se urmărească dezvoltarea conduitei morale și de comunicare civilizată, în relații cu ceilalți și recomandăm învățătorilor/profesorilor să creeze cadrul adecvat unor discuții pe teme similare cu cele prezentate de autoare.

Prof. Dr. Dumitru OROȘAN

NAȘTERE

Greu mă adun, ușor mă-mpart!
Hotar între „*am fost*” și „*sunt*” –
Elimin unghiuri dintr-un cart
Ori cu mulțimea mă înfrunt

Retras cu numerele prime
Găsind, în cerc, o rază scundă,
Hrănesc pe drum câteva rime,
Echidistanța mă inundă...

Pătrund multiplul infinit,
Amanetez un „ π ” și-l cânt,
Uitând că azi am devenit
Număr impar..., nume de sfânt...

APOSTOLUL CLIPEI

În brațele *Tale* mă ninge tristețea,
În sângele *Ei* miros a pustie
Și bufnița cântă o rază de lună,
Și totul e alb și ea nici nu știe

Și băntuie clipa rămasă pe unde
Nici marea nu umblă decât pe la mal;
Pe trecerea asta ce nu e marcată
Se vede și-acuma o umbră de cal

Și calul departe-i și umbra îi moare
Și, totuși, există în sufletul meu,
Dar cine-nțelege această ninsoare,
Când aripi de înger îmi cresc mai mereu?

Iubito, mă doare uitarea de *Carte*
Și caut, zadarnic, un alt fel de *Cer*;
Apostolul clipei, doar până la moarte,
Aș vrea să mă facă și fără să-i cer!...

POEȚII

Se duc poeții către alte lumi,
Dorind să-și vadă visele-mplinite,
Ca, mai apoi sau poate chiar de ieri,
Să se întorcă-n văi deștelenite.

Că nu mai pot să stea în „casa lor”
De-atâta nepăsare și de ură
Și cad pe malul mării, printre scoici;
Căderea lor nici ulii n-o îndură! –

Și lasă drum spre alte insomnii,
Dezmoșteniții vieții viitoare –
Că n-au putut sau n-au avut cu ce
Să-și mai petreacă înserarea... Oare

Mai pot să stea fără să îi cuprinzi
Cu dragostea ce nu le-a fost rostită,
Între flămânzi, asemenea flămânzi
Ce caută, printre dureri, o pită?

Deci, ei s-au dus la *Dumnezeu* să ia

Norocul pentru-ntreaga omenire
Și se întorc cu ce a mai rămas
Din moartea lor: un gram de
nemurire...

RONDEL DE NOAPTE

... Și nu mai știu cum să te-așez pe
pat! –
În ochii-ți verzi mai tremură-ndoiala;
Te lași, să pierd, când încuiată-i yala
Și sperii că, astăzi, încă n-am scăpat...

Ai fi dorit să nu te fi crăpat?
M-ai amăgit! Spuneai că-ți fierbe oala
Și mă grăbeam să te așez pe pat;
Și-n ochii-ți verzi mai tremură-
ndoiala...

Ce repede mi-ai arătat, tu, „școala”!
Cred și acum că nu am numărat
De câte ori adâncul ți-am forat;
Doream să-ți fac ce nu suportă coala,

Dar am uitat să te așez pe pat...

SPIRALĂ

Ne trecem, unul câte unul,
Mai târșâit, mai legănat,
Pierzându-ne înspre înaltul
Ce l-am privit, l-am semănat

Și mergem fără de știință
Pe drumul fără de întors
Când viața fumează sub geruri
Iar nemuririi nu i-am tors

O clipă, aprinzând ideea,
O rătăcire de apus;
Și ninge liniștea fecundă
Că-n mângâiere nu s-a pus

Arsura ce ne-ar stinge vina
De-a fi considerați ateii
Și trecem către *Eminescu*
Printre inelele de tei...

Și ne privim – nu ne cunoaștem,
Înaintăm și nu ne vrem;
Din umbră lunecă sintagma
Că viața nu e roz, ci crem...

Ne reîntorcem și ne pierdem,
Ne regăsim și nu ne știm;
O mână lunecă spre alta
Doar într-un colț de țintirim...

SICTIR!...

Prieteni, viața e frumoasă
Dacă ai bani, dacă ai casă
Și o piscină în grădină,

Și, peste toate, limuzină,
Și dacă nu plătești un bir...
Dar viața-mi spune: „hai, sictir!”

Și seara, când mai ies la cină
Cu preafrumoasa mea vecină,
Să-mi cânte la urechi cobzarul
Când, încă, mai ridic paharul,
Nevrând să mai aud „my dear”
Că viața-mi spune: „hai, sictir!”

Și în excursie-n Hawaii
Pe-un transatlantic, că nu-i bai,
Furat de ochii unei muze
Ce vrea, cu mine, să se-amuze,
Turnându-mi viață în potir,
Când viața-mi spune: „hai, sictir!”

La o serată, cum e azi,
Visându-mă că stau sub brazi,
Pe-o pajiște, cu o cadână
Ce mă ținea timid de... mână
Să-mi dăruiască un safir...
Dar viața-mi spune: „hai, sictir!”

Și iar mă zbat, nu mă suport,
Că am ajuns să dorm în cort,
Găsindu-mă printre poeți,
Dar nu dintre aceia beți
Ce nu au fost nicicând la mir...
Și viața-mi spune: „hai, sictir!”

Dar toate-acestea nu le am
De când mă știu, din neam în neam,
Și-acum, dorind numai să mor
Că nu mă mai aprind de-amor,
Încă o strig... Și nu mă mir
Când moartea-mi spune: „hai!
Sictir!”...

UN DOR VĂ LAS...

Abia acum sosit-a clipa
De-a mă-ntâlni cu Dumnezeu.
Retras, prea brusc, din jocul meu
Ideilor le-am frânt aripa.

Am să revin, deși e greu! –
Nu m-am gândit că ea, risipa,
Plecătă să-mi aducă pipa
A și uitat de vechiul *Eu*,

Ultimul cânt îl vreau dointit.
Noptatec, gândul meu mai toarce;
E tot mai greu ultimul nit

Scăpat din brațul unor arce.
Căzut, din nou, spre infinit
Un dor vă las... Mă voi întoarce!...

GEORGE TEI

Starea prozei

O mână spre cer

Ca să ajungă la Chirculești, la tata mare, Ilarie cunoștea două căi. Cea mai apropiată, prin livada de pruni a lui Grefieru, peste coasta cu salcâmi umbroși, pe un drum de șleauri de care, ce ducea până pe plaiul totdeauna cultivat cu cereale și de acolo, pe marginea ududoiului, până la culturile bătrâne de vii. De acolo nu-i mai rămânea decât să treacă dincolo de vâlcea, unde se termina, de fapt, satul. Cu casa țatei Frusina, cea a lui Budan și, peste drum, cu cea a lui tata mare, mică și înconjurată de pomi. Mai era una peste Piscul Înalt, pe lângă biserica veche, pe care ajungea în partea cealaltă a satului. Dar lui nu-i era prea la îndemână. Acesta era drumul chirculeștenilor din partea opusă a cătunului, care coborau, cu cobilițele pe spinare, spre fântâna lui Ignat. Așa i-a pomenit din totdeauna Ilarie: cu gălețile goale la coborâre, apoi urcând, cocoșaji sub cobilițele grele, de care atârnavu gălețile pline, spre satul lor. Pentru că, Chirculeștiul, cocoșat tocmai sus, pe deal, nu avea fântâni. Trebuiau să scobească mult prea mult în adâncuri. Și, pentru că nu aveau mijloace, din vremuri imemorabile, săpaseră după izvoare, mai mult la gleznele vâcelor. Dar și acestea erau departe. Așa că le convenea, până la urmă, să coboare la noi, la Irimești, pe coama îngustă Piscului Înalt, mărginit de o parte și de alta de râpe abrupte, unde se îndărătineau să-și înfigă rădăcinile, cutezători și drepti, salcâmi.

Pe lângă biserica, ce-l înfiora de fiecare dată cu trufașa-i izolare pe limba de pământ între două văi pline de arbuști țepoși, o lua mai ales când trebuiau să ajungă la Vasilați. Acolo stătea moașa Lisava, sora bunicului dinspre tată, pe care Ilarie nu-l cunoscuse. Murise înainte de nașterea lui, iar semnul tristei și implacabilei întâmplări era o cruce de lemn, plantată în fața gardului casei lui nenea Titi, feciorul cel mic, care moștenise casa bătrânească. Moașa Lisava avea o casă mare, cu pridvor înalt, cu stâlpi masivi, de lemn. Gardul înalt și porțile mari, tot din lemn de salcâm, fuseseră ridicate de moșu Matei, soțul ei, înainte de a se îmbolnăvi. Nu peste mult, a murit umplând de jale și deznădejde întreaga familie. Ilarie mergea întotdeauna însoțit de mamă și de bunică să pregătească bucatele pentru parastasele în amintirea lui. Fusesse unul din stâlpii bunăstării satului așezat din vechime pe coama Piscului Roșu, însă cu supărările pierderilor pământului strămoșesc la colectivizare, le-a părăsit, pe tăcute, pe toate. Așa a lăsat-o pe moașa Lisava singură, în casa recent renovată cu mâna lui.

Ei, din vale, de la Irimești, plecau cu o zi înainte, pentru pregătiri. Cum el era prea mic, se bucura doar de întâlnirea și joaca nevinovată cu verișorii de la Văleni și de la Ulicioiu. Între timp, asistau cu uimire la tăierea pășărilor, la ciopărtirea lor și la pregătirea în ceanele imense, în bucătăria cu corlată și horn. Când totul era gata, veneau să slujească bucatele părintele și țărcovnicul. După sfințire, se așeza tot satul la masă. Mâncau tăcuți, închinau pentru sufletul răposatului și beau cu măsură. Se ridicau mai apoi și plecau cu o prescură și cu o cană în mână. Ei mai

rămăneau să strângă mesele și să facă ordine. Se făcea totdeauna târziu...

La vestea că or să meargă împreună tocmai la Știrbești, dincolo de dealul Beneștilor, acolo unde cerul se unește cu pământul, Ilarie nu-și mai încăpea în petec de bucurie. Se gândea că, ajuns pe deal, va ridica mâna, se va înălța pe vârful picioarelor și va pipăi cerul. Îi va simți atingerea. Ce imensă fericire!

La Știrbești, bunica avea două surori. Pe țata Gica, cea mai mare, și pe țata Gheorghita, sora cea mai mică. Amândouă aveau fiii de vârsta tatălui său. Ilarie îl cunoștea deja pe nenea Dumitru, artist, pentru că așa i se recomandase și care putea ține în gură un chibrit aprins, fără să se ardă și pe nenea Traian, mezinul, care lucra tocmai la București, pe noile șantiere de construcții.

Ilarie n-a mai putut dormi. Se gândea la promisiunile drumului din ziua următoare. La lumea pe care o va întâlni. La tot ce i se va deschide în fața ochilor. Trăia între dorința înfrigurată de a ajunge cât mai repede și teama că nu se va trezi la timp. Femeile dormeau obosite, pe când el pândea nerăbdător zorile. Afară era încă întuneric. Lumina neagră-albăstrie, ca o ceață deasă, nu părea a se limpezi. Dar tot pândindu-i schimbările prea lente, l-a furat somnul. Dar nu prea mult. Visează că e la tata mare la Chirculești și că mama și bunica au plecat fără el. Începe să plângă. Mama îl întreabă:

- Ce ai copile, de ce plângi?
- De ce m-ați lăsat la tata mare?
- Cum, la tata mare?
- La tata mare-n deal.
- Dar suntem în casa noastră și ne pregătim să mergem la Știrbești.
- Uite patul lui cu tăblia de bronz, colorată.
- Ai uitat că ni l-a dat nouă de pomană pentru frate-meu Gheorghe?

Ilarie se liniștește. Cum să nu-și aducă aminte? Dar visul l-a speriat. Vrea să doarmă din nou, dar este prea târziu. Mama îl îmbracă. Nu vrea să ia nimic în gură. E prea nerăbdător. Pornesc, în sfârșit, către poartă. Bunica duce un coș plin cu bunătați de pe la ei: nuci, struguri, mere și gutui. Pentru verișorii de dincolo de deal, pe care Ilarie încă nu-i cunoaște.

Un vânt de toamnă, subțirel și ascuțit, îi șfichiue obrăjii. Se strânge în haina lui cea nouă, făcută dintr-una mai veche cu stofa întoarsă, a tatălui său. În aer se simțea miros de ploaie. Toți se îngrijorează. Ilarie simte o părere de rău pentru casa lui părăsită, chiar dacă pentru câteva clipe. Se uită înapoi cu nostalgie. Dar face pași uriași pe drumul mărginit de loturile de pe care se strânsese cu grijă tot rodul. Coceni de porumb erau tăiați, adunați în snopi și puși în glugi. Firele de iarbă erau ofilite. Vitele umblau după ele, acum, slobode. După ce toată vara fuseseră nevoite să pască doar iarba uscată de pe marginea drumurilor. Oamenii își păzeau cu înverșunare culturile de pe ogoare. Le îngrijeau de dimineața până seara, căutând cu privirea, pe cer, totdeauna, o umbră de nor. Îl implorau să-și verse picăturile-i rare de ploaie. Pentru plantele lor, care constituiau hrana lor și a copiilor lor.→

GEO CONSTANTINESCU

Vântul trecea acum peste tulpinile cu moțurile scuturate ale știrului. Apleca lobodele cu cotoarele, parcă, dintr-o dată, devenite lemnoase. Răspândea mirosul cimbrului copt. Ucidea maghiranul. Cerul era bântuit de cohorte de nori. Se-nvălmășeau cu zorile târzii. Ilarie știa că goana lor îi va feri de ploaie. Vântul îi va abate către Dunăre.

Lângă Olteț, pluțile și-au pierdut frunzele galbene. Cele ale arinilor, arămii, foșnesc și ele, straniu împuținate. Pletele sălciilor se tânguiesc în unde. Păsările de noapte s-au ascuns. Apa însăși părea că se întuneca cu cenușul obscur al cerului. Dar asta nu-l tulbura pe Ilarie. Apa îl vrăjea totdeauna. La fel și aerul umed, primenitor. Își umple plămâni cu răcoarea lui.

Drumul Beneștilor este neted ca-n palmă. Ei mergeau pe margine, având în stânga zăvoiul de plopi al turcului Osman. Soarele își trimitea sulțile rare printre vârfurile-i pleșuve. Printre arborii lui bătrâni, demult, oamenii se strecurau cu carele pline la moara de apă. Acum însă moara nu mai este. Apele învolburate ale Oltețului o luaseră cu ele. În undele molcome se mai văd doar stâlpii rețezați și carbonizați de vreme. S-au oprit doar la ciutura Babii. Acolo, unde o femeie sârmană, cu mijloacele-i puține, a săpat o fântână. Cu apă limpede și rece. Pentru ca truditarii câmpurilor și trecătorii cu pasul sau cu carele cu boi să se răcorească. Să-și potolească setea și să închine de sufletul fiului ei, Bebe Curelaru, mort în războiul din urmă și pentru bărbatului ei, căzut în primul război. Ilarie își cufundă buzele în ciutura de lemn. Apa rece, proaspătă, îl înfioară. Bea cu înghițituri mici. Parcă sufletul rătăcitor al eroilor pomeniți îi înviează arterele. E fericit.

Mai încolo, pe mâna dreaptă, se profila un alt zăvoi, ce apărea ca un pâluc de uriașe sălcii. Crescuse aproape de ferestrele conacului Căpitanului. El era unul dintre ultimii boieri ce fuseseră stăpâni aici, până la colectivizare. La poalele lui, se întindea heleșteul, odinioară îngrijit și plin de pește, folosit pentru relaxarea familiei boierești și a invitaților lor din toată țara. Acum era părăsit, plin de papură. Broaștele înălțau spre cer glasurile lor de noroi.

– Aici, în curte, se făceau horele, Ilarie, demult, când eram eu fată. Fața uscățivă a bunicii primea luminile tinereții altor timpuri. Glasul se înfiora de amintirile senine, de demult. Ne adunam aici lângă conac fete și flăcăi din toate satele din jur. Toți primeniți frumos în cămăși de alțiță. Fetele roteau în vârtejul horelor vâlnice și șoarțe. Când ne aruncam în jocuri, cocoana Matilda, soața Căpitanului, stătea în balcon, în jilt, și nu se mai sătura de privit. Îi plăcea și ei portul țărănesc. Îl purta totdeauna când ieșea, rar, prin sat. Pe noi, fetele lui Stănculescu, ne cunoștea. Eram renumite în sat. Și la muncă, dar și la joc. La hore, Căpitanul cobora în curte. Ea, niciodată. Era grasă, în fiecare an făcea operații pe la orașe ca să scape de osânză. Așa că se mulțumea să-i privească pe tineri de sus și să-și umple pieptul masiv cu bucuria tinereții lor.

Ilarie privește curtea. Acum aparține SMT-ului. Se odihneau în ea tractoare mari, rusești, pe șenile. Mai erau și două batoze imense, de culoarea cărămidei. Puțin mai încolo, se înălța biserica și casa cea veche a boierilor bătrâni, care servea de sediu gospodăriei agricole. Curtea ei părea un parc cu alei îngrijite și brazi imenși, ce străjuiau porțile înalte.

De la șoseaua principală, către dreapta, se întindea satul. Aici copilărise bunica. Pe aceste locuri se întâlnea, de fiecare dată, cu copilăria și prima ei tinerețe.

– În războiul dintâi, spunea ea, soldații noștri au fost întorși de către nemți din Ardeal. Dinspre miazăzi, trecuseră Dunărea peste noi și bulgarii. Așa că trupele noastre s-au retras spre Moldova. Mulți dintre civili s-au luat după ele. Au suit oamenii în căruțe bunurile cele mai de preț și și-au părăsit casele. Le-au lăsat în izbeliște. Și la noi, tata era concentrat. Noi rămăsesem cu mama și bunicul. Dar n-am putut pleca. Am rămas neclintiți în calea tuturor furtunilor. Așa ne-au găsit nemții. Veneau pe caii lor frumoși, cu mușchii tresărind nervos sub pielea catifelată. De frică, oamenii au ieșit, ciopor, cu toții, la porți. Întinseseră pe garduri peșchire, ștergere albe. Le cereau îndurare. Ofițerii le făceau semne cu mâna: fiți pe pace, parcă spuneau, dar oamenii plângeau, urmărindu-le înfrigurați marșul. Dar, nu peste mult, au început cu rechizițiile. Lui tata Stancu i-au luat porcul din ogradă. A căzut bătrânul în genunchi. Plângea și arăta spre noi, copiii speriați. Spunea că o să murim de foame. Nemții nu l-au luat în seamă. În pivniță au găsit și un butoi cu țuică. Săreau înnebuniți de bucurie într-un picior și-l amenințau cu puștile pe bătrân. Noi încremeniserăm de frică...

Dar a dat Dumnezeu de au plecat. Ai noștri au spart frontul în Moldova și i-au luat la goană. Tata, însă, se pierduse de trupă și a venit, într-un târziu acasă. S-a ascuns în pod. Noi am fost sfătuiți să nu spunem la nimeni că el este acasă. Mamei îi era teamă că putea să fie dat drept dezertor... Se apropia Crăciunul. Au venit oameni să ne ajute la tăiatul porcului. Trebăluiau cu toții prin curte. Mie mi-au dat beșica ca să mi-o umfle cineva, să mă joc. Eu am zbughit-o la tata, în pod. Când m-am întors, oamenii terminaseră. Urmau să se așeze la masă. Eu mă jucam cu bășica umflată. Nenea Țoc mă întreabă:

– Cine ți-a umflat beșica?

– Tata, răspund eu, senină.

– Ce tot spui, tat-tău e pe front.

– Ba nu, a venit acasă. Stă în pod.

Toți au amuțit. Mama a-ngălbenit. Oamenii au început să plângă.

– Bine, Florico, bărbatu-tău e aici și tu nu-l chemi cu noi la masă.

– Nene Țoc, dacă mi-l dovedesc aici, mi-l omoară.

– Florico, spune-i să vină cu noi la masă. Doar suntem vecini. A crescut aici, sub ochii mei.

A coborât tata. Am mâncat cu toții. Așa veselie nu mai văzusem de mult în casa noastră. Dar chiar în seara aceea tata a pornit-o din nou spre front...

Ei iau în piept dealul. Ulița strâmtă urcă pe lângă cimitirul din sat. Dincolo de gardul viu, stufos, făcut din arbuști mărăcinoși, se întind, în coloane strâmbe, cuminți, crucile sărăcicioase de lemn. Iarba cotropitoare de pe mormintele reci era acum ofilită. Florile se scuturaseră.

– Aici zac ai noștri, cei de demult, Ilarie, continuă bunica. Tata, mama mea, bunicii. Toți laolaltă. Tot aici zace și frate-meu Trică, de-abia sosit din războiul din urmă. Fusesse lăsat la vatră din pricina bolii. Două luni mai târziu, s-a stins. A lăsat în urmă doi copii și o nevastă tânără. La fel, frate-meu Coniță, împușcat la stabilizarea banilor. Venise acolo, pus de stăpânire, ca să facă ordine, un milițian. Dar el era beat, că nu se putea ține pe picioare. Chipurile, trebuia să mențină liniștea. Când s-a produs ceva îmbulzeală, a slobozit pușca în oameni. A încercat să tragă în aer. A apăsător, însă, pe trăgaci, mai devreme. →

Așa a trimis doi dintre sărmanii ce-și pierduseră cu această ocazie toată averea, pe lumea cealaltă.

În pădure, stejarii sunau trist. Soarele începuse să se strecoare printre coroanele mari. Însă arăta palid. Parcă la fel de bătrân ca lumea de care îi vorbise bunica. Toate acestea i se păreau lui Ilarie de foarte de mult. Nu avea timp să se gândească la ele. Înainta voinicește pe marginea plaiului părăsit de culturile sale. Le adunaseră și aici oamenii. Acolo crezuse el că va putea atinge cerul. Dar cerul se îndepărtase.

– Mamă, de ce s-a înălțat atât de mult cerul?

– Cerul e acolo, sus, de când lumea, Ilarie.

– Dar eu credeam că de pe dealul Beneștilor îl pot atinge cu mâna.

– Și eu am crezut odată asta, Ilarie. Dar nu am bocit ca tine când mi-am dat seama că nu e așa. Hai să ne grăbim, că ne apucă noaptea pe drum.

Plaiurile răspândeau miros de toamnă târzie. Un aer umed, ca o resemnare, spulbera ultimele urme de viață. Câmpul își arcuia în depărtare sufletul pustiit.

Ilarie nu-și mai amintește ce văzuse în primul lui contact cu lumea Știrbeștilor. Coborâseră dealul printr-o pădure tânără, trecuseră niște vii cu frunzele căzute și joardele scăpate de strânsoarea aracilor strămbi. El își dorise cu ardoare doar un singur lucru. Să atingă cerul. Cum nu a putut, lumea cunoscută parcă i s-a părut fără interes. Câteva imagini disperate și stranii îi mai persistă încă în memorie. Un porc ce ieșise dintr-un coteț cu paiele în spinare, un câine mic, schelălăind pentru că el a îndrăznit să-l mângâie. Apoi drumurile grăbite de la o rudă la alta. Pupăturile lungi. Despărțirile lăcrămoase.

Drumul înapoi l-a obosit peste măsură. Plouase și noroiul i se lipea de ghețe. Câmpurile i se întunecaseră. Distanța creștea, imensă, în noapte. Coboară, în sfârșit, pe lângă cimitir. Dinspre Benești, apare un călăreț cu calul în galop. Femeile l-au protejat în ultima clipă pe copil. Dintr-odată, bunica a căzut pe spate. Mama a țipat. Ridicându-se greu, bunica îndrugă cuvinte fără sens. Mama, voinică, o sprijinea îmbiind-o să-și revină. Jos, satul părea un hău fără margini.

Atât i-a mai rămas în amintire lui Ilarie. În afară de imensa dezamăgire că nu a putut atinge cerul. Cerul care a ispitit-o demult pe mama lui, și mai demult pe bunica. Poate și pe cei pe care îi evocase ea, atunci, cu sfințenie. Când treceau înfiorați pe lângă cimitirul din sat, aproape uitat.

Târziu, când Ilarie s-a întors în satul lui, n-a mai găsit-o pe bunica. Plecase, senină și calmă, după o viață istovită, dar în care ea a crezut până în ultima clipă, lângă omul ei, rătăcitor. Cel căruia Ilarie îi păstra ca amintire doar crucea veche de lemn de la gardul casei lui nenea Titi. De la alții aflase că, odată, la arat, adolescent fiind, o legase pe propria-i mamă cu mâinile la spate, în fața vitelor, pentru că i se păruse că acestea se mișcau prea încet. Tot așa o chinase mai târziu pe bunica, soția lui credincioasă. Ilarie știa că, dacă și el va fi rău, va avea aceeași soartă pedepsitoare, implacabilă, precum cea a bunicului, de a cărui amintire toți se înfiorau.

De-abia ajuns din drumurile lui, părinții l-au întâmpinat bucuroși, l-au pus la masă, i-au așternut să se odihnească. Ilarie era, într-adevăr, fericit. Doar aici se bucurase de alinare, de adevărata iubire. Aici redevenese cel care,

atunci, demult, fusese copil. Aici i se deschisese lumea tuturor ispitirilor, a tuturor promisiunilor. Dar nimic din ceea ce lăsase pe aceste locuri nu mai rămăsese la fel. Timpul le-a alterat pe toate, conferindu-le, clar, patina zădărniceii.

Bărbatul alb, acum mai scund decât el, care îl fixează cu ochii căprui, singurii, poate, rămași la fel de vii ca odinioară, este tatăl lui. Trimite spre el lumini calme de sub țesătura de riduri șerpuitoare ale frunții.

– Am auzit că or să ne demoleze, Ilarie, că or să ne ducă să locuim la blocuri, la Bălcești.

– Și cu locurile noastre, cum o să rămână? Cu via noastră, cu livada...

– Vor trece cu buldozerele peste ele. N-o să mai rămână nimic.

– Și casa, o vor dărâma-o și pe ea?

– Bineînțeles că da. Vor să mărească terenurile de cultură.

– Și vouă să vă otrăvească bătrânețile. Iar noi, când vom reveni pe aici, în locurile care ne-au dat viață, n-o să mai găsim nimica?

– Ce, vă mai întoarceți voi aici, de pe unde v-ați pripășit?

– De ce să nu ne întorcem? Doar nici la oraș nu umblă câinii cu covrigi în coadă!

– Vrei să spui că te întorci să muncești tu pământul. Așa-i?

– Și de ce n-aș veni?

– He-he-he! Să muncești tu pământul! Asta n-aș mai crede-o. După ce ai slugărit pe la orașe și te-ai nărvit la banii câștigați ușor și la luxul lor...

Era neîncredere, dar și tristețe în glasul său. Aceleași reproșuri mocnite, abia tănuite, pe care i le cunoscuse când plecase de acasă întâiași dată. Dar și regretul, enorma părere de rău că fiul său venise acasă ca să se recunoască învins...

– Și cum a rămas cu opera ta cu care voiai să devii celebru? Încă nu ai scris-o?

Ilarie a tresărit. A ghicit durerea veche a lui răsărită atât de clar din sufletul tatălui său, ce se arăta, dintr-o dată, trist. Până și țăranul acesta simplu își pusese speranțele în visurile-i deșarte de împlinire și de cucerire a lumii. El, ultimul vântură-lume din neamul său vechi, pierdut în uitare.

– Vezi, tată, mulți pleacă de acasă, dintre ai săi, cu gândul să înfăptuiască ceva, deosebit. Să lase o urmă în lumea asta mare. Dar, cum e normal, puțini reușesc. Poate că nu chiar cei mai buni. Sigur, ceea ce scriu eu nu e pe placul unora. Și mă dau la o parte...

– Atunci las-o baltă și intră în rândul lumii, ca și ceilalți, îl apostrofează iritat bătrânul.

Ilarie i se adresează, însă, mamei.

– Îți amintești, mamă, când am trecut dealul Beneștilor pentru prima dată? Cum am întins mâna, disperat, ca să ating cerul?

– Și ce vină am eu că tu alergi totdeauna după ce nu-ți este dat?

Ilarie nu mai răspunde. Și părinții lui tac. Privesc tustrei în depărtare. Deasupra lor, se deschide, imens, același cer. Dar numai Ilarie mai crede în visul său îndepărtat și încă mai este convins în sine că doar el este condamnat să-l atingă...

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

METAMORFOZE ARHETIPALE ÎN IMAGINARUL TRADIȚIONAL

(OBICEIURI CALENDARISTICE)

(III)

În Bucovina (Capu Codrului), în ziua de Paști, dis-de-dimineață, până a nu răsări soarele, este obiceiul ca fiecare om să se scalde într-un râu sau într-o altă apă din apropiere, fără să-l vadă nimeni, pentru a se curăța de toate bolile și răutățile, de „aruncături” și „făcături” și pentru a fi feriți de boli tot anul și să fie „iuți, sprinteni, ușori, harnici, sănătoși și iubiți”, iar fetele își fac și de ursită, rostind următorul descântec: „Duminică dimineață / M-am sculat, / Duminică dimineață / M-am suliminitat (Și m-am dus la o apă / Mândră și curată, / Care curge din creierul munților, / C-am auzit / Că e bună de folos, / Și m-am plecat / Și m-am rugat / La Maica Preacurată. / Și Maica Preacurată / M-a ascultat / Și m-a întrebat: / – Ce te plângi N., ce te vaieri? / – Da’ eu cum nu m-oi cânta / Și cum nu m-oi văiera / Dacă-s de picioare-mpiedicată / Și de mâni sunt legată, / Cu ochii nimic nu văd, / Cu urechile n-aud, / Cu nasul nu pot sufla, / Cu gura nu pot grăi! / Maica Domnului / Din poarta cerului / M-a auzit, / Scară de aur a făcut, / La mine s-a coborât, / De cămașă neagră / M-a dezbrăcat, / De mâna dreaptă / M-a luat, / În apa Garaleului / De trei ori m-a cufundat, / De tot urâtul m-a spălat, / De picioare m-a deschidecat, / De mâni m-a dezlegat, / Viderile mi le-a dat. / Cu ochii văd, / Cu urechile aud, / Cu nasul pot sufla / Și cu gura pot grăi. / Și-am rămas mai curată / Și mai luminată / Ca de Maica Domnului lăsată. / – Bună dimineața, mieru de râu / Cu prundu’ de grâu, / Cu țimorma de busuioc, / Să-mi dăruiești noroc, / Să fiu de-acum mai văzută / Și cu mult mai căutată / Ca firu’ de grâu, / Ca vinu’, ca auru’ / Și ca argintu’ / Între tot norodu!”⁴

O altă datină bucovineană, specifică sărbătorilor pascale, se referă la „udatul” din a doua zi de Paști. Până-n ziuă, flăcăii merg pe la casele fetelor, cu o cofiță plină de apă neînceptă, iar pe fata pe care o găsesc dormind o udă din cap până-n picioare. Alteori, flăcăii le pândesc pe fetele care ies din case și „toarnă vreo două-trei cofe de apă pe dânsele”, chiar dacă sunt îmbrăcate de sărbătoare; astfel, se crede că fata udată se va mărita în decursul anului.⁵

De Sfântul Gheorghe (în Ajun), la revărsat de zori, pentru bunul mers al gospodăriei, se pregătesc gălețile utilizate la mulș, în felul următor: „femeile toarnă apă curgătoare, adică din râu, într-însele, și dacă nu este apă de râu, apoi apă neînceptă din fântână, smulg puțină iarbă verde și o aruncă peste apa din găleată și așa se spală apoi curat. După ce le-au spălat, leagă de fiecare găleată fire de salcie, ocolindu-le ca și cu o cunună subțire, care rămâne apoi la găleată până se pierde. La urechea dreaptă a găleții, leagă un chituș din plantele ce se întrebuințează la untura de oi și de chituș un ban de argint găurit, iar sub urechea găleții lipesc puțină untură de oi. Chitușul rămâne la găleată până a treia zi, adică până după Sân-Giorgiu, și

atunci, aruncându-l într-o fântână se zice: «Așa să izvorească laptele din pulpa oii, ca apa din fântână».⁶ Tot în ziua de Sfântul Gheorghe, fetele din Bucovina se uită în cofa cu apă pentru a-și vedea ursita, iar de li se arată vreun chip de fecior, acela le va fi ursitul.⁷

În unele părți din Bucovina, este tradiția ca fetele „să se roueze”, în dimineața de Sfântul Gheorghe, pe ochi, adică „să se spele cu rouă de pe un câmp curat” pentru a fi „drăgălașe” și „atrăgătoare”; Tot atunci, unele fete strâng rouă care se păstrează tot anul, fiind de leac pentru diferite boli; altele se scaldă în „cursul lin al apei”, pentru a fi curate și ușoare, sau se duc, cu pâine și cu sare, la o apă sau la un pârâu, zicând: „- Bună dimineața, / Apă lină și curată, / De Dumnezeu sfântul dată! / – Mulțumescu-ți d-tale, / Mândră și cinstită fată!” Apoi aruncă pâinea și sarea în pârâu, ia apă cu mâna dreaptă și se spală pe față, rostind: „- Apă curat curgătoare! / Eu îți dau pâine și sare, / Iar tu, curățește-mă: / De ură, / De gură / Și de făcături, / De strigări, / De căscări / Și de aruncări; / Curăță-mă de orice uri / Și de orice făcături / De pe mâni, de pe picioare, / Să rămân eu ca o floare, / Ca o floricea frumoasă / Pe care toți o miroasă!” După aceea, fetele iau apă, o duc acasă și o pun între flori, se spală apoi cu ea pentru a fi „drăgălașe ca florile”; spală ușa – „după cum umblă ușa, așa să umble și feciorii după ele; la urmă, spală icoanele – „după cum se închină oamenii la icoane, așa să se închine și feciorii la ele.”⁸

Fie că este antropomorfică sau cadru al inițierii, **apa** se supune, ritualic, unor metamorfoze continue, devenind, uneori, „divinitate” a lumii arhaice, căreia i se aduc ofrande pentru a putea fi îmblânzită. Astfel de rituri închinatelor apei sunt Paparuda și Caloianul, ambele fiind rituri de invocare a ploii. Paparuda, „Muma ploii”, este o datină care se practică a treia zi după Paști, așa-numita Joia verde, iar, în caz de secetă, acest rit se reia peste an. Dimitrie Cantemir descrie astfel acest rit al ploii: „Vara, când pentru secetă mare e pericol că nu se vor face bucatele, țărani moldoveni iau o fetiță, care n-a ajuns încă etatea de zece ani, și o îmbracă cu cămașă de frunze de arbori și de alte plante, și așa urmându-i celelalte copile ei băieți de etatea ei umblă cântând și săltând pe la vecini și, ori încotro ar merge, bătrânele le ies în cale și le udă, turnându-le apă rece pe cap. →

LUMINIȚA ȚĂRAN

⁴ Ibidem, p. 164.

⁵ Ibidem pp. 208-209.

⁶ Ibidem, p. 278.

⁷ Ibidem, p. 303.

⁸ Ibidem, p. 307.

Cântecul lor cu această ocaziune este cam următorul:
 «Papalugă, suie-te în cer / Și-ți deschide porțile, / Și trimite ploile, / Ca să crească grânele, / Grânele, / Secăriile, / Și meiul / Și mălaiul!»⁹

„Masca verde”, ca „spirit antropomorf al vegetației”, amintește de „Regele ploii” (prezent și în India), de origine indoeuropeană, având denumiri asemănătoare: *Pirpiruna*, la greci și la aromâni; *Peperuda* și *Peperuga*, la bulgari; *Peperona*, la albanezi, iar în mitologia slavă exista un cult al zeului vegetației și al ploilor, *Perun*. Rituri de ploaie asemănătoare au fost răspândite și la romani, serbările și procesiunile numite *Robigalia*, în cinstea zeiței Robigo, aveau loc pentru a apăra grâul de rugină (mălură), pentru ploaie la vreme și belșug, iar zeița orientală Ma și Cybela feniciană personificau natura roditoare.¹⁰

Un alt ritual de invocare a ploii, întâlnit mai mult în părțile sudice ale României (Oltenia, Muntenia, Dobrogea, sudul Moldovei), este *Caloianul*, practicat în a treia marți după Paști sau când e mare secetă. Fetele și femeile frământă lut și fac un om în miniatură pe care îl botează Caloian sau Scaloian, îl pun într-un sicriu, îl plâng ca pe mort, îl tămâiază și îl îngroapă la o fântână sau la puțul satului, cântând: „Caloiene, Iene, Caloiene, iene, / Du-te-n cer și cere! / Să deschidă porțile, / Să sloboadă ploile, / Să curgă ca gârlele, / Zilele și nopțile, / Ca să crească grânele. / Caloiene, Iene, / Caloiene, Iene, / Cum ne curg lacrimile, / Să curgă și ploile, / Zilele și nopțile, / Să umple șanțurile, / Să crească legumele / Și toate ierburile. / Caloiene, Iene, / Caloiene, Iene, / Du-te-n cer la Dumnezeu, / Ca să plouă tot mereu, / Zilele și nopțile, / Să dea drumul roadelor, / Rodelor, noroadelor, / Ca să fie îmbelșugată, / Țara toată, lumea toată.”¹¹

La trei zile după înmormântarea „păpușii de lut”, fetele și femeile îl dezgroapă și îl aruncă pe apă, „ca să turbure norii și apele, cum se întâmplă înainte de ploaie.”¹²

Un astfel de ritual exista la romani când, la sărbătoarea numită *Caianus*, vestalele aruncau păpuși („Aragaei”) în Tibru, cu scopuri magice, iar în tradiția frigiană, la mare secetă, se înmormânta imaginea de lut a păstorului Attis, îndrăgostit de zeița-mamă, Cybele.¹³

Ca liant între lumea pământescă și lumea de dincolo, **apa** devine o ofrandă pentru sufletele morților, mai ales, în Sâmbăta morților sau la Moșii de Vară, de dinaintea Duminicii Mari. Peste tot în Bucovina, în sâmbăta de dinaintea Duminicii Mari, se dau de pomană, pentru primenirea morților, câni sau cofițe pline cu apă proaspătă, împodobite cu flori, mai ales cu busuioc, legate la toarte cu ață (strămătură) roșie, împreună cu o lumânare.¹⁴ În a doua zi de Duminica Mare, în Bucovina, întreaga comunitate, împreună cu preotul, merg la câmp ca să stropescă holdele cu apă sfințită pentru a fi rod bogat în anul respectiv.¹⁵ De Rusalii, **apa** are puteri apotropaice și este utilizată în descântecele de iele: „...Voi, șoimanelor! / De-

ți fi / Din miez de noapte, / De-ți fi / Din răsăritul zorilor, / De-ți fi / Din apus, / De-ți fi / Din răsărit, / De-ți fi / Din vârtej, / De-ți fi / Din loc rău, / Eu nu v-am descântat să vă duceți voi în alt loc spurcat; / Și eu v-a descântat, / Că voi apă ați băut / Și tot pe apă ați zburat; / Și eu tot pe apă / V-am mânat, / Ca să mergeți, / Din vad / În vad. / Să mergeți la Țarigrad, / Unde e locu curat...”¹⁶

În schimb, la românii din Peninsula balcanică, leacul unor boli se află chiar la „Fântâna Dzânelor” (Ielele sunt numite aici Albele), pelerinajul la această apă având loc din Joia Mare până la Sfânta Cruce. Femeile, întotdeauna cu o năframă albă în cap, pleacă la revărsat de zori, la Fântâna Zânelor și se roagă în felul următor: „Albele și frumoasele, / Albele și dulcile, / Sfânta Maria să vă întoarcă spre bine. / Voi să ne iertați, / Că suntem găini oarbe / Și nu știm unde călcăm; / Ce ne-ați luat să ne dați (sănătatea) / Ce ne-ați dat să ne luați (boala). / Că nu putem să răbdăm, / Că suntem creștine și botezate!” Se spală, apoi, cu apă din fântână, beau puțin din acea apă și aruncă, în fântână, un ban de argint, un colac gătit în casă, o lumânare, flori și fire de bumbac.¹⁷

În cadrul unei ceremonii de inițiere, desfășurată de înălțare, „legatul călușului”, **apa** are rol de consacrare; vătaful, alegându-și noii călușeri, pleacă, în ziua de Ispas, la nouă hotare și iau apă din nouă izvoare; apoi, la o răscruce (unde se îmbină trei hotare), vătaful îi leagă pe noii intrați în grup, peste fluierul piciorului, mai jos de genunchi, cu câte două curele pe care sunt înșirați zurgălăi, iar, peste braț, mai sus de cot, îi leagă cu două rânduri de panglici. După ceremonia legatului, feciorii formează un cerc, sunt stropiți, cu apa din cele nouă izvoare, de Irodeasă (patroana călușerilor) și de vătafi, ridică bătele cu capătul cel subțire în sus, le ciocnesc de trei ori, privind mai întâi spre apus, apoi spre răsărit.¹⁸

În Banat, de Rusitori sau Rusitoare, în a cincea zi după Rusalii, se realizează „slobozirea apelor”; o fată, din neamul celui răposat, cară apă pe la casele vecinilor, până când împlinește 80 de vase, fapt consemnat în diferite bocete: „Soare, Soare, mă rog ție, / Mie să-mi dai mărturie. / C-am să-i slobod apele / Și să-i dau luminile, / Să-i plătești vămile!”¹⁹

⁹ Apud, Ibidem, p. 328.

¹⁰ Nicolae Cojocaru, Op. cit., pp. 335-337.

¹¹ Simion Florea Marian, *Sărbătorile la români, II*, p. 324.

¹² Ibidem, p. 325.

¹³ N. Cojocaru, *Istoria tradițiilor și obiceiurilor la români, Din preistorie până la mijlocul sec. al XIX-lea*, I, Editura Etnologică, București, 2008, pp. 340-341.

¹⁴ Tudor Pamfile, *Sărbătorile la români, Studiu etnografic, I*, Ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu, Editura Saeculum, București, 1997, p. 19.

¹⁵ Ibidem, p. 23.

¹⁶ Ibidem, p. 36.

¹⁷ Ibidem, p. 42.

¹⁸ Ibidem, p. 48.

¹⁹ Ibidem, pp. 57-58.

Convorbiri duhovnicești

cu Î.P.S. Arhiepiscop Ioan Selejan al Episcopiei Covasnei și Harghitei

„Ca într-un ogor curat, Hristos, Fiul lui Dumnezeu, să semene, în fiecare sârbătoare și duminică, sămânța – cuvântul Său – în inimile noastre.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, pentru următoarele două întrebări, am în vedere pericopa evanghelică despre **Vindecarea celor doi demonizați** din Gadara:

Și trecând El dincolo, în ținutul Gadarenilor, L-au întâmpinat doi demonizați, care ieșeau din morminte, foarte cumpliți, încât nimeni nu putea să treacă pe calea aceea. Și iată au început să strige și să zică: „Ce ai cu noi, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu? Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuiești?” Departe de ei era o turmă mare de porci, pascănd. Iar demonii Îl rugau, zicând: „Dacă ne scoți afară, trimite-ne în turma de porci”. Și El le-a zis: „Duceți-vă!” Iar ei, ieșind, s-au dus în turma de porci; și îndată toată turma de porci s-a aruncat de pe țarm în mare și a pierit în apă. Iar păzitorii au fugit și, ducându-se în cetate, au spus cele întâmplare cu demonizații. Și iată toată cetatea a ieșit în întâmpinarea lui Iisus și, văzându-L, L-au rugat să treacă din hotarele lor (Matei 8, 28-9,1).

De ce cei doi îndrăciți I-au reproșat că a venit înainte de vreme și de ce a plecat Mântuitorul din ținutul unde vindecase pe cei doi demonizați? Ce motiv i-a determinat pe locuitorii aceluia ținut să-L alunge, spunându-I să treacă din hotarele lor?

Î.P.S. Ioan: În legătură cu motivul pe care l-au avut locuitorii din Gadara să-L alunge pe Hristos din hotarele lor, cred că fiecare dintre noi putem răspunde la această întrebare sau să ne punem această întrebare. **De ce noi astăzi nu-L primim pe Hristos în hotarele inimii noastre, în casa noastră, în familia noastră?** Sunt foarte multe motive de ce nu-L primesc astăzi oamenii pe Dumnezeu. În hotarele pe unde Hristos aducea vestea cea bună este mereu război. Deci, nici astăzi oamenii nu-L lasă pe Hristos, vor să fie șterse de pe pământ urmele Lui. Cine stă la baza acestei alungări a lui Hristos? Răspunsul îl găsim în *Sfânta Scriptură*, în pericopa pe care ați citat-o. În această Sfântă Evanghelie, demonii spun „Ce ai cu noi, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu?” Ei nu înțeleg și continuă: „Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuiești?”

Aș vrea să mă opresc asupra acestei expresii „mai înainte de vreme” sau, cum spunem noi în limbaj obișnuit, „prea devreme”. Spunem cuiva „ai venit prea devreme”. Gândiți-vă la această întrebare și la aceste cuvinte! Cum răspundem noi fiecare? Când auzim, în duminici și în sârbători, clopotul sfintelor noastre biserici – trage de dimineață, pentru utrenie, mai trage apoi în alt moment al utreniei, trage apoi clopotul la începutul liturghiei, pe la noi, prin Ardeal, trag clopotele și la „Sfinte Dumnezeule” și în alte momente ale liturghiei. Ei, ce spunem noi? Auzim pe mama sau pe tata: au tras clopotele, dragul mamei, să mergem la biserică! Ei! Noi cei care suntem –

eu știu, poate născuți mai de mulțor – ce i-am spus de atâtea ori mamei? Mamă, este prea devreme, prea devreme. Deci **iată cum și noi, astăzi, folosim această expresie „prea devreme”**. Oare cine ne induce nouă în gând și în conștiința noastră această expresie, ca să nu mergem prea devreme la Dumnezeu? Și așa se face că diavolul cu această expresie „mai înainte de vreme” sau „prea devreme” ne încurcă și pe noi astăzi, pentru că el știe de ce ne șoptește la ureche această expresie, parcă spunând: nu te duce la biserică dimineața să fii printre primii, să auzi și utrenia, unde sunt cântări și doxologii atât de frumoase închinare, în general, Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Pentru că ce sârbătorim noi, ce prăznuim noi în fiecare duminică dacă nu sârbătoarea sârbătorilor, sârbătoarea luminii, a Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos?! De ce să nu avem noi un Paști al bucuriei în fiecare săptămână? De ce? Pentru că este prea devreme. Și apoi mai știe diavolul ceva. Dacă ajungem prea devreme, după viclenia lui, noi auzim, în prima parte a Dumnezeieștii Liturghii, că se citește două scrisori. Se citește o scrisoare a Sfântului Apostol Pavel – zice și citește cântărețul din mijlocul bisericii „citire din Epistola Sfântului Apostol Pavel către corinteni ...” Dar cea scrisoare a Sfântului Apostol Pavel, cea epistolă se adresează astăzi celor din bisericile de oriunde, din Transilvania, din țara aceasta. Se adresează bisericii din care frăția ta faci parte, din satul sau orașul tău. Apoi citește preotul cuvântul lui Dumnezeu. A doua scrisoare vine chiar de la Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cuvântul Evangheliei. De aceea diavolul nu dorește să ajungem noi duminica la timp la biserică, să pierdem aceste două scrisori pe care noi, nevrednicii, le primim de la un apostol și de la Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

O, cât de fericiți au fost părinții noștri care citeau câte o scrisoare, înlăcrimați, într-o tranșee pe front! Sunt mulți dintre părinții noștri care n-au avut o iconiță în buzunarul de la tunică, de la haina cu care erau îmbrăcați pe front. Și în loc de iconă aveau câte o scrisoare de la părinți, de la mama sau de la soție. Pe aceasta, de multe ori, o sărutau în loc de iconă. De aceea, în timpul utreniei, preotul duce Sfânta Evanghelie în mijlocul bisericii și o pune spre sărutare. **Sfânta Evanghelie este scrisoarea aceasta de Sus, este scrisoarea venită de la Mântuitorul nostru Hristos**, de aceea o pune spre sărutare credincioșilor. Și preotul, ori de câte ori citește Sfânta Evanghelie, o sărută. Știe el că într-adevăr este scrisoarea Mântuitorului. Și cum să nu săruți și să nu versați lacrimi pe o scrisoare care ție, personal, îți vine de Sus, de la Dumnezeu?! →

LUMINIȚA CORNEA

cât ne bucurăm noi când primim o scrisoare de la o anumită personalitate din lumea aceasta, dar cu atât mai mult să ne bucurăm cei ce pășim cu smerenie, în fiecare sârbătoare și duminica, pragul bisericii, fiind conștienți că și în duminica aceasta, și în sârbătoarea aceasta, Dumnezeu nu mă va uita și-mi va trimite scrisoare de Sus, de la Sfinții Apostoli și de la Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, iertați-mă, sper să nu săvârșesc vreo impietate, dar dacă ar fi să actualizăm puțin ceea ce s-a petrecut în pericopa evanghelică citată mai sus, credeți că în cazul în care Hristos ar păși din nou în lumea pe unde a fost, ori chiar pe meleagurile noastre, ar fi primit mai bine, ar fi alungat sau ar putea fi alungat?

I.P.S. Ioan: Din nefericire, sunt și astăzi oameni și popoare care nu-L primesc pe Dumnezeu în hotarele lor. Iată că și astăzi cei din părțile Libanului, care odinioară au fost în relații atât de bune cu poporul lui Israel – cei din Liban au fost folosiți la ridicarea templului din Ierusalim – iată că astăzi din cauza convingerilor lor religioase au pornit un conflict. Or, **ce popor, ce om poate, în numele lui Dumnezeu, săucidă, să pornească războaie, să facă victime?!** Numai acolo pornește războiul, unde lipsește pacea. Care pace? Pacea lui Hristos. Deci se vede că astăzi Hristos este alungat nu cu pietre din Galileea, ci este alungat cu bombe, pentru că nici Hristos și nici atâtea mii de pelerini care ar putea să se hrănească astăzi duhovnicește, să călătorească cu smerenie în nordul Țării Sfinte, unde a trăit Mântuitorul nostru Iisus Hristos – și de ce n-am spune, orice pelerin, care se întoarce din Țara Sfântă, devine un nou om, plin de iubire, plin de respect față de Dumnezeu și față de semenii săi. Dar și în particular, fiecare dintre noi nu-L primim pe Hristos din cauza patimilor, din cauza păcatelor noastre.

Cum să-L primesc eu pe Hristos în inima mea, duminica și în zi de sârbătoare, când eu nu mă dezlipesc de cele lumești? Mă duc duminica la ogor, să muncesc. Mă duc în zi de sârbătoare să lucrez, să muncesc, să agonisesc. De ce să-L primesc pe Hristos în sufletul și în inima mea pentru că eu voi sărăci. **Dacă duminica nu lucrez, dacă în sârbătoare nu lucrez, eu sărăcesc și atunci cum să-L primesc pe Hristos!? Cum să stau de vorbă, să-L ascult pe Hristos în glasul Sfintei Liturghii, la Sfânta Biserică, pentru că eu sărăcesc!** Iată cum păcatele noastre, așa cum și bieții gadareni văzând că au sărăcit - câte un porc de la fiecare familie s-a aruncat în mare - au socotit că au sărăcit că le-a murit un porc, dar n-au văzut că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, a restaurat în fața ochilor lor pe cei doi oameni pe care, în mod cert, ei i-au alungat din cetatea lor, pentru că erau demonizați, nu mai semănau cu ei.

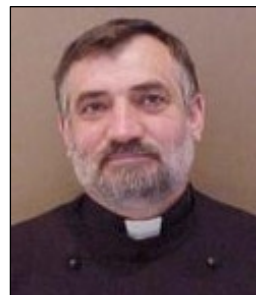
Așa sunt oamenii care nu-L mai au pe Hristos, nu mai seamănă cu ceilalți, blânzi, cumiși și ajung în morminte, așa cum a fost cazul celor doi demonizați din această evanghelie.

Dumnezeu să ne ajute să ne putem și noi debarasa, să putem să scoatem această nocivitate atât de grea a păcatului din inimile noastre. **Ca într-un câmp, ca într-un ogor curat, Hristos, Fiul lui Dumnezeu, să semene, în fiecare sârbătoare și duminică, sămânța – cuvântul Său – în inimile noastre, spre rodirea virtuților și a împăcării noastre cu Dumnezeu.**

Români în lume

Hârăul blestemat

I-95 este *highway*-ul care parcurge coasta de răsărit a Statelor Unite, din Florida până sus în Main și se continuă în Canada. Este una dintre cele mai aglomerate și, pentru aceea, periculoase șosele libere din America.

De câte ori intru pe ea cu mașina îmi fac semnul crucii, mare și cu rugăciune tare, așa cum îmi amintesc că o făcea și moșul.

Dis-de-dimineață, moșu' Vila, pune boii la car. Se așază pe loitre, face semnul crucii mare și îndesat, spune „Doamne ajută!” și pocnește din bici. „Haida!”, strigă la boi, „haida, haida, că ne-apucă sara pe drum!” Așa mi-l amintesc pe eroul copilăriei mele, pe moșu' Vila.

De la mine de-acasă, ajung în I-95, șofând pe *conectorul 25* – care se varsă parcă în I-95. Și *conectorul 25* este un *highway* bine întreținut. Un prieten nou-venit din România mi-a spus odată: „Acest drum trebuie să fie un drum strategic, pentru că este făcut din ciment, ca o pistă de avion” Se merge lin pe el, și mașina pare că este o barcă sau carul cu boi alunecând pe pășunea domoală din Pociunghi, unde pășteau și oile noastre.

Marginile drumului sunt împădurite, cu pomii înmugurind. Este o dimineață de primăvară, plină de soare. Cerul este albastru, înalt, cu câțiva nori rătăcitori. Deodată, dintre vârfulurile pomilor, apare „hârăul” – cum îi spuneam în sat uliului. El se rotește deasupra lumii amenințător.

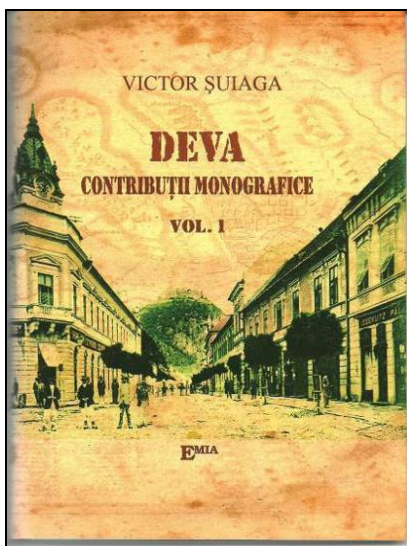
De undeva, din memoria sufletului meu, aud cloșca țipând cu disperare chemându-și puii. Fug și eu prin curte, la stânga, la dreapta, strigând hâș, hâș la hârău. Mama, când a plecat la lucru la câmp, mi-a lăsat în grijă puii. Trebuie să-i apăr de hârău. Dar acesta nici că mă vede, nici că m-aude, ca o săgeată plonjează la puii speriați și îndată în ghearele lui pot să văd puiul ridicat, furat, și am lacrimi în ochi – plâng de mila puiului sau de ciudă că hârăul a învins din nou, sau de părere de rău că n-am făcut tot ce se poate ca să-l apăr.

O mașină trece repede pe lângă mine și șoferul îmi face semn cu mâna. Fără să-mi dau seama încetinisem prea mult, parcă mergeam cu carul.

Nu sunt la mine în sat – nici eu, nici hârăul – mi-am amintit cu regret. Sunt undeva în lume, departe de satul meu. Dar și aici am pui de îngrijit. Hârăul este răul care trebuie hâșiit să-mi lase puii în pace. Eu, acum, sunt preotul din apropiere de I-95, mergând într-o vizită și o rugăciune să încurajez un suflet... sau poate să-l scap de ghearele „hârăului” blestemat.

CORNEL TODEASĂ

CETATEA DEVEI LA INTERSECȚIA MARILOR IMPERII

Victor Șuiaga a fost un martor tenace și fericit al evenimentelor petrecute la Deva, unul special care a trăit fapte, istorii, sărbători, dezamăgiri în această cetate din Transilvania. A visat, dar s-a și documentat stăruitor pentru a prinde în cuvinte exacte istoria locului, oamenii, luptele, politica și semnele lăsate în timp de românii care au trăit în Cetatea Devei.

Autorul a cercetat, a scris, a reflectat asupra acestui loc special din România. Toate acestea s-au materializat în cartea **DEVA CONTRIBUTII MONOGRAFICE**²⁰, o carte dăruită Bibliotecii Județene „Ovid Densusșianu” Hunedoara-Deva prin anul 1985. Cele două volume s-au publicat în anul 2012 cu sprijinul financiar al Consiliului Județean Hunedoara, iar redactori au fost Denisa Toma și Ioan-Sebastian Bara din partea bibliotecii. Au participat și consultanții științifici precum: dr. Ioachim Lazăr – cercetător științific I, Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva sau Marc Antoniu – din partea Asociației Culturale „Av. Dr. Victor Șuiaga” Deva.

O carte eveniment care atinge idei din sfera culturii, istoriei, dreptului, sociologiei, a literaturii de

²⁰ Victor I. Șuiaga, *DEVA CONTRIBUTII MONOGRAFICE*, 2 VOL. Editura Emia, 2012. Rd. a 2-a. Toate drepturile rezervate Bibliotecii Județene „Ovid Densusșianu” Hunedoara-Deva; Director – Manager: Ioan-Sebastian Bara, carte apărută cu sprijinul financiar al Consiliului Județean Hunedoara, președinte Mircea Ioan Moloț.

evocare, o carte a CIVILIZAȚIEI Deva, semn de maturitate și prezență în spațiul european și universal.

La sfârșitul celor două volume, Victor Șuiaga inserează o scurtă autobiografie din care reiese că a trăit între 25 octombrie 1899 și 2 aprilie 1996, s-a născut în satul Teiul, comuna Lăpugiu și a trecut la Domnul în Deva, locul în care s-au fixat rădăcinile sale migratoare de călător spre Cetatea din Ceruri.

A fost avocat, jurist, contabil, a îndeplinit funcția de viceprimar al Devei sau de prefect al județului Hunedoara, a făcut parte din marea asociație ASTRA, a scris cărți, studii monografice, majoritate evocând istoria locală.

Dr. Ioachim Lazăr are un *Cuvânt- înainte* documentat, aducând argumente pentru memoria locului și transmițând un portret spiritual al autorului, aparent anonim, dar care a fost cunoscut de oamenii de suflet ai Devei sau de personalități ale culturii române, precum Nicolae Iorga.

Reamintim doar o singură *notă*: Victor Șuiaga a participat activ la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, a luat parte la organizarea Consiliului Național Român și a Gărzii Naționale din Teiu, a luptat pentru apărarea liniei ferate și a șoselei împotriva atacurilor trupelor maghiare, atunci au murit 10 locuitori...

El a privit Deva ca pe o cetate, se preocupa de poziția geografică, de relief, climă, ape, solul sau flora și fauna locului, de căile de comunicație. A fost interesat și ne-a prezentat istoria locului și populația din preistorie până în perioada modernă, accentuând *faptele românilor* în perioada suzeranității turcești sau a stăpânirii austriece ori epoca Dualismului austro-ungar, zugrăvind, apoi, perioada română.

Autorul a scris documentat, bazat pe acte oficiale, studii academice, pe ceea ce a văzut, a trăit,

Cetatea Devei

monografia are la bază fotografii, hărți, note și orice alte documente care au desenat istoria Devei. Au fost analizate hanurile și birturile și lumea care acționa în zonă, târgurile periodice sau numele străzilor cu istoria lor. Se apleca curios asupra vechilor coloniști bulgari, cu viața, cu istoria lor incitantă, a scris despre ceangăii din Deva, ca fenomen social special, ori despre Biserica veche ortodoxă sau Catedrala Sf. Nicolae, despre corporațiile de meseriași sau trecutul minei de aramă. S-a preocupat de prima farmacie, de calea ferată Deva-Simeria-Petroșani, de trecutul teatral al Devei sau inscripții semnificative, ori despre evenimente tragice precum bombardamentul englez la Deva sau Tâmpa și Simeria, a căutat în cărțile funciare locul unde au fost decapitați și îngropați țărani răsculați pe vremea lui Horea, revoluția lui Horea rămânând în memoria românilor, a descoperit că Ardelean Nicodim și soția Maria au ridicat o cruce de piatră în cinstea celor care au luptat pentru drepturile lor cu prețul vieții.

Șuiaga a fost preocupat de modelele românilor, precum Avram Iancu sau Horia, ori Francisc Hossu-Longin, dar atenția specială o acordă evenimentului principal, Marea Unire de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, eveniment care l-a marcat și care i-a dat puterea să reziste, să scrie, să argumenteze.

Autorul nu a avut o viață comodă, în anul 1970, când s-a pus problema sistematizării Devei, a făcut numeroase memorii pentru a proteja clădirile importante ale cetății, cele încărcate de valoare istorică; de reținut că în anul 1948 i s-a refuzat înscrierea în Colegiile de avocați, deși era doctor în drept. A fost afectat de modul de lucru al autorităților după anul 1945, a schimbat locuri de muncă, i s-a desfăcut contractul de muncă, i-a fost confiscată proprietatea pe care o avea în zonă, vreme de 20 de ani nu a mai publicat, activitatea sa științifică a fost afectată, dar a trimis mereu note la Muzeul Unirii din Alba Iulia, la Arhivele Statului, la Muzeul Județean Deva, la Biblioteca Academiei, la Biblioteca Centrală Cluj-Napoca... Pasiunea sa pentru Cetatea Devei a rămas intactă în timp și a acordat atenție Marii Unirii, înțelegând frământările românilor din Ardeal în ce privește viața în acest →

CONSTANTIN STANCU

ținut frumos, bogat și aflat la **intersecția marilor imperii...**

Victor Șuiaga a reținut apariția la Deva a fonografului sau a filmului, modul cum s-au prezentat primele filme în restaurante sau cafenele, a descris fiecare stradă din localitate, a prins esența vieții din locuri aparent comune, dar care radiau viață, cultură sau rezistența prin credință.

A menționat amănunte picante, precum viața unei femei ajunse stăpâna domeniului Cetății Deva, Széchy Maria, cu porecla Venus de Murány, rămasă văduvă la 23 de ani, cu o viață tumultuoasă pe la anul 1630, când femeile nu prea jucau un important rol politic și nu intrau în calculele pentru putere. Viața ei ar putea sta la baza unui roman special, sau la baza unui film interesant care să pună în lumină istoriile trecute și prezente, povestirea lui Victor Șuiaga aducând informații de culoare și interes.

Putem citi în carte despre viața la „Hanul mare al Devei”, un han destul de bogat, bine aprovizionat și cu servire bună, cu nume în epocă, cu aventuri și secrete medievale, cu lume multă amestecată, cu vizitii și surugii, cu poștalioane și țigănci ghicitoare...

În monografie sunt fixate evenimentele care au dus în anul 1712 la consolidarea unei noi așezări la Deva: colonia bulgară. Aceasta a fost animată de o populație de negustori, colonie formată sub presiunea vremurilor, cu o istorie interesantă marcată de lupta dintre catolici și reformați, dar viața și-a urmat cursul și oamenii au lăsat urme în timp prin valori sociale importante.

Victor Șuiaga s-a documentat în privința lui Avram Iancu, eroul legendar al românilor și reține că împăratul austriac Francisc Iosif a programat o întâlnire cu acest crai al munților, dar evenimentele s-au precipitat, răspunsul craiului a fost unul emblematic: „un împărat mincinos și un crai nebun n-au ce căuta în munții moșilor”.

Tangențial în această monografie a Devei apare și misteriosul Față Neagră, Vasile Nopcea (Nopcsa Lázló), fost prefect al Comitatului Hunedoara, cu o viață tumultuoasă și care a marcat epoca prin faptele sale. Dar autorul stăruie asupra prezenței lui George Barițiu la Deva, distins cărturar român, el reușind în acea

perioadă grea să adune forțele intelectuale ale românilor.

Interesantă este și istoria **căii ferate** la Deva, apariție care a impresionat pe țărani români, dar care a fost o preocupare a burgheziei după anul 1848, cu implicarea marilor bancheri de la Viena, în vederea exploatarea cărbunelui din Valea Jiului și cu participarea Societății de mine și furnale din Brașov. S-a edificat „Prima Cale Ferată Transilvană”: Arad – Alba Iulia și Simeria – Petroșani, însă depoul s-a realizat la Simeria și nu la Deva, deoarece nobilimea din zonă nu dorea „tulburarea liniștii”... Iată că Transilvania era în atenția marilor puteri de multă vreme și lumea afacerilor era preocupată de valorile din județul Hunedoara și din vestul României, o tendință mereu actuală...

În anul 1888, trenul personal făcea de la Simeria la Petroșani 4,39 ore, iar la întoarcere 3,50 ore, „carul cu foc” constituind prilej de mirare pentru locuitorii din Țara Hațegului, unii nu îndrăzneau să se apropie de el sau să urce în trenul vechi...

Femeile din Deva au jucat un rol important în politica vremii, doamna Lucreția Costa-Olaru, pe la 1888, a trimis șase perdele lucrate de țărăncile române la curtea imperială de la Viena, arhiducele Franz Ferdinand i-a mulțumit, recunoscând în acest gest valoarea spirituală a tradițiilor românești și talentul nativ al femeilor din Cetatea Devei și ținutul Hunedoarei.

Victor Șuiaga scrie despre sine:

„Ajuns la 86 de ani, îmi dau seama că după capacitatea intelectuală și puterea de muncă ce am avut, dacă și condițiile vieții mele ar fi fost mai bune și vremurile mai ușoare, aș fi scris și tipărit mai multe lucrări.

Dar sunt mulțumit că totuși am lăsat câteva lucrări de istoriografie locală ce vor rămâne pentru posteritate.

Cetatea Devei la 1600

Sediul Băncii Naționale a României

Catedrala „Sf. Nicolae

De asemenea, sunt fericit că am trăit vremuri mari, cu adevărat istorice, că am participat cu tot entuziasmul tineretii la Marea Unire de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, când s-a desăvârșit unitatea de stat a tuturor românilor.” – Deva, 25 octombrie 1985.

Cronicarul a mai scris lucrări despre istoria Bisericii Ortodoxe Române, despre satul Lăpușnic, satul natal Teiul, unde s-a născut, despre juriști hunedoreni implicați în Marea Unire, versuri clandestine din timpul dictaturii comuniste, amintiri despre Marea Unire...

Marea Unire, un gând ce revine mereu în scrierile acestui martor ce a trăit la Deva și a văzut istoria prin ochii celui care s-a declarat fericit la sfârșitul vieții cu toate că a suferit și a vegheat... El a fost și ultimul prefect constituțional al județului Hunedoara (1937), iar, ulterior, de la 10 februarie 1938 până în decembrie 1989, altele au fost vremurile...

Vremurile s-au schimbat, omul a rezistat prin puterea de a depune o mărturie despre istoria Cetății Deva și nu numai și pentru a ne oferi argumente pentru a rămâne uniți și a ne permite fericirea, dovadă că omului i se pot lua proprietățile, dar nu i se poate lua identitatea și puterea de a rămâne un cetățean în Cetatea lui Dumnezeu cea visată de Sfântul Augustin...

130 de ani de la nașterea scriitorului Romulus Cioflec

ROMULUS CIOFLEC NECUNOSCUT?!

Oare este Romulus Cioflec, astăzi, un scriitor necunoscut? Uneori se confundă cu Remus sau Virgil Cioflec. Chiar am fost întrebată dacă e aceeași persoană. Nu, categoric nu. Profesorul și scriitorul Romulus Cioflec (1882-1955) s-a născut la Araci, județul Covasna, la 1 aprilie 1882. Casa natală e muzeu memorial, funcționând sub egida Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni din Sf. Gheorghe.

Fără a ne propune acum să vorbim despre viața tumultuoasă a scriitorului și a familiei sale, amintim totuși că, deși din Transilvania, Romulus Cioflec este elev al Școlii Normale de Învățători din Câmpulung Muscel, absolvită în 1901, fiind coleg de clasă cu Ion Mihalache, devenit important om politic țărănist. După terminarea Facultății de Litere și Filosofie a Universității București, soarta îl duce, ca profesor, la Liceul privat „Anastasia Bașotă” din Pomârla-Botoșani (coleg cu viitorul mare filolog Iorgu Iordan), pământ bătătorit cu vreo treizeci de ani în urmă de Eminescu, aflat în vizită la prietenul său Samson Bodnărescu.

Anii de profesorat constituie adevărate repere în viața lui, fiind dascăl în trei mari localități, din provincii diferite, formând un adevărat triunghi al neamului românesc: Chișinău (1917-1926), Timișoara (1926-1936) și București (1936-1942). Anii petrecuți la Chișinău sunt cei mai rodnici. Tânăr fiind, cu entuziasmul strămoșilor ardeleni de a se manifesta pe ogorul românismului, Romulus Cioflec se dedică trup și suflet activității de emancipare națională și culturală a basarabenilor în perioada cea mai fierbinte, 1917-1926. Amintim doar că, în 1917, răspunde cu însuflețire invitației lui Pantelimon Halippa, proeminentul om politic basarabean, de a ajuta la redactarea cu slove latine a gazetei „Cuvânt moldovenesc”, colaborând și la publicațiile „Sfatul țării”, „Școala moldovenească”. Romulus Cioflec a fost legat sufletește de Basarabia și de basarabeni. S-a simțit bine între ei, și-a făcut prieteni, a luptat pentru cauza lor, pe care o simțea și a lui. Prin activitatea de aproape zece ani desfășurată la Chișinău, a dovedit că e un bun prieten al basarabenilor. Basarabeni i-au apreciat cum se cuvine. Scriitorul a primit Medalia „Bărbăție și Credință”, clasa I (Înaltul Decret nr. 3411 din 15 noiembrie 1918), pentru servicii în Basarabia înainte de Unire și

Adresă de mulțumire din partea Ministerului Instrucțiunii Publice (nr. 47.233 din 7 iunie 1921), pentru servicii aduse ideii naționale în Basarabia.

În 1927, tipărește volumul „Pe urmele Basarabiei”, o carte a crezului autorului despre națiunea română, prin ce are ea specific în Basarabia, o carte a identității autorului cu speranțele și idealurile basarabenilor, dintr-o perioadă dificilă a istoriei acestei provincii românești atât de amarnic vitregite de soartă. Să mai amintim că în perioada comunistă nu s-a putut scrie și nu s-a putut afla nimic despre perioada basarabeană a scriitorului Romulus Cioflec?! Deși, între 1957-1988, s-au tipărit și retipărit unele volume din opera literară a scriitorului, despre activitatea din Basarabia nu s-a spus nimic. Este ușor a înțelege de ce.

Dacă ar fi să realizăm o anumită ordonare didactică a operei lui Romulus Cioflec, am avea în vedere următoarele volume de nuvele și povestiri: „Doamne, ajută-ne!” (1907), „Lacrămi călătoare” (1920), „Români din secuime” (1942), „Trei aldămașe” (1970); romane: „Vârtejul” (1937), „Pe urmele destinului” (1943), „Boierul” (1957); memoriale de călătorie: „Pe urmele Basarabiei” (1927), „Cuteierând Spania” (1928), „Sub soarele polar” (1929), la care am adăuga patru piese de teatru rămase în manuscris, din care, de curând, s-au publicat două: „Moarte cu bocluc” (1998) și „Cupa Domeniilor” (2012).

În perioada interbelică, Romulus Cioflec e un scriitor cunoscut și citit. Susținem această certitudine prin faptul că, în 1938, la propunerea lui Mihail Sadoveanu, romanul „Vârtejul” este premiat de Academia Română cu premiul „Ion Heliade Rădulescu”, iar în 1937, în „Adevărul literar și artistic”, e publicat interviul cu Romulus Cioflec, luat de Valter Donea, care realiza și publica interviuri cu marii scriitori ai epocii. Nu dorim și nici nu am putea să realizăm, prin aceste rânduri, o micromonografie Romulus Cioflec, totuși dorim să menționăm prietenii literare ale scriitorului cu Vasile Goldiș, Nicolae Iorga, Ilarie Chendi, Garabet Ibrăileanu,

R. Cioflec, Carnet de Identitate CFR – 1921

George Topîrceanu, Mihail Sadoveanu, Panait Istrati, Emanoil Bucuța, Vasile Demetrius, Lucia Demetrius.

Revenind la afirmația inițială, Romulus Cioflec e un scriitor cunoscut în cadrul literaturii române interbelice, în cadrul literaturii române în general. Iar prin lectura operelor sale retipărite și prin lectura celor tipărite postum, ce vor fi scoase la lumină, vom ajunge la concluzia că „putem spune și nu greșim deloc că **Romulus Cioflec e contemporanul nostru**”, după cum afirmă scriitorul Doru Munteanu în „Postfața” la volumul „Cupa Domeniilor” de Romulus Cioflec (2012).

LUMINIȚA CORNEA

Bibliografie:

Mircea Braga, *De-structurare și re-structurare în volumul Istoria literară ca pretext*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982, p. 69-92.

Iurie Colesnic, *Romulus Cioflec în volumul Basarabia necunoscută*, Editura Universitas, Chișinău, 1993, pp. 224-229.

Luminița Cornea, *Tabel cronologic și Prefață la volumul Moarte cu bocluc de Romulus Cioflec*, ediție îngrijită de Luminița Cornea, Editura Muzeul Carpaților Răsăriteni, Sf. Gheorghe, 1998.

Luminița Cornea, *Romulus Cioflec și idealurilor basarabenilor*, în „Vitriliu”, periodic al Centrului Internațional „George Apostu”, Bacău, anul XIX, 1-2 (36) aprilie 2011.

Valter Donea, *Interviu cu Romulus Cioflec, în Adevărul literar și artistic*, anul XVII, nr.859, din 23 mai 1937, p. 15 și în volumul *Romanul românesc în interviuri – o istorie autobiografică*, antologie, sinteze bibliografice și indice de Aurel Sasu și Mariana Vartic, vol. I, Editura Minerva, București, 1985

*** *Romulus Cioflec – un ardelean pe drumurile lumii*, Ediție îngrijită de Luminița Cornea, Editura Arcuș, Sf. Gheorghe, 2007

Vasile Voiculescu – un altfel de portret

Casa memorială „Vasile Voiculescu” din Pârscov, aparținând Muzeului Județean Buzău, este spațiul unde vizitatorul descoperă un lăcaș de cultură și o adevărată hrană spirituală a universului voiculescian. Pe baza unor valoroase colecții – documente, cărți, fotografii, piese de mobilier, obiecte de uz personal etc. – aici găsim ambianța familiară, personalitatea tulburătoare a marelui scriitor, dar și generozitatea medicului Vasile Voiculescu.

Vasile Voiculescu s-a născut în comuna Pârscov, județul Buzău, pe 13 octombrie 1884 și este cunoscut în literatura noastră ca poet, prozator, dramaturg și publicist. Debutul editorial îl are la vârsta de 32 de ani cu volumul *Poezii* (1916), urmat de numeroase volume de poezii: *Din Țara Zimbrului și alte poezii* – volum premiat de Academia Română – *Părgă, Poeme cu îngeri* – primește premiul Societății Scriitorilor Români – *Destin, Urcuș, Întrezăriri*. Editează și colaborează la numeroase publicații: „Revista Fundațiilor Regale”, „Gândirea”, „Lamura”, „Farul Cultural” etc. Voiculescu este cunoscut și pentru operele valoroase, care au văzut lumina tiparului abia după moartea sa: *Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginată*, romanul *Zahei Orbul*, nuvele fantastice, dar și poezii religioase. Se stinge din viață în noaptea de 25 spre 26 aprilie 1963 și este înmormântat la cimitirul Bellu din București. În 1993 este numit de Academia Română post mortem academician.

Ne-am dori ca prin rândurile de mai jos să puteți cunoaște o altă latură a scriitorului Vasile Voiculescu: modestia, discreția, bunătatea, generozitatea, dăruirea și o înaltă ținută morală. Să lăsăm critica literară pe seama celor îndreptățiți în domeniu și să ne aplecăm câteva clipe asupra *omului* Vasile Voiculescu. Următoarele paragrafe sunt doar câteva frânturi ce redau aceste calități, un alt fel de povești...

Bunul său prieten, Adrian Maniu, ne conturează aceste trăsături ale profilului scriitorului:

„El rămâne pentru mine scriitorul de seamă care ca om a dus cea mai modestă viață cu o

intensitate de caracter ce merită să rămână un exemplu strălucit pentru crezul oricărui autentic intelectual”.²¹

În spatele acestor activități vaste culturale, radiofonice, medicale, găsim un om de o mare sensibilitate, cu foarte multă credință, dragoste către oameni, până la cele mai mici viețuitoare.

În Pârscov, satul natal, o cunoaște pe cea care avea să îi devină soție, Maria Mătescu, studentă și ea la medicină, venită în vacanță. Povestea de dragoste foarte frumoasă între cei doi este acompaniată de poezii și de o corespondență bogată, numărând peste 100 de scrisori. Pe unele scrisori erau desene făcute de prietenul său, pictorul Nicu Constantinescu, care înțelegea frământările sufletești ale îndrăgostitului. Afecțiunea sa reiese și din dedicația pe un album dăruit soției, în 1908-1909, pe care a scris: „Îți dau această carte – tu vei scrie în ea tot ce visează în tine, tot ce mișcă, tot ce te însuflețește, tot ce te doare sau te bucură, tot ce te înflăcărează... toate, toate vrerile tale! Îți dau această carte, dar ca un simbol: ea să închipuiască pentru tine sufletul meu”.²² La 21 februarie 1910 se căsătorește și vor avea 5 copii: trei fete și doi băieți.

Absolvent al Facultății de Medicină din București în anul 1910, Vasile Voiculescu va fi un medic devotat, cu dăruire și cu o imensă dragoste pentru semeni. A fost supranumit „medicul fără de arginți” pentru că nu a deținut niciodată cabinet sau firmă, cu toate că era un foarte bun internist și practician; nu lua niciodată bani de la pacienți și adeseori cumpăra bolnavilor medicamente din banii lui. Dintr-o

scrisoare adresată soției, reiese devotamentul său față de profesia de medic:

„1911 Februarie 28 Luni. – Hotarele –

Dragă Lica – sunt 10 ceasuri dimineața, abia am sosit din Isoare, unde m-a chemat un bolnav, bineînțeles – pe gratis – chiar eu vreau să se învețe lumea așa, de aceea le spun la toți să nu se sfiască a mă chema, în cazuri mai grave, căci vin degeaba”.²³

În această profesie, Voiculescu s-a ghidat mereu după crezul personal conform căruia „medicul trebuie să fie profund recunoscător pacientului, care i-a prilejuit să facă o faptă bună”.

Pasiunea cititului, avută încă din copilărie, l-a determinat să strângă o bibliotecă ce cuprindea peste 6000 de volume, aproape din toate domeniile, majoritatea în limba franceză. Dintre toate, Biblia i-a stat mereu carte de căpătâi.

În „Confesiunea unui scriitor și medic”, Vasile Voiculescu mărturisește: „Dintre toate lecturile, cea care m-a impresionat mai mult a fost Biblia, cu aspra ei grandoare, de dramă jumătate pământeană, jumătate divină”.²⁴ Aceste lucruri i-au fost precum niște stâlpi, puncte de reper.

Sensibilitatea sufletului, ce reiese din activitatea sa de la radio, unde a ținut zeci de conferințe, ne dezvăluie un om de o complexitate uimitoare, un model pentru orice intelectual.

Recunoștința meritelor în urma activității literare se împletește foarte bine cu generozitatea acestuia și firea-i credincioasă. Astfel, banii obținuți la Premiul Național de Poezie în anul 1941 i-a dăruit unei biserici din Transilvania pentru a face un clopot.

Un om de o bunătate rară, s-a opus cererii familiei de a pune o cursă atunci când a avut un șoricel în birou, să nu roadă cărțile. În schimb, scriitorul îi oferă biscuiți și zahăr. „Nu le roade; am biscuiți și zahăr pentru el”.²⁵ Când geamul de la →

FĂNUȚA GORGAN
Custode la Casa Memorială Vasile Voiculescu

²¹ Florentin POPESCU, *Vasile Voiculescu și contemporanii lui*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2004, p. 13.

²² Florentin POPESCU, *Pe urmele lui Vasile Voiculescu*, Biblioteca Județeană V. Voiculescu, Buzău, 1994, p. 98.

²³ Florentin POPESCU, *Vasile Voiculescu și contemporanii lui*, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2004, p. 95.

²⁴ Ibidem., p. 45.

²⁵ Ibidem., p. 125.

camera scriitorului trebuia schimbat, acesta a respins ideea pentru că nu dorea să deranjeze pânza de păianjen, atât de fin croită.

Pentru că refuză colaborarea cu dictatura comunistă, scriitorul e arestat în 1958 (la vârsta de 74 de ani) și este condamnat la 5 ani, făcând parte din cadrul lotului „Rugul Aprins” – lot în care mai erau intelectuali și oameni ai Bisericii ce frecventau Mănăstirea Antim; printre victimele de aici se numără și Arsenie Papacioc, Dumitru Stăniloae, Adrian Făgețeanu, Sofian Boghiu și alții.

În închisoarea de la Aiud, întrebat de către preotul Popescu, închis și acesta, ce a prețuit cel mai mult în viață, Vasile Voiculescu răspunde:

„Domnule doctor, ia spuneți-mi mie, cinstit: ce v-a dat mai multă satisfacție în viață – poezia sau medicina?”

„Părinte, nici una, nici alta; familia!”²⁶ Modestia se întrevede atunci când afirmă, în timpul detenției, că își acceptă crucea pe care trebuie să și-o ducă.

Fiica scriitorului, Gabriela De-four, relatează durerea suferită de Vasile Voiculescu în urma pierderii bibliotecii confiscate după arestare. După întoarcerea din pușcărie, scriitorul a întrebat „Unde e biblioteca mea? (...) – A, de-acum pot să mor!” a spus el atunci când a aflat că fusese confiscată.²⁷

Noi, cititorii, ar trebui să ne închinăm cu pioșenie în fața operei impresionante pe care ne-a lăsat-o și a vieții minunatului scriitor și Om! În încheierea acestui „ghidaj”, vă lăsăm cu vorbele de referință ale lui Vasile Voiculescu, din cadrul „Confesiunii unui Scriitor și Medic”: „Dar numai în credință ne putem construi un spațiu de viață mai presus de al târâtoarelor, arhitecturat cu dimensiunile adâncirii și înălțării în înfinit”²⁸

Scriitori acasă la Casa „Vasile Voiculescu”

²⁶ Ibidem, p. 145.

²⁷ Ibidem, p. 126.

²⁸ Ibidem, p. 51.

Din Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginară de V. Voiculescu

Te miri că nu scot gheara să-mi sfășii
bârfitorii?

Unde-ai văzut tu leul vânzând gândaci sau
poame?

Poetul sare lacom asupra-naltei gloriei,
Cu-mbătătoarea-i carne s-așine sacra foame.

Și eu am alergat-o-n pustiul lumii voastre
Și m-am bătut cu tigrii și șerpilor pentru ea,
Am fugărit-o până-n capcane și dezastre,
Dar când s-o prind, în cale-mi ieșiși tu,
scumpa mea?

Tu m-ai vânat cu ochii, oțele zâmbitoare,
Și lesnicioasă pradă-ți cad astăzi la
genunchi;

Hai, inima sfășie-mi, mi-o faci nemuritoare,
Și dulcea ta cruzime pătrunză-mă-n
rărunchi:

Căci stihurilor mele le dau alte destine,
Cu nobilul lor sânge de-a te hrăni pe tine.

*

Din clarul miez al vârstei rîd tineretii tale,
Trufașă-ți frumusețe în față o privesc
Și ochilor tăi, aștri tulburători de cale,
Opun intensu-mi geniu în care mă topesc.

Mă-nfățșez cu duhul, nu te sărut pe gură,
Plecat ca peste-o floare, te rup și te respir...
Și nu mai ești de-acuma trupească o făptură,
Ci un potir de unde sug viață și strâng mir.

Nu-mi număra anii, seva nu stă în gingășie:
Cu ideala forță mi-apropii ce mi-e drag,
Înjug virtuți și patimi la marea poezie
În care fără urme de pulbere târzie,

Te-amestec și pe tine cu sila; pentru mag,
Pământul n-are margini și nici cerurile
prag.

*

A căta oară zorii mă prind fără de somn?
Dă iarna buzna, anul își lapădă coroana,
Eu în surghiun, departe... Când ai să-mi
curmi prigoana,
Iar să mă chemi la tine, puternicul meu
domn?

Dar tot veghez – de-aceia – iubirea ta
plăpindă,
Ca peste o comoară-n veci hăzărîtă mie
De inimi arzătoare și toate stînd la pîndă.
Ferește mai cu seamă să pleci pe mare-
albastră

Cu oacheșă aceea fățarnică și rece;
Năvalnicele-mi gânduri, gonind pe urma
voastră,

Vă vor stârni tempeste, corabia să-nece:
Căci te iubesc cu ură, întreg și numai eu;
Nu te împart cu nimeni, nici chiar cu
Dumnezeu.

*

La ce-mi slujesc de-acuma duh, faimă,
fantezie...

M-ai părăsit... și toate se sting, reci
scânteieri.

Pentru rănitul vultur aripile-s poveri,
Zbătaia lor, zadarnic adaos de-agonie.
Și mă supun... Osânda de gura ta rostită

E lege pentru mine de aur pur și greu;
Durerea de la tine mi-e încă o ispită,
Tu, genial tutore al genului meu.
Și neguri lungi de veacuri las iar să mă
înghită...

Din groapa mea zbcuni-va o flacără târzie;
Atunci întreaga lume va desluși, uimită,
Crescând misterioasă a noastră poezie,

Din dragostea născută în zbcium și
adori,
Pe-ascuns, din tainic tată, ca un copil din
flori!

*

Din spulberul iubirii atât doar mai pot
strânge,

Să-mi fac un ștreang, eu singur, cu
fragedele-ți rochii...

Mă-ndeamnă alte gânduri să iert și să-nchid
ochii,
Privighetoarea oarbă cu mult mai dulce
plânge.

Înduplecă-te, dară, durerea mea-ntr-atât,
Să preaslăvim fugara, și-n loc de răzbanare
Să stoarcem nemuririi și artei lacrimi, cât
Să stea podoabă lumii hidoasa ei trădare.
Dar cine viers și suflet acum să-mi
împrumute

Dacă-mi lipsești tu, însăși esență a minunii?
Ah, inima și coarde-mi sunt deopotrivă
mute,

Când limpede văd astăzi prăpastia
minciunii:

Căci orb eram atuncea când te aveam în
față,

Splendoarea-ți, luându-mi ochii, da
cântecului viață!

*

Perechea este țelul, porunca sacră-a firii:
Stârniți de ea, vulturii se caută prin spații,
Delfinele iau marea-n piept, să-și afle mirii,
Chiar stelele în ceruri se-njugă-n constelații...

Ca vita către mândrul stejar, spre tine-ntind
Ciorchinii-mi plini de patimi cu seva-
mbătătoare;

În mrejele-adorării te-nfășur, te cuprind,
Și orice vers îți scriu e înc-o-mbrățșare.

Noi doi suntem victime ale suavei legi,
Căci dragostea nu cată la forme-
ntâmplătoare:

Dac-ai fi fost femeie, te-aș fi ales eu oare?
De ce mă lași acum? Te smulgi și te
dezlegi?

Tăiat în jumătate și-n pulberea zdrobirii,
Cum am să port eu singur poverile iubirii?

*

Pe noi prietenia nu ne mai încăpu...

Și prea cresc și grabnic năvalnică simțire.
Atunci ne strămutarăm pornirile-n iubire
Și-o dragoste înaltă și-adâncă începui.

Se prefăcu deodată coliba în palat,
Iar casnicele scule, în zâne, ca-n magie;

Eu regăsi în mine un suflet de-mpărat,
Purtând puternic sceptru de vis și poezie.

Nu-i oaste mai vitează ca cea a-nchipuirii,
Ca duhul frumuseții atotbiruitor;

În fruntea lor porni-vom războiul dezrobirii
Din lumile țărânei spre unicul meu dor;

Să-ți cuceresc și ție, în dreaptă stăpânire,
Alături de mine, un tron în nemurire!

Un model - profesorul de literatură

Un an de răscruce în existența mea a fost 1966. Am terminat școala generală și am luat admiterea la liceu. Am făcut-o mai mult în ciuda voinței părinților mei, mai ales a tatălui, care ar fi vrut să urmez... școala profesională. Nu putea însă impune asemenea variantă unui copil care iubea la nebunie cărțile, din care învățase, între altele, să fie liber și independent! Așa că în dimineața de 15 septembrie 1966 mă aflam cu mapa sub braț undeva, în colțul de sus, dinspre strada Institutului, al fostului teren de handbal, pe atunci în stare incipientă, lângă Liceul Teoretic Petroșani, azi școală sportivă (din 1970!). Se deschidea, normal, noul an școlar. Incipienți... eram și noi, cei de-a IX-a, elevi cruzi încă, mai bine de jumătate provenind de la Școala Generală nr. 1 Petroșani. Deși veneam dintr-o școală elementară de elită la un liceu de elită, aveam emoții firești de începători. Noi profesori, noi exigențe, noi dificultăți, mai ales de adaptare. Nu prea ne-am înșelat!...

Am început cursurile, cu unele tremurături la matematică, la fizică, la chimie, la biologie... Cu încurcături și băjbâieli în repartizarea pe grupe la limbile străine: avansați la engleză, începători la franceză. Cu emoții tari la orele de latină, când profesorul Ioan Dumbrovă ne verifica la sânge și îi executa fulgerător pe cei care erau prinși cu lecția neînvățată: „La declinat!”, „La conjugat!” și așa caiete înțregi se umpleau cu substantivele, adjectivele, pronumele și verbele limbii lui Cicero... La literatură română am început studiile cu blânda și îndatoritoarea Elena Stoican, soția lui Petru Stoican, pe atunci director al Teatrului de Stat „Valea Jiului” Petroșani. Nu isprăvisem bine partea

introdactivă în teoria literaturii, tropii și figurile de stil, când conducerea școlii a găsit cu cale să opereze o rocadă în distribuirea profesorilor: Elena Stoican a fost numită director adjunct, iar noi, cei din a IX-a B, am fost dați pe mâna unui tânăr profesor pe nume Ieronim Munteanu, cum îi spuneam noi, dar Ironim Muntean în acte, cum aveam să aflăm mai târziu. Mic de stat, cu părul des dat pe spate, cu voce răsunătoare, vioi și întotdeauna amabil, dl Ieronim Munteanu ne-a cucerit de la bun început prin verva cu care ne explica lecțiile, prin devotamentul pentru studiul literaturii, prin metodele stimulative de a predă, într-un cuvânt printr-o competență lipsită de ostentație. Mie, pentru că îmi plăcea grozav să citesc cărți de toate genurile, care-mi stimulau, între altele, imaginația și mă ajutau să-mi îmbogățesc substanțial vocabularul, mi-a priit mai mult ca oricui venirea noului profesor. Drept urmare, m-am prezentat la olimpiada de literatură română și nu m-am mai oprit decât la faza republicană. Emoționantă experiență, fiindcă vedeam Bucureștiul pentru întâia oară, iar la locul desfășurării concursului, faimosul Liceu „Gheorghe Lazăr”, a fost invitat să ne vorbească în deschidere poetul Mihai Beniuc, celebru în acele vremuri. Vedeam pentru prima dată un scriitor în carne și oase...

Clasele de liceu treceau una după alta, iar literatura română devenea din ce în ce mai atractivă, odată cu studierea marilor scriitori din secolele XIX și XX. În pofida faptului că alesesem, la insistențele unor colegi cu care eram și prieten, secția reală, în pofida pasiunii mele pentru limba latină, studiată din a X-a numai la „uman”, am continuat să merg an de an la olimpiada de literatură română, fiind mereu prezent la fazele județene de la Deva. Profesorul Ieronim Munteanu se

bucura, mă aprecia și mă încuraja. Însă pasiunea unui elev „realist” pentru literatură, bun și la celelalte obiecte, îi contraria și-i nemulțumea pe alți profesori, de fizică, dar mai ales de chimie, care vroiau să mă atragă la cercurile lor, pentru a le reprezenta la olimpiade. Deliciile oferite de literatura română ca și atașamentul față de profesorul Ieronim Munteanu îmi dădeau ghes să-i refuz de fiecare dată. Profesoara de chimie chiar mă ironiza când mă scotea la tablă să rezolv câte o problemă: „Citește enunțul!” Citeam enunțul, cred că suficient de clar. Venea ironia: „Băiețș, citești de parcă ai avea boabe de porumb în nas!” Sau, altădată, prin clasa a XII-a: „Băiețș, tu la ce facultate dai?” Răspundeam, cam cu fereală: „La filologie...” „A!... Te duci la filologie să cânti din fluier, ca-n *Miorița*!” Mă făceam că sunt atent la enunțul problemei, dar știam prea bine că reductabila „doamnă de chimie”, Anica Ștefan, m-ar fi îndrumat, ca și insistența noastră diriginte, Ion Gordin, spre medicină. Am și ezitat o vreme între medicină și filologie, dar în cele din urmă am ales literatura, m-am înființat la Universitatea din București și am intrat „din prima”. Învinseseră *Miorița*, tactul și perseverența discretă ale profesorului Ieronim Munteanu și pasiunea mea pentru poezia lui Lucian Blaga! În primele săptămâni după admitere, m-am întâlnit pe stradă cu profesorul de română, i-am spus că intrasem la Facultatea de Limba și Literatura Română de la București. Mi-a răspuns că știa deja, iar eu i-am întrezărit mulțumirea din privire.

Era în 1970, anul marilor inundații. Pe profesor nu l-am mai văzut de atunci, de la întâmplătoarea întâlnire de pe stradă, vreme de 40 de ani. Cu o singură excepție, totuși... Auzisem că renunțase la catedră, că acceptase funcția de director al Teatrului de Stat „Valea Jiului”, actualul Teatrul „Ion D. Sîrbu”. Venea în urma falnicului Petru Stoican, mutat la Deva. A rămas în scaunul directorial până în 1976, după care s-a transferat la un liceu din Alba Iulia, oraș unde terminase și el studiile medii în urmă cu destui ani. Sosise în Valea Jiului în 1965, imediat după absolvirea Facultății de Filologie de la Universitatea din Cluj. Aveam să aflu târziu, abia la întâlnirea noastră ocazională de împlinirea a patruzeci de ani de la absolvire, că profesorul Ironim Muntean era originar dintr-un sat cu nume premonitoriu, Limba, situat la vreo 8 kilometri de Alba Iulia, că urmasse școlile în burgul transilvan, →

IOAN LASCU

străbătând drumul dus-întors pe jos și traversând zilnic, de două ori, Mureșul cu bacul. Se vede treaba că-i erau dragi școlile din moment ce s-a supus la un astfel de efort vreme de ani și ani. Îl mai văzusem o dată, excepțional și fugitiv, pe la mijlocul anilor '80, după ce mă mutasem la Craiova. Ironim Muntean revenise pentru scurtă vreme la Petroșani, unde avea rude. Am schimbat câteva cuvinte, ne-am făcut unele promisiuni să păstrăm legătura, dar nimic mai mult...

În sfârșit, vine și reunirea promoției noastre de (foști) liceeni, la patruzeci de ani, în august 2010. Eram oarecum deconcertați, mai cu seamă gândindu-ne că mulți din vechii noștri dascăli nu mai erau printre noi, că la precedentele două întâlniri, din 1990 și 2000, doar vreo doi-trei mai binevoiseră să ne revadă. Anul trecut, însă, surpriză: au fost de față cinci, un număr nesperat, având în vedere că trecuseră patru decenii! Între ei și profesorul Ironim Muntean, care nu ne onorase invitația la niciuna dintre cele trei aniversări anterioare. El și profesorul de matematică, Ion (Gioni) Butulescu, au fost... vedetele zilei! Pe Ironim Muntean l-am revăzut cu ochii în lacrimi. Îl consider(am) a fi întâiul meu mentor, cel care mă și debutase în *Mărturisiri literare*, revista liceului, înființată și condusă tot de el, în ianuarie 1970. Compusesem o recenzie despre *Patul lui Procust*, romanul lui Camil Petrescu. M-am adresat, cu o voce moale: „Mă mai cunoașteți? Sunt Lascu... scriu cărți!” „Știu”, a venit, prompt, răspunsul. Ca de obicei, profesorul le cam știa pe toate!

Am stat apoi mai mult de vorbă. Am aflat că și dascălul de română, acum pensionar, scrie cărți. Mi-a trimis, la puțină vreme după aceea, trei dintre ele: *Polemicele lui Lucian Blaga*, *Popasuri vieneze* și *Meteorologia lecturii*. Nu erau singurele; de prin 1995 mai publicase *De la Simion Ștefan la Lucian Blaga*, *De la Lucian Blaga la Radu Stanca* și *De la Alba Iulia la Viena*. Cultură ardelenescă, scriitori ardeleni, istorie literară, preocupări de profesor cu îndelungate state de serviciu. Își dorea mai mult, adică intrarea în Uniunea Scriitorilor. Mi-a povestit de unele greutăți pe care le întâmpina la Filiala U.S.R. Alba-Hunedoara, în fine... Însă, de curând, prilej de bucurie: în toamna acestui an, Ironim Muntean a fost primit în rândurile scriitorilor profesioniști, patronați de olimpiantul Nicolae Manolescu. Mi-a telefonat, bucurându-se ca de un important succes.

Cărțile semnate de Ironim Muntean sunt mai mult ancorate, așa cum am

observat deja, în domeniul istoriei literaturii. *Polemicele lui Lucian Blaga*, o carte interesantă și utilă, pentru că abordează o temă puțin tratată, cvasi necunoscută, din păcate cu prezentări și comentarii parcimonioase, mi-a suscitât cea dintâi curiozitatea, că doar iubirea mea pentru poetul din Lancrăm se înfiripase în clasa a XII-a, în bună parte mulțumită profesorului Ironim Muntean. Am aflat sau mi-am reamintit, ca prin vis, de polemicele marelui scriitor și filosof cu Dan Botta, Constantin Rădulescu-Motru, Dumitru Stăniloae, ori de interpelarea acidă adresată preotului Alexandru Grama. Cu excepția ultimului, ceilalți erau reducționiști, intoleranți sau invidioși pe opera filosofică a gânditorului ardelen, făuritor de sistem și de noi concepte. Cât despre Alexandru Grama, el și-a băgat nasul unde nu-i fierbea oala, adică în poezia lui Mihai Eminescu, pe care l-a blamat și mistificat penibil, nesfîindu-se chiar să-l plagieze din când în când. Talentul satiric al lui Blaga, cantonat între limitele decenței și demnității, dar deosebit de dur când era cazul, este coordonata cea mai puțin cunoscută a personalității sale. Nemilos este el în special cu Ctin Rădulescu-Motru, căruia-i înfierează oportunismul și servilismul politic, precum și subțirimea unor idei filosofice:

„În orice caz, ursitoarele, care i-au tors firul vieții din câlți de cânepă, și prea puțin din in și mătase, l-au trimis în lumina lumii cu un nume care anulează dinainte orice noroc și orice destin: *Constantin Mortu* (s. n.). Părcele mitologiei etnice românești i-au ales numele de Constantin pentru imperturbabila constanță, pe care viitoarea personalitate o va dovedi în viața frământată a țării. Celălalt nume i s-a dat pentru împrejurarea că spiritul excepțional al acestui făt-frumos se

născuse oarecum pe năsălie.” (op. cit., *Automatul doctrinelor*, p. 44).

Altă carte, *Popasuri vieneze*, nu este ceea ce s-ar crede „la prima strigare”, adică exclusiv o carte de însemnări de drumetie. Ideea ei structurantă se leagă de toposul cultural al Vienei, metropolă care, probabil după Paris, a fost locul de formare al celor mai multe personalități ale culturii și literaturii noastre, în special din zona Ardealului. Ironim Muntean are răbdarea să traseze, în special prin informații de ordin biobibliografic, traiectul vienez a numeroși scriitori și militanți pentru drepturile românilor ardeleni, începând cu Nicolaus Olahus și încheind cu... Adrian Păunescu. Între ei, de un spațiu privilegiat se bucură, cum altfel?, corifeii Școlii Ardeleni, Dinicu Golescu, Titu Maiorescu, Eminescu, Ioan Slavici și membrii Societății „România Jună”, Lucian Blaga, Nichifor Crainic, Vintilă Horia, nefiind uitați nici laureații români ai Premiului Herder. Un loc aparte le revine și instituțiilor culturale și de învățământ de care ei și-au legat destinele. *Popasuri vieneze* este o carte cu ambiții exhaustive în care primează informația, dar și o *Laus Vindobonae*, un omagiu adus de profesorul îndrăgostit de fosta capitală imperială.

Interesant e și principiul structurant al celei de a treia cărți, *Meteorologia lecturii*, o însumare de studii, cronici și articole despre diferiți scriitori și opere literare din epoci diverse, carte ce nu a trecut neobservată de critică, așa cum se poate deduce din aprecierile profesorului universitar Mircea Popa și ale altor literați: „Ironim Muntean acoperă o arie largă de preocupări, de forme și manifestări culturale, traduse practic în curiozitatea mereu vie, susținută programatic de un real suflu interior, spre subiecte cu mare priză la public și cu vizibilă acoperire națională.”

Profesorul Ironim Muntean a fost mereu viu prin dragostea neostoită pentru literatură, pentru cultură și istorie, pentru toposuri culturale, iar acel suflu interior de care amintește Mircea Popa înseamnă, de fapt, principiul activ, chiar sufletul său dedicat, pasionat, perseverent întru formarea tinerilor și pentru informarea lor de la cele mai alese izvoare ale spiritului românesc. Ironim Muntean este, la șapte decenii de viață, un adevărat om al cetății culturale românești, în centrul căreia pulsează inima care a început să bată la Apulum în urmă cu două milenii.

Starea prozei

PETRECEREA

Fumul de la țigara domnului ambasador contura forme ciudate și le proiecta pe peretele roșu al sufrageriei. Doamnele, așezate comod pe divanul din spatele ei, vorbeau tare și râdeau zgomotos. Ea stătea însă la masă, cu domni. Între bârfe prietenești despre persoane pe care fata nici nu le cunoștea și peripețiile culinare ale fostului diplomat, cea din urmă variantă avea un licăr de interes. În fiecare an își propune să dea cu „skip” evenimentului și tot de fiecare an sfârșește prin a ceda insistențelor mamei ei.

– E mătușa ta și verișoara tatălui tău. E bine să ții legătura cu ea. Nu se știe niciodată. Dacă aș fi în București, aș merge eu, dar așa...

Andreea se simțea la petrecerea mătușii ei ca o elevă de liceu la un seminar de doctoranzi în filosofie. Era un club de pensionari „de fițe”. Oameni calmi, relaxați, care în perioada sărbătorilor se simțeau obosiți pentru că aveau prea multe vizite de făcut. Unele peripeții de tinerețe aveau, însă, farmecul lor. Andreea intervenea rar în discuție, iar când o făcea se simțea precum elefantul în magazinul de porțelanuri. Distanța dintre 25 de ani și vârsta pensionării era perceptibilă în toată plenitudinea ei.

Completase conversația ceva mai devreme cu un banc potrivit perfect cu subiectul discuției, dar un pic cam macabru. Comesenii ei se comportaseră ca și cum tocmai ar fi observat prezența unui puști obraznic ascuns sub masă. Fata decise să se abțină. Încerca să găsească un punct de interes în încăperea care să îi permită să se prefacă atentă, dar să o izoleze întrucâtva de conversație. Nu reușea. În plus, un cuvânt de pe buzele tuturor se încăpățâna să spargă blocada impusă de mintea ei. Când Dumnezeu ajunseseră să vorbească despre asta? Ciudat subiect de abordat la o zi de naștere... Andreea redeveni atentă la cei din jurul ei. Melania, care se alăturase și ea conversației de la masă, spuse:

– Se fac doi ani de când Zizi... mi-am amintit acuma, auzindu-vă vorbind. Săraca...

– Nu pot să nu mă întreb ce o fi fost în mintea ei, spuse cineva.

– Dreptu-i că era bolnavă, dar chiar așa, să te sinucizi, nu e normal, reluă Melania.

Încet, încet toți se adunară în jurul mesei și se integrară în discuție. Toți erau brusc animați de subiect, iar Andreei i se păru că vede în ochii lor o licărire ciudată. Întrebările și presupunerile cu valoare de răspuns se întretăiau ca mașinile într-o intersecție aglomerată fără giratoriu. Până la urmă ce boală avea? Cancer la ovare. Ba nu, la plămâni. Și ce, nu se putea trata? Putea pleca în străinătate. În Austria sau în Franța. Avea dureri? Nu. Era în stadiul incipient al bolii. Și atunci, de ce să îți iei viața? Și așa de urât, în fața trenului. Dragă, Dumnezeu să o ierte, dar nu era puțin sărită? Ea și înainte era un pic ciudată. Nu era ciudată, era un pic extravagantă. Nu mă mai zăpăci și tu cu nuanțele tale, era dusă... Andreea se simțea sufocată de ușurința cu care oamenii aștia o

judecau pe femeia aceea și decizia ei de a închide socotelile cu viața. O revolta ideea că cei prezenți, legitimați de bunăstarea lor burgheză, gândeau că aveau dreptul să judece disperarea cu nonșalanța cu care ar fi comentat știrile din pagina mondenă. Poate că ar fi reușit să-și înghită frustrarea odată cu fumul unei țigări, dacă unchiul ei nu ar fi decretat sentențios:

– Eu cred că sinucigașii sunt niște dezaxați. Cine recurge la un teatru atât de ieftin, dar periculos nu poate fi întreg la minte!

Afirmația era atât de necruțătoare, încât toți ceilalți o percepură ca pe un pumn în stomac. După câteva secunde de tăcere, domnul ambasador își dresă vocea și luă cuvântul:

– Marius dragă, părerea mea e că greșești. Persoanele care recurg la astfel de gesturi sunt, în general, oameni în situații limită, care nu întrevăd altă ieșire. Sigur, există și un grad de instabilitate psihică, dar...

– Voi nu știți despre ce vorbiți. Eu știu. Am încercat odată să mă sinucid. Cu un pumn de pastile. Și nu eram dezaxată. Eram doar pe fundul prăpastiei și nu mai puteam să mă ridic. Atâta tot!

Vocea Andreei era calmă și egală. Dar nimeni nu avu curajul să privească către fată. Simțeau instinctiv că privirea ei o să îi ardă.

*

Andreea stătea sprijinită de mașină și fuma. Se simțea plăcut înconjurată de frigul nopții. Crâmpiele de ceață creau figuri fantastice completate în mod ciudat de rotocoalele de fum.

Nu știa ce îi venise să șocheze cu afirmația ei. Nici măcar nu era adevărat. Se gândise într-adevăr la sinucidere. Mai mult, stătuse o noapte întreagă contemplând o cutie cu somnifere și un pahar de vodcă, dar nu se atinsese de ele. Nu era sigură dacă fusese vorba de rațiune sau lașitate, dar până la urmă adormise cu capul pe masă, cu pastilele într-o mână și paharul în cealaltă. Dimineată, când se trezise, înfrigurată și cu dureri provocate de poziția incomodă în care dormise, i se păruse o idioțenie toată povestea, aruncă și pastilele și băutura și nu vorbise cu nimeni despre povestea asta. Și atunci ce îi venise să intervină la maniera asta în conversație? De ce fusese atât de revoltată de discuțiile unor oameni pe care îi vede o dată pe an? Până la urmă, de ce îi păsa atât de tare de acea Zizi, pe care nici nu o cunoscuse sau de modul în care grupul acela cu atitudine de castă judecă nenorocirile altora? Nu putea nici în ruptul capului să înțeleagă. Un lucru era sigur: anul următor nu va mai fi invitată la ziua mătușei sale. Iar familia va avea din nou ce comenta la nunți, botezuri și înmormântări. Cea mică făcuse din nou senzație...

Sunetul telefonului sparse liniștea nopții. Era mama. La naiba, rudele nu pierduseră vremea. Au și dat alarma. Va trebui să îi explice mamei... Andreea nu răspunse la telefon. Ascultă docil sunetul insistent al acestuia. Trase apoi aer în piept și tastă cu rapiditate un mesaj pentru mama ei: „Nu acum, mamă. Măine. Te rog...”

ANAMARIA IONESCU

Dintele de hârtie

Pixelul meu se-nvârte
În dinte de hârtie,
Sunt freză dentară
În contumacie.

Gâtul de lebedă,
Mi-e hartă de vers,
Să nu mă rătăcesc,
Uimit de univers.

Miner în idee,
imposibil mai adânc,
de-a fi vesel când râd,
de-a fi trist când plâng.

Asanez gura lumii,
Bucurii date-n floare,
Tristeți contagioase,
Le plombează cu soare.

Le plombează cu lună.
Le plombează cu stele,
Luminile lor,
Să-mi fie proptele.

Pentru crengi cu rod,
Pentru fructe pe ramuri,
Cu metafizica țin,
Dulcea fizică-n hamuri.

Și dacă mă-mpiedic,
În a mea aritmie,
Surescitez emoția,
Hârtie la hârtie.

19 aprilie 2012

Sunt prea aproape de cuvinte

Sunt prea aproape de cuvinte,
m-am apropiat de ele nepermis,
unele, mai dibace dintre ele,
mi-au intrat și în vis.

Ca o geană în ochi,
ca un ghimpe sub piele,
anticorpii din vise,
le ingerează-n tăcere.

Doar cuvintele ce au

patalama de port-idee,
au parte de ușă deschisă,
au parte de potrivire la cheie.

Doar cele trimise de mine
se încheiază cu propriile-mi vise,
fără să pățească ceva,
fără să aibă sinapse interzise.

Celelalte cuvinte de-afară
rămân o mirabilă armadă,
se împarte viața gest la gest
și ele sunt restul de plată.

19 aprilie 2012

Depinde de tine, Doamne!

Totul depinde de tine, Doamne,
Abia acum îmi simt firava făptură,
Gata să nu mai fiu, te invoc,
Miluiește-mă c-o respirație gură la gură.

Sunt cel măsurat, Doamne, nu măsur,
Entitate ce se trece în mod pământesc,
Gândacul strivit sub pantof,
Doar acum mi-l amintesc.

Am mai mușcat din fructe interzise,
Boi Apis mi-au mai pășunat în ogradă,
Am mai băut din izvoare nepermise,
Scapă-mă, Doamne, încă o dată.

Voi spune, sunt în mâinile tale,
Doamne!
Cum nu am spus niciodată,
Spusului simplu de apoi: A murit!
Dăi, Doamne, neaparat o erată!

20 aprilie 2012

Eu, spermatozoid

Spermatozoid,
crescut pentru lapte, carne,
brânză, ouă,
dar căruia i-au crescut aripi
în părțile organice ale necomplăcerii,
de s-a trezit singur printre ai săi.
Rățușca cea urâtă
a urâtului altfel.
Așa am fost scos rând pe rând,
din evidențele celor care
sperau să dau lapte, carne, brânză,
ouă,
și trecut în evidențele morților vii.
Crescătoră a devenit cea cu un
singur locatar.
Matrice a propriei griji.
De atunci umblu ca un ciudat
pe la mesele piețelor

și încerc să vând grămăjoare
cu mărturisiri,
dar oamenii cu pulpe și sâni
mă arată cu degetul
și mă dojenesc că am greșit ovulul.
Acuzat de siluire, în pântecul
verbelor,
ei spun că sunt un mecanism stricat
și că poezia e rateul probă,
anomialia de-a nu avea un Cod
Numeric Personal,
bilă la piciorul prizonierului,
într-un Sing-Sing al serverelor atent
camuflate.

21 aprilie 2012

Eminescu levita

Eminescu levita.
Se ridică din când în când de la
pământ
și intra în tagma îngerilor.
Uneori călca ape, asemeni
Mântuitorului,
învățând și lebedele să calce trestii.
Când avea poftă de luceferi,
Eminescu zbură.
Inițiasă o catapultă a cuvintelor.
Știa curenții de aer din jurul acestora.
Știa rugozitatea verbelor, știa cât de
lucioase erau adjectivele,
ascendența fiecărei forme de mirare.
Încerca strofe întregi în tunelul
aerodinamic al emoțiilor,
și acestea nu-și găseau locul până ce
nu
se comportau ca niște bucurii
invazive.
Unele poezii se frângeau de la mijloc,
altele își pierdeau coada sau
suculența,
dar de fiecare dată, trăirile repetate
găseau soluția perfectă.
Atunci Eminescu le lua și i le trimitea
Veronicăi Micle,
ca să le ștergă pe frunte cu marama
sa.
Apoi mergea mai departe,
purtând în spate ignoranța neamului
său.
A fost răstignit între două neliniști,
într-un loc perfect pentru nașterea
ipocriziei de apoi.
Vai, Eminescu! Vai, Eminescu!
Învierea s-a făcut în/prin cărți,
care au început să-l circule prin
semeni.
S-a dovedit a fi antemergătorul lor,
cel ales, botezând cu vizionarism.

21 aprilie 2012

RĂZVAN DUCAN

Orașul Giganților din Belgia

Ath este un oraș mic și prietenos, situat în inima Europei, în regiunea Valonia din Belgia. Este înconjurat de două rezervații naturale, o regiune care îmbină câmpia, pe care este situat parcul natural Escaut, cu zona deluroasă. În ultimii 20 de ani, orașul a cunoscut o revigorare economică importantă, datorită reabilitării centrului istoric și a campaniei de promovare a punctelor sale forte. Sloganul său, „Țara de Ath este imensă”, ilustrează perfect expansiunea orașului. Ath-ul este cunoscut ca oraș al „Giganților”.

În fiecare an, locuitorii din Ath participă cu bucurie la un eveniment numit Ducasse. Dar ce este acesta? O capodoperă a patrimoniului oral și imaterial al umanității, în conformitate cu UNESCO. Ducasse este de fapt o procesiune a „Giganților”, să spun, parada personajelor reinventate din vremuri de peste cinci sute de ani în urmă, și atrage spectatori la un festival medieval fermecător. Deși evenimentul durează doar câteva zile, efectele sale sunt resimțite luni de-a rândul, aceasta deoarece este cheia identității orașului. Folclorul și tradițiile au servit ca punct de plecare pentru o campanie reînnoită cu scopul de a promova orașul. Fiind de origine medievală (sec. al XV-lea), procesiunea religioasă Ducasse a constat în sfințirea bisericii din Saint-Julien, organizându-se, cu această ocazie, o paradă pe străzile orașului în duminica cea mai apropiată de sărbătoarea St. Julien de Brioude. Scene din Vechiul și Noul testament (Goliat sau Maria Magdalena) sau Legenda de Aur (St. Christopher) au fost prezentate pe trăsuri sau în stradă. Treptat (sec. XVI-XVIII) semnificația religioasă a dispărut în favoarea căutării pitorescului. Prin 1819, procesiunea a devenit una laică, evoluând sub influența ideilor din secolul al nouăsprezecelea (naționalismul exotic belgian, afirmarea istoriei locale...), însă după al doilea război mondial, elementele de antichitate reapar, astfel, în duminica a patra din luna august, nu mai puțin de opt

giganți rătăcesc pe străzile orașului. Aceasta este singura lor ieșire anuală, fiind însoțiți de cortegii și grupuri folclorice.

În 1996, a luat naștere un proiect de infrastructură turistică de calitate, cu obiectivul de a oferi o imagine de ansamblu a tradiției populare a orașului pe tot parcursul anului. Orașul Ath a achiziționat o clădire frumoasă de patrimoniu situată în centrul istoric. Cunoscută din 1998 sub numele de „Casa Giganților”, devine muzeu din anul 2000. Deschis tot anul, acest muzeu oferă orașului o atracție turistică unică, însumând peste 60.000 de vizitatori de la inaugurarea sa. Orașul Ath colaborează cu Oficiul de Turism și muzeul „Casa Giganților” spre promovarea evenimentului Ducasse, prin publicarea unui poster oficial, a pliantelor și a unui ghid turistic.

Centrul istoric al orașului Ath are mai multe monumente importante, dintre care, cel mai vechi datează din secolul al doisprezecelea:

- Turnul Burbant, una din minunile istorice ale Valoniei. Construit în 1166 de Baldwin al IV-lea, conte de Hainaut, a avut un rol strategic, de apărare a ținutului. În secolul XXI turnul este încă acolo! El a devenit un martor privilegiat al istoriei orașului.

- Piața

- Biserica „St. Julien” datează din secolul al XIV-lea, construită în anul 1394 și sfințită în 1415, turnul din stânga al pridvorului a fost finalizat în 1462. Biserica a fost lovită de fulger și a ars aproape în întregime în 1817, doar absida altarului, turnul și portalul de vest au scăpat de distrugere. Clădirea a fost reconstruită în stil neo-clasic (1819-1822) de către arhitectul Gabriel Francois Florent. Clopotele care se aud în prezent, cu o greutate totală

mai mare de 10 tone, sunt compuse din trei octave.

- Biserica „St. Martin”, o clădire gotică, construită din cărămidă și piatră în 1585 și restaurată în 1980-1983, precum și mecanismul ceasului din turn, care funcționează și astăzi și dă ora exactă în Ath.

Patru muzee ocupă clădiri de prestigiu în centrul orașului, fiind puse în valoare de obiceiurile și tradițiile locale:

- „Spațiul galo-roman” – un muzeu unic, care ne oferă o călătorie în timp alături de barcagiul Rufus din Pomeroeul. El reînvie cizmari, olari, metalurghi, pescari, animând obiecte, vă invită să petreceți o zi în compania contemporanilor săi galo-romani. Tehnologia de ultimă oră vă permite să participați la o poveste din secolul al II-lea. Vizita acestui muzeu este o experiență fascinantă și distractivă.

- Muzeul de Istorie și Folclor, conac din sec. al XVIII-lea, lăsat la Cercul Regal de Istorie și Arheologie din Ath, muzeul fiind inaugurat în 1966. Acesta conține documente și lucrări de artă din perioada preistorică și până în secolul XX.

- Muzeul de piatră Maffle, reflectă industria locală, extracția de piatră albastră, folosită la construcție și sculptură.

Vizitatorii vor avea multe oportunități de a se cufunda în viața locală și de a descoperi caracteristicile sale, vizitând, printre altele:

- Fabrica de Bere a Giganților

- Hotel de Ville, construit între anii 1614-1624 în stil baroc, restaurat și complet refăcut în anii 1980-1983, în care vom găsi portretele unor personalități locale și naționale.

- Moara Marchizei de Moulbaix, cocoțată deasupra unui drum pitoresc, această remarcabilă moară de vânt din lemn macină cereale și astăzi. A fost construită în 1747 și pusă în funcțiune în 1752.

- Moara Albă Ostiches datează din 1789. Galeria de la baza clădirii găzduiește o expoziție permanentă ce prezintă istoria morilor și tehnicile lor.

TATIANA SCURTU MUNTEANU

PLANETA HAIKU

Poetului Nicolae Băciut

Singur, poetul
vestește frumusețea,
miruie-n taină.

*

Cu versuri fierbinți
ne întoarce-n oglindă
visele din timp.

*

Răstoarnă-n soare
bolovani de aur
și stele răsar!

*

La altar de gând
înaltă curcubeie
nimb veșniciei.

ALT NICOLAE

Numai din doruri
se aprind cuvintele,
flacăra verde.

*

Rănit de înger,
un mugur încinge
cântul muntelui.

*

Un gând prea aspru –
în verde necuviincios,
morile de vânt.

VICTORIA FĂTU
NALAȚIU

FLĂMÂND

Dincolo de dor –
Sublimul sângerează
Sufletul rabdă.

FANTASME

Parsifal arde –
Mulțimi nedefinite
Contumacie.

NELINIȘTI

Geme lumina –
Vibrații rătăcite
Devastat visul.

INIMĂ

Heliopolis –
Infidelă zăpada
Râde groparul.

SOLSTIȚIU

Moirele nasc –
Troienit capricornul
Sobor de îngeri.

ZORI

Privighetoare –
Heruvimi și serafimi
Înfrunzit gândul!

OCHI DE LUP

Vis îngălbenit –
Felii de lună plină
Licanthropie.

ENTROPION

Spațiu aseptice –
Departele dorului
Mare în flăcări.

IARBA LUNII

Ochiul totemic –
Eol silabisește
Pneuma soma.

EFEMERIDE

Harpii albastre –
În pântecul chitului
Fulgără marea.

TOAMNĂ

Hesperidele –

Dragonul ladon galben
Mă tace luna.

ÎNDURĂ-MĂ!

Îngenunchere –
Cohorte infidele
Suspina umbra.

VIS

Rosinanta bea –
Cantilene albastre –
Don Quijote – cer.

NOCTURNĂ

Tăcerea frunzei –
Lumina sângerează
Anemonele.

VIORILE

Tăceri în concert –
Labirintică veghe...
Înfrunzit dorul!

UMBRA

Peronul toamnei –
Coboară Persefona...
Veșnicește-mă !

NICOLETA MILEA

Schaltiniena trădării dintâi

Sunt clipe-n care cu putere aş vrea să mi se mai năzără
Că mama, tânără, mă prinde de mână și-o pornim prin sat
Și poposim la croitoreasa c-un aer veșnic aferat
Și care, în genunchi căzându-mi, cu *centimetrul* mă măsoară.

Să vin, apoi, la probă pentru cămașa mea din *crêpe-de-Chine*
Pe care-a-ntrevăzut-o mama în bluza ei de domnișoară
Ce-și omenise mărchidaniei cu patru donițe de vin.

Fala *bordo* ca, de altminteri, copilăria mea bălaie,
Avea, perfid, să-mpărtășească durata focului de paie.

Spășit, m-am reîntors o vreme la asprele cămăși de in!

Schaltiniena inevitabilei alienări

Timpu-i lung doar cât e-n față și nu știm de unde vine;
Scurt e numai de îndată ce a devenit trecut
Și ne pare că-i al nostru fiindcă-o clipă l-am avut
Smuls cu-nverșunare mută din trăirile străine.

Pe-un perete de cavernă Geea visu-și proiectează.
Noi să evadăm dintrînsul aveam șanse prea puține
Cât vestalele tocmite cu vecia stau de pază.

Vipere de foc dansează somnambule la izvoare:
Sub nămeți apocaliptici ultima speranță moare.

Punctul temperează trudnic zvârcolirile din frază!

ION ROȘIORU

Era într-o zi de marți, zi de piață. Eram cu tata pe stradă, lucru de care eram încântată. Foarte mulți trecători îl opreau și-l întrebau ce face, cum se simte sau măcar îl salutau și-i făceau un semn cu mâna.

La un moment dat, de noi se apropie un om:

– Bună ziua, domnule Grad! Ce mai faceți?

– Mulțumesc, bine! Am ieșit puțin... Sunt cu fiica mea, Mioara.

- Sărut-mâna, domnișoară!

- Bună ziua, răspund puțin stingherită.

Tata a mai vorbit un timp cu acel om. Eu m-am uitat la o vitrină.

– Grigore ne-a invitat să vedem fabrica de brânză. Mergem?

– Fabrica de brânză? Nu știam că brânza se face la fabrică.

– Mergem mâine să o vedem!

A doua zi, pe la ora zece, am plecat la plimbare. Am urcat pe Obreja, o stradă în pantă, unde ne plăcea iarna să coborâm cu sania. Am trecut apoi prin parcul orașului. Zeci de copaci își arătau frunzele de forme și mărimi ispititoare, de la tei, la stejari, fagi și salcâmi. Păsările se întreceau în triluri. În mijlocul parcului, era foișorul în care ne plăcea să ne jucăm noi, copiii. De 1 Mai, acolo erau așezate lăzile cu bere care urmau să fie vândute. Acum, doar câteva hârtii erau purtate de acolo până acolo de o adiere.

– Știi, Mioara, acest parc a aparținut unei familii de nobili maghiari. Era o baroană, noi îi

spuneam Pop Șimonoaia. În capătul celălalt al parcului e conacul.

– Știi, clădirea aceea e a Sfatului popular orașenesc.

– Da, acum așa e.

– Ce grădină frumoasă a avut! Unde e acum baroana?

– Cine mai știe? Era singură și, după război, a plecat în Ungaria. Acolo avea rude.

Am părăsit parcul printr-o porțiță laterală. Am ieșit în spatele unei clădiri mari, la fel de vechi cum era clădirea Sfatului. Era Tribunalul. Evitasem centrul.

Am mers apoi pe strada care ducea la Fabrica de cherestea și, mai departe, la gara C.F.F., care era lângă Vaser. Ne-am oprit pe la jumătatea acelei străzi și am luat-o la dreapta, spre Horeanu. Îmi plăcea mult acest deal. În vârful lui este o cruce, care se vede din tot orașul. Acolo știm că e răsăritul.

Ne-am apropiat bine de deal. Nu am urcat, pentru că în dreapta era fabrica la care am plecat. Se auzea un zgomot, dar nu erau oameni.

Am intrat pe ușa dinspre stradă. Tata l-a strigat pe Grigore. Am mai intrat pe un coridor, ne-am uitat în stânga și în dreapta. Nu am văzut pe nimeni. Într-un târziu, l-am găsit pe Grigore. Era lângă un cazan mare în care se învârtea ceva care semăna cu melcul mașinii de tocat carne pe care o aveam acasă. Când ne-a văzut, a oprit motorul. S-a făcut liniște. Puteam vorbi.

– Bună ziua, bine ați venit!

Grigore vorbea cu tata. Eu priveam curiosă la mașina aceea mare

– În ce clasă ești, domnișoară?, mi se adresează Grigore.

– Am intrat în clasa a treia.

– Vino să îți arăt cum se face brânza!

Merg după Grigore. El îmi arată cașul care e deja adunat de la oamenii din satele de pe Valea Izei. Îmi spune că și el e din Săcel, ca mine și tata, că duminică a vorbit cu bunicul și cu unchiul Ștefan.

Apoi, îmi arată mașina de tocat, acea mașină care m-a interesat cu puțin timp înainte. Acolo se mărunțește cașul. Îmi spune că pasta se frământă cu sare...

– Asta știi de acasă! Și tata face brânză din caș. Nu atât de mult.

– Ce urmează? Dacă știi...

– Pasta frământată și sărată se pune într-o bășică de porc.

– Sau burduf. Noi avem o cantitate mare. O punem în lăzi din lemn. Oamenii care fac brânză acasă folosesc și stomac de oaie, curățat și uscat ca bășica de care știi tu.

– Numai dumneavoastră lucrați aici?

– Suntem puțini muncitori: doi oameni duc marfa, materialele, ne pun la îndemână ceea ce avem nevoie, un mecanic... Dar nu avem inginer. Nu vrei să vii tu inginer la noi?

Eram luată pe nepregătite. Nu știam ce să spun.

– Ce face un inginer? Conduce șantierul...

– Cam așa.

– Mă mai gândesc! De fapt, cred că e interesant. Mă fac ingineră de brânză!

– Spuneai că te faci cântăreață de operetă, îmi amintește tata.

– Mai e mult până atunci. Mie îmi place și matematica. Pot să mă fac și ingineră.

– Atunci, nu ne mai rămâne decât să așteptăm să vii la noi ca ingineră.

– E o idee foarte bună! Să mă așteptați!

Am plecat veselă că am descoperit ce m-aș putea face când voi fi mare.

Câțiva ani, am spus că voi fi ingineră de brânză. Apoi, că merg la Chimie alimentară... Am renunțat mai târziu în favoarea Politehnicii, a mașinilor de calcul... Dar suna frumos: „ingineră de brânză”...

MARIA TIRENESCU

Nostalgii bucureștene

La vârsta majoratului, am resimțit contactul cu Bucureștiul ca pe o puternică lovitură în plexul solar, după care nu m-am recuperat nici până astăzi. Cred că în primul an de studenție nu concepeam să stau acolo nicio secundă mai mult decât timpul strict necesar pentru încheierea studiilor. Abia după absolvire, am realizat că orașul mi se strecurase în sânge, devenind singurul loc în care simțeam că trăiesc, fără să mă plictisesc (prea tare).

Știam, firește că nu e cazul de comparație între idila urbei noastre transilvane și forfota metropolei balcanice. Chiar îmi dorisem schimbarea; aveam nevoie de o deschidere mai mare, de o ieșire din cercul în care începusem să mă sufoc. Cu toate acestea, cu puțină mea experiență de liceană la început de drum, nu puteam să-mi închipui cât de șocantă avea să fie realitatea.

Nu mărimea orașului era problema, ci mișcarea haotică, viteza cu care se derula totul. Locuitorii capitalei erau veseli și săritori, dar ardelencei din mine îi păreau ușor superficiali. Priveau regulile mai cu indulgență, le considerau făcute pentru a fi încălțate, nu ca pe un ideal de atins, cum le priveam noi, sibienii. Erau ingenioși, impulsivi, inovatori. „Sportul” unanim practicat la București în anii optzeci era de fapt un slalom permanent, o luptă continuă pentru supraviețuire, un lanț de deliecte mai mult sau mai puțin cavalierești. Obișnuită fiind cu ordinea nemțească din burgul natal, îmi venea greu să mă adaptez traiului pe muchie de cuțit.

Noi, ardelenii, suntem uneori cam căpoși. Iau ca exemplu situația clasică de a întreba în autobuz unde trebuie să cobori pentru o anumită adresă. Mi s-a întâmplat la București să fiu îndrumată de trei persoane deodată. Ba unii chiar au coborât cu mine și m-au condus la destinație, povestindu-mi cu lux de amănunte detalii private. La Sibiu, în schimb aceeași situație m-a adus odată aproape de exasperare: mergând din om în om în troleibuz, abia la al cincilea am reușit să aflu informația pe care o căutam. Întrebat fiind de ce nu mi-a răspuns de la început, omul mi-a replicat mirat „dar nu pe mine m-ați întrebat!”. În fine, la București, locuitorii plini de elan au contribuit rapid la risipirea timidității mele, de provincial precaut.

Sunt conștientă că s-au scris destule despre farmecul Bucureștiului de ieri și de azi. Nu mă voi expune pericolului de a repeta ce au spus alții. Renunț din start să iau la rând cartierele și locurile dragi, pentru că numai cei care le cunosc le-ar gusta la fel ca mine. E însă important de știut că, odată ce ai depășit clipele de nesiguranță generate de starea de alertă continuă, te molipsești de la elanul generalizat și începi să te simți acasă, ca-ntr-o familie hiperbolic multiplicată. Zic, deci că ar fi mare păcat să nu cunoască și cei care n-au fost pe acolo senzația pe care ți-o dă acea dizolvare în traiul fluid, metropolitan. Intenționat renunț la enumerarea searbădă a unor repere spațiale concrete și mă axez pe momentele de revelație cotidiană incidentală, primele care dispar din memorie, pe nedrept, nefiind legate de o dată

calendaristică anume sau de vreo adresă de pe harta orașului.

Țin minte că, odată, după ce începusem să mă simt mai în largul meu, am luat un troleibuz din Piața Romană, care m-a dus de la un cap la altul al orașului. Cred că era linia 79, până în Drumul Taberei, cu întoarcere hăt, spre Dristor. Spre stupoarea mea, am descoperit colțuri pe care nu le știam, cartiere prin care viața părea să se scurgă într-un ritm mult mai uman, aproape ca-n patria mea transilvană.

Drumul Taberei, de pildă, era populat de inși nonconformiști, cu vederi pro-vestice, care parcă te lăseau să crezi că ai nimerit într-un alt oraș, mai modern. Era suficient să formezi un număr de telefon cu un prefix de centrală de cartier, și, cu puțin noroc, găseai la celălalt capăt

al firului un personaj dispus să converseze pe tema unei cărți la modă („Shogun”?) sau a unui film recent („Pas în doi”?). În schimb, pe Bulevardul Dacia sau pe lângă Piața Rosetti, abundau casele boierești, cu ziduri groase și cu intrări somptuoase de marmură, locuri prin care simțai mereu un fel de răceală. Cotroceniul, tot cu case, era mai aerisit, mai familiar și mai cald, abordând un aer cumva intelectual; Balta Albă se scâldea într-un veselie rustică, oarecum rurală, în timp Bercenii și Vitanul aduceau mai degrabă a oraș industrial, modern.

De atunci m-am obișnuit să nu judec pripit localitățile prin care trec, realizând că toate au mai multe fețe, care uneori se chiar pot contradice între ele. Totuși, un lucru îl au în comun toți locuitorii de capitale: sunt toleranți și deschiși, probabil din cauză că sunt obișnuiți să conviețuiască în bună pace pe un spațiu relativ restrâns. De pildă, în mijloacele de transport în comun nu se sfiesc să se înghesuie, reușind însă, în același timp să păstreze o mină demnă, de nezdruncinat.

Știu că, acum, privită din afară, viața noastră din anii optzeci se compunea ca un tablou sumbru, sufocant. Nu-mi propun să redau starea aceea de luptă continuă în care ne agitam în tinerețe, ca niște lemingi condamnați la un statut subuman, vinovați din start pentru simplul fapt că ne născusem într-o „epocă de aur”. Pe atunci nu percepeam dramatismul așa de acut. Umoarea apăsătoare nu avea o densitate constantă; printre picături trăiam momente de bucurie, exaltări spirituale, desprinderi din cotidian. Aveam ca refugiu filmele de colecție din arhivă, la care eram abonați; sau „The Wall”, al lui Pink Floyd, pe ecranul Palatului Pionierilor, într-o noapte organizată pe furiș de Florian Pitiș. Mai erau și petrecerile, care ne țineau o noapte întreagă cu chitara în mână; pe ici, pe colo câte un profesor de filozofie mai distrat sau altul, de sport, entuziast, care ne încurajau să primim peste gard sau să ne canalizăm agresiunile, răzbunându-le pe minge. Trăiam debusolați, într-un iureș nebun, „fojgăind”, cum ziceam noi, ardelenii, printre nuanțe de gri.

Dar orașul era doar decorul, nu și responsabilul acțiunii. E o mare ușurare să constat că imaginea sa nu se →

GABRIELA CĂLUȚIU SONNENBERG

Spania, 2012

(Continuare în pagina 60)

PERONUL DE LA LINIA MOARTĂ

Îi era frig. Strânse mai bine pe corp halatul de casă și formă din nou numărul, învârtind discul telefonului cu mai multă concentrare. Aceeași voce gravă și plăcută, de femeie, i-a răspuns de la celălalt capăt al firului. Închise. Era posibil să greșească de fiecare dată? Absurd! Dar, la urma-urmei, de ce ideea obstinată de a vorbi cu ea? Ce i-ar fi putut spune, după

atâta timp? Poate că nici nu-și mai aducea aminte de el, pasager prin viața ei cu foarte mult timp în urmă.

– Iubesc mult iernile, domnule. Albul lor.

Pârâul de munte părea mai învolburat în ziua aceea, munții își ascundeau crestele într-o ceață mată, aerul era umed și greu respirabil.

– Nu știi de ce, percep fiecare iarnă ca pe un adaos la partea de bine a lumii, ca pe un echilibru adus păcatului... Și-apoi, e ca și cum mi-aș retrăi copilăria, cu visele și inocența ei.

S-a aplecat și, cu delicatețe, a cules o floare albastră din ecartament.

– Bunica mă ducea la biserică, ținându-mă de mână, făcându-mi cale prin troienele prodige. De Crăciun, ne adunam toți copiii și, cu trăistuțele pe după gât, porneau să colindăm casele la care ferestrele erau neadormite. Eram gălăgioși, iar câinii ne țineau isonul.

Zâmbi trist aducerii aminte.

– Acasă, ne aștepta întotdeauna un foc zdravăn, de lemne, și miros de cozonac. Sub brad, găseam daruri, portocale, nuci și, uneori, jucării făcute din lemn. Îmi aduc aminte și acum de ochii sclipind de fericire ai bunicului meu, când mă priveau îmbrățișând fiecare cadou în parte. În acele momente, era și el un copil...

Păru că măsoară din ochi lungul de șine.

– Domnule, oare până unde duce calea ferată?

Cât de ciudată poate să fie firea omului... Își putea aminti aproape cu exactitate fiecare cuvânt al ei, ochii profunzi cuprinși de febra unor grele nostalgii, chiar și sentimentele lui de atunci le putea reactualiza, retrăi, dar era mereu necesar un efort concentrat pentru a asocia totul cu date ale filelor de calendar.

Ce rost mai avea să o caute? Ce vroia, de fapt? Trecutul nu mai e decât un *ieri* perimat și pierdut, chiar dacă în mintea lui confuză, timpul și spațiul deveneau noțiuni abstracte, în care nu mai ticăia niciun ceas, prin care nicio clepsidră nu-și mai deșerta nisipul, ca și cum viața i-ar fi înghețat undeva într-un trecut din care nu se mai putea face pasul spre *înainte*. Mai rămânea o singură desprindere, aceea înspre a deveni caduc într-o veșnicie.

Durerea din piept i se accentuă. Trebuia să caute rețeta aceea pentru morfina. Accepta mai ușor ideea morții decât groaznica durere cauzată de preludiul ei.

Coborî în cea mai apropiată stație de tramvai. Privirea îi era tulbure și a trebuit să facă un efort serios pentru a distinge numărul care asigura destinația exactă, afișat pe geamul tramvaiului.

Nu era aglomerație. Doar câteva grupuri răzlețe, discutând subiecte cotidiene. Tramvaiul avea o încălzire deficitară și îi era rece. Și-a ridicat gulerul hainei de iarnă și a încheiat nasturii până la ultimul.

Pe scaunul destinat celor cu dizabilități, un bătrân. Rupea la intervale regulate dintr-un colț de pâine. Mesteca încet, fără grabă, așa cum sparg alții semințe. Puțin îi păsa de privirile ironice, degradante; după ce-ai trecut printr-un război, orgoliul urcă la alte standarde, nu se mai pretează la percepția celor de rând. Bătrânul nu coboară nicăieri, nu are un loc unde ar trebui să debarce. Deține o legitimație de veteran care-i conferă gratuitate până la capătul oricărui drum. Lipit pe un geam lateral, un afiș, în culori calde, anunță cum un distins domn, la o anumită oră dintr-o anumită zi, invită la participare pentru învățarea „*Viapassanei – arta de a trăi*”.

Tramvaiul huruie, ușile se deschid și se închid zgomotos la fiecare oprire a vehiculului perimat de vreme. A coborât la cea de a patra stație, cu dureri reînnoite. Își ridică fiolele care promiteau (conform prospectului) o moarte lipsită de durere. Morfina, medicamentul muribunzilor.

Ființe fără creiere, invizibile, se hrăneau din el, dându-i frisoane și dureri groaznice în piept, inducându-i o stare de cvasi-aiurare. Se refugie în toaleta unui bar mizer și își făcu injecția. Se liniști. Încercându-se, scuipă sânge pe podeaua sordidă.

LUCIAN DUMBRAȚĂ

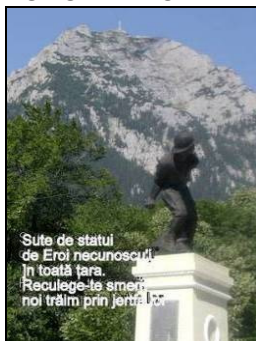
(Fragment din romanul cu același titlu)

(Urmare din pagina 59)

suprapune în memorie peste acea starea de angoasă. Temerea mea cu privire la revederea cu capitala fantasmagorice Republicii Socialiste Române – acel halucinant „stat în curs de dezvoltare” – nu s-a adeverit. Revederea străzilor și clădirilor, multe din ele renovate, mirosurile familiare de prin piețele de cartier sau de prin librării, unghiul neschimbat sub care cade lumina solară de-a lungul Bulevardului Magheru, gustul prăjiturilor de la laboratorul de patiserie, la fel ca și rețeta mititeilor de la „Carul cu Bere” au rămas aceleași. Nimic nu egalează confortul unei simple plimbări printre studenții de azi, ale căror fizionomii seamănă leit cu cele din generația noastră. Adevărata baie în supa antropică de oameni cu cod genetic înrudit cu al nostru, plimbarea pe străzile Bucureștiului confirmă și azi ceea ce știam dintotdeauna: nu există distanțe. Nu sunt și nu au existat.

Consistența treptelor de marmură și travertin ale facultății, tocite și rotunjite, se simte la fel de bine și prin pantofii noștri „Made in Romania”. Talpa noastră pare să soarbă febrilă energiile cu care se încarcă static ex-staticul nestatornic din noi, care a plecat puțin în lume, să mai vadă ce și cum. E momentul în care nu mai putem spune că ne aflăm la București. Corectă ar fi mai degrabă formularea: Bucureștiul e în noi. Eu una l-am luat cu mine; călcăiele îmi vibrează imperceptibil la gândul viitoarelor incursiuni în orașul care mă așteaptă, fără pretenții și fără ranchiună. Ați mai pomenit călcăie zâmbind?

FOTO HAIKU

Sute de statui
de Eroii Necunoscuți
în toată țara.
Reculege-te smerit
noi trăim prin jertfa lor

Sunt zeci de chilii –
în fiecare o viață
zi de zi la fel

Românca-întrebă –
Iar localnica tace
în olandeză

M-am întors în sat –
totul părea neschimbat
...eu eram altul

Roata olarului –
lutul încheie ciclul
oale și ulcele...

Atât rămâne
flacăra lumânării
pâlpâietoare . . .

Din zori stă aici –
dar niciun pește nu-a
vrut
să se sinucidă

Șirag de perle –
suferința unei scoici
în fiecare

JULES COHN BOTEA

GÂNDURI DE LA MARGINEA LUMII

M-am așezat într-o după-amiază de duminică, privind-mi zilele cum se deșiră emancipate de rânjetul iubirii – singura melodie construită din decepțiile clipei cea repede.

Un exces de logică mă rupe de-a curmezișul, raționând în propoziții categorice niciunde în care-mi împrăstii perciunii călcâielor cu care mă retrag din tăcerea zilei de apoi. Atributele buzelor veștejesc verbul sinelui meu infirm, balansându-se pe instinctual cu care mă miră curiozitatea prenumelui propus de spiritual departelui din limita cu care mă mor.

Am cutreierat doctrina mâinii atârnată cu capul în jos pe fruntea rugăciunii și-n nările genunchilor, sforăind eroarea izbăvirii, interjecția privirii și-a subțiat trupul abandonat în secta puțin mai eretică a obsesiei că mă dor.

Cât privește folosința cu care mă uez, ea nu e nimic altceva decât gustul împărțășaniei din fiecă dimineață a amurgului spre care fug.

Privindu-mi Minele, mă frâng.

Cu mine, Minele îl plâng.

Mă loveam în delirurile mele ca de un felinar frustrat de întunericul din preajmă. Viața mi-e asemenea unei prăvălii pline cu obiectele ontologiei tale, a căror identitate stă în etichetă. Afară, metafizica prezentului suspină ca un asasin grațios, violat de o victimă discretă.

Ce infern mă picură peste emoțiile epidermei? Ce rai îmi mântuiește șomajul sufletului? Sforăitul gândurilor e ca un excitant inofensiv ce mă descompune spre a-mi concilia ortodoxiile așternutului în care îmi osândesc liturghiile desfătărilor.

Îmi gândesc senzațiile. Dar mă repudiază religia. Instinctele îmi arată suplețea, plăcerile – nedesăvârșirea, sexualitatea – știința. Devălmășia perversă a rațiunii mă aruncă în monotonia digestiei.

Tocmai de-aceea moartea își schimbă cravatele, trăind angoasa alegerii și medităndu-și putreziciunea. Fiindcă ea doar trăiește, pe când eu exist. Îmi uez deliciale înclinațiilor „și (vorba lui Cioran) mă gândesc la un Eleusis al inimilor ce numai sunt înșelate, la un Mister limpede, fără zei și vehemențele iluziei.”

M-am înzăpezit pe sânul morții mele încât nu mai am sfârșit, asemenea orașului cu noaptea la gură, împotmolit în invazia insomniilor ațipite în pleoapele lehzurilor din bordeluri. Nimeni nu-mi parcurge nimicul febril ce-mi admiră conștiința și care înfrumusețează nebunia necesară fiecărei fapte. Zadarnic încearcă mintea a mă substitui lumii, fiindcă nu știu ce viciu trebuie să aibă un om pentru a preface intimitatea disperării lui în hipnoză a finitudinii.

Mi-am aruncat oasele în cimitirul pasiunilor, lepădându-mi zornăiala sinuciderii, refuzând rugăciunea către zeul bațjocorit metafizic de ipocrizia coapselor tale care mă izbăvesc pentru a mă ofili.

GEORGE BACIU

Biblioteca Babel

KARIN BOYE

(1900-1941)

Karin Boye se naște în 26 octombrie 1900 la Göteborg și moare în 23 sau 24 aprilie 1941, la Alingsås. Margit Abenius scrie despre Karin Boye o carte cu titlul *Drabbad av renhet (Lovită de puritate)*, titlu care spune ceva semnificativ despre Boye ca poetă și om, dar ar putea la fel de bine să fie numită „Lovită de propria sa cerință de puritate”. Această cerință a urmat-o toată viața. Debutază în 1922 cu volumul de poezie *Moln (Nori)*, căruia îi urmează *Gömda land (Țara ascunsă)* în 1924 și *Härdarna (Îndrăzneții)*, 1927. În *Țara ascunsă*, apa devine purtătoarea de simbol. Marea oferă lumină de vindecare și puritate; apa de izvor, incoloră și limpede, este nevoia de dreptate, de justiție. Picătura de apă dintr-o frunză de crețișoară este legată, înrudită cu apa de izvor, dar vine de la integritate, onestitate. *Îndrăzneții* constituie punctul final al poeziei de tinerețe a Karinei Boye. Adâncimea mării, în multe poezii, este simbol nu numai pentru mișcare, efemer, ci și pentru odihna eternă, pentru moarte. Cel mai cunoscut poem, *I rörelse (În mișcare)*, cu paradoxul că dormi cel mai în siguranță acolo unde dormi doar o singură noapte, a devenit un fel de poezie de luptă pentru tână generație Clarté. În 1927, Karin Boye devine membră a redacției revistei

socialiste „Clarté” și este unul dintre fondatorii revistei „Spektrum”, din a cărei redacție face parte între anii 1931-1932 împreună cu Gunnar Ekelöf.

La începutul anilor 30, Karin Boye trece printr-o criză de depresie din care încearcă să iasă cu ajutorul psihanalizei, dar și prin scrierea romanului autobiografic *Kris (Criza)*.

Între anii 1932-1933, poeta se află la Berlin unde urmează un tratament psihic și vede de aproape cum se răspândește nazismul în Germania. Se desparte de soțul său, Leif Björk, și se întoarce în Suedia, schimbată: mai elegantă, mai puțin interesată de partea activă, marxistă a mișcării Clarté, dar mult mai fragilă, mai labilă decât înainte.

În 1935, îi apare volumul de poezie *För trädets skull (De dragul copacului)*, care-i marchează maturitatea lirică.

Romanul *Kallokain* îi apare în 1940 și este primit cu o critică extrem de pozitivă. Într-o scrisoare, Boye a explicat că romanul este „un roman de viitor...”

Este vorba despre situația din secolul următor, atunci când unele dintre statele totalitare avansate se luptă pentru a domina lumea, iar omul, individul, este complet în mâinile Statului.”

În timp ce lucra la *Kallokain*, Karin Boye a scris și poezie, în principal *De sju dödssynderna (Cele șapte păcate de moarte)*, un fel de oratoriu, care nu a fost niciodată finalizat.

Această culegere de poezie s-ar putea numi o cantată despre dragoste și moarte. Cantată care pare să fie născută dintr-o criză la fel cu cea pe care o trăiește poeta în primăvara anului 1941, anul în care trupele germane au pătruns în Balcani.

În 23 aprilie, armata greacă capitulează și trecătoarea Termophyle, apărută de unități englezești, cade – drumul spre Atena este deschis.

Pe 23 aprilie 1941, Karin Boye dispăre – locuia pe atunci la o prietenă în Alingsås – și este găsită moartă, câteva zile mai târziu, pe un mic deal de la marginea orașului. Poeta s-a sinucis luând o supradoză de somnifere.

PUTEAM SĂ TE URMEZ

Puteam să te urmez până foarte departe,
mai departe decât tot ce știi tu,
afară în spațiul
cele mai mari singurătăți a lumii,
acolo unde Calea Lactee
rostogolește
tăioasă, o spumă moartă
și acolo unde tu-ți cauți adăpost,
într-un loc uluitor.

Eu știu: nu se poate.

Dar când te ridici tremurând
orb din apa botezului tău,
prin spațiu
eu îți voi auzi strigătul,
și te voi încălzi iarăși,
te voi îmbrățișa din nou,
îți voi fi aproape, într-o altă lume,
printre altele, cu nume de
nenăscuți.

DRUMUL SPRE CASĂ

Știu un drum ce duce spre casă,
acest drum este greu de parcurs.
Fiecare călător ajunge acolo un om
sărac,
mic și urât și cenușiu.

Știu un drum ce duce spre casă.
Drumul acela este gol și curat.
Este ca și cum ți-ai sprijini obrazul
cald
de piatra aspră.

Dar cel ce a simțit piatra
în sângele-nghețat al obrazului
va simți cât de blândă duritatea sa
este,
cât de credincioasă, de fermă și
bună.

Îi va mulțumi pietrei
și-i va păstra greutatea dragă,
va lăuda singurul joc al luptei
care a fost prețul victoriei sale.

AMAZOANA

Am visat despre săbii noaptea
trecută.
Am visat despre luptă noaptea
trecută.→

Traducere și prezentare –
DORINA BRÂNDUȘA
LANDÉN

Am visat, am luptat de partea ta
înmarmă și puternică, azi noapte.

A fulgerat puternic din mâna ta,
și giganții au căzut la picioarele tale.
Rândurile noastre s-au strâns și au
cântat
în silențioasele amenințări ale-
ntunerului.

Am visat despre sânge noaptea
trecută.
Am visat despre moarte noaptea
trecută.
Am visat că am căzut lângă tine,
rănită de moarte, azi noapte.

Tu n-ai observat că eu am căzut.
Gura ta era gravă.
Cu o mână sigură tu țineai scutul
și ai plecat pe drumul tău drept,
înainte.

Am visat despre foc noaptea trecută.
Am visat trandafiri noaptea trecută.
Am visat că moartea mea era dreaptă
și bună.
așa am visat eu azi noapte.

DRUMEȚUL

Spune-mi, ceață din fântânile
cunoașterii,
există aici lucruri noi să mă înveți?
Mă prinde vertijul, râsul și spaima.
Aerul are poteci ce ne poartă!

Singur cu tine, ochi de vultur,
umblu eu departe, departe,
drumuri înghețate, drumuri
răsunătoare
fără un țel ori fără sfârșit.

Toate sfintele zile de dragoste
își simt nserarea și singurătatea.
Credincios aștepti în lumina serii,
tu, care cercetezi și știi.

Tot ce întâlnesc, părăsesc iarăși.
Ceață, tu vindeci rănilor arzătoare.
Drumuri răsunătoare, drumuri
răsunătoare,
fericit merg cu tine.

Urmează-mă înainte, prin toate zilele
vieții,
învață-mă să spun la ușa
întunerului:
"Nimic n-am știut, puțin știu eu –
și cu toate acestea, mai mult decât
înainte!"

STELELE

S-a terminat acum. Mă trezesc.
E liniște și e ușor să mergi,
atunci când nu mai ai ce aștepta
și nimic să mai porți cu tine.

Aur roșu ieri, frunze uscate astăzi.
Mâine nu mai este nimic.
Dar stelele ard în tăcere, ca înainte,
în această noapte, în spațiul din jurul
meu.

Vreau acum să mă dăruiesc pe mine
însămi,
să nu-mi rămână nicio fărâmă.
Spuneți-mi stelelor, vreți să primiți
Un suflet ce nu are comori?

La voi e libertatea deplină
în depărtare, pacea eternității.
N-am văzut niciodată cerul gol
care ne-a dat lupta și visele.

ZILELE TRECUTE

Când un om bătrân este bolnav, vin
toate zilele sale trecute
se așează ușor, într-un cerc, în jurul
patului său.
Ele nu se lamentează, nu plâng și nu
suspină.
Dau din cap încet, se gândesc la
lucruri vechi.
Fiecare spune povestea sa niciodată
uitată,
Fiecare poartă o lumânare și o
aprinde încet.
Se oglindesc clar în apa întunecată a
fluviilor.
El merge, merge pe sub arcade,
pe sub arcuri de lumini tremurătoare.

Hans Dama

Hinterer Gosausee*

Exilat, ascuns în vale,
picotești în simplu-ți stau.
Numai culmile regale,
ca pândarii, grijă au

de verdeța ce-o prășește
raza soarelui candid;
irizată,-ți licărește
des oglinda făr' vreun rid.

Dachstein, un ghețar de pază,
casei tale-i ca un scut;
codrul te înviează
cu plămânul lui umplut

de răcori și respirații
proaspete sub cer senin.
Nu-ți cunoaște agitații
apa nici când vânturi vin.

Numai libelule zboară
la schelete de molizi;
forța de odinioară
și-o slăvesc bușteni solizi:

a sfida vremelnicia
este sensu-acestui caz;
iar priviri vrând mărturia
sar spre culmi din laz în laz.

8.9.2010

* Hidronime austriece cu sensul
„Lacul Gosau din Față”, resp. „Lacul
Gosau din Dos” (n.trad.)

Transfigurare

În vis erai năluca mea de dor,
pe care n-am putut s-o-ncheg
vreodată.
Cum încercam să-ți dau contur, îndată
un vâl mi te împresura ușor.

De îți ghiceam doar chipu-amăgitor,
azi zâmbetu-ți discret mi se arată?
Privire din abis, catifelată,
m-ai prins în mreje ca un vrăjitor.

De fericit ades mă scol în noapte –
și, pân' a nu cădea din nou în bezne,
mă las cuprins de-asemena minune:

Târziu, răs dulce de femeie, șoapte
îmi urc gândul unde nu e lesne,
iar jind și doruri știu să se-mpreune.

Traducere de Simion Dănilă

Biblioteca Babel

Luis Raúl Calvo

Generația Deschisă* după 20 de ani

Poate că din întâmplare ne vom recunoaște

În pozele vremii

Ca o umbră palidă ce acoperea odată
Largul oceanului Atlantic.

O ironie crudă, doar paginile
îngălbenite, numai ele singure
Vor sta mărturie acelor timpuri,
Vor dovedi că am trăit apusul unui
vis, realitatea fragmentată
A unei vechi utopii, dorința de a
recupera
Adevăruri de pe buzele muzelor
antice ale Olimpului.

Mulți dintre noi au plecat deja, pentru
a se regăsi
La malul altor râuri, în alte regiuni ale
sufletului.
Pasiune sângelui nu mai poate învada
teritoriile ce separă
Ceea ce frumusețea unește în tăcere.

Da, ne vor rămâne cuvintele,
Cel puțin ele, vorbele,
Vor rămâne pe urmele noastre,
Vocile dezolate ale memoriei,
Ale efemerului, ale uitării.

*Mișcare de literatură și cultură, Buenos
Aires, Argentina

Scaunul gol

Cu fața la soare, povestea noastră,
Nu recunoaște decât o parte a
scaunului.
Acest vid ce-a rămas gravat
În adâncul oglinzilor și care reflectă
lugubru
Candoarea iscoditoare
A unor inimi mizerabile
Ce se ascund la venirea nopții.

Dincolo de crepitudinea infernului,
Oasele adormite se recunosc între ele,
Rigide și opărite.

În această cameră, un bărbat
Se abandonează morții zi după zi.

Azi, multe dintre ființele acestea
Se aventurează să petreacă noaptea

În uitare.

Se deșteaptă în zori, beau o gură
De cafea și își imaginează
Că frumusețea în toată plenitudinea sa
Se găsește undeva,
de partea cealaltă a pământului.

Linii de Scăpare

Nu există ordine
A cărei transparență
Să se supună judecății noastre.
Cele gândite sau cele negândite,
Abstractul sau concretul,
Constituie forme sigure
Prin care se ajunge
La curbele despuiate ale dorinței.

Din această cauză, cu primitiva
spaimă
A celui ce nu știe,
Privim mai departe de liniile de
scăpre.
Verificăm încă o dată, dacă mai era
nevoie,
Că certitudinea este
O picătură difuză,
Peste deplinătatea a două corpuri
abandonate.

Limite

Există un podiș care separă
Vorbele de gesturi,
Inimile de principii,
Sfințenia de păcate.

Limitele difuze ale dragostei
Aplanează diferențele.

XXIII

Scurte au fost clipele petrecute-
mpreună
Cu vocile duioase!
Odihnindu-se acum în secret
Ca apele adânci, cristaline.

Când și când reapărând
În dimineți de veghe,
Pentru a-ndepărta de la noi
Făpturile sordide
Ce mereu
Ne ațăță.

Tot așa, câteodată,
Ne vine-n ajutor vraciu copilăriei,
Cu vechiul lui descântec
„Nimic pentru aici, nimic pentru
dincolo”.

LUIS RAÚL CALVO

Născut în 1955, Luis Raul Calvo locuiește în Buenos Aires, Argentina. Este poet și eseist, director al revistei literare „Generación Abierta” (Letras-Arte-Educación), fondată în anul 1988, și care a fost declarată în anul 2000 „Revistă de Interes Cultural a orașului Buenos Aires” de legislatura orașului Buenos Aires. Revista a obținut premiul *Puma de Plata 2009*, acordat de *Fundación Argentina para la Poesía*. Colaborează la diverse publicații din Argentina și din exterior. Poemele sale au fost traduse în engleză (Flavia Cosma și Carmen Vasco), în franceză (Duilio Ferraro), în portugheză (Antonio Miranda și Lourdes Sarmento), în română (Flavia Cosma) și în italiană (Antonio Aliberti și Gladys Sica). A obținut diverse distincții literare. Opera sa este inclusă în mai multe antologii și site-uri web de poezie, atât în Argentina, cât și în afara țării.

Printre publicații mai importante menționăm: *Tiempo dolorosamente resignado* (Ediciones Generación Abierta, 1989); *La anunciación de la partera* (Ediciones Correo Latino, 1992); *Calles asiáticas* (Editorial Plus Ultra, 1996); *Bajos fondos del alma* (Ediciones Generación Abierta, 2002); *Belleza nómada* (Ediciones Generación Abierta, 2007); *Nimic pentru aici, nimic pentru dincolo*, antologie de versuri în limba română (Editura Gens Latina, România, 2009); *Nada por aquí, nada por allá*, antologie poetică (Ediciones Generación Abierta, 2009); *Profane Uncertainties*, antologie poetică în limba engleză (Ed. Cervena Barva Press, USA, 2010).

În 2010, a imprimat primul său album musical, *¿Cuál es la verdad de lo vivido?* – *Cântece urbane* – pe versurile și muzica proprii. <http://www.generacionabierta.com.ar/>

Traducere și prezentare
FLAVIA COSMA

GETA YOUNES

(AMMAN, IORDANIA)

Poposind trei zile în Iordania, mi-a fost dat să întâlnesc o distinsă doamnă, stabilită pe acele meleaguri cu 28 de ani în urmă. Traducător autorizat și ghid de limbă română pentru turiști, dna Georgeta Zlatan – cum se numea cândva, în ținutul său de pe lângă Vaslui, Geta Younes pe numele de cetățean iordanian – ne-a împărțit, în timpul călătoriei noastre, eforturile pe care le face pentru a rămâne o bună vorbitoare de limbă română – limbă în ale cărei taine și-a crescut și cei trei copii. *Nu mă consider cine știe ce talent în literatură, sunt doar o persoană care își exprimă prin versuri nețărnută dragoste pentru limba română. Poate că versurile sunt stângace și lipsite de orice valoare literară, dar pentru mine exercițiul căutării cuvintelor potrivite și combinării lor înseamnă o ofrandă adusă minunatei noastre limbi.*

Gândindu-mă la schilodirea limbii române aici, acasă, unde ar trebui să fie *Împărăteasă*, vă propun un *exercițiu de căutare a cuvintelor* trimis de dna Geta Younes, cetățean al Regatului Hașemit al Iordaniei, româncă până în cel mai ascuns cotlon al ființei sale. (Rodica Lăzărescu)

BIBLICE

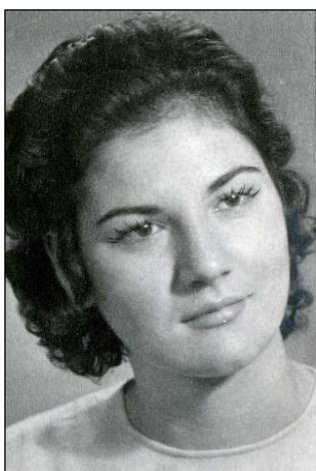
Taica Lot, pios din fire,
Ținea post de-o viață-ntreagă
Și, normal, de la o vreme,
Nu mai avea pic de vlagă
Prin iatac, pe la nevastă,
N-a trecut de-un car de ani,
Cuvios, dar pentru dânsa
Nu mai valora doi bani.
Femeia privea la stele
Spumegând de mânioasă:
„Dacă-i cer să mă mângâie
Îmi zice că-s păcătoasă.
Niciun simț și nicio grijă
Omul ăsta nu mai are,
Mi-a făcut pustie viața,
Fără de piper și sare.
În Sodoma și Gomora,
Toți trăiesc în veselie,
Lot al meu mătăanii bate
Și numai de posturi știe!...
Cum să mai trăiesc pe lume
Cu așa bărbat netot?
Sfinți din ceruri, aveți milă
Și scăpați-mă de Lot!
Stârniți niscai vijelie,
Dați o ploaie cu pucioasă,
Rătăciți-l prin pustie,
Să piardă drumul spre casă!”
Tot cântind ea către stele
Și bodogănind întruna,
Auzi Sfântul Ilie
Care se certa cu Luna.
El privi jos la femeie
Cu o mină furioasă:
„- Vrei o ploaie? tună Sfântul,
Vrei o ploaie cu pucioasă?”

Cum să nu? De vrei să-ți fie
Bucuria și mai mare
Îți dau una cu pucioasă
Și-ți mai dau una cu sare”.
Și hodorogind cu carul,
Stârni o furtună mare,
Turnând din nori cu găleata
La pucioasă și la sare,
Iar femeia bucuroasă
De furtuna cea avană,
Se propti de-un gard să rădă
Și se transformă în stană.
După ploaia-nverșunată,
Dispăruse tribul tot,
N-a scăpat din vijelie
Decât credinciosul Lot.
Ce s-a întâmplat pe urmă?
Cine-ar mai putea să știe?
Lot o fi trăit prin peșteri
În tihnită sihăstrie,
Dar Sodoma și Gomora
Au avut cumplită soartă,
Iar femeia stă și-acuma
Stană lângă Marea Moartă.
Dar mă-ntreb: din ce pricină
Sfântu-i arțăgos întruna
Și tot tună și trăsnește?
Ce-are de-mpărțit cu... Luna?
I-o fi refuzat pe vremuri
Curtea lui vijeliosă?
Sau se crede mai deșteaptă,
Mai de viță, mai frumoasă?
Nu vrea carul lui arhaic?
Poate-i cere vreo mașină!
Sau o fi vreo mofturoasă
Și-i tot caută pricină...
Nu-i exclus ca el să fie
Cârcotaș, poate gelos,
Nu așa cum se cuvine,
Blând, romantic, drăgăstos
Orice-ar fi, noi, muritorii,
Câte-am zice ori am face,
Între Sfânt și între Lună
Nu putem încheia pace.
Dar zâmbim când doamna serii
Se arată printre nori
Și-l iubim și pe Ilie
Când dă ploaie peste flori...
Și-l rugăm, atunci când plouă,
Chiar de-i Luna furioasă,
Să nu plouă peste lume
Cu sare ori cu pucioasă...

NOAPTEA DE LA NOAPTE

- ultima parte -

- Cât i-ai cerut?

Da, asta după voce este Elena, dar cu cine o fi intrat? Precis iar a venit să vândă ceva pe-aici, se zice că din asta trăiește și infirmierele o mai ajută înlesnindu-i intrarea prin saloane; nici nu deschizi bine ochii dimineața, că te și întrebă: „Vrei un pachet de țigări? Uite, am și săpun Amo, sau vrei un Lux? Am și din ăla. Pixuri cu cinci mine nu vrei? Sau gumă de mestecat? O,

da' matale ce-ți mai trebuie gumă de mestecat?!” Geanta ei, talcioc curat. Odată i-a dispărut o pungă cu cafea și a întors toate saloanele pe dos. A ajuns și aici, mi-a scotocit și mie toată noptiera și doar abia mi-o aranjase Mira. Am început să tremur și să-ntind mâna încercând s-o opresc, dar vocea-i stridentă cu inflexiuni și reflexe tabagice mi-a plesnit urechile făcându-mă să tremur și să rămân cu degetele suspendate.

„Ei, gata, hai, liniștește-te că nu-ți iau nimic, ce tot bâțâi degetele alea prin aer? Eu nu fur ca altele și nu ascund prin saloane, auzi? Mie nu-mi trebuie de la nimeni nimic pe degeaba. Eu muncesc cinstit, așa să știi, eu sunt sinceră și cinstită, da' lumea nu-mi apreciază cinstea.”

A ieșit trântind ușa. Se zice că până la urmă ar fi găsit punga tot în geanta ei, nu se știe cum, dar se pare că mai procedase așa.

Acum a intrat cu Safta; stau amândouă la măsuța de lângă ușă și mai foarfecă pe unul, pe altul... Asta până se ivesc zorile că Elena-și ia geanta și pornește prin saloane, iar Safta începe să șteargă pe jos.

Uite c-am să-i duc lipsa: nu-i fată rea Safta, dar trebuie s-o lași doar pe ea să vorbească. Uneori nu știe ce să-ți mai facă, te-ntoarce, te schimbă, insistă să te ajute chiar dacă n-ai nevoie, alteori intră și, cu mâinile-n solduri, își rotește circumferința privindu-ne pe sub genele-i strident rimelate și, aruncându-ne priviri pline de reproș, strigă: „Hai, mâncați mai repede, că trebuie să strâng. Acum îmi stă apa caldă.”

Da, le cunosc pe toate. Nu știu cum este orientată camera asta, dar se pare că-i mai retrasă și vin pe rând câte două, câte trei și tăifăsuiesc alungându-mi mie somnul. Mă văd că vreau s-adorm puțin, dar au grijă de mine: „Ce-ai făcut azi-noapte? Dacă ziua dormi, atunci noaptea....”

Dar ce știu ele ce fac eu noaptea? Uite, ca acum, număr să văd unde-am greșit. Nu mă deranjează nici Elena, nici Safta, nici vecina mea din dreapta care, uite, a-nceput iar să tușească. Eu am o ocupație noaptea, îmi place noaptea, uneori nici nu simt când trece, număr, mă mai gândesc la Mira, la Andrei, la Eugen. Da, are mâini ușoare, fine, Mihai: îi simt degetele mângâindu-mi fruntea... Oare unde o fi lucrând? S-o fi căsătorit? Parcă-i zărisem într-o zi pe inelar verigheta... N-am mai avut timp să-l întreb, totul m-a luat pe nepregătite și vorba lui: „la-nceput a fost cuvântul”, dar eu nu-l mai am.

„Ce... a... mar... lama...” am încercat să-i spun într-o zi Saftei că vreau lapte în loc de ceai, mi-l adusese Mira și-l pusese la fereastră, dar limba-mi umbla dezordonată și cuvintele se-nghesuiră care mai de care să iasă primul astupându-mi gâtulejul. Am rămas doar cu mâna-ntinsă, iar Safta a crezut că n-am aer și-a lăsat fereastra deschisă.

„Forțați-o să mănânce”, îi spusese medicul într-o zi lui Mihai. „Văd că pe dumneavoastră vă ascultă. Vedeti, altceva e un fiu!” Un fiu! De unde un fiu? Eram preocupată să văd pădurea, în anii aceia nu zărisem copacul, deși era la doi pași de mine. Trecusem printr-o pădure din care verdele se cam dusese, ruginiul frunzelor mi se înfățișa în plinătatea lui și oare să nu fi văzut copacul? De când sunt aici, Dan a venit de două ori să mă vadă, dar n-aș fi vrut să mă-nfățișez astfel în fața lui. Oare cine-l chemase și cine știa oare că, odată, el?... O, dar ce de mult mi se pare! Ultima oară când îl văzusem fusese la un simpozion de literatură: prezentase o disertație asupra pesimismului bacovian, apoi o cafea, câteva impresii schimbate împreună și-un bun-rămas. Acum câteva zile venise să mă vadă, dar privirea-i mai mult decât compătimitoare mă făcuse să-nchid ochii și să i-o evit. Dacă ar fi insistat, dacă ar fi încercat atunci să mă facă să văd copacul!

Oricum, pădurea rămâne acolo; și copacul, verde sau uscat, rămâne acolo. L-ai văzut sau nu, el rămâne acolo, tu pleci. De ce a trebuit ca eu să-l văd doar pe cel uscat? Și el, el de ce n-a insistat? De când mă știu am fost mai sceptică, prisma prin care am văzut eu viața n-a avut laturile tocmai perfecte, incertitudinea realului a încrustat riduri chiar pe suflet care s-au accentuat odată cu trecerea anilor... O, dar ce mă gândesc eu acum la toate astea?...

Da, îmi vor lipsi și fetele-astea gălăgioase, îmi va lipsi și despletita asta care-mi fixează la două zile perfuzia. Mă crede inertă, vegetativă, dar eu nu pot să-i vorbesc doar, în schimb o privesc. Am privit-o zile întregi și chipul ei strident machiat mi-a rămas întipărit. Eu pot s-o văd și acum când nu-i lângă mine, dar nu știu de ce figura ei îmi dă senzația că mă lovesc continuu. Privirea-mi este înțepată de formele-i ascuțite, parcă toată-i făcută din vârfuri și colțuri. De pe o frunte netedă (ca o compensație, parcă), plată, ca un perete abrupt privirea-mi coboară-n trepte pe chipul ei: arcadele →

NICOLETTE ORGHIDAN

ȘI UITE COPACII...

O, cum urlă vifor-n răzvrătirile sale aruncându-mă prin scântei de zăpezi. Dar iată, și tu mergi pe-a lumilor cale urcând către Steaua pe care-o visezi.

Mereu omenirea n-a dus-o prea bine, vom cădea cu ea în prea marele hău. Este frig, și doar de un fir se mai ține, și-i gata s-ajungă din rău în mai rău.

Stăm suspendați deasupra bulboanei și-nvolburate apele urlă aprig sub noi, ne privește Fecioara din roșul icoanei plângând din ochii săi albaștri și goi.

Suntem răvășiți de turburi îndemnuri când cerul ne privește de după perdea și parcă sunt ucis de o mie de trenuri care trec ca un fulger prin inima mea.

Și uite copacii cum tremură în ramuri, uite cum lumea e astăzi cu josul în sus și iată, ritmic ne bat zăpezile-n geamuri, iar planeta pleacă sângerând spre apus.

Prin părțile noastre se tot stinge lumina pe aici, vor crește liane și ierburi pustii, întreaga lume-și stopează încet mașina. Din depărtare vine doar gândul celor vii.

FRUCTUL LUMINII

Gutuie în fereastră-aș vrea să fiu, tot galbenă ca o para turcească, pe care în amurg, cât nu-i târziu,

s-o ții la piept să se-ncălzească.

Nici toamna și nici iarna la un loc nu poate timpul culorile să-i spargă și vin prin boarea lumii de noroc tulburător s-o simt o viață-ntreagă.

Acolo-n fructul adânc și învăscut bătrânele esențe îs gata să exulte, cheamându-ne în cer necunoscut îngerii blonzi cu stelele în frunte.

În preajmă, aromele se nasc subtil, chemând misterul vremii în gutuie și mușc din ea ca un sârman copil sub pomul nou ce către nouri suie.

Te uită cum tristele ferestre plâng și-n geam nicio gutuie nu s-arată! O, Doamne, acum visările se frâng prin galbenul lunatic de-altădată.

CORIOAN PĂUNESCU

→ proeminente ale sprâncenelor te ajută să nu te lovești brusc de pomeții prea ieșiți ai obrajilor, să nu te zgârie un nas mai mult decât acvilin, să nu te dezechilibrezi de pe o bărbie terminată într-un V mult prea adânc. Privirea-mi coboară pe gâtul-i lung, spre mâinile ei subțiri cu degetele filiforme, cu vene proeminente, inestetice, dar care nu se opresc o clipă.

Uite, că nu mă plictisesc noaptea, iar acum îl privesc pe Eugen: picotește pe scaunul de lângă pat, stă cu capul sprijinit de tăblia patului, iar o mână o ține pe picioarele mele să mă simtă când încerc să mă-ntorc. Așa stă de-atâtea nopți! Se pare că pentru el am rămas tot „mama Boroteanu”, asta a mai apucat să-mi spună, atât mai țin eu minte din seara aceea... El mă numise primul așa. Pentru el un simplu cuvânt sau instinctul... Era aproape de-un an când îl aduseseră în casa lor și casa lor urma să fie și-a lui. Își doriseră mult un copil, dar se pare că aceasta rămăsese singura soluție. Era norocul lui, fusese norocul lor. Scurt noroc. Boala incurabilă a mamei lui îl făcuse ca, peste ani, să rămână doar cu tatăl său, iar pe mine nu știu ce-i venise să mă strige într-o zi: „Mama Boroteanu”.

Acum îl văd stând cu capul plecat, cu umerii ușor îndoți, cu palma lui mare, bărbătească, sigură, transformată din mânuța aceea mică, firavă, care abia reușea să prindă creionul, peste pătură, transmițându-mi parcă ceva din căldura și tinerețea lui. Aseară mi-a vorbit mai mult ca altădată, parcă ar fi vrut să mă adoarmă, dar povestea lui a reușit să-l țină departe de mine pe Morfeu. Cine ar fi crezut: el și Mira? Începuse să-mi facă ordine printre lucruri.

„Asta-i cheia de la dumneavoastră, unde s-o pun?”

Întinsesem mâna și apucasem portmoneul cel mare; i l-am întins.

„Nu avem nevoie de ea acum. Cine știe, poate mai târziu, acum nu.”

L-am privit întrebătoare, i-am prins mâna rugându-l din

priviri să-mi spună când mă ducă acasă. Am vrut să-i spun că vreau totuși să mă ducă acasă: „Eu... ve... mar... ar... ace..”

Este singurul care mă-nțelege pe deplin: „Da, știu, poimăine mergem acasă. Acasă la mine și la Mira. V-am aranjat o cameră mare numai a dumneavoastră, v-am adus și câteva cărți din biblioteca aceea mare pe care o aveți în sufragerie. Veți fi mereu cu noi, cu mine și cu Mira. Dar de ce plângeți, nu vreți?”

Venise spre mine, se aplecase și-mi sărutase mâna; pe cea bolnavă o sărutase. M-am mulțumit doar să-i zâmbesc printre lacrimi și să-i ciufulesc părul cărlionțat.

Deci mai am o noapte, o singură noapte și uite că m-am acaparat iar gândurile, m-au întrerupt mereu și tot n-am reușit să aflu câte se văd de fapt prin dreptunghiul ferestrei pe care o am în fața patului. Știu doar că două dintre ele luminează mai intens, dar câte sunt de fapt? Oare de la Mira pot vedea stelele? Da, mai am timp, până mâine mai am timp, ia să-ncerc. Deci așa: una, două, și cu două mai jos, patru, și cu trei în dreapta, șapte și cu....

Vorbe de mult nerostite...

Veneam agale, de pe Bdul C.D. Loga, pe lângă Parcul Copiilor, spre stația de tramvai de la Prefectură, gândindu-mă, cu o strângere de inimă, la ultima minciunică pe care am spus-o...

Fuseam planificată, la 14,00, la o ședință... stai să văd cum îi zice... „de evaluare nutrițională”. Mi-am propus de multe ori, de foarte multe ori, să urmez un tratament de echilibrare a greutății... dar mereu am abandonat. Paradoxal, acum mă simt excelent! Nu văd de ce toți cei care distribuie fluturași pe stradă văd în mine „clientul ideal”.

Domnul care mi-a reamintit, printr-un mesaj, că sunt planificată, chiar m-a convins, acum câteva luni, să merg la o astfel de evaluare. Voiam să văd, de fapt, sediul lor cel nou și mai ales eram curioasă... ce-mi poate spune, din ce n-am auzit până acum.

Totul e minunat, până când afli costurile! E un lux, dom'le, să fii „scândură”!

Cu cât m-ar costa să fiu mai slabă într-o lună, poate trăi liniștită o familie, cu doi copii... 3-4 luni (cu întreținere la bloc, ENEL, cablu...)?

Azi trebuia să mă întâlnesc, la bancă, cu brokerița mea, pentru un credit, dar n-am avut un document, și-a trebuit să amânăm depunerea dosarului, cu încă o zi. Așa că... atunci când l-am anunțat pe „Domnul cu slăbitul” că nu pot să ajung, era doar pe jumătate o minciunică (dacă aveam toate documentele, chiar asta făceam... mergeam la bancă). E un bărbat interesant... Dumnealui!

Când am fost la sediul lor, în vară, i-am văzut pozele pe pereți (luni de zile m-am gândit dacă or fi fost trucate sau nu?). Dintr-un om... piele și os... s-a făcut, cu produsele astea (zice el), o mândrețe de om! Raportat la copiii lui, la nevastă (care aveau dimensiuni normale, în poză), el era ca un pisol lung și deșirat. S-a lăsat de meseria lui și s-a apucat de afacerea asta. Hm!

Mi-am amintit că seara, când mă mai joc și eu, de relaxare, pe vreun site de socializare, și mai pun câte o poză, de pe net, cu vreo doleanță, în câteva minute, cel puțin 30-40 de bărbați întrebă: „Tu ești?” În jumătate de ceas cel puțin 2/3 din ei ar lăsa acasă nevasta, prietena... „să coboare... ca să cumpere țigări”.

Pentru cine tot vor femeile să slăbească?

Acest gând mă făcu să zâmbesc.

„Uite-o, că știe și să zâmbească!”

M-am și speriat. Dintr-un bar, de la un demisol, tocmai ieșiseră doi bărbați. Deși era în mijlocul zilei, le luceau binișor ochișorii.

„Sărut mână, doamnă!” – zise cel brunet, pe care-l știam... nu știu de unde... dar îi știam figura, de muuult!

„Asta-i spuneam tovarășului meu: **Uite-o, că știe și să zâmbească!**” – continuă. În 30 de ani, de când vă știu, ați zâmbit de 5-6 ori... în zona asta! Dar niciodată n-am fost așa de aproape! Spre casă?”

„Da, spre casă!” – am răspuns stingherită. „Dumneavoastră?”

„Eu?... eu?... eu...”

Văzându-l așa de încurcat, am încercat să ies din situație. „Vă doresc o zi bună, în continuare! La revedere!”

„La revedere! La revedere!” – repeta și el nedumerit.

Prietenul lui se îndepărtase, abia acum am văzut, dar supraveghea încă scena dintre noi.

„Bă, a zâmbit!”, îi strigă celuilalt. „A zâmbit când i-am ieșit noi în cale... îți dai seama?”

„Du-te acasă!” – părea să-i spună celălalt, prin gesturile largi, făcute cu mână, în direcția Bdului Pârvan.

„La revedere!” – am mai spus o dată și am grăbit pasul spre tramvai. Venea 1... și-altădată stăăăăăăteam după el.

Am urcat în tramvai și m-am uitat înapoi. Omul dispăruse. Poate făcuse deja colțul spre Pârvan, spre micul pod, pe care alunecam uneori iarna, când treceam spre Gen. 28, unde mi-am început cariera.

Da, mi-l amintesc pe omul acela brunet... mult mai tânăr... ajutându-mă, să nu alunec la coborâre, când venisem cu brațele pline de flori, de la o serbare de Moș Crăciun. Așa e... avea dreptate. Ne știm de aproape 30 de ani. Ne-am tot rotit unul pe lângă altul... și viața a trecut pe lângă noi.

Cine o fi? Habar n-am! Dar dacă fac un efort de memorie, pot spune pe unde l-am văzut, de-a lungul timpului. Aici, la cafeneaua de la demisolul aflat la intrarea de la Parcul Copiilor, cu siguranță... Cu cămașă scurtă... cu pufoaică... la costum... tuns scurt... ori cu părul răvășit... ras proaspăt, ori neîngrijit, dezordonat... ori la patru ace.

Au trecut anii... și noi ne coacem în găoacea noastră... până vom cloci! Măcar de-am scoate și pui!

Chiar! De multe ori l-am văzut sigur sau cu petrecăreți, de care mă distanțam rapid... că unui om băut toate femeile i se par interesante... fie să le ciupească, cu fața sau vorba, fie să le-njure...

Și nimic nu mi se pare mai ridicol decât să fii „curtată” de un om beat.

Automat, îți amintești vorba din bătrâni: „nicio femeie nu-i urâtă, nu-i bărbatul destul de beat!” și te duci timidă la oglindă, sperând că Albă-ca-Zăpada să fi rămas cu măru-n gât... ca să ai și tu o șansă.

Da, am zâmbit!

Asta văzuse și „amicul meu”!

E ceva vreme de când, în viteza cu care zburăm unii pe lângă alții, nimeni n-a remarcat. **Iată niște vorbe de mult nerostite...**

Și ce dacă era băut? Îmi spun, cercetându-mă în oglinda mare, din hol, ajunsă acasă. „Copilul și omul beat spun adevărul!”

„Dacă tot nu-mi ești... clientă, putem ieși la o cafea, după ce termini la bancă?” – zice, la telefon, „Domnul cu slăbitul”.

Acum nu zâmbesc, râd de-a dreptul!!!!!!!!!!

„Are o nevastă foarte frumoasă și niște copii reușiți. Serios, e foarte faină nevasta lui!” – ținea să-mi precizeze un coleg de-al lui, aseară (angajat la aceeași firmă!).

„Dar nevasta ta nu e faină?” – am întrebat, fără să știu dacă e sau nu căsătorit și... nr. 2.

„Ba e...” – mi-a răspuns după un timp, angajatul-concurent. „Dar să știi... dacă iei de la mine, îți fac o reducere de 10%!”

Mă dau cu cremă sub ochi... anticearcăne, în oglinda cea mare. „Hei, vin după tine?” – se aude în telefon...

Îmi trag cu ochiul, ca o adolescentă răsfățată... și închid.

Azi am zâmbit! Ce știe el?

CORINA-LUCIA COSTEA

Alternative pedagogico-educationale:
**Vatra veche dialog cu
Mădălina Tincu,**

Coordonator pentru Admiteri, Înscrieri și Recrutări
Internaționale la Universitatea Upper Iowa din
Statele Unite

Născută în orașul Constanța, Mădălina Tincu este Coordonator pentru Admiteri, Înscrieri și Recrutări Internaționale (Coordinator for International Enrollment) la Universitatea Upper Iowa din Statele Unite și predă cursuri on-line ca profesor colaborator la Universitatea din Phoenix.

Pe parcursul activității sale de cercetare în domeniul pedagogiei, Mădălina Tincu a contribuit la elaborarea unor proiecte de cercetare internaționale și a redactat o serie de studii referitoare la fenomenul educației la distanță. În lucrările pe care le-a elaborat cu prilejul participării la diferite conferințe sau în studiile pe care le-a publicat în reviste de specialitate din SUA, Mădălina Tincu s-a remarcat prin opiniile valoroase și bine fundamentate privind multiplele aspecte ale învățământului internațional.

Calitățile sale de cercetător în domeniul pedagogie și educației au fost puse în valoare prin intermediul unor prezentări precum:

– „Doodle, you know what I mean? Illustrated nodal moments as a context for meaning”. (Doodle, știi ce vreau să spun? Ilustrarea unor momente nodale într-un context de semnificații). Susținută în colaborare cu D. Tidwell, în iulie 2004, la a cincea ediție a Conferinței Internaționale „Conference on Self-Study of Teacher Education Practices”, din Anglia.

– „Integrating New Technologies Into the Methods of Education” (Integrarea noilor tehnologii în metodologia educației). Susținută în colaborare W. Callahan, în octombrie 2001, la Conferința Anuală Internațională pe tema relației dintre educație și internet, organizată în Orlando, Florida.

– „Many Voices: International Students’ Perspectives on Distance Learning”. (Multe voci: Perspectivele studenților internaționali din cadrul învățământului la distanță). Susținută la lucrările conferinței „Iowa Associations Spring Conference”, în aprilie 2003, organizată în Waterloo, Iowa de asociațiile: „Iowa Educational Media Association”,

„Iowa Association of Communication Technology, & Iowa Distance Learning Association”.

Cufundându-se în universul fascinant al cercetărilor pedagogiei secolului XXI, Mădălina Tincu și-a conturat domeniile de interes în jurul unor probleme legate de progresele obținute în învățământul universitar odată cu apariția noilor tehnologii și integrarea internetului în procesele performante de predare și învățare la distanță.

*

Liliana Moldovan (L.M.): Stimată doamnă Mădălina Tincu, reprezentați cu cinste învățământul românesc în SUA și aveți o carieră de succes ca profesor colaborator la Universitatea din Phoenix. Cine sau ce v-a îndemnat spre cariera pedagogică? Ați avut un mentor care v-a inspirat?

Mădălina Tincu (M.T.): În primul rând, vă mulțumesc pentru invitația la interviu. Mă simt onorată să vă întâlnesc și să răspund întrebărilor dumneavoastră.

Aventurile și experiențele în domeniul pedagogic au început odată cu primii pași alături de cei mai importanți mentori din viața mea: părinții mei. Fără sprijinul, îndrumarea și înțelepciunea lor nu aș fi și nu m-aș bucura de cine sunt acum ca om. Primele însușiri/calități didactice le-am învățat în familie: respect și înțelegere de sine și față de alții, curaj, spirit și curiozitate intelectuală, joaca, entuziasmul și o continuă dorință de a învăța și explora necunoscutul. Pe lângă membrii familiei, am întâlnit oameni deosebiți – de la prietenii din copilărie, cu care jucam volei sau mă plimbam cu bicicleta, până la profesorii din școală, liceu și facultate (în România și USA), ori diferiți prieteni români și din străinătate – care au lăsat amprente esențiale în formarea și transformarea mea ca om și pedagog.

În prezent, dețin funcția de Coordonator pentru Admiteri, Înscrieri și Recrutări Internaționale (Coordinator for International Enrollment) la Universitatea Upper Iowa (UIU) în Fayette, Iowa în Statele Unite. Deși, ocazional, predau cursuri online/pe internet la Universitatea din Phoenix, domeniul Învățământului Internațional (International Education) constituie un univers care îmi deschide noi căi de explorare și aplicare a cunoștințelor și experienței pedagogice, dar mă și ajută să-mi urmez visele.

L.M.: Dacă am înțeles bine, sunteți specialist în psihopedagogie și încercați să îi introduceți pe studenți în arta comunicării în afaceri. Pe scurt, ce aduce nou în domeniul comunicării protocolul lingvistic al dialogului din lumea afacerilor?

M.T.: Cultură, comunicare și interacțiuni culturale sunt caracteristici esențiale în diversitatea și mediul multicultural al lumii noastre. Spre deosebire de alte procese de comunicare, comunicarea în afaceri implică un proces de negociere în care partenerii participă activ cu întreaga lor capacitate, cu achizițiile profesionale și culturale, cu personalitatea lor inconfundabilă și, în același timp, mentalitățile și experiențele educaționale specifice unei comunități umane determinate.

Dialogul în afaceri este o formă de comunicare care implică o relație de solicitare și răspuns care îi ajută pe oameni să se descopere unul pe celălalt mult mai ușor. Ținând cont de varietatea și complexitatea partenerilor de afaceri, în procesul de dialog se probează întreaga experiență și capacitate de comunicare a oamenilor de afaceri, astfel încât negocierea poate deveni o înfruntare de competențe individuale și culturale.→

A consemnat LILIANA MOLDOVAN

L.M.: De-a lungul activității dv., ați participat la diferite proiecte de cercetare pedagogică și campanii educaționale. Numiți, vă rog, un proiect care v-a solicitat mai mult și v-a adus cele mai multe satisfacții.

M.T.: Teza de doctorat a fost un proiect intens, a subiectului ales în domeniul Învățământului Internațional, dar și a îndrumării primite de către mentorii mei. Proiectul s-a dovedit a fi o lungă, dar binemeritată „Incursiune”/ Călătorie în lumea consilierii academice: Experiențe ale studenților străini care au participat la doctorat și a mentorilor academici din cadrul unei universități din Midwest (SUA) (Titlu original: „A Journey of Advising: Experiences of Doctoral International Students and Faculty Advisors in the College of Education at a Midwestern University”). Trebuie să recunosc că acest proiect, care m-a solicitat, mi-a adus, în același timp, satisfacții în privința transformării și creării identității mele personale și profesionale din ziua de azi. Explorate în detaliu, studiile de caz ale studenților și profesorilor au adus o contribuție considerabilă în spațiul literaturii de specialitate cu privire la consilierea academică a studenților străini (internaționali) revelând importanța consilierii academice a studenților în contextul internațional, cât și evidențierea perspectivelor pe care la au studenții și profesorii în domeniul unei consilieri academice eficiente.

L.M.: Trăim într-un secol al comunicării rapide. Astăzi chiar și educația se poate face prin internet. Ce părere aveți despre tehnicile de e-learning? Cum se vor dezvolta ele în viitor?

M.T.: E-learning-ul este un domeniu care poate fi descris în termeni pro și contra privind la mediul virtual și caracteristicile lui. Din punctul meu de vedere, e-learning este o inovație în învățământul superior, care se folosește de calculator și tehnologiile de comunicare pentru a ușura procesul de învățare fără a avea ca limite spațiul sau timpul. Probabil că cea mai importantă calitate a învățământului la distanță (e-learning) este faptul că oferă „studenților” flexibilitatea de a echilibra munca, familia, comunitatea și responsabilitățile academice. Trăim într-o eră a tehnologiei, ceea ce nu ne permite să evităm o discuție deschisă cu privire la caracteristicile „studentului” de azi în contextul cerințelor unei societăți globale. Noile tehnologii influențează procesul de studiu și învățare, iar informația este accesibilă, atât cantitativ, cât și calitativ, în diverse forme.

Ca profesor în mediul virtual, am remarcat și experimentat diferențe față de mediul academic tradițional. De exemplu, instructorul nu mai este prezent într-o clasă tradițională și familiară/convențională în care poate explora și intra în contact direct cu personalitățile și nevoile individuale specifice cursanților. Într-un mediu electronic lipsește feedbackul direct, întrebările, comentariile, expresiile feței și limbajul corporal. Instructorul trebuie să renunțe la acel „control”, lăsând loc flexibilității impuse de o tehnologie care nu cooperează întotdeauna.

Cercetări recente în domeniul învățământului la distanță par să susțină ideea că, pe viitor, majoritatea formelor de învățământ vor fi independente de timp și loc. E-learning-ul a devenit deja o alternativă la învățământul tradițional.

L.M.: Evident, cariera pedagogică pe care ați construit-o v-a ținut aproape de lumea bibliotecilor. Dintre bibliotecile pe care le-ați frecventat, există vreuna care v-a impresionat în mod special?

M.T.: Deși trebuie să recunosc că Biblioteca Congresului SUA (Library of Congress, Whashington DC) mi s-a părut impresionantă prin colecția și istoria sa,

Biblioteca Județeană Constanța (sediul vechi în Palatul Episcopal, zona istorică a Constanței) va rămâne pentru mine temelia explorării universului literar și filosofic. Nimic nu-mi poate scoate din suflet farmecul metodei tradiționale de a căuta prin fișele din cataloagele bibliotecii, fișe deja șlefuite de amprenta atâtor cititori, sau liniștea spațiului de lectură, continuat după câteva ore de lectură și studiu cu o plimbare pe fațada Cazinoului vechi din orașul natal.

L.M.: Se spune că „cine ține o carte deschisă în mână nu va îmbătrâni niciodată”. Nimic nu se compară cu satisfacția pe care o oferă citirea unei cărți. Ce tip de lectură preferați? Care sunt cărțile sau autorii ce vă inspiră, vă motivează sau vă încarcă sufletește?

M.T.: Aș putea scrie o altă teză de doctorat pe această temă. Lista de referințe ar începe cu basmele românești pline de tâlc – care nu își vor pierde calitatea de a oferi noi înțelesuri și semnificații la fiecare lectură a lor –, până la autorii moderni și postmoderni, care mi-au stârnit interesul de a-mi scrie lucrarea de licență într-o vreme lipsită de accesul la acest tip de informație. Scrierile lui Eminescu, Blaga, Garcia Marquez, Ecco și Fowles par, de fiecare dată, să prezinte incursiuni într-un univers fascinant care mă face să explorez nu numai textul lingvistic, dar propriul meu text în realitatea pe care o trăiesc.

L.M.: Când vă gândiți la locurile natale și la România, există lucruri care vă trezesc nostalgia și pe care ați fi dorit să le luați cu dumneavoastră pe continentul american?

M.T.: Mai mult decât o teză, aș avea de scris un roman, în acest sens. M-am născut pe malul Mării Negre, la Constanța, și mi-am petrecut o parte din copilărie în stațiunea Eforie-Sud (Carmen Silva).

Domnica Rădulescu a reușit să redea, în textul literar al romanului său „Trenul de Trieste”, imaginea unei lumi în care mă regăsesc cu plăcută nostalgie. Deși am trăit într-un alt timp istoric (eram în clasa VIII-a, în primele zile ale Revoluției din 1989), am luat cu mine acele înțelesuri subtile și profunde ale spațiului românesc, acel spirit al umorului caracteristic românului, mirosul mării și culoarea câmpurilor de floarea-soarelui din Bărăgan, cerul senin de la Bran și floarea-de-colț atât de rar întâlnită pe cărări de munte, dar și căldura gazdei dintr-o casă de români împreună cu arta culinară românească.

L.M.: În final, vă rog să oferiți câteva sfaturi tinerilor români care doresc să urmeze o carieră pedagogică în străinătate și să dezvoltă proiecte dorite și realizate în viitor!

M.T.: Visez și nu voi înceta să visez să particip la proiecte de colaborare cu instituții de învățământ românesc, pentru a înlesni accesul tinerilor români la experiența academică, profesională și personală a tinerilor din universitățile din SUA. Rolul actual pe care îl am la Universitatea Upper Iowa îmi permite să explorez în mod concret dezvoltarea unor relații de lungă durată cu agenții, organizații, școli, licee și universități din spațiul învățământului românesc.

Pe tinerii români i-aș îndemna să vizeze și să își urmeze cu consecvență acele vise... În clipa în care încetează să vizeze, spiritul uman moare... și dacă nu moare complet, atunci ruginește... Să îndrăznim, așadar, să cercetăm universuri necunoscute, nedescoperite de alții. Această îndrăzneală oferă o perspectivă profundă și o mai bună înțelegere nu numai a lumii înconjurătoare, dar și a celei interioare.

Visul lui Gabriel

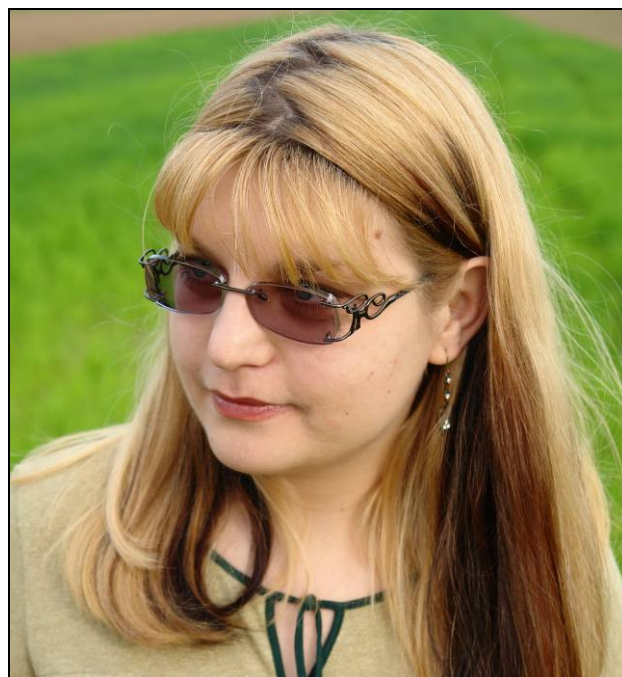
Cei care îl cunoșteau își dădură seama că ceva i se întâmplase după mersul său avântat și săltăreț, precum și din cauza faptului că ocolea cu grijă fiecare porumbel care se plimba în fața lui pe trotuar, ciugulind feliile de pâine pe care doamna Florica, proprietara magazinului de mobilă, le arunca zilnic în fața vitrinei.

Totul începuse într-o noapte. O noapte ca oricare alta, dintr-o miercuri obișnuită, fără lună plină și în care păsările din fața blocului nu au cântat altfel decât de obicei. Dar visul acela nu îl mai avusese din copilărie. Se făcea că deschide geamul de la dormitor, se urcă pe fereastră și de acolo, cu un gest firesc, își deschide brațele și își ia zborul. Învăluit în noapte, plutește printre blocurile din cartier, aruncând câte o privire curioasă prin puținele ferestre încă luminate, înaintează de-a lungul străzilor, ghidându-se cu ajutorul luminii de vată a felinarelor, apoi se înalță spre cer, căutând strălucirea pâlăitoare a stelelor din noaptea senină de mai, face un ocol larg peste dealul împădurit din marginea orașului și se întoarce, într-un zbor lin, în căldura patului său din apartamentul de bloc.

I-ar fi plăcut să nu se mai trezească niciodată. Și totuși, când acest lucru s-a întâmplat, avea atâta vervă și poftă de viață, încât o clipă s-a crezut cu cel puțin 20 de ani mai tânăr. Își amintea visul în toate detaliile și era sigur că noua sa stare de spirit i se datorează. Dar nu își putea explica de ce visase ceea ce visase. Știa cu siguranță că nu mai pășise așa ceva de când era mic. Știa că și atunci, visul acesta, care pe vremea aceea se repeta adesea, părea atât de real încât nu o dată se suise pe balustrada balconului, dorind să își ia zborul și sperând-o de moarte pe maică-sa. Pe atunci, îl povestise multora, și nu o dată i se spusese că, atunci când visezi că zbori, înseamnă că crești. Gabriel crezuse în această explicație și, într-adevăr, după vârsta adolescenței visele acestea încetaseră să-i mai tulbure mintea.

De atunci, se schimbaseră mult. Nu mai era tânărul visător care le recita poezii fetelor frumoase, care putea să fie fericit fără să aibă un leu în buzunar și care uita de casă, de familie și de masă, jucând fotbal în curtea școlii până la ore mici din noapte. Îmbătrânise, devenise un om așezat, mai degrabă ursuz, divorțase, se plictisise de mult de rutina serviciului și singura bucurie pe care o mai avea era să meargă la vânatoare. Acolo uita de toate eșecurile, de ura care îi umplea sufletul și de care ar fi vrut să scape plângând, însă lacrimile refuzau să curgă, acolo redevenea tânăr, acolo își recăpăta personalitatea pe care timpul o aplătisese, golind-o de orice strălucire. Vâna orice: căprioare, mistreți, dar mai ales fazani, potârnicși și, uneori, în lipsă de ceva mai bun, chiar ciori.

Dar după noaptea aceea de mai, pentru prima oară, simți că nu mai are niciun chef de vânatoare. Așteptă cu înfrigurare seara și, fără să știe prea bine de ce, merse la culcare cu o jumătate de oră mai devreme decât de obicei. Și nu fu dezamăgit. De abia ce pusesese geană pe geană, când se văzu pe sine deschizând fereastra dormitorului, așa cum făcea în fiecare dimineață, de primăvara până

toamna. Balamalele scârțâiră ca de obicei și în vis se gândi că ar fi bine să le ungă puțin cu untură de porc, să alunece mai ușor. Apoi se urcă pe marginea ferestrei, lăsându-și papucii de casă jos, pe covor, își întinse brațele în lateral și, fâlfâindu-le ușor, își începu călătoria aeriană. De data aceasta se aventură în parc și ascultă cu plăcere muzica pe care o cânta fanfara cu prilejul sărbătorii orașului, dar avu grijă să nu fie văzut de mulțimile de oameni care se plimbau pe alei și, mai ales, să nu zăbovească prea mult în zona unde urmau să aibă loc jocurile de artificii.

De atunci înainte, nu mai există noapte în care Gabriel să nu aibă același vis. De fiecare dată, însă, experiența se derula altfel, locurile văzute erau altele, și singura lui părere de rău era că întotdeauna se făcea că zboară noaptea, iar vizibilitatea era mult redusă. Într-o duminică, însă, ațipi uitându-se la televizor pe la ora 3 a după-amiezii. Visă din nou că zboară, însă pentru prima dată acest lucru se petrecea la lumina zilei, iar Gabriel se bucură să își poată admira orașul și împrejurimile lui de la înălțime. Dornic de puțin aer curat, se aventură deasupra dealurilor împădurite din nordul urbei, unde albastrul cerului era mai limpede și unde aerul era împânzit de cele mai variate triluri de păsări. Era atât de surescitat de faptul că putea să alunece lin prin aer printre celelalte zburătoare, încât, dornic să își arate puterile printr-un lucru concret, la un moment dat întinse mâna și smulse o pană neagră precum cărbunele din trupul mărunț al unei mierle.

Se trezi cu fața scăldată într-un zâmbet larg și primul lucru care îl puse pe gânduri fu că geamul era deschis. Nu își amintea să fi lăsat fereastra crăpată la culcare. Se ridică din pat somnoros, cu ochii pe jumătate închiși, își luă papucii în picioare și, târându-i, se îndreptă spre fereastră și o închise. Se duse la baie, se spălă pe față cu apă călduță și vroia să meargă în bucătărie, să-și facă o cafea. Când trecu pe lângă ușa deschisă a dormitorului, însă, se opri brusc. Se întoarse, intră înăuntru, își puse pe nas ochelarii pe care îi lăsase pe noptieră și privi mai bine pata neagră de pe pernă. Era o pană de mierlă.

ANCA GOJA

Melania Cuc - Meniu Maximilian

(VIII)

Lumea satului dură, implacabilă adesea, mă fascina încă din prima copilărie. Nu-mi plăceau nunțile, deoarece bărbații, până la urmă, se îmbătau și, spre dimineață, se lăsa cu scandal, gălceve, în care tata era mai întotdeauna implicat, ba ca să-și apere un văr, un prieten, ori pentru că... oarecare ins a tras cu ochiul spre nevasta lui.

În schimb, deși îmi era tare frică de morți, mă simțeam atrasă de ritualul de înmormântare. Așa, moartea mi se părea mai interesantă. Există ceva tainic, nepermis mie, dincolo de mirosul de ceară al lumânării, pe care cei ai casei o împletau în formă de șarpe încolăcit într-o strachină nouă, și care, imediat ce mortul era scos din casă, era spartă, făcută țândări la pragul ușii. Da, mă fascina moartea, dar mă și speria, o frică și un magnetism greu de explicat și astăzi.

Când a murit bunica, mama mamei, aveam zece ani, dar tot nu înțelegeam că ritualul priveghiului și cel al înmormântării nu este o piesă de teatru, așa cum erau cele de la căminul cultural. Rețin cum cânta diacul, am în urechi, încă, timbrul vocii omului aceluia, care cânta fals, dar o făcea din toată inima și cu conștiința că ea, cântarea morțească, ajunge sigur unde trebuie, în Cer. „În loc cu verdeață, în loc cu odihnă”.

La polul opus, Viața mă atrăgea prin zborul fluturilor care nunteau pe florile de nalbă, prin perpetuarea speciilor de la găzele cele mai insignifiante, cum erau „vacile popii”, care acuplau pe frunzele de brusture și noi, copiii, ne distram încercând să le despărțim din nuntă. Și totuși, cel mai teribil spectacol era pentru noi cel de la grajdul cu taurii comunali. Fetițe și băieți urcam ciopor pe gardul din bârne. Priveam muți de uimire cum vaca în călduri era așezată între rastee. Apoi... aduceau taurul. Animal magnific, scăpărând din copite și scoțând fuioare de aburi pe nările în care era înfipt belciugul și pipa cu care grăjdarul îl dirija cum îi era voia. Animalul emana miros de feromoni. Mirosea greșos. Apoi, se auzea mugetul vitei, blând, cu supușenie de femelă lăsată pe lume să perpetueze specia. Noi, copiii, participam la tot ritualul împerecherii până la capăt, fără ca vreunui dintre adulți să îi pese de noi, să ne îndepărteze. Acolo nu era nimic obscen, nefiresc. Viața își ardea etapele.

Apoi... participam la nașterea mieilor, a vițelilor. Erau evenimente pe care niciun copil de la țară nu le-ar fi ratat. Eram odată, cu caii noștri, în Rât, la păscut. Eram singură pe o rază de 4 km poate. Atunci, Vilma, iapa noastră, a intrat în durerile facerii. A nechezat prelung. M-a privit ca și cum mi-ar fi cerut ajutor. Eu nu aveam încă zece ani împliniți. Ea s-a așezat la pământ, pe iarba untoasă. Eu îi mângâiam capul și plângeam neputincioasă. Teoretic știam ce aveam de făcut, dar îmi era teamă.

Era un animal minunat, uriaș pe lângă nodul de copil care eram eu. Și ea îmi cerea mie ajutor! Am plâns mai departe și am mângâiat-o pe ochii închiși, pe coamă, pe steluța albă din frunte. În minutele următoare am simțit-o cum își încordează toată fibra musculară. A născut un mânz frumos, perfect sănătos și negru ca un tăciune. Vilma s-a ridicat și l-a lins de sânge, de toate urmele de placentă. A făcut ceea ce face oricare animal de pe

Pământ. Firesc, fără să o fi învățat cineva, deși era la prima ei naștere. Apoi, în nici cinci minute, mânzul s-a ridicat pe picioare. Avea picioare subțiri și prelungi. Și-a căutat propriul echilibru. Era deja pe cont propriu, a căutat ugerul mamei și a prins să sugă. Seara, într-un târziu, am ajuns cu caii acasă. Eram mândră de ceea ce se întâmplase, de parcă ar fi fost meritul meu. Nu a fost decât o lecție pe care mi-a dat-o natura, viața satului.

Bunicul avea un fel al lui de a-mi explica lucrurile astea, o făcea fără grabă și cu pilde din cărți lumești, dar și din sfintele scripturi. Părinții mei, mai tineri și prinși în mașinăria istoriei, nu prea aveau timp să răspundă la toate întrebările pe care le puneam clipă de clipă, zi de zi.

MM: Mereu te-ai mândrit cu povestea bunicilor. Ce are deosebit aceasta față de a altor bunici? De ce proprii bunici sunt aparte?

MC: O, dacă mi s-ar da să-mi aleg din nou bunicii pentru încă o viață, l-aș alege pe bunicul Simion Ersen fără să clipesc! Cu el am fost cea mai apropiată. Era tatăl mamei. Un țaran român, naționalist chiar, dar care se mândrea și cu încrângătura lui occidentală. Bunicul a trăit sănătos până la 86 de ani.

Mi-l amintesc din vremea în care nu mai aveam pământ, nici animale în grajd. Toate fuseseră luate la CAP. El era prea în vârstă ca să mai fie silit să facă zile-muncă pe tarla, așa că avea timp să stea cu mine de povești. Când eram deja mai măricică, după ce murise tata, mama a plecat să-și caute norocul la Brașov, unde s-a calificat lăcătuș-mecanic într-o mare uzină. În vacanțe, mergeam la Archiud, ne așezam cu bunicul și vecinii pe lavița din fața porții și el povestea. Nu, nu mai erau poveștile din prima mea copilărie, pe când bunicul avea umor și chef să se pună cu mintea unui copil. Acum era din ce în ce mai grav, vorbea despre Războiul pe care îl făcuse, se ferea ca de foc să vorbească despre prezentul care îl omora cu zile. Îmi dădea lecții de istorie, mă învăța să fiu mândră și să nu plec capul dinaintea niciunui om. „Numa Dumnezeu are drept asupra ta!”

Munca a fost viața lui. De când îl știam, se trezea de cu noapte, de era vară sau iarnă. Își spunea rugăciunile cu glas tare în timp ce se spăla, își punea straietele de lucru. Încălța bocanci zdraveni, cu șireturi făcute din piele. Apoi bea un pământ de țuică făcută din prunii lui din grădină și rupea bucata de pâine, din care mușca. Ieșea la muncă. Tăia lemne, curăța cotețele... Cert este că nu mai intra în casă până la amiază. La masă, sorbea „zupa” zgomotos, ca și cum așa ar fi vrut s-o enerveze pe nora lui, mătușa mea Margareta, care era profesoară de limba rusă. Apoi, moșu se așeza pe pat, cu bocancii ridicați pe tăblia cu vopsea patinată de vreme. Își punea mâine pe piept și adormea. În timp ce eu o ajutam pe mătușa să spele farfuriile, bunicul sforăia așa de tare că zăngăneau oalele de lut de pe policioară. Erau oale frumoase, de pe Bârgău, cu flori de cicoare pictate de la toartă până la gardină.

Cu ceilalți bunici ai mei am stat mai puțin. Constantin, bunicul dinspre tată, a murit pe când eu aveam trei ani. Am o amintire vagă cu el. Un bărbat blond, îndesat și cu mustață stufoasă, care trăgea din țigară, acolo, în târnațul casei de pe deal. Mi s-a spus că mă iubea cu disperare de bunic care ține în brațe singurul lui nepot. A murit în brazdă, la arat. S-au oprit boii. El a aprins o țigară. →

Fântânarul

*Cum povestesc izvoarele, seara!
ecouri stranii...*

Doar copacii și iarba
se cutremură de zbuciumul
arterelor nevăzute / care
umezesc buzele trandafirului,
ochii fecioarei la
spovedanie

Pe patul alb, de spital,
fântânarul conectat la perfuzii
crede că aude murmurul apei/
Îl caută într-un vis nedeslușit
cu pești pândind stelele
căzătoare și luna plină,
dar susurul bănuie undeva, în
adânc
nu trădează izvorul...
– Cum, Doamne, s-a întâmplat?!
Aduceți-mi degrabă cumpăna
din lemn de corn
cumpăna mea cu fir de argint
tovarășii mei de-o viață, și
veți vedea izvorul strălucind/ E
aici
îl aud, îl simt cum se zbate să
iasă
în cântecul ursitoarelor

gata să-și înfrunte destinul
Începeți săpatul! Noi
nu ne-am înșelat niciodată!

Acum inima mea jinduieste...
păstrez partea mea de lacrimi
primiți partea mea de bucurie
în căușul cu apă din izvorul
pe care mai marii lumii
nu l-au căutat / ei, mereu însetați
de putere

*În iarbă, în visul fântânarului
izvoarele...*

**

Cucule,

*unde te duci?
Mă duc la salcâmi în Huci
că de-atâta înflorit
lumea parc-a-nnebunit
Soarele s-a priponit
și-a uitat de asfințit
Iar un cuc bătrân ca mine
nu știi dacă zi mai vine...*

Două silabe – alunecând pe –
aceleași note
înainte – înapoi, dus-întors
sol-mi, mi-sol
Un singur cuvânt pe
care toți îl aud, toți îl repetă în
cea mai adâncă tăcere/ rostindu-
și
fiecare numele său / El este *toți*
din cuvântul fără început și
fără sfârșit / Două aripi
zbătându-se de-o parte și

de alta a unui corp imaginar –
*Sol – mi,
mi – sol,
da – nu...*

Din tinda iernii privind spre
pădure:
– *Cucule, câți ani îmi dai?*

Doină

Fluierul pe deal,
doina pe vale-i
Se-adapă mielul
cu lacrima
mamei

Soarele scade
păstorii se duc
Glasul de fluier
în frunza de nuc

Pe fruntea cerească
un nor
de decor
Se roagă sihastrul
și rugile dor

Vara...

dorul obosit
de săpat și de cosit
își uitase de iubit

Unde mândra-l aștepta
a găsit plângând, o stea...

IULIAN DĂMĂCUȘ

→Vecinul de delniță s-a îndreptat spre el, să-i ceară un „foc”. L-a găsit pe bunicul Constantin fără respirație și cu țigara arzându-i încă între degete. Bunica Varvara i-a supraviețuit. I-a supraviețuit și tatei. A mai trăit încă ani buni după ce tata s-a prăpădit, în 1962. Dacă ea, bunica asta, m-a iubit necondiționat, eu, în ultimii ei ani, m-am îndepărtat. Locuia în aceeași casă-mare cu mama, care era acum văduvă. În camere cu intrări separate și, cum nu se avuseseră niciodată bine, după moartea tatei, ura dintre ele era și mai mare. Eu eram la internat, la Bistrița, mergeam acasă doar în vacanțe. Tata nu mai era. Totul cădea în paragină. Îmi părea rău pentru mama că a rămas singură, și o învinovățeam pe bunica de toate relele. În subconștient, o uram pentru că ea trăia și tata, fiul ei, murise.

Eram o adolescentă rebelă, lovită în plex de viață. Nu înțelegeam forța cu care bunica reușise să-și îngroape copilul, să-i supraviețuiască. Sper că m-a iertat pentru că am fost nesăbuită. Ea m-a iubit așa cum și-a iubit sufletul. Poate de aceea îmi plăcea s-o fac să sufere și mai tare cu obrăznicile mele. A murit și ea, la 84 de ani. S-a stins ca

o cometă. Era într-o zi de votare. S-a îmbrăcat în hainele ei de duminică, a pus buletinul de vot în urnă, cu cine o fi votat, că ea nu știa să citească?! A votat totuși. S-a întors acasă și a pus să facă mămăliguță, a pus și tocănița de pui pe plită. O vecină i-a bătut la ușă, venise să-i ceară cu împrumut desagii. Bunica Varvara era moartă, iar apa în oală fierbea pe sobă și tocănița nu se arse. Eu eram la București și nu am ajuns să o conduc la groapă. Mama a considerat că nu merită să mă „derajeze”. Doar era vorba despre o femeie bătrână! Eu nu aveam bani de tren, dar aveam viitorul în față.

Cealaltă bunică, Maria, era dintr-o familie cu șapte copii crescuți, în ultimii ani, de mama lor, văduvă. Avea educație germanică. A făcut casă bună cu bunicul, au avut la rândul lor șapte prunci. La ei am văzut ce este armonia conjugală, tihna, care lipsea în casă la noi, unde tata, aflat între bunica arțăgoasă și mama, care se dorea ca ea să fie stăpâna casei, mai bea un pahar de vin în plus, prindea curaj și încerca să le arate celor două femei că, de fapt, el este capul familiei! Eu eram doar martorul pe care nu-l lua nimeni în seamă.

Vârste și biografii

Poeta clujeană Titina Nica Țene a câștigat Premiul I la ediția a treia a Concursului Internațional de Poezie pentru românii din întreaga lume, organizat de revista internațională STARPRESS (director general Ligya Diaconescu) 2012.

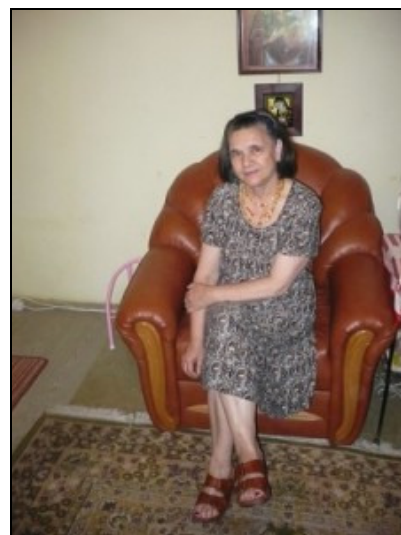
Titina Nica Țene s-a născut la 10 iulie 1944 în satul Ușurei, comuna Șușani, jud. Vâlcea, se află între membrii fondatori ai Ligii Scriitorilor Români, este poetă și prozatoare. A absolvit Liceul Teoretic din Drăgășani, Școala Tehnică Hortiviticolă de 4 ani din același oraș, și a debutat în revista „Săteanca”. A fost învățătoare la Tarna-Mare, apoi secretar literar la revista „Tribuna” din Cluj-Napoca. A publicat: *Bucuria lucrurilor simple*, poezii pentru copii, Editura Ion Creangă, 1989, *Recreația grădinii*, poezii pentru copii, Editura Porto-Franco, Galați, 1997, *Amurg de întoarcere*, versuri, Editura Napoca-Star, 2002, *Pietre de aducere aminte*, povestiri, Editura Napoca-Star, 2004, *Scaunul Harului*, poezii, Editura Semănătorul, on-line, București, 2009, *Viața ca o punte*, Editura DACIA XXI, 2011, *Anotimpul jocului*, Editura NICO, Târgu-Mureș, 2011, *Un strop de veșnicie*, Editura Semănătorul, 2012. Despre opera sa au scris revistele: *Oglinda Literară*, *Viața de Pretutindeni*, *Amurg Sentimental*, *Eminescu*, *România Literară*, *Vatra Veche*, revistele on-line *A.R.P. Vestea*, cotidianul „*Cuvântul liber*” etc. Articolele au fost semnate de **Alex. Ștefănescu**, **Al. Stănescu**, **Petrică Birău**, **Mariana Zavati Gardner** (Anglia), **Ioan Miclău** (Australia), **Mariana Sperlea**, **Ionel Andrașoni**, **Ioan Pop**, **Marin Oprea**, **Marian Barbu**, **Adina Enăchescu**, **N. Tomoniu**, **Mariana Cristescu**, **Antonia Bodea**, **Petre Petria** și alții.

Colaborează la revistele: *Tribuna*, *Amurg Sentimental*, *Ecoul*, *Rusidava Culturală*, *Cuvânt Torăcean* (Serbia), *Viața de pretutindeni*, *Lettres Européennes* (Belgia), *Dor de Dor*, *Poesis*, *Milenium*, *Poezia*, *Eminescu*, *Semne*, *Pietrele Doamnei* și revistele on-line *ARP*, *Iosif Vulcan*, *Confluințe*

Românești, *Napoca News*, *Făclia*, *Adevărul de Cluj*, *Mesagerul transilvan*. Este prezentă în dicționare: **Oameni de știință și artă vâlceni**, de Petre Petria, 1996; *Dicționar de poeți*, de Petru Poantă, Cluj-Napoca, 1998; *Clujeni ai secolului 20 – dicționar esențial*, 2000, și *Personalități române și faptele lor*, de Constantin Toni Dârțu, 2004, *Enciclopedia Personalităților din România (Who is Who)*, *Dicționarul Ligii Scriitorilor Români* etc. Este tradusă de Ana Muela Sopena, alături de Ana Blandiana, Marin Sorescu, Carolina Ilica, Geo Bogza, Ion Stratan, Nora Iuga, în limba spaniolă, în revista „*ARBRE DEL TEMPS*” din Catalonia.

Premii: „*Ecoul*”, la Festivalul de poezie „George Coșbuc”, Bistrița, 1984, Premiul I, la Festivalul de poezie „Liviu Rebreanu”, Târgu-Mureș, 1985 (premiul a fost acordat de Puia Florica Rebreanu, fiica marelui prozator). Premiul pentru poezie la *Vara visurilor mele*, București, 2002, organizat de revista *Amurg sentimental*. Premiul I pe anul 2011, al Ligii Scriitorilor, pentru *Poezii pentru copii*.

Referințe critice: „Titina Nica Țene, *Pietre de aducere aminte*, povestiri, Cluj, Ed Napoca-Star, 2004, 48 p. Amintiri din copilărie pe care autoarea și-a petrecut-o, ca atâția alți scriitori români, la țară. Ea nu imită însă pe nimeni. Modestă, cuviincioasă, plină de duioșie, ne câștigă simpatia, tocmai prin această **cumințenie a pământului**”. (**Alex. Ștefănescu**, „*România Literară*” nr. 35/8-14 septembrie 2004); „Am savurat cartea de povestiri a talentatei Titina Nica Țene din Cluj-Napoca. M-a impresionat prospețimea limbajului și am rămas cu dorința de a citi mai mult (...) talentul didactic al autoarei se simte în limbajul copilei, care are o altă înțelegere privind sensul cuvintelor comparative cu adulții, mereu preocupați cu muncile epuizante de la sat. (...) Autoarea are un talent înăscut de a folosi limbajul în maniera cât mai economică, asemenea celor trăiți și orientați nativ ecologic. Umorul mocrnit caracterizează fiecare pagină a cărții. În lumea noastră globalizată, unde sunt percepute ca o clonare de idei și fapte școlile înalte oferă cursuri CREATIVE WRITING, din

când în când, își face simțită prezența câte unui scriitor autentic, cu talent înăscut și care aduce varietate în literatura contemporană. Titina Nica Țene este o astfel de scriitoare. (**Mariana Zavati Gardner**, „*Oglinda Literară*” nr. 38, februarie 2005); „Opera scriitoarei Titina Nica Țene este într-adevăr prodigioasă, deosebit de variate teme alese, șlefuite până la strălucire. Poezia doamnei Titina are, cum este și natural, un specific propriu, de fapt acea lege pe care o pronunță clasicul B.P. Hasdeu, asemuind literatura română cu o câmpie unde e loc suficient pentru fiecare floare cu mirosul și culorile ei.” (**Ioan Miclău**, „*Cărticica românească de copii*”); „Învățătoare, soție și mamă, și nu în cele din urmă poetă, una cu un grad sporit de sensibilitate, gingășie și grandoare inocentă, făcând parte din familia suratelor sale: Maria Cuntan, Magda Isanos, Elena și Coca Farago, Mariana Sperlea și Constanța Marcu. Îi pomenesc numele Doamnei învățătoare, îngenunchind în fața poeziei autentice: Titina Nica Țene, cu obârșii în pământul sfânt al Olteniei, tărâmul românesc care l-a dat și pe regretatul nostru confrate, Damian Ureche. Doamna Titina Nica Țene face parte dintr-o familie de scriitori, alătura de stâncosul Al. Florin Țene și de puilul de dac-lup dr. în istorie Ionuț Țene, care-mi pare mai degrabă Ionuț din «*Frații Jderi*»”. (*Revista „Eminescu”*, Timișoara, nr. 11-12/ aprilie, 2003).

MARIANA CRISTESCU

„Codrii și undele”

Vis-a-vis de stația tramvaiului nr. 2, din Piața Libertății din Timișoara este atașată de acum 12 ani, de zidul unei clădiri vechi, înalte o placă de marmură cu următorul text gravat:

„Această placă amintește că poetul Mihai Eminescu a venit în Timișoara în 1867, la fratele său Nicolae și în 1868 cu trupa de teatru Mihail Pascaly.

Timișoara 15 iunie 2000

Societatea literar artistică

Sorin Titel-Banat”

Scriu cu pixul bombat pe spatele unui „Contract” de la Banc Post cu exactitate acest text. Câțiva tineri se uită ciudat la mine. Oare de ce e atât de important ce scrie pe acea placă încât trebuie să notez?

A venit de la gară tramvaiul nr. 2, *second hand, made in Germany*, care își continuă drumul spre „Piața Badea Cârțan” (acolo locuiesc de 18

ani). Împăturesc în grabă hârtia cu textul. Îl ascund mototolindu-l în palma strânsă așa cum „agresam” filă de filă zilele lui Cosmin, ultimele smulse din cartea lui albă nescrisă. Arde. Parcă așa fi furat ceva, deși simt că-mi aparține, urma, măcar urma... Se instalează brusc o răceală siberiană în jurul meu, marea înstrăinare îmi periclitează identitatea. Îmi îngheață inima la gândul că nimeni nu-l mai

iubește pe Eminescu. Palma arde până la rană, sângerând.

A trăit doi ani aici. Eu am supraviețuit 25, un sfert de secol în Banat. Tremur ca frunza pe ram. Mă simt ca o formă decupată dintr-o hartă abandonată în stația de tramvai din „Piața Libertății” ocupată de porumbel. O halucinantă, necesară și desăvârșită melancolie mă proiectează străfulgerând spre Ipotești. Murmurând versurile așezate definitiv în memorie în adolescența moldavă: „floare de plai, / codrii și undele / dulce pătrunde-le / cu al tău rai”... ...simt cum devin o formă-diformă, decolorată, smulșă de timp dintr-o hartă abandonată în „Piața Libertății” în stația de tramvai nr. 2, *second hand, made in Germany*.

SUZANA FÂNTÂNARIU

14 aprilie, 2012, Timișoara

Literatură și film

FILMEAZĂ-MĂ!!

La ediția recentă a festivalului TIFF, filmul *Clip* al regizoarei Maja Milos a șocat, a stârnit controverse, a incomodat, însă nicio clipă n-a putut fi omis din palmares. Premiul pentru regie a certificat existența filmului ca semnal de alarmă, ca portret terifiant al unei generații în derivă. Actrița Isidora Simijonovic o interpretează pe Jasna cea teribilă, deziluzionată, în război declarat cu toți din jur, experimentând drogurile și sexul. Tatăl e grav bolnav, mama excedată, colegii dezlănțuiți spre baruri violente și nopți macabre. Iubirea lor se dezvoltă dintr-un carnal grăbit și lasă urme amenințătoare. Totul e alcool, drog, sex, violență, facebook și CLIPUL, filmarea, ca o foame de imagini, ca o disperare a consumismului, ca o sete de a reține efemerul. „Filmează-mă!” – se aude din când în când, printre sticle sparte în capetele celor slabi, printre poziții erotice jenante.

Cunosc tânăra generație din interiorul sistemului, fiind cadru didactic. Îi știu potențele, propensiunile, spaimele, umbrele. Nu

totul e negativ, însă evoluția (involuția) duce rapid spre o dezintegrare a umanului. Cum e finalul? Sărut și sânge. El o lovește și tot el o sărută, acolo la club, iar sângele se întinde pe fețele lor, iar iubirea devine o oscilație între cruzime și sexual.

Deodată, cu o nostalgie limpede, iau din bibliotecă romanul *Cărarea pierdută* al lui Fournier. Autorul s-a născut în 1886 la nord de Bourges. În cartea sa, visul și realul se împletesc după modelul lui Nerval, care urmărea mereu „revărsarea visului în viața reală”. În 1967, regizorul Albicocco a realizat filmul cu același titlu, doar că stilul e supraîncărcat cu multe trimeri și cu poezie contrafăcută. Lumea fascinantă e convingătoare, onirică nu e supărător. Aburi, băltoace, adieri din Renoir, o lume în mișcare proustiană. Cartea lui Fournier îi obsedează pe

artiști, astfel că în 2006 Jean-Daniel Verhaeghe propune un nou film după *Cărarea pierdută* cu Nicolas Duvauchelle în rolul titular. Rezultatul e un film cu accente comerciale, epurat de poezie.

Revenind la filmul *Clip*, discrepanțele dintre generații sunt uluitoare. Nu sunt conservator, doar că mi-aș dori să nu ne distrugă reversul progresului. Foamea tinerilor de azi de a arde etapele să fie premonitoare pentru zbaterile planetei? Nu mai putem filma liniștea naturii? Doar coapse erotice? De când n-am mai privit stelele?

ALEXANDRU JURCAN

ADRIANA AUSCH:

„Ceea ce mă satisface artistic este vagabondajul printre genuri, perioade, limbi...”

„**«Luciri și taine» – Femei, locuri, timpuri**”. Sub acest generic, a avut loc recitalul susținut, în Sala Mică a Palatului Culturii din Târgu-Mureș, de soprana ADRIANA AUSCH, un colaj policrom, inspirat de o expoziție cu același titlu, de la Chicago, arc peste... Istoria Muzicii, dedicat mozaicului personalității feminine.

Un regal cameral, de fapt, dezvăluindu-ne un artist matur, abia mai amintind copilul cuminte și subțirel, înalt cât chitara din spate, cu glas de izvor, reînviindu-ne dragostea pentru Eminescu, Nichita, calul albastru ori mistrețul cu colți de argint... Cunoașteți, desigur, faptul că, la rându-i, Adriana Ausch este o sensibilă poetă: „Camera mea ți-e străină, prietenii mei nu îți plac, / Până să-ți ating obrazul o să mai apun-un veac, / Și-o să am în loc de oase doar petale de cais, / Tu și-atuncea vei fi tânăr, eu voi fi și-atunci un vis...” („Poate mâine”)

O echipă de calibru – Adița nostalgiilor noastre fiind secundată de două pianiste care nu mai au nevoie de nicio prezentare: **prof. Szönyi Mártha** și fosta sa elevă (sic!), **dr. Carmen Mihăescu** – a relevat publicului prezent la recital – care a umplut sala până la refuz, în ciuda caniculei dezarmante de afară! – în ciclul „**The Outsiders**”, prezentat în premieră la Târgu-Mureș anul trecut și cu care artista cucerește auditoriul pretutindeni, un adevărat show, incluzând, cu rafinement, mici bijuterii muzicale despre... iubita inaccesibilă, femeia vampă, rusalka jelindu-și iubirea, femeia androgenă, mireasa, femeia-bandit...

„Ceea ce mă satisface artistic este vagabondajul printre genuri, perioade, limbi...” – declara presei Adriana Ausch, iar recentul ei recital târgumureșean a dovedit cu prisosință acest fapt, cântând piesele în original, în limbile germană, franceză, rusă, cehă, engleză, surmontând cu lejeritate dificultățile impuse de epocă, stil sau impostăție vocală.

Folkistă a primei generații din România, cantautoare, s-a născut în Târgu-Mureș și a studiat pianul la Liceul de Artă de aici cu talentatul muzician Sárosi Endre. Arhitectă, Adriana Ausch a părăsit țara în anul 1988. E lector la colegiul Longy din Cambridge, Boston, predă Solfegiu, Eurhythmics și Cabaret, după metoda Dalcroze. Cu precădere după 2007, a revenit anual în România, susținând acasă, și în alte orașe, recitaluri de succes

și înregistrând piese în studiouri de radio și TV.

– **Ce au schimbat civilizația și stilul de viață american în artista Adriana Ausch?** – o întreba, anul trecut, jurnalista Dona Săsărman, de la Radio Cluj. – Schimbarea a fost radicală după anii carierei de arhitect în Germania – a răspuns Adița. În primul rând, m-a trimis înapoi la școală... M-am reînscris la Conservator și am studiat Eurhythmics, am obținut un Masterat, un certificat și o licență să predau Eurhythmics la facultate..., ceea ce am și făcut în ultimii 8 ani. Anul acesta m-am reînscris pentru un Masterat în Canto... Colegii mei sunt și studenții mei... Apoi am învățat să fiu mai practică, mai pragmatică, și să simplific bagajul întortocheat de neclarități lirice și să fiu mai sinceră în ceea ce fac. Am învățat să echilibrez utilul cu inutilul... Și multe altele... profesionalism, punctualitate, aprecierea și recunoștința pentru atenția și munca tuturor celor din jur... – **Mai susțineți concerte și în Statele Unite, unde abordați instrumente de expresie specifice mai multor genuri muzicale. De care dintre aceste genuri v-ați atașat cel mai mult? Care vă ajută să vă exprimați cel mai bine?**

– Spre marea mea surpriză, cabaretul german al anilor '30, cu sarcasmul și cinismul scrâșnit și spuma cabaretului francez au devenit, în ultimii ani, genul spre care am fost atrasă cel mai mult. Am găsit multe similitudini ale acestui gen cu muzica folk a anilor '70: texte directe, stilul improvizat, ideea că „ai ceva de spus”, locurile intime în care muzica folk a anilor '70 și cabaretul de odinioară se întâmplau. Spun surpriză fiindcă, într-o vreme, am fost atrasă de muzica experimentală, atonală, minimalistă. Am descoperit că ceea ce mă satisface artistic este vagabondajul printre genuri, perioade, limbi... colajul muzical mi s-a părut cel mai potrivit pentru a mă exprima.

Adriana Ausch va reveni în toamnă cu un nou recital. O așteptăm cu drag și cu aceeași vie curiozitate.

MARIANA CRISTESCU

Godard sau cum am descoperit filmul cu adevărat

O analiză asupra lui Godard, unul dintre cei mai mari regizori ai lumii și care a făcut parte din Noul Val Francez și al filmelor sale nu este un lucru tocmai ușor. Deoarece, oricât de mult ai analiza filmele și oricât de multe eseuri ai scrie, tot mai rămâne ceva de scris, ceva de descoperit într-o anumită scenă. Deîndată te va amâna din scrierea eseului pe motiv că nu vei putea niciodată cuprinde tot, chiar dacă ai scrie o carte. Totuși, despre această perioadă a cinematografeii, în special de Godard, îmi voi arăta interesul.

Înainte de a intra cu adevărat în universul Godard, trebuie să amintesc negreșit curentul care l-a făcut cunoscut și care a schimbat cinematografia, și anume Noul Val Francez.

Încă de când scria la *Cahiers du Cinema*, Godard împreună cu alți viitori regizori criticau vehement cinematografia franceză și nu numai. Acești cinefili au reușit să-și cultive cultura cinematografică în urma deschiderii cineclubului *Le Cinematheque Francais* de către Henry Langlois. La sfârșitul celui de-al doilea război mondial s-au adus foarte multe filme americane în cadrul cineclubului, astfel criticii francezi i-au descoperit pe Orson Welles, Nicholas Ray, Howard Hawks și mulți alții. De altfel, Godard chiar afirmă în *Cahiers du Cinema* că Nicholas Ray este cinema-ul. În urma acestui fapt, criticii nu s-au mulțumit doar să-și exprime părerile, ci își doreau, de asemenea să-și imprime viziunile pe celuloid.

Nu se știe cu exactitate începutul Noului Val Francez. Unii spun că a început cu Agnes Varda (care de fapt nu a făcut parte din Val) sau Claude Chabrol. Dar, personal, consider că acesta a existat cu adevărat începând cu *Les quatre cents coups* (1959) de Francois Truffaut și *A bout de souffle* (1960), de Jean Luc Godard. Valul s-a spart la Cannes în anul 1959, la prezentarea filmului lui Truffaut, care a avut ca subiect drama unui băiat, Antoine Doinel, interpretat de Jean Pierre Leaud. Filmele lui Truffaut și ale lui Godard sunt reperi de bază ale Noului Val Francez. Pentru a demonstra această afirmație putem lua ca exemplu o scenă din *The Dreamers*, de Bernardo Bertolucci, mai exact replicile personajului Isa. Aceasta a fost întrebată unde s-a născut și a răspuns: *I was born on le Champs-Elysees. 1959. On le trotuar du Champs-Elysees. And do you know what my very first words were? New York Herald Tribune!* În acel moment apare celebra scenă din *A bout de soufflé*, în care Michel Poiccard (Jean Paul Belmondo) se întâlnește cu Patricia (Jean Seberg) care vindea ziare. Întreaga scenă semnifică faptul că personajul Isa și fratele ei Theo nu existau înainte de Noul Val Francez, astfel Bertolucci demonstrând că totul a început cu Godard.

Godard este un modernist prin stilul intrinsec al operelor sale. Astfel, o primă vizionare a unui film de Godard îți poate

trezi emoții superioare. Acestea apar în raport cu o activitate - în cazul de față vizionarea filmului - și pot fi intelectuale, estetice, morale. Intelectuale, din punct de vedere al dialogului neartificial și al modului în care sunt introduse paradoxuri ca: *Nu știu dacă sunt liber, deoarece sunt nefericit, sau sunt nefericit pentru că sunt liber sau să devii nemuritor, iar apoi să mori*, și estetice, din punct de vedere al tehnicii și al stilului abordat.

Se poate susține că Godard este inaccesibil publicului larg, deoarece filmele lui au un mesaj incifrat și de multe ori spectatorul nu poate privi dincolo de acțiunea în sine pentru a înțelege cu adevărat ideile acestuia și nu sunt preocupați de mesajul intelectual din spatele întregii opere. La Godard, acest lucru este cel mai important. Un exemplu concret este felul în care este folosită muzica în *Une femme est une femme* (1961). Nu pentru a da intensitate momentului sau pentru a influența emoțional spectatorul, ci pentru a arăta că muzica este doar un instrument de influență și pentru a demonstra cum funcționează.

Godard a devenit, din punct de vedere al spectatorului, mai greu de digerat atunci când a intrat în faza maoistă, iar acest lucru se poate vedea foarte clar în filmul *La Chinoise* (1967). Stilul pur godardian pe care îl putem regăsi în *A bout de souffle*, *Bande a part*, *Pierrot le Fou* nu corespunde scopului, deoarece filmul a devenit unul de propagandă marxistă. Se poate spune (deși e riscant) că Godard a ales în acea perioadă pe primul loc politica în detrimentul filmului. În luna mai a anului 1968, viziunea lui Godard s-a schimbat asupra cinematografeii. Regizorul a afirmat că nu se mai pot face filme, iar faptul că Truffaut a continuat să facă filme cu aceeași pasiune ca la începutul carierei nu a fost neapărat un lucru bun în viziunea lui Godard.

Prietenia dintre Godard și Truffaut a apărut când aceștia scriau la *Cahiers du Cinema*. Godard a afirmat că Francois Truffaut e cel mai bun critic de film care a existat vreodată, iar Truffaut l-a ajutat când a regizat *A bout de souffle*. Din păcate, acești doi mari regizori care ne-au dat *Les quatre cents coups*, *Jules et Jim* și *A bout de souffle*, *Pierrot le Fou* sau *Week-end*, au lăsat ca prietenia lor să se ducă de râpă.

Conflictul a izbucnit public în anul 1973, când Truffaut filmă *La nuit americaine*. Godard l-a criticat și i-a trimis o scrisoare în care l-a făcut mincinos, iar apoi i-a cerut bani pentru un film pe care îl pregătea. Ca răspuns, a primit din partea lui Truffaut o scrisoare de 20 de pagini în care i-a scris tot ce nu a reușit să-i spună în 15-20 de ani. Din acel moment, cei doi prieteni nu au mai vorbit niciodată unul cu celălalt. Această pagină a fost una tristă în istoria Noului Val Francez, deși amândoi vor fi considerați doi dintre regizorii cei mai importanți ai curentului din care făceau parte.

În timp ce Truffaut făcea filme despre oameni, Godard făcea filme despre idei în care făcea referiri la cultura pop și folosea citate pentru a arăta ce gândește. De aceea, *A bout de souffle* a fost o revelație în cinematografie atunci când a apărut, deoarece a reușit să încalce toate regulile scrise și nescrise ale filmului. Godard a fost un regizor care și-a asumat riscuri și pe care îl analizezi cu capul, în timp ce pe Truffaut cu inima, poate și din cauză că în filmele lui se pune mult accent pe emoții și pe povestea propriu zisă.

Conchid, susținând că Godard nu este un regizor care să facă filme pe placul tuturor. În cazul acesta ori le detești, ori îți plac la nebunie și accepți faptul că Godard, deși a acționat de multe ori într-un mod dăunător numelui său, a fost și este un regizor care a experimentat, a dărâmat bariere și care a reușit să schimbe percepția asupra filmului. Eu am ales a doua variantă și încă mă bucur de decizia luată.

MĂDĂLINA POJOGA

GALOPUL CARE NE TAIE RĂSUFLAREA

Cântărind datele culese în bagajul nostru de cunoștințe sfredelind timpul, ne ajustăm aripile pentru noi avânturi în zbor înalt. Încotro oare mergem? Eu unde am ajuns și unde mă duc? Dar cei din jurul meu? Dar țara mea? Dar omenirea? Numai că, de curând, făcând popasul pentru a așeza în minte asemenea gânduri, m-am simțit profund tulburată aruncându-mi ochii pe un filmuleț de 6 minute, pe YouTube, făcut pentru un curs într-un liceu din Colorado și a făcut să începă 5 milioane de conversații în jurul lumii.

Date statistice despre rolul internetului în viitor, sunt pe cât de clare, pe atât de tulburătoare. Mă întreb cum vor primi aceste informații persoanele care în prezent încă nu văd beneficiile internetului și la ce distanță se află ei față de cei din frunte, care au un mod de viață atât de galopant.

Cu un deceniu în urmă, termenul *internet* nu era cunoscut publicului larg. De curând, a căpătat o expansiune globală și astfel s-a născut o nouă lume prin rețeaua internetului, care a creat o "minte planetară", o expresie a minții tuturor pe care a pus-o la dispoziția oricui dorește să se informeze. A devenit un instrument de lucru și nu se mai poate concepe viața fără acesta. Internetul îți oferă un volum imens de informații din toată lumea, de ultimă oră în timpul cel mai scurt și nu se poate să nu-i recunoaștem acest merit după ce ne amintim cât timp consumam prin biblioteci pentru documentare. Și unde mai pui că toate informațiile le obținem gratuit, stând comod în casa noastră la masa de lucru. Totodată mai are și avantajul că ocupă un spațiu mult mai mic decât cel al unei biblioteci.

Rezultatele cercetărilor făcute pe această temă arată că internetul a început să fie folosit de publicul larg în 1995 și evoluția lui a fost atât de rapidă, încât, în anul 2005, într-o singură lună, au existat mai mult de 2,7 miliarde de căutări pe Google. Citind o astfel de informație, îți răsare în minte întrebarea: Oare unde își puneau oamenii întrebările înainte de Google? În SUA, mai bine de 70% dintre copiii de 4 ani au folosit computerul. Trebuie să ținem cont că SUA ocupă locul al 20-lea în lume la folosirea internetului (Luxemburgul a luat-o înainte). Sunt de remarcat și unele căutări ceva mai speciale. În SUA, 1 din 8 cupluri se căsătoresc cunoscându-se prin internet. Statisticile spun despre copiii născuți în 2007 că atunci când vor împlini vârsta de 6 ani, capacitatea de calcul a unui computer performant va depăși puterile creierului uman, iar până în 2049, un computer de \$1.000 va avea capacitatea mai mare decât a întregii specii umane.

În 2006, s-au vândut în lume 47.000.000 de laptopuri. În viitorul apropiat se prevede să se trimită între 50-100 milioane de laptopuri copiilor din țările subdezvoltate.

Mi s-a părut foarte interesantă informația: Nintendo a investit mai mult de 140 milioane dolari în cercetare numai în 2002, în timp ce Guvernul Federal USA a dat mai puțin de jumătate pentru cercetare și educație, dovedind că este total depășit de întreprinderile particulare. Din 2005 până în septembrie 2006 s-au înregistrat mai mult de 106 milioane de utilizatori pe Website-ul My Space. Dacă My Space ar fi o țară, ar fi a 8-a țară ca mărime.

Numărul mesajelor trimise pe telefoanele mobile zilnic e mai mare decât populația planetei. E firesc, ar zice unii, având în vedere că și cuvintele din limba engleză sunt de 5 ori mai multe decât pe vremea lui Shakespeare. Lumea are nevoie să comunice cu ele, să le folosească, să clarifice noțiuni, să țină legătura și să învețe. Așa se face că zilnic se publică 3000 de cărți noi. Nici cu titlurile nu poți ține pasul. Se estimează că un număr din ziarul

american New York Times conține informații mai mult decât primea în secolul 18 o persoană în toată viața ei.

Cantitatea nouă de informații se dublează la fiecare doi ani și în anul 2010 s-a dublat la fiecare 72 de ore. Evoluția aceasta atât de rapidă a tehnicii aduce schimbări uriașe în viața noastră pe care nici nu le mai putem prevedea chiar pe termen mai scurt, iar pe termen mai lung, ducе spre lucruri nebănuite.

US Department of Labor (departamentul muncii) preconizează că elevii de astăzi vor avea între 10 și 14 joburi până la vârsta de 38 de ani. Unul din 4 muncitori astăzi lucrează pentru o companie mai puțin de un an. Cele mai căutate 10 joburi în 2010 n-au existat în 2002.

Pentru învățământ apar probleme deosebit de dificile. Acum pregătim elevi pentru joburi care nu există, folosind tehnologii care nu s-au inventat încă pentru a rezolva probleme despre care încă nu știm că sunt probleme. Este explicabil dacă luăm în considerație că multe dintre disciplinele de azi din școli nu existau acum 10 ani.

Anii de după liceu sunt anii de maturizare și îmbogățire academică și spirituală pentru toată lumea. Planurile pe care elevii le au la absolvirea liceului se vor schimba aproape sigur în această perioadă când tinerii învață multe despre ei înșiși, precum și despre lume și ce le poate ea oferi. Chiar absolventul de liceu care este foarte bine informat și concentrat pe o anume cale de mers va trece prin evenimente și influențe neprevăzute, care vor modifica puțin sau chiar schimba total calea aleasă inițial.

Gândind la importanța internetului în viața mea, mi-am zis în pragul celui de al 77-lea an de viață: da, admit, e foarte important, acum n-aș mai putea să-mi scriu cărțile fără el, n-aș putea să îmi închei comunicarea cu semenii mei răspândiți prin toate colțurile lumii fără să simt că mă cufund într-un gol profund. Nu-mi pot imagina viața fără internet care îmi dă informații mai mult decât poate cuprinde mintea mea. A devenit mai puternic decât televizorul. Dar nici el și nici întreaga tehnică nu îmi rezolvă toate problemele vieții. Sunt om și în afară de minte am și sentimente, trăiri deosebite. Când am nevoie de o anume stare de spirit, fug în natură, caut oameni în carne și oase pentru comunicare, chiar dacă numai printr-un zâmbet sau privire, ori o strângere de mână. Adesea fug la o carte care nu poate fi înlocuită, căci „nu iaste alta și mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului, zăbavă, decât cetitul cărților” – cum ne spune Miron Costin. Cartea o simt ca pe ceva palpabil, mă apropie de autor cu care intru într-un dialog imaginar. Literale sunt prietenoase, se imprimă pe retină, îmi amintesc locul unui pasaj pe o anume suprafață a cărții. Mirosul cărții, foșnetul hârtiei, formatul și atingerea ei, toate sunt aproape de cititor. Cititul cărților nu aduce supărări, dar internetul poate să devină o manie care se poate prelinge în corpul nostru, iar pentru copii poate fi nociv dacă îl folosesc în exces și fără control. Dar ce înseamnă toate acestea față de imensa binefacere pe care o aduce omenirii?

Și pentru că tehnologia avansează, nu putem sta pe loc, trebuie să acceptăm internetul care va ocupa un loc important, mai ales după ce se va pune la punct internetul pe telefon. Informațiile acestea sunt sumare și desigur că cele mai recente date cuprind informații și mai spectaculoase. Nu mi-am propus o informație pe scară largă, dar cele pe care le-am ales din ce mi-a căzut sub ochi, m-au trimis cu gândul la cuvintele lui Albert Einstein: „Nu putem rezolva probleme folosind același mod de gândire ca atunci când le-am creat”, dar tehnica o ia atât de rapid înainte, încât, aproape că nu mai zărim direcția încotro se duce omenirea. Astfel, ne vine în minte întrebarea tulburătoare: omenirea – încotro? Unde va duce galopul ei? O întrebare tulburătoare rămasă fără răspuns.

ELENA BUICĂ

A optsprezecea scrisoare francofonă:

Hollande și „Complexul” ... olandez

Și iată că a venit și ziua „Z”, care începuse de fapt pentru noi cu mult înainte de răsăritul soarelui. Pentru a evita ca, după refuzul meu nocturn al avansurilor sale amoroase, să fie forțată a lua un mic dejun cu noduri, „prietena” neveste-mii alesese pasămite să plece cu primul tren din Strasbourg. Așa că și-a pus mobilul să o trezească cu noaptea în cap, ne-a lăsat un bilet de calde mulțumiri pentru găzduire și a comandat un taxi cu care să o șteargă la gară. Pentru a-și acoperi totuși în mod onorabil retragerea cu coada între picioare (ale ei, desigur!), menționase în bilețul că în văltoarea evenimentelor de ieri uitase cu totul că trebuia să fie la prima oră prezentă la o secție de vot din Bischwiller, unde făcea parte din comisie. Sanchi ! Oricum, după nedumeririle de rigoare asupra acestei „evaporări” misterioase (doar pentru nevestă-mea!), ne-am luat ca de obicei cafeleuța de dimineață, timp în care amândoi am apreciat pe întrecute simțul civic al fostei noastre musafire. „A propos” de simț civic, franțuzoica mea mă săgetează cu laserele ei turcoaz prin aburul cafelei și pe măsură ce-și debitează tirada, își schimbă și tonul și expresia. Așa că de la ipostaza de „minou-minou”²⁹ ce-mi torcea pufos în poală o virează amenințător spre un ton fără drept de replică. Ceva asemănător, cred, cu rostirea condamnării la decapitare în procesul politic de lichidare a lui Robespierre de către proprii săi tovarăși... Și nici dacă așa fi cedat cumva tentației de a-mi fi petrecut noaptea cu musafira noastră neașteptată, nu cred că expresia i-ar fi fost mai tăioasă. Desigur, draga mea otravă ar fi făcut urât și mi-ar fi otrăvit cu siguranță viața (poate chiar și pe mine), dar nu cred că ar fi fost dispusă să accepte faptul că eu, fostul emigrant, așa fi putut să o înșel pe ea, franțuzoica, și deci nu ar fi făcut un tapaj mai mare! Însă, dacă nu așa fi făcut față așteptărilor ei civice și politice, cu siguranță că ar fi stricat căruța... Și aceasta, indiferent de consecințe !

Iar acum era vorba de duminica turului al doilea pentru alegerile prezidențiale, eu fiind pentru prima dată ca cetățean francez în fața acestui eveniment. Așa că mi se prezintă marșial graficul de marș... la vot, de-mi vine să stau drept și să salut, desigur, având în gândul meu păcătos o veche poantă din studentie: „Tovarășe Președinte, garda constituită în cinstea sosirii Dumneavoastră vă prezintă... *omorul*”. Adică, exact ceea ce i s-a și întâmplat în scurt timp Geniului Carpaților, faptele fiind surprinse în *ciné-verité*-ul apocrif *Ruinurile ciuruite. La Târgoviște*.

Deci, după toaleta de dimineață, ne vom pune la țol festiv și o vom porni agale la braț, însoțiți de copii, spre secția de vot a circumscripției noastre. De obicei, pentru o astfel de distanță am fi folosit automobilul, numai că de această dată (festivă) vom merge pe jos ca să vadă vecinii din cartier cât de dedicați suntem cu toții Republicii a V-a. În loc de uniformă, mi se cere imperios să-mi pun pentru acest marș triumfal nu mai puțin decât vechiul costum de mire (minus cocardele tricolore³⁰ și lămâițele artificiale!),

²⁹ „Pisi-pisi!”, apelare familială de răsfăț adresat pisicilor, fr.

³⁰ La nunta din Franța, dar și la cea din România, participanții au purtat cocarde ale fuziunii franco-române (în pat!). Acestea erau roșii pe

făcându-mi-se apoi un instructaj minuțios precum unui balic T.R. Trebuia să fiu atent să-mi iau actele că să pot vota, nu trebuia să mă răzlețesc de plutonul familial, nici să intru în vorbă cu te-miri-cine, iar, dacă vom fi întâlnit vreo cunoștință, să nu discut actualitatea politică, sau – *Dieu nous en garde!*³¹ – să alunec pe panta dezbaterei a ceea ce a votat fiecare. De asemenea, trebuia să am grijă pe cine voi saluta cu „Bonjour!”, și pe cine cu „Salamalecum!”... Și, mai ales, sunt verificat cu severitate rece, precum unul de la Gheboiaia ajuns pentru prima oară la oraș cu ocazia cătăniei, dacă știi cu siguranță pătrățelele unde trebuia să dau cu ștampila „voté”, conform cu tradiția familiei în care intrasem (mai corect, în fața căreia intrasem pe și prin diferite căi). Era de la sine înțeles că nu trebuia dezamăgesc și să comit vreo gafă care să dezonoreze familionul.

Vă întrebați ce a apucat-o pe franțuzoică să se preocupe de onorabilitatea numelui nostru. Simplu! Când, presați de sarcina înaintată din care a rezultat întâiul nostru copil, am anunțat alor ei căsătoria noastră iminentă, am obținut inițial un rictus politico. Adică: „Faceți ce vreți – vă privește, dar putea și fata noastră să-și găsească un soț mai pricopsit care să fi fost baremi francez!” Oricum, și într-un caz și în celălalt (adică în cel al nostru), dota ar fi tins după obicei către zero, urmând ca „le chateau de maman”³² și ce i-o mai rămâne după divorțuri prin conturi să ne revină târziu, hăt după încă vreo câteva căsătorii ale ei... Acesta, desigur, dacă ea nu ar avea fantezia ca prin testament să ne pună să împărțim moștenirea cu nenumărații ei foști viitori soți. Lucrurile s-au schimbat însă spectaculos când din alchimia cuplului nostru au rezultat câteva hotărâri spectaculoase. Pentru a mă integra mai bine în Franța, dar, mai ales, pentru a mă putea rupe mai net de țara lu’ Pește pe care o iubeam până la ura de a mă fi dezamăgit sistematic prin selecția negativă a valorilor, am decis să adopt prin căsătorie numele viitoarei soții. Nume care se întâmpla să fie și acela de fată (mare) al mamei soacre! Când ne-am mai dus și cu prima ecografie care evidenția clar argumentul masculin al fătului nostru, totul s-a schimbat într-o mare sărbătoare prilejuită mai ales de perspectiva neașteptată a perpetuării numelui. Cu o abilitate și o naturalețe uluitoare, mi s-au găsit imediat calități pe care nu mi le-aș fi bănuț niciodată, inclusiv pe aceea de a fi român (!), totul spre a se face paradă de marele noroc ce a dat peste biata fată. Cât despre contrapartida prin care urma să ne căsătorim și să ne constituim ca familie ortodoxă, toți s-au raportat ca la o extravaganță exotică de *bon ton*, de vreme ce prea puțin le păsa de fapt de credință...

Chiar dacă aveam un oarecare trac în fața examenului electoral ce marca pentru mine o împlinire socială, nu eram însă capabil să iau în serios întreaga ipocrizie a comenzi sociale (de fapt, familiale). Ba chiar rezistam, amuzându-mă în secret prin asemănarea acestei Marianne³³ din bucătăria mea cu „republicana Mița Baston”, „violenta” „ploieșteancă” „din popor” a lui →

HYDRA N. T.

margine și albastre în centru, cercul concentric unificator fiind jumătate alb, jumătate galben, astfel, încât fiecare să vadă tricolorul care îi convenea.

³¹ Ferească-ne Dumnezeu!, fr.

³² Conacul mamei, fr.

³³ Întruchipare feminină a spiritului Revoluției și a Republicii Franceze.

nenea Iancu Caragiale, de la a cărui dispariție în universalitate tocmai se împlinește un secol de scurt circuit între operă și realitate. Așa că mi-am luat o figură inexpressivă, de nu știa nevastă-mea dacă pricep sau nu, prețioasele-i indicații, ea fiind oricând gata să apeleze ori la argumente forte, ori la scheme explicative, ca pentru străinii barbari și incapabili să priceapă complexitatea civilizației franceze. Expresia îi era divizată între severitate și îngrijorare, până când a văzut că făceam eforturi susținute ca să mă încapă sacoul de la nuntă. Atunci s-a înduișat și, gândindu-se că poate a exagerat cu atitudinea de loțiitor politic stalinist și că are totuși un bărbat isteț, s-a umanizat dintr-o dată. În consecință, cu șiretenia și șarmul ei cărora nu le-am putut rezista niciodată, s-a gândit că e mai bine să apese pedala recompensei, decât pe aceea a intransigenței. Mi-a zâmbit făcând crețe la ochi, cum numai ea știe, și a venit să-mi potrivească ținuta, susurându-mi aluziv că, dacă mă achit onorabil de cinstea de a fi „francezul ei drag”, o să mă aștepte, după anunțarea la TV a *exit poll*-urilor³⁴, o noapte remarcabilă... Și acesta, indiferent de cine avea să câștige alegerile! Asta da, echidistanță, aprob eu cu o figură de fericire confecționată, gândindu-mă de fapt la echidistanța genunchilor ei față de mediana unghiului astfel creat. Așa că, înainte de plecare, mai lipsea să ne sincronizăm ceasurile antiacvaticice la secundă, așa cum se vede în filmele cu acțiuni de comando...

Sincer să fiu, eu mi-aș fi dorit ca premiu o noapte de hodină gospodărească în împărăția lui Morfeu, numai că, totul mergând conform tuturor așteptărilor, am avut parte de o noapte a lui Orfeu în triunghiul plăcerilor lui Euridice. Cum ar fi zis Nea' Mărin din Băilești, am avut surpriza ca după atâția ani să pășesc „numai d'ale nefăcute” din partea părții mele, cel puțin cu mine...

Totuși, m-am consolatat destul de repede văzând că a devenit o modă ca și Președinții să aibă probleme asemănătoare. Sarkozy a fost primul dintre ei care a devenit tată la Elysée, iar acum Hollande e presat „din rațiuni de protocol” de către *staff*-ul său să se căsătorească cu actuala parteneră de viață. Și aceasta, după ce înainte de alegerile din 2007 el tocmai renunțase la „uniunea liberă” cu „La Ségolène” care, după ce îi turnase patru copii, îl mai și eclipsase politic, obținând nominalizarea din partea Stângii. Atunci ea a pierdut până la urmă în fața lui Sarkozy, pentru că – după mine – prea se coafa precum Ceaușeasca, așa că acum gustul victoriei „hollandeze” era de două ori mai zaharat: din perspectiva revanșei politice, dar și a celei conjugal-amoroase...

Și, iată, nici nu am devenit bine francez cu acte în regulă, că mă și trezesc sub imperiul... *hollandez*! Se vede că nici aici nu pot scăpa de „complexul” românului care nu se poate simți și el „ieuropean” din cauza... Țărilor de Jos. Adică a Olandei care ne tot bagă bețe în roțile de la... Bruxelles! La Strasbourg nu cred să îndrăznească, pentru că ar avea de a face cu mine, cât oi fi eu de franțuz acum!

SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE NOI ÎNSINE

E vremea scrisorilor deschise...

Un film de pe *Animal Planet* ne aduce sub privire secvențe pline de dramatism, din viața eroilor săi necuvântători: un leopard târâște maimuța pe care abia a ucis-o, între ramurile unui arbore; dar pe când se pregătește de festin, descoperă, agățat de mamă, puiul acesteia, viu, un ghemotoc de blană, din care numai ochii clipesc, fără să știe ce i se întâmplă. Oricât ai fi de stăpân pe tine, nu poți să nu te cutremuri la gândul că vei fi martorul unei scene cumplite. Numai că mama natură are alte legi, mult mai drepte și mai neclintite decât ale noastre, ființe – zise – raționale. Animalul acela crud și puternic, care a ucis ca să-și astâmpere foamea, așa cum a făcut de când a părăsit sfârcul matern, puțin descumpănit de descoperirea sa, s-a apropiat de pui, l-a desprins destul de greu de blana mamei, apucându-l de ceafă cu gura, l-a așezat la un loc mai sigur și apoi l-a lins ca pe propriul pui, l-a lăsat să se agațe de blana sa, l-a lins din nou și l-a cuprins cu labelle, parcă vrând să-i alunge spaimetele: *taci cu mama* (sau *tata*)! Nu știu dacă felina era un mascul ori o femelă dar, cu siguranță, puiul nu va cădea pradă colților ei ba, mai mult, se va bucura de protecție, împotriva unor doritori de a se înfrupta din el. Ce va fi nu este greu de presupus, puiul fiind prea mic ca să se hrănească singur. Dar... legile supraviețuirii nu trebui subestimate.

Filmul evocat ne obligă să ne întrebăm: **oare ce se întâmplă cu noi?** Oamenii cu rațiune, nu animale. Unde am ajuns? Mass-media nu ne menajează: o mamă își decapitează, cu seninătate, bebelușul de câteva luni; o alta, alături de concubin, își pune fetița abia născută într-o pungă și o abandonează, ca pe un gunoi netrebnic, în subsolul unui bloc; un tată sinucigaș își înecă copiii legați de el, neoferindu-le nici șansa zbaterii în ghearele morții; o farmacistă (dragă Doamne, intelectuală?!) anunță poliția că a „găsit” un nou-născut printre blocuri, de fapt, propria sa odraslă... Și asta numai în decurs de câteva zile!

Unde am ajuns? Cum de s-a degradat, în așa hal, sentimentul matern, cu forță de instinct, cel mai puternic care există de când lumea și pământul, încât să ne fie rușine să vedem cum acționează o sălbăticiune? Unde am coborât? Ce va urma? Întotro ne îndreptăm? Cum mai putem reveni la normalitate?

Nu e suficient să dăm vina pe stările patologice și să spunem că ucigașii sunt psihopați, pentru că nici psihopații cei mai degradați nu pun în operă, cu atâta minuție și calcul, planuri nedemne de o ființă umană. Psihopați au existat de când lumea și – din nefericire – vor mai exista, dar asemenea orori au fost foarte rar consemnate. Faptele depășesc semnificația faptului divers, mai mult sau mai puțin întâmplător, par să țină de fibra și trăsăturile fundamentale ale noastre ca nație, amorțite și degradate într-o asemenea măsură.

Cine se face vinovat? Există un vinovat? Ori – cum înclin să cred – ne aflăm cu toții, fără deosebire, într-o gravă și iremediabilă criză morală, din care nu mai avem puterea să ne desprindem? Ne dovedim mari maestri în vorbe goale, vorbe în vânt, fără nici cea mai mică →

VIRGIL RĂZEȘU

³⁴ Pe mine m-ar fi interesat mai curând un „exit” la... „pool”, adică, la piscină cu wellness, cu masaj aromatic și alte cele...

acoperire. Nu poți deschide un radio sau TV, ce să mai spun de cuvântul scris ?!, fără să dai de o cohortă de vorbitori, palavragii în gol, care de care mai meșter în a desconsidera ori a lua în ușor și zeflema orice ține de valoare și morală, orice tendință firească de respect și apreciere pentru semeni și pentru propriul neam, fără să uite să-i împoaște cu scârnă pe cei care au făcut ceva pentru noi toți, să descopere cadavre prin debarale sau să ne păstreze limba doar pentru înjurături?!

Nu, nimic nu este întâmplător! Se dovedește că nici cea mai mărunță și neînsemnată ignorare a realităților nu rămâne fără efecte devastatoare. Oceanele, oricât ar fi de mari, sunt alcătuite din picături de apă adunate laolaltă. Prea mare este dezmățul denigrării trăsăturilor fundamentale ale nației, prea tratăm cu indiferență istoria mai veche sau mai recentă a ei, mistificând-o mai rău decât pe vremea meșterului Roller. Prea îi maimuțărăm pe alții, acceptând și pledând cu sârg pentru o globalizare la voia întâmplării, numai să avem ce duce la gură. Deziderat, de altfel, eșuat. Risipim tot ce s-a strâns de-a lungul mileniilor (fără să uităm să ne batem în piept cu vechimea noastră, când e vorba de ieșit în frunte), fără nici cel mai mărunț discernământ, facem topuri imbecile și plasăm printre cei zece români (însăși ideea este deplorabilă !) coafezele și croitorii deveniți stilști și modele, mănuiitorii de alba-neagra ori ciobanii deveniți miliardari și hoțomani de duzină știuți și dovediți dar apărați cu sârg de slugi cumpărate cu arginții rămași încă din vremuri biblice. Risipim avuția națională cu nonșalanța cu care ne cerem dreptul la plăcinta publică, deși nu am făcut nimic pentru brânza sau făina ei. Ignorăm obiceiurile străvechi, cu mult mai valoroase decât cele cu iz comercial, de consum ieftin, pe care le importăm; am uitat de morală, ce să mai vorbim de rușine?!, ne împreunăm în văzul lumii, ba mama ticăloasă și perversă își filmează propria fiică siluită de tatăl incestuos, mândră că are cu ce ieși pe site-ul familiei moderne.

Am uitat – oare am știut vreodată?! – să ne facem treaba pentru care avem calificare și pentru care suntem plătiți sau angajați, să răspundem când cineva ne trage de mânecă ori ne arată ce ar trebui să facem, apelând la păgubosul „nu-i dracu’ atât de negru”, ca să constatăm, când e mult prea târziu, că era chiar negru și negru de tot, ca să nu mai vorbim de felul poetic în care tratăm lucrurile serioase, în timp ce poezia adevărată a devenit un fel de mic dejun (suedez, fără îndoială!) anost, fără gust și culoare, dar aseasonat neapărat cu pornografia aflată la modă, umbră ticăloasă a celor mai frumoase sentimente omenești, și aplaudată la scenă deschisă.

Facem, fără alegere, lucrurile de mântuială, jucăm totul pe ultima carte și când și aceasta s-a năruit, ne consolăm repede : *asta e!*, fără să învățăm nimic din toate prin care am trecut.

Îmi dau seama că mă plasez și eu printre meșterii în vorbe de care aminteam, cu atât mai de condamnat cu cât nu ofer soluții. Dar mai există soluții pentru halul de decădere în care am ajuns?! Tare mă tem că nu!

Ilustrul George Emil Palade, fie iertat, și el bântuit de soarta noastră nedreaptă, afirmă că noi, românii, avem o genă pe care nu o au multe popoare : *a renașterii din propria cenușă*. La o primă vedere, nu pare vorbă de clacă. Numai că nu poți să admiți cu seninătate că trebuie să ajungem mai întâi cenușă, pentru ca mai apoi să redevenim

ce-am fost? Unde să mai poți găsi energiile pentru a lua totul de la capăt ? Măcar practica „cuțitului la os” intervine ceva mai timpuriu și mai poate repara sau îndrepta ceva, înainte de finalul-final gata conturat. Dar și ea pare erodată, amortiță, fiindcă se pare că tăișul cuțitului mușcă deja din os și cam de mult.

Oare de unde ne pot veni salvarea și mântuirea ?! Să-i așteptăm pe alții să facă ce-ar trebui să facem noi ? Să invocăm ipoteticul fărăș de jeratic din poveste care să ne scuture din amorțeala în care lăncezim ? Cine să ni-l ofere? Sigur ne vom invita unii pe alții să-l mănânce și vom asista cum se stinge (și jeratecul are legile lui !). Vom apela la alte vorbe de duh, care ne vor mângâia dar nu ne vor împiedica să coborâm în prăpastie?!

Ne-am pus nădejdea în tineret. Dar tineretul e deja obosit, chinuit, tras pe sfoară și dezgustat; lipsit de idealuri și orizonturi limpezi, le caută în altă parte și trăiește de azi pe mâine; nu cunoaște modelele (vezi „generația expirată”) și nu crede în eroi, nu dă doi bani pe istorie și trecut, nu știi ce sunt acele modele”, pentru că i-au fost servite drept „paiate”, nu crede în propriile forțe și dacă aduci vorba despre Nichita, spune cu nonșalanță : *Aaaaaa, da, top-modelul!*

Oare ce va fi? Ce se va întâmpla cu noi? Unde am ajuns ? Unde vom ajunge?

O nouă carte despre teroarea comunistă

Transnistria martiră

La Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” din Chișinău a avut loc lansarea unei cărți voluminoase, intitulată *Teroarea comunistă în R.A.S.S.M. (1924-1940) și R.S.S.M. (1944-1947)*, autor **Alexei Memei**.

Vreau să rețin atenția cititorilor chiar de la început că acest impunător volum cu subtitlul „Mărturii documentare” este primul studiu amplu (784 pagini) din istoriografia Republicii Moldova, care abordează tema legată de atrocitățile regimului comunist în Transnistria, aplicate de către „rinocerii roșii”, cum preferă să-i definească ministrul Culturii și Cultelor din Primul Parlament al RM, domnul Ion Ungureanu. Expansiunea imperiului sovietic după cel de-al Doilea Război Mondial s-a extins și împotriva României.

Cartea este structurată în două părți, după cum se observă și din titlu, fiind împărțită în 11 capitole sugestive, pe care le vom reproduce în ordine consecutivă pentru curiozitatea celor interesați: *Formarea R.A.S.S.M. și problema Basarabiei; Genocidul organizat de bolșevici împotriva populației din R.A.S.S.M.; Esența politicii coloniale teroriste a comuniștilor, promovată de R.A.S.S.M.; Colectivizarea forțată și lichidarea jărânimii; Foamea organizată de comuniști în R.A.S.S.M.; Evadarea moldovenilor din „raiul” comunist în România; Partidul comunist din R.A.S.S.M. și cadrele lui; Represiunile și mângâierea între comuniști; Tragedia satului Mălăiești; Restabilirea regimului comunist în raioanele din stânga Nistrului, în martie-aprilie 1944; Genocidul promovat de regimul comunist în R.S.S.M. (1944-1947).*

În debutul lansării, dr. în economie, prof. **Vasile Șoimaru**, a menționat că demult a așteptat să se nască această carte, despre ideea și concepția căreia aflase de la fostul său director de școală, profesorul de istorie domnul Memei, care, pentru a o pune în fața cititorului, douăzeci de ani a studiat și a cules date și documente din Arhiva Organizațiilor Social-Politice a Republicii Moldova și Arhiva Națională, Departamentul de Statistică a R.A.S.S.M., precum și din presa locală din perioadele cercetate, inclusiv cea din România. Vorbitorul și-a amintit cu multă recunoștință despre sfatul domnului Memei, care venise din Transnistria să lucreze în Cornova lui natală la școala de opt ani, fiind îndemnat să-și continue studiile la Tehnicul Electromecanic din Chișinău, neregretând niciodată acești primi pași în formarea sa profesională. A considerat că poate să-i răspundă cu un gest similar, asumându-și coordonarea acestui volum și implicarea altor persoane în

susținere și ajutor dezinteresat pentru o cauză nobilă – punerea în lumină a adevărului istoric, nelimpedit până în zilele noastre de pe această bucățică de pământ românesc – Transnistria, și mai pătită decât Basarabia. Astfel fiind rugat, redactorul-șef al revistei „BiblioPolis” – scriitorul Vlad Pohilă, a redactat de două ori manuscrisul, Genoveva Scobioală și Gheorghe Cutasevici au lecturat-o în prima etapă, iar Valeriu Rusnac i-a asigurat tehnoredactarea. Coperta a elaborat-o cu multă inspirație graficianul Simion Zamșa.

Pe post de moderator, prof. univ., dr. hab., **Anatol Petrencu**, președintele INIS „ProMemoria”, a apreciat evenimentul cultural-științific ca pe unul de excepție - o premieră absolută în prezentarea istoriografică a Transnistriei și a subiectelor cărții în ordine exhaustivă, începând cu fondarea R.A.S.S.M., o formațiune artificială, care, după cum dovedește autorul, era gândită să „țintească cu bătaie lungă” pentru a îndepărta, sau în cel mai bun caz – subjugă populația băștinașă, schimbându-i alfabetul și limba, impunând limba rusă și obligativitatea înscrierii în colhozuri și sovhozuri. Cu aceeași atitudine criminală, erau tratați și reprezentanții altor etnii, nu numai moldovenii. Cine nu era de partea „sovietelor”, erau considerați „contra”, adică „dușmani ai poporului”, dându-li-se „drept de deplasare” în Siberia, la urșii albi, în vagoane marfare, supravegheați de soldați cu automate, gata să împuște fără milă și judecată pe oricine: copil, bătrân, tânăr - toți luați cu hapca de la vatra strămoșească fără nicio vină, doar pentru că erau buni gospodari și își iubeau pământul apărât de înaintași cu prețul vieții. În felul acesta, au fost depopulate multe sate din partea stângă a Nistrului. În locul lor, ocupanții aduceau familii de militari ruși. O altă mare tragedie pentru oamenii locului a fost foamea organizată de expansioniștii cu secera și cioceanul.

Un alt vorbitor, scriitorul și publicistul **Vlad Pohilă**, mărturisind că a avut posibilitatea, de la un capăt la altul să citească cu atenție întreaga lucrare, și chiar dacă a mai lecturat și alte cărți despre crimele comuniste, aceasta o depășește pe toate prin emoțiile negative și oroarea pe care o provoacă la cunoașterea adevărului. →

RAIA ROGAC

Toate holocausturile pălesc în comparație cu aceste documente de arhivă, or, acestea nu pot fi interpretate deferit sau comentate: ele redau fapte, faptele criminale ale comuniștilor sovietici, care au încercat să distrugă, să condamne la dispariție un neam pașnic, care nu a avut niciodată intenții să ocupe alte popoare, doar să se apere. Documentele spun tot adevărul, ele nu pot fi truate. Este deosebit de interesantă construcția volumului, prezentând în lanț toate crimele, bine puse la cale de Kremlinul roșu de atâta sânge nevinovat. Astfel a fost rău alterată conștiința localnicilor de ocupația rusistă sovietică. Toți cei care nu erau de acord cu ocupanții erau împușcați. Mutilarea conștiinței transnistrenilor se datorează și faptului că aceștia au fost o perioadă mai îndelungată sub ocupația sovietică. Cartea cuprinde statistici uimitoare. De exemplu, am aflat că în scurt timp în Transnistria la posturile de conducere (80 de procente) erau ruși, evrei și ucraineni. Un capitol aparte este dedicat satului de baștină Mălăiești, al scriitorului octogenar Vladimir Beșleagă. Merită o prezentare și popularizare largă cartea aceasta, care este una de învățare a adevărului, mai ales că perioada este tulbură și astăzi, în această parte de țară, se mai cultivă insistent româno-fobia. A venit Rogozin să ne învețe ce istorie avem și cum s-o predăm! „Binefăcătorii” noștri înțeleg că suntem cu toții români basarabeni și doar așa identificându-ne, ne putem menține ca Neam. Se strecoară ideea, pe care o împărtășesc, a unui genocid etnic, organizat de expansioniștii sovietici. Profesorul pensionar Memei a studiat cu minuțiozitate și a scris o carte veridică, care-l înscrie în lista istoricilor care spun adevărul despre cine suntem noi.

În continuare, scriitorul **Vladimir Beșleagă** a punctat o serie de idei vizavi de tema abordată, domnia sa fiind unul din martorii oculari ai acelor vremi de restriște. Orice apariție a unei cărți este un eveniment mare. Volumul de față constituie un monument al memoriei, care nu poate fi distrus. Autorul are și el o biografie tragică – la vârsta de patru ani a fost deportat cu familia în Siberia, lucrul acesta l-am aflat de la alții, fiindcă nu-i place să-și amintească de aceste momente triste, care l-au lipsit de copilărie. Este un om blând, săritor la nevoie. Ani în șir cu asiduitate a copiat mii de pagini scrise de mână din Arhive. În carte, am citit despre ceea ce auzisem în copilărie, momente dramatice care s-au confirmat. Chiar dacă eram mic, țin minte cum a fost spânzurat primarul satului nostru când au venit rușii. Este o carte ieșită din comun, când citești documentele te trec fiorii. Domnul Memei își dorea să sape o fântână și nu i-a reușit, în schimb, spre binele Neamului, a săpat adânc o Fântână a Memoriei, lucru colosal de important.

În același context, scriitorul **Andrei Strâmbeanu** și-a depănat firul amintirilor de pe vremea când era student la Institutul Pedagogic „Ion Creangă” (astăzi Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”) și învăța împreună cu Alexei Memei. Fiind copii de țărani, veniți din toate colțurile Moldovei, erau avizi de cunoștințe, fiind conștienți că doar cartea îi putea salva de sărăcie. „Volumul acesta ne trage o palmă tuturor scriitorilor, pentru că noi ar fi trebuit să-l scriem”, și-a asumat *mea culpa* în numele tuturor condeierilor vorbitorul. În timpul studenției puteai fi exmatriculat doar pentru simplu motiv de pronunțare a cuvântului Transnistria. Apreciind cartea

domnului Memei *Teroarea comunistă în R.A.S.S.M. (1924-1940) și R.S.S.M. (1944-1947)* ca pe un adevărat monument, A. Strâmbeanu a mai spus că autorul ar merita titlul de academician, fiind convins că guvernarea nu se vor bate de la carte, pentru că ei nu cunosc durerile Transnistriei, care și azi e măcelărită, uneori și cu acordul conducerii R. Moldova. Transnistrenii, în majoritate, provin din descendenții ardelenilor aduși aici încă de Ștefan cel Mare și Sfânt.

În continuare, acad. **Nicolae Dabija** a ținut să remarce că volumul lansat este un rechizitoriu la adresa comunismului, ideologiei comuniste. Cartea e zguduitoare, demonstrează cu argumente cum au fost uciși mii și mii de oameni nevinovați pentru motive care pretindeau că sunt împotriva ideologiei lor păguboase. 17 scriitori au fost împușcați doar pentru că foloseau cuvinte românești în loc de cuvinte *moldovenești*, cum ar fi, chibrituri în loc de sărnici ș.a. Această carte face dovada holocaustului, rusificării forțate, deznaționalizării. Pentru ea autorul merită Premiul Național.

Mesaje de apreciere și felicitare pentru autor și cei care l-au ajutat, au mai rostit cercetătorul Alexandru Moraru, dr. Nina Negru, jurnalistul Gheorghe Mărzencu, profesorul Boris Vasiliev (autorul romanului despre gulagurile siberiene „Stalin mi-a furat copilăria”), unanimi în convingerea că volumul lansat este cartea vieții pentru A. Memei și un manual veridic de istorie pentru toți, dar în special pentru generațiile tinere care, spre fericirea lor, n-au cunoscut calvarul ocupației și deportărilor, pentru generațiile de mâine, pentru a se documenta din sursa cea mai adevărată – documentele de arhivă.

„Un surâs în plină vară”

Acum în luna lui cuptor
Pe *Vatra veche* pun în zori
Această salbă de umor
Cu gând spre dragii cititori!

IULIE

E luna ce arsuri produce,
Căci soarele trimite raze
Fierbinți, așa să ne usuce...
Precum factura de la *Gaze!*

VACANȚA MARE

Românii în vacanță pot
Pleca și-n austerii ani,
Că-i poartă gândul peste tot...
Doar gândul nu îi costă bani!

SOȚUL ȘI SOȚIA PE LITORAL

Cum stau scâlțați de-a mării briză,
Se tot gândesc cei doi acasă:
El, la un vin uitat pe masă,
Ea, la un fier uitat în priză.

UNUI OPORTUNIST

Când prileju-i iese-n cale,
Urmărind mereu destinul,
Omul și prin vorbe **goale**
Va-ncerca să-și facă **plinul!**

BANCA LA NEVOIE SE CUNOAȘTE!

Bani de vrei, ea nu te-amână,
Știe cum s-arunce lațul,

Și-ți dă suma cu o **mână**,
Ca-napoi s-o ia cu **brațul!**

OPORTUNISTULUL

Îți intră-așa precum căpușa
Sub piele, să-și atingă țelul,
Știind când să-ți deschidă ușa,
Iar mai apoi și... portofelul.

TÂNĂRA OPORTUNISTĂ

Cu viitorul soț ea e drăguță,
Având spre măritiș un gând curat,
Iar când își vede **sacii în căruță**,
Îndeamnă caii spre un alt bărbat.

IMPLICAREA NATURII

Poetului de-o lume lăudat
Și înarmat cu rime până-n dinți,
Îi spun că este foarte talentat...
Dar de prin văi aud ecoul: *Minți!*

CELOR DIN VEST CARE NE CRITICĂ

Degeaba faceți tărăboi,
Impresia nu e corectă;
Or fi nereguli și la noi,
Dar sărăcia e perfectă!

SĂTEANUL CĂTRE DEFRIȘORI

Zise calm spre ei bătrânul,
Evitând și controversa:
Frate-i codrul cu românul,

Însă nu și viceversa!

ÎN SPAȚIUL MIORITIC

La noi sunt ape curgătoare,
Coline, munți de aur supti,
Câmpii, păduri, vezi și izvoare
Și marea... clasă de corupți!

RONDEL... GASTRONOMIC

Ne strică pofta de mâncare
Dulceața, mierea de albine,
Mâncate cu nesaț, știți bine,
Așa ca la o casă mare.

Când bani nu sunt și foamea vine,
Remediul imediat apare:
Ne strică pofta de mâncare
Dulceața, mierea de albine.

Cum criza nu e trecătoare,
În lipsa marilor festine,
Umorul ne mai întreține...
Dar sunt multe scrieri, care,

Ne strică pofta de mâncare.

VASILE LARCO

(Urmare din pagina 88)

Era în strălucirea aceea a dintelui ceva, o nerostită provocare ce o înfiora... și întorcându-se dintr-odată cu spatele, Ana alerga printre frunzele foșnind sub pașii ei, neputând să se hotărască la care din nesfârșitele frumuseți ce i se așterneau covor sub picioare să se oprească.

Peste ani, când a dorit să privească locul acela stăpânit doar de tăcere și însemnat cu o cruce mică de lemn, de pe care literele se scurseseră odată cu ploile, și-a imaginat adâncul pământului ce nu mai putea cuprinde în lacoma-i îmbrățișare decât... dintele. Singurul care ar fi putut să-și păstreze intact conturul, așa cum și-l mai amintea Ana. Dar deasupra, doar iarba înaltă se mlădia în fața oricărui trecător, șușotind la fiecare atingere a vântului și cântându-i cu foșnet moale, în surdina, ceva doar de ea știut.

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Citind acest număr am înțeles două lucruri: cum de există viața culturală în Mureș și cât de valoros este colecționarul de creații artistice în cultura română. Viața culturală există acolo la dumneavoastră pentru că obstacolele din calea ei, uriașe și devorante deseori, sunt mereu depășite, cu candoarea și sacrificiul meșterului Manole. Aproape de această minune a literaturii noastre de astăzi, se află "colecționarul", redactorul de revistă - adevărată instituție al cărei rost este de a aduna laolaltă, într-o configurație puternic personalizată, bogățiile ce izvorăsc din adâncul creator al sufletului, și de a le expedia în viitor. Înțeleg limpede că rolul de "colecționar" pe care sunteți chemat (aș spune *vocaționat*, de sar putea) să-l jucați, este greu, indispensabil și totodată iminent în acest moment, asemănător bijutierului care lucrează, în grabă și pe furiș, cu pietre prețioase dintre cele mai frumoase și valoroase pe care le adună într-o singură bijuterie fără pereche, până nu vin hoții și puhoaietele istoriei. A aduna împreună poeți, critici literari, dramaturgi, teologi, prozatori, pictori este un act de cultură. Chiar mai mult - un act de credință.

Irina Iorga

Mulumesc mult. Imi face placere s-o citesc.

AKE

Un număr excelent. Felicitări!

Adrian Erbiceanu

Cu mulțumiri profunde pentru revista, vă trimit o scurtă povestioară pentru a avea un suflet senin în zile înorate.

Cu toată considerația,

Jungheatu Georgiana

Stimate Domnule Nicolae Băciuț! vă rog, dacă este posibil ca acest număr al revistei *Vatra Veche* (și altele...) le putem achiziționa pentru bibliotecă ca să poată fi împrumutate de către cititorul cărui îi place să citească clasic....nu pe monitor!!! Vă mulțumesc!Tare mult!

Anca Ciotloș,

Albești

Felicitări...felicitări...felicitări. *Vatra veche* este din ce, in ce mai... nouă, iar conținutul și mesajul publicației stau sub semnul promovării continuității și, în același timp, al înnoirii, reprezentând o filă distinctă în peisajul contemporan al literaturii române.

Cu sinceră prețuire,

I. Lăcătușu

Mulumesc tare mult!!!

Aștept și celelalte numere în speranța că vor fi la fel de frumoase și ... la fel de românești!!!

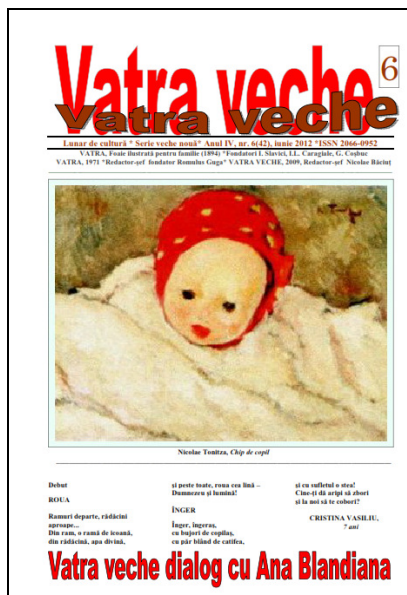
Gheorghe Andreica

Domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumesc pentru revistă. Un număr dens și semnificativ! Cei care iubesc literatura au parte de un regal de poezie, eseu, istorie literară și pot prinde modelele viabile ale celui care scrie pentru a mișca lucrurile spre partea frumoasă a vieții: suferința și cunoașterea prin opera literară! Am să postez revista pe blog! Este citită și căutată ca o revistă de referință.
Toate cele bune! Din Țara Hațegului,

C. Stancu

Domnule Nicolae Băciuț,
Am primit revista dvs. pentru care meritați felicitări. Vă mulțumesc! Cu prețuire,

Vavila Popovici

Mulțam fain! Mi l-ați trimis de ieri! E un număr frumos, portretele de copii fac toate paralele! Și interesant... Văd că literatura continuă să fie o mare atracție și o mulțime de tineri se apucă de scris... E foarte bine...

Ecaterina Țarălungă

Domnule Nicolae Băciuț,

Mulumesc pentru noua lectură! E oră târzie și eu, încântată, lecturez noul număr al revistei *Vatra veche*, care cu fiecare număr mă îmbogățește literar și e tot mai bună, însă, vreau să vă felicit pentru poeziile CONSTELAȚIE și VIAȚA LA PACHET, deși îmi place și cealaltă poezie, însă cele două îmi plac mai mult, m-au impresionat și chiar pot spune că mă cam inspiră. Felicitări!

Cadar Katalin

O altă expoziție de flori la Craiova - o altă revistă "Vatra Veche". Se pare că legătura mea cu revista Dvs. nu este numai fizică, adică citind numerele care apar, ci și una cu un substrat ascuns. În ultima vreme, de câte ori revin acasă de cine știe pe unde, sunt așteptat de "Vatra Veche". E ca și cum ne-am potrivit cărările și vremea.

Voi reveni cu textele promise.

Cele bune și succes, Domnule Băciuț!

Ștefan Doru Dăncuș

Mulțumiri pentru densul, interesantul și foarte frumosul număr 6/2012 al *Vetrei Dvs.*

V.H.

Că ni-i Vatra strămoșească, / Cine-o face să trăiască...!

AAG

Mulumesc pentru frumoasa revistă, atât în numele meu cât și în numele poezilor străini pe care i-am tradus. Pe curând,

Flavia

În acest peisaj strident, cu trâmbețe, goarne, platitudinilor electorale, discursuri groțesti, gloria „Vetrei...” este aceea de a rămâne măsurată egală, inflexibilă a valorilor clasice și contemporane. Felicitări!

Carmen Sima

Vă mulțumesc și felicitări pentru noul număr din "Vatra veche"! Noi succese deosebite, cu cele mai alese gânduri,

Gh. Buzatu

Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc. Mulțumesc este prea puțin spus. (...). Am așteptat-o cu mare drag.

Vă îmbrățișez gândurile dvs. bune și faptul că nu m-ați uitat.

Cu prețuire,

Constanța.

Dragă Nicolae Băciuț,

Mulumesc pentru revistă! E un număr bun. Văd că și ilustrația e nimerită. Îți trimit de prin emisiunile mele despre orașele românești câteva imagini mai rare pe care sper, cu timpul, vei reuși sa le pui în circuit... o revistă e altceva decât o emisiune... Nu știu dacă au atâția pixeli câți îți trebuie...
Cele bune și dă-i înainte!

Ecaterina Țarălungă

Am primit. Mulțumiri și felicitări pentru reușita numărului!

Ion Cristofor

Mulțumiri și putere de muncă pe mai departe.

Gânduri bune,

Andrea Hedeș

Mulumesc pentru revistă și FELICITĂRI ! Am citit cam jumătate din articole.

Bună revistă !

Elena Buică Buni

Mulumim pentru revistă și consecvență.

Bucurii depline!

pr. Ovidiu Bârsan

Dragă Domnule Nicolae Băciuț,

Încântat de revista pe care o conduceți [tocmai am citit nr.6] (variante on-line - exista și tipărită?) Vă trimit alăturat câteva poezii, în speranța că îmi Veți publica câte cava.

Cu cele mai bune urări și mulțumiri anticipate,

Mircea M. Pop

Stimate domnule Băciuț,

Vin să vă mulțumesc pentru momentele de sărbătoare pe care ni le oferiți prin intermediul revistei "Vatra veche" pe care ne-o trimiteți, cu generozitate, lună de lună. La noi în școală aveți mulți cititori, care apreciază această revistă; unii dintre ei v-au cunoscut personal la Araci, unde prezența dumneavoastră, a d-lui Valentin Marica, a dat o dimensiune nouă activității culturale organizate în acel context.

Ne-ați promis atunci că veți veni la Sf. Gheorghe pentru a face cunoștință cu liceenii noștri, pasionați de literatură. Rămâne un proiect pe care trebuie să-l punem în aplicare, măcar la anul.

Până atunci, vă trimit recenzia literară a volumului semnat de poetul Ioan Suciu, un autor publicat deseori de dumneavoastră. Festivitatea de lansare la Sf. Gheorghe a avut loc în data de 22 mai, la Centrul ecleziastic "Nicolae Colan", sub patronajul d-lui Ioan Lăcătușu, desigur.

Ar fi minunat dacă ați putea semnala acest eveniment editorial în paginile revistei dumneavoastră! Cu mulțumiri și urări de activitate rodnică,

Prof. Maria Stoica

Am primit revista. Am citit-o cu plăcere, am scris: <http://www.argument-cs.ro/content/%E2%80%99Eridic%C4%83-te-gheorghe-ridic%C4%83-te-ioane%E2%80%9D>
Vă mulțumesc.

Matei Mircioane

Domnule Băciuț,
Vă mulțumesc pentru cadoul pe care mi l-ați făcut trimițându-mi revista dumneavoastră.

Savina Popa

Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc din suflet pentru revista trimisă. Este o adevărată hrană sufletească.

Debutul Cristinei este extraordinar. Voi păstra această revistă ca pe o icoană, pentru că în ea se află draga sufletului meu. Mi-ați făcut o surpriză mare. Vă mulțumesc!

Cu respect,

Dima Florentina (Vulpea)

Vă mulțumesc! Este o mare bucurie să fac parte din această poveste, a *Vetrei vechi*.

Catalina Popa

Vă mulțumim mult pentru informațiile prețioase ce ni le-ați oferit.

Elena Ciorici, RM

Mulțumesc din suflet! Grație "Vatrei", mi-am început ziua cu gândurile Anei Blandiana, atât de frumoase, de sincere, unice.

Ziua, cu așa o deschidere, nu poate deveni decât de excepție! O partidă de șah mental, câștigată din start.

Iar portretele de copii, atât de expresive, pure, minunate!

Recunoștință,

Gabriela Călușu Sonnenberg

Mulțumesc, a fost într-adevăr plăcută. Mi-a plăcut de la Gyr la Steinhardt. Adică toată revista. Cu afecțiune,

Titus

Prietene luminos,

Am primit "Vatra veche" (pdf) nr 6.

Număr excelent. Felicitări!

Materialul meu a apărut cumva în numărul anterior, din mai?

L-aș putea primi? Mulțumesc,

Andru

Prietene Nicolae Băciuț,

Mulțumesc de buna veste. Am accesat nr.4 și am văzut textul. Fain! Eu tocmai m-am întors din India, unde am stat prima parte a anului.

Am o rugămintă mare: Am mare nevoie de un exemplar tipărit din acest număr 4, pentru Biblioteca Centrului de Practică Isihastă. Ai putea să mi-l trimiți? Contra cost, dacă trebuie.

Cu mulțumiri,

Andru

Vă mulțumesc pentru cuvintele dvs. mărturisite, la care mi-au dat lacrimile.

Dvs. sunteți imposibil de uitat. V-am căutat în data de 31 mai la Casa Memorială „Panait Istrati”. Nici nu am știut că ajungeți în Brăila. Am probleme cu o adresă de facebook...nu pot intra pe dânsa. A rămas cea a lui Costel, care voia să o șteargă. Mă folosesc de ea. Poate aflam mai multe. Oricum, fiind singură acasă, am plecat târziu spre eveniment. Am ajuns cu un taxiul. După ce am coborât din el, după vreo 5 metri de mers, de la intrare în grădină, a început o ploaie de m-a udat până la piele, de tremuram ca o vargă, fiind îmbrăcată și subțire. Doream atât de mult să vă revăd...Am plecat acasă plângând... Mă bucur că nu mă uitați. Dumnezeu poate va face ca într-o bună zi, să ne reîntâlnim. Cu toată prețuirea și admirația mea sinceră.

Constanța

Dragă domnule Băciuț,

Mulțumesc pentru revista VATRA VECHIE. Vă invit și eu la www.dumitruichim.com Puteți selecta ceva pentru revista dvs. O parte dintre poezii vor fi incluse în noul volum de poezii în

curs de apariție. Aștept răspuns. Lectură plăcută!

**Pr. dr. Dumitru Ichim
Kitchener, Ontario, Canada**

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumim pentru revistă și vă felicităm pentru apariția acesteia.

Este ca o floare de colț într-o inimă ce iubește literatura..

Cu drag,

Silvia Pop

Ps. Am vrea să vă rugăm, dacă puteți, să ne trimiteți scanat frontispiciul revistei pentru a-l publica în *Astra Blăjeană*. Mulțumim.

Mulțumiri pentru revistă! M-a surprins plăcut o fostă elevă... După un stagiu în Italia de 2 ani, mi-a adus un manuscris... Cred ca este publicabil. Idei profunde, multă tristețe, altele. Voi ține legătura cu dumneavoastră. Am citit în presă despre Brăila..., Blandiana..., Băciuț... O vară frumoasă vă doresc! Măine plecăm din Dorna...spre Canada. Revenim la mijlocul lui Septembrie...

Anica Facina

Mulțumesc! Aștept în continuare numere noi ale revistei.

Mariana Lungu

Mulțumesc mult! Revista "Vatra veche". E ca o "bună dimineața!" ce anunță o zi plină de inspirație.

Cu preaplînul sufletului,

Lidia Grosu

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc a șasea oară în anul acesta pentru amabilitatea de a-mi trimite pe spinarea electronilor revista Vatra veche! Felicitări pentru calitatea conținutului și pentru continuitatea revistei, determinându-mă să spun:

Inteligența clar învinge
Și-afirm acum cu gând curat;
Că "Vatra veche" se încinge
De-atâta creier revărsat!

Vasile Larco

Mulțumesc! Toate cele bune și succes în ceea ce faceți!

Ralu Tudurachi

Mii de mulțumiri!

Dimovici

Mulțumesc, vă felicit pentru ceea ce faceți și aștept și numere viitoare ale revistei!

prof. M. Luciu

Mulțumesc, domnule Băciuț, pentru „Vatra veche”, elegantă și consistentă, ca de fiecare dată! Și, în plus, cu apariții regulate, ceea ce nu se întâmplă fără efort. Vă felicit și vă doresc s-o țineți tot așa !

Publicați și poeme de „atitudine” – mai coltoase?

Cu veche și aleasă considerație,

George L. Nimigeanu

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Vă scriu după un an de la apariția mea în revista *Vatra veche*.

În acest timp, m-am străduit să finalizez un alt proiect literar, volumul de versuri *Ce-ar mai fi de zis?*, pe care l-am editat în aprilie, la Artpress, Timișoara, cu o prefață semnată de domnul profesor Adrian Dinu Rachieru.

Vatra veche rămâne, pentru mine, leagănul în care am început să exist cu adevărat, așa

cum paginile mele reunite într-o carte au fost scrise cu speranța că vor ajunge la dumneavoastră cât mai repede.

Dacă îmi permiteți, m-ar bucura foarte mult să vă trimit volumul prin poștă, în cursul săptămânii viitoare.

Vă mulțumesc pentru că mi-ați reamintit cine sunt și care este drumul meu în viață de acum înainte.

Cu aleasă considerație,

Mirela Hubali

Dragă Domnule Băciuț,

lată vă trimit alăturat poeme, biografia și o fotografie a poetului spaniol Lluís Busse pentru Biblioteca Babel. Pe toți cei traduși de mine și publicați în *Vatra Veche* îi încântă revista. Cu drag

Flavia

Stimate redactor-șef, Dle Nicolae Băciuț,

Primim periodic revista Dv. pe care o considerăm "de substanță", în condițiile actuale, când cuvântul scris e înlăturat de la ospățul comunicării, în favoarea "vorbitului", a "limbuției" fără margini și fără timp.

Am gândit că materialul pe care vi-l expediez acum ar putea interesa redacția și pe cititorii revistei "Vatra Veche".

Aștept confirmarea și vă doresc zile bune și succes în activitatea culturală pe care o întreprindeți.

Cu aleasă considerație,

prof. Lina Codreanu de la Huși.

Salutări de breaslă din partea "boierului" meu, Theodor Codreanu

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc mult pentru revistă, este, ca de obicei, o încântare să o citesc.

De mult vreau să vă întreb dacă ați primit două plachete de poezii semnate Aurora Ștef (expediate, cred spre sfârșitul lunii februarie-începutul lui martie).

Toate cele bune și vacanță plăcută,

A.Ștef Ciucă

Cu statornic interes pentru conținutul la standarde remarcabile al revistei,

Livia Fumurescu

Vă mulțumesc, stimate domnule Băciuț, și pentru nr. 6 din „Vatra veche”. Felicitări din toată inima! Aud tot mai mult discutându-se despre această revistă. E sigur că a devenit o publicație de referință și este... un lucru minunat. Mergeți înainte!

Toate cele bune și o vară frumoasă,

Luminița Cornea

O parte dintre membrii Cenaclului Literar „Nicolae Băciuț”, din Brăila și îndrumătoarea cenaclului, prof. dr. Gabriela Vasiliu

MĂGURA ARTEI

Dorința de a vedea lucrările realizate în Tabăra de sculptură de la Măgura e veche și vine dintr-o curiozitate cel puțin comparativă; o Tabără de Sculptură „In Memoriam” se derulase și la Oarba de Mureș, zece ediții a câte 11 lucrări, într-un simbolic gest omagial pentru jertfa celor 11 mii de eroi căzuți aici în toamna lui 1944.

O tabără tematică își impune rigorile și, într-un fel, limitele. Dar artiștii s-au întrecut pe ei, ansamblul realizat la Oarba de Mureș, dincolo de sensurile sale istorice, fiind un veritabil muzeu în aer liber, cu sculpturi în piatră de Viștea.

Eram curios ce s-a realizat la Măgura, unde nu au existat constrângeri tematice.

Drumurile mele spre Brăila din ultimii ani au trecut adesea foarte aproape de Tabăra de la Măgura, dar nu am reușit prea ușor să-mi fac timp pentru a vizita acest loc, despre care știam foarte multe.

Grație familiei Miron și împreună cu prof. Angela Olaru, am făcut într-o primăvară mocirloasă o primă descindere, în fugă, pe un traseu care includea și Mănăstirea Ciolanu.

N-am luat decât pulsul, era greu de făcut fotografii și din pricina terenului și timpului.

În această primăvară însă, în aceeași ecuație a prieteniei, am găsit timp și s-a potrivit și vremea să fie pe măsură, și am vizitat doar o mică parte din ceea ce înseamnă Tabăra de Sculptură de la Măgura. Doar lucrările realizate în doi ani, 1977 și 1978, cu mărturisita intenție de a ilustra un număr din *Vatra veche* cu câteva din lucrările realizate aici.

Am reținut în memoria aparatelor fotografice doar câteva zeci din cele 256 de lucrări, realizate timp de 16 ani, de câte 16 sculptori la fiecare ediție, pe o suprafață de vreo 21 de hectare.

Ideea, având ca punct de plecare anul 1970, s-a materializat până în 1985, dorindu-se ca prin ea să se marcheze cele 16 secole de atestare documentară a orașului Buzău.

Se spune că e un ansamblu unic în Europa, vizitat anual de mii de turiști.

Lucru minunat, dacă aceștia nu ar lăsa și urme, care se alătură și inevitabilelor urme pe care le lasă vremea.

Chiar dacă în 2007 s-au făcut lucrări de restaurare, lucrurile nu stau nici pe departe așa cum ar trebui să stea într-un loc în care arta e la ea acasă, iar respectul ar trebui să fie pe măsură.

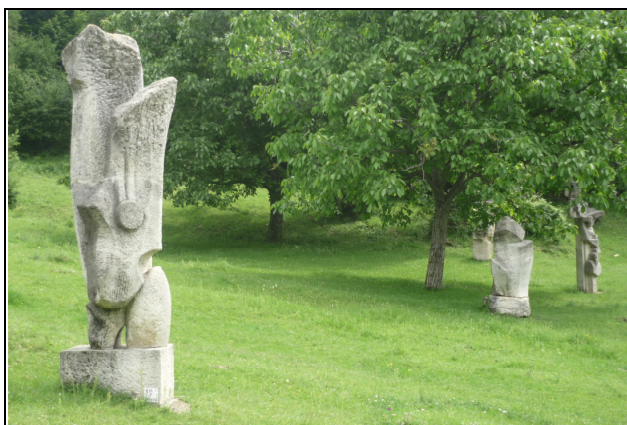
Sufletul taberei a fost sculptorul Gheorghe Coman, iar artiștilor li s-au alăturat și cioplitori din Ciuta și Măgura.

Criticul de artă Ion Frunzetti spunea că „Tabăra de la Măgura este singurul loc ce-și naște operele pe loc și le înmulțește an de an”.

Operațiunea de identificare a operelor a fost însă aproape imposibilă, multor lucrări lipsindu-le plăcuțele cu cifrele de marcaj.

O ediție viitoare a acestui număr de revistă sperăm să înlăture aceste lipsuri.

NICOLAE BĂCIUȚ

OCHIUL CICLOPULUI

De veghe în tabăra de Sculptură de la Măgura

Starea prozei

DINTELE DE AUR

Ziua era aurie. Ca și cele două frunze de castan culese de pe pajiștea parcului din vale, îmbrăcată până hăt-departe în zare în culoarea mierii, ce strălucea sub lumina acelei dimineți anonime, una din multele ce-i fuseseră cu generozitate dăruite de marele necunoscut.

Ana își examină critic opera pe care, cu îndemânarea celor trei ani și jumătate, reușise să o ducă la bun sfârșit și care acum, sub forma unei

brățării ce îi cuprindea încheietura fragilă a mâinii drepte împodobind-o, risipea acea mireasmă subtilă care avea să-i stârnească în suflet pentru tot restul vieții, cu fiecăre revenire a toamnei, simțământul acela inefabil; acel amestec de bucurie și tristețe, de dor de a pleca undeva, oriunde, cu liniștea cu care pleacă în toamnă frunza și în același timp nevoia arzătoare de a se reîntoarce spre ceva drag și cunoscut, pe care-l simțea pe undeva prin preajmă, parcă gata-gata de a-l putea atinge cu mâna și în același timp, atât de dureros de invizibil.

Aflată în apropiere, bunica o privea așteptând. Și terminând cu examinarea propriei creații, nepoata își aținti privirea curioasă, mereu în căutarea noului, pe chipul bunicii, încrețit într-un larg surâs.

– Mai fă o dată bunică, „li-li-liliii-li” – îi cerea Ana și bunica își scotea de îndată singurul dinte – de aur – de pe maxilarul inferior la vedere și plimbându-și-l cu dexteritate peste buza de sus dintr-o parte într-alta, printr-o scamatorie doar de ea știută, își acompania mișcarea cântând vesel în surdină ca să n-o audă cei din preajmă, terminând de fiecare dată inevitabil cu un fel de „ha-ha-ha”, pe care îl dorea a fi o încercare de speria în glumă privitoarea.

Și Ana o privea fără să se plictisească, stăruind cu privirea și încercând să înțeleagă ceea ce simțea că se petrecea chiar sub ochii ei, atât de vizibil și totuși... invizibil, pentru că îi scăpa sensul. Dintele de aur continua să-și poarte semeț într-o parte și alta neștirbită – peste ani – strălucire, pe chipul încrețit de zâmbetul plin de dragoste al bunicii, chip care cu timpul își estompase în ceața amintirii, contururile.

TANIA NICOLESCU
(Continuare în pagina 84)

Directori de onoare

MIHAI SIN

ADAM PUSLOJIC

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Eugen Axinte, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Darie Ducan, Răzvan Ducan, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Liliana

Moldovan, Marcel Naste, Cristian Stamatoiu, Gabriel Stan, Gheorghe Șincan, Victor Știr, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Raluca Andreea Chiper (Spania), Claudia Șatravca (Chișinău), Flavia Cosma (Canada), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischof (Israel), Ovidiu Ivancu (India), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Ionela van Rees-Zota (Germania), Dwight Luchian-Patton (SUA), Raia Rogac (Chișinău), Adriana Yamane (Japonia)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2012 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

